

školski knjižničar
Broj 1 (2026)

Školski
knjižničar

ŠKOLSKI KNJIŽNIČAR

Stručni časopis o teoriji i praksi rada u školskoj knjižnici i suradnji sa školskim knjižničarima; godišnjak

skolskiknjiznicar.com

ISSN

3102-5560

UDK

027.8(05)''550*1''

Nakladnik

Hrvatska mreža školskih knjižničara

Matice hrvatske 41, 43000 Bjelovar

OIB: 29448048238

IBAN: HR9124840081105438841

Za nakladnika

Nataša Mesić Muharemi, predsjednica HMŠK

Adresa uredništva

Matice hrvatske 41, 43000 Bjelovar

Adresa elektroničke pošte uredništva

skolski.knjiznicar@gmail.com

Uređuje

Uredništvo časopisa

Savjetodavni odbor

Glavni urednik

Bojan Lazić

Zamjenik glavnog urednika

dr. sc. Josip Strija

Izvršni urednici

Nataša Mesić Muharemi, dr. sc. Alta Pavin
Banović, Jelena Cvrković, Draženka Stančić

Ostali urednici

Tihomir Dunđerović, Mira Barberić, Ana Bunčić,
Iva Dužić, Dejana Bedeković, Iva Grković, Marija
Bratonja

Grafički urednik

dr. sc. Josip Strija

Klasifikacija

Dejana Bedeković

Webmaster

Tihomir Dunđerović

Lektura i korektura

Darija Benaković, Kristina Varda, Nataša
Domjanović, Helena Barić Karajković, Amneris
Ružić Fornažar, Tanja Konforta, Iva Ana
Pavušek

Lektura i korektura na engleskom jeziku

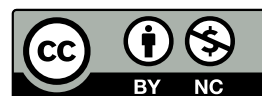
Viktorija Tomšić

UVODNIK U PRVI BROJ

INTRODUCTION TO THE FIRST ISSUE

 Bojan Lazić, Osnovna škola Negoslavci; Osnovna škola Bršadin

lazic.bojan@skole.hr

Dragi i poštovani čitatelji prvoga broja stručnog časopisa *Školski knjižničar*, neopisivo je zadovoljstvo predstaviti prvi broj časopisa koji će na jednom mjestu okupljati stručne, znanstvene i druge vrste radova koji prikazuju rad školskih knjižničara, opisuju ulogu školske knjižnice u odgojno-obrazovnom i knjižničnom sustavu Republike Hrvatske, predstavljaju školsko knjižničarstvo kao djelatnost kako sustručnjacima tako i svima koji su u manjoj ili većoj mjeri s njom upoznati ili se žele dodatno informirati. Uredništvo ima namjeru učiniti časopis prepoznatljivim prije svega među školskim knjižničarima, ali i svima koji s njima surađuju, kao platformu za razmjenu ideja, primjera dobre prakse, raznih znanstvenih i stručnih postignuća iz odgojno-obrazovne, stručne i kulturno-javne djelatnosti školske knjižnice, ali i drugih oblika rada kojima se školski knjižničari bave, ili koji se na izvjestan način mogu dovesti u vezu sa školskom knjižnicom.

Iako je uobičajeno da uvodnik bilo kojeg časopisa ukratko predstavi što će čitatelj moći pronaći u tekućem broju, na samim početcima *Školskog knjižničara* neophodno je čitatelje upoznati s kratkom povijesti časopisa koja je, kao i većina sličnih procesa, započela idejom razvijanom tijekom izvjesnog razdoblja i u konačnici rezultirala njezinom realizacijom. Stoga najprije slijedi povijesni pregled nastanka časopisa, a potom i prikaz sadržaja njegova prvog broja.

O nastanku časopisa *Školski knjižničar*

U drugoj polovici 2020. godine na jednoj od sjednica Upravnog odbora *Hrvatske mreže školskih knjižničara* tadašnja tajnica Dejana Bedeković izložila je ukratko ideju o pokretanju mrežnoga časopisa ili bloga naziva *Školski knjižničar*, a Upravni odbor prihvatio je ideju zaključivši kako u narednom razdoblju treba dogovoriti uredništvo i odabrati najbolji način izlaženja. Do kraja ožujka naredne godine, kad se na sjednici spomenutoga tijela kao točka dnevnoga reda našlo pokretanje stručnoga časopisa s tematikom školskih knjižnica, obavljen je niz neformalnih konzultacija između tadašnjeg predsjednika Josipa Strije, tajnice Dejane Bedeković i autora ovih redova o budućnosti ovoga pothvata. Ti su razgovori, vođeni različitim kanalima komunikacije, rezultirali novim idejama i promišljanjima koji su doveli do zaključka kako bi razvoj ideje trebao nastaviti voditi Bojan Lazić, koji bi se u trenutku pokretanja časopisa našao u ulozi glavnog urednika.

Nakon spomenute sjednice iz ožujka 2021. godine Upravni odbor usvojio je ideju o pokretanju časopisa, koja se temeljila na detaljno razrađenom prijedlogu. Lazić je u tom prijedlogu napomenuo kako je spreman prihvatiti se uloge glavnog urednika i voditelja projekta, ili prepustiti navedenu ulogu nekom drugom, ako se zaključi kako postoji osoba koja bi to vodila daleko bolje. Ističući neiskustvo, svakako je naveo nužnu suradnju svih članova Upravnog odbora kako bi ideja bila realizirana što je moguće kvalitetnije. Pojasnio je kako prednost daje izrazu u obliku časopisa, za razliku od bloga, koji je manje formalan medij, dok su kao prednosti časopisa istaknute razvoj struke, promidžba udruge i jačanje njezine vidljivosti, mogućnost kolegicama i kolegama za plasiranje svojih ideja, primjera dobre prakse, kao i ohrabrivanje njihove stručne i znanstvene produkcije. Predviđeno je da časopis bude u elektroničkom obliku, prije svega zbog ekonomičnosti, ali i jednostavnije dostupnosti javnosti.

Promišljalo se i o odgovarajućem nazivu časopisa. No najizgledniji je naziv bio upravo sadašnji, jer u žižu stavlja upravo školske knjižničare kao nositelje djelatnosti školskih knjižnica, radeći time jasnu distinkciju u odnosu na ostale vrste knjižnica i povezujući knjižničarstvo s odgojno-obrazovnom djelatnošću čiji su školske knjižnice neodvojiv dio. Drugi je prijedlog bio *Mreža*, čime bi se jasno ukazivalo na to „čiji“ je časopis, ali problem je bio u tome što riječ „mreža“ više upućuje na internet nego na mrežu knjižničara. Stoga bi prošireni oblik ovoga prijedloga bio *Mreža knjižničara*, koji opet ne ukazuje dovoljno na školske knjižničare. Treći bi oblik ovoga naziva glasio *Mreža školskih knjižničara*, čime bi se upućivalo i na struku i na Hrvatsku mrežu školskih knjižničara, ali naziv bi sam po sebi bio relativno dugačak. Ideja o imenu *Knjižničari*, koja bi se također vezala uz naziv nakladnika časopisa jer to je službeni skraćeni naziv HMŠK-a, također nije prihvatljiva jer to bi se ime tek neznatno razlikovalo od naziva već postojećeg časopisa. Među posljednjim prijedlozima bili su *Školsko knjižničarstvo* i *Školska knjižnica*. Prvi jasno aludira na struku kojoj je časopis namijenjen, ali zanemaruje knjižničara kao njezina nositelja, dok drugi na neki način obuhvaća i struku i djelatnika, ali ponovno se gubi na osobnosti. Tako je zaključeno da prvi prijedlog doista najbolje opsuje cilj i svrhu novoga časopisa.

Glede sastava uredništva jedna od ideja bila je da ga čine članovi Upravnog odbora HMŠK-a, dok je drugi prijedlog bio da ovo tijelo bude svojevrstan nadzorni organ radu uredništva, a da se u uredništvo pozovu kolegice i kolege za koje se bude smatralo da bi mogli pridonijeti kvaliteti časopisa svojim dosadašnjim iskustvima u uređivanju, znanstvenoj i stručnoj produkciji i slično. Odmah se promišljalo i o vizualnom identitetu časopisa, uz pretpostavku da je neophodno osmisliti izgled unutarnjeg sadržaja (oblik numeracije, margine, stupci, font itd.) te vizualne elemente koji bi podrazumijevali logotip časopisa, boje i druga grafička rješenja, oblikovanje teksta u profesionalnom alatu i drugi detalji grafičkog uređivanja kojima bi se bavila jedna osoba u uredništvu.

Premda je ideja još uvijek bila u začetku, promišljanja o ozbiljnim potezima, iako ambiciozna, od početka su prisutna. Tako se promišljalo i o mogućnostima za sufinanci-

ranje časopisa od strane nadležnih ministarstava, što bi podrazumijevalo njegov pretežno znanstveni karakter, ali i o uvrštavanju u baze podataka, prije svega u HRČAK. Od početka je postojala ideja da časopis bude u otvorenom pristupu, orijentiran prije svega na školske knjižničare, a potom i na širu knjižničarsku i odgojno-obrazovnu zajednicu, odnosno sve one koji na bilo koji način svoj rad mogu dovesti u vezu sa školskom knjižnicom. Časopis ne bi bio otvoren samo za članove HMSK-a, već bi dobrodošli kao suradnici bili svi koji se prepoznaju u ciljevima časopisa. Predložena je i struktura časopisa koji bi bio podijeljen na stalne i povremene rubrike, a stalne bi bile imenovane prema djelatnostima školskih knjižnica iz odgovarajućeg standarda, uz koje bi se našla i rubrika koja bi obuhvaćala sve informacije koje se ne mogu podvesti pod ostale tri. Za svaku bi rubriku bio zadužen po jedan član uredništva. U početku časopis ne bi bio tematiziran, dok se kasnije može promišljati i o tematskim brojevima. Kako priprema časopisa podrazumijeva dosta posla, ideja je bila da godišnje bude objavljen samo jedan broj. U tom se trenutku još uvijek dvojilo o tome u kojem bi razdoblju godine bilo najbolje objaviti broj, ali kao najizgledniji trenutak pokazao se kraj nastavne godine.

Među najvažnijima pojavila se i ideja o angažmanu. Pretpostavljalo se da je organizacija rada podrazumijevala inkorporiranje puno suradnika, među kojima su članovi uredništva, tim lektora i korektora, recenzenata i drugih. Kako u trenutku stvaranja ideje nisu bile izgledne ikakve šanse za pribavljanje financijske potpore za rad časopisa, predloženo je da rad svih suradnika bude zasnovan na *pro bono* angažmanu, čega bi se svjesno morali prihvatiti svi. Ipak, zaključeno je kako se mora pronaći odgovarajući modus satisfakcije za angažirane suradnike, ili u vidu odgovarajuće potvrde o obavljenim poslovima ili, eventualno, u vidu oslobođanja od plaćanja članarine u udruzi. Druga značajna ideja, koja bi mogla predstavljati svojevrsnu prepreku, bila je ideja o smještaju časopisa. Opet gledano s financijske strane, bilo je bitno pronaći odgovarajuću platformu na koju se časopis može smjestiti, a da je način smještaja i upravljanja sadržajem dugoročno održiv. Treća značajna ideja odnosila se na oblikovanje časopisa te je zaključeno kako je potrebno voditi se postojećim primjerima dobre prakse, kao i smjernicama Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih te Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Oblikovanje samog časopisa svakako bi trebalo propisati i u obliku ujednačenih smjernica.

Ozbiljan časopis zahtijeva ozbiljan pristup u svim segmentima nakladništva, pa se tako promišljalo i o dodjeli ISSN broja, registraciji pri Hrvatskoj gospodarskoj komori te Agenciji za elektroničke medije. Do kraja je zaključeno kako je samo prva stavka neophodna, dok se druge ne odnose na pokretanje časopisa u našem slučaju.

Na sjednici u listopadu Upravni odbor sve je navedene ideje načelno prihvatio. Definiran je naziv časopisa, glavni urednik i članovi uredništva, grafičko oblikovanje identiteta časopisa, nazivi rubrika, učestalost izlaženja, tim recenzenata, raspisivanje natječaja orijentiranog prema knjižničarskoj zajednici za tim lektora i korektora, pozivanje na pisanje radova te preporuka za prvi broj i smještanje časopisa na mrežnim stranicama HMSK-a. U međuvremenu se kao najveći problem pojavilo pitanje smještaja časopisa u mrežnom prostoru, pa se među idejama pronašao i smještaj na CAR-Net-ovim poslužiteljima (GIS – Gostujući informacijski servis), koji je ipak, zaključeno je kasnije, bio neizvediv. Jedan je od prijedloga bilo i postavljanje časopisa na platformi *Google Sites* ili nekoj drugoj koja podrazumijeva besplatno korištenje, kao i promišljanje o otvorenom sustavu za časopise (OJS – *Open Journal System*) preko platforme HRČAK. Postojali su, tako, trenutci intenzivna promišljanja, kao i trenutci latencije, sve do svibnja 2025. godine, kad je budući glavni urednik ponovno inicirao konačan pristup realizaciji projekta i kad je Upravni odbor iznio niz zaključaka o konkretnim potezima za početak poslova na usustavljivanju časopisa. Tako je utvrđeno pristupanje pokretanju časopisa u digitalnoj verziji, diferencirano uredništvo (radi približavanja standardima platforme HRČAK), uključivanje predstavnika akademske zajednice, model objavljivanja, stalne i povremene rubrike, predstavljanje časopisa javnosti putem mrežnoga seminara, održavanje internog sastanka radi dogovora o podjeli zaduženja te kontinuitet izlaženja bez obzira na broj radova. Nakon toga glavni je ured-

nik izradio projektni prijedlog za časopis *Školski knjižničar* koji je, pored usklađenosti s ciljevima i djelatnosti Hrvatske mreže školskih knjižničara, definirao i način formiranja suradničkih timova, gdje je predviđeno plasiranje javnog poziva unutar knjižničarske i odgojno-obrazovne zajednice za prikupljanje informacija o zainteresiranim potencijalnim članovima timova (uredništvo, lektori/korektori, baza recenzenata, ostali). Predviđen je i hodogram aktivnosti, koji je podrazumijevao imenovanje glavnog urednika, predstavljanje časopisa javnosti, okupljanje tima suradnika, usustavljivanje poslova, poziv za prikupljanje članaka za prvi broj, objavljivanje prvog broja, predstavljanje časopisa na Proljetnoj školi školskih knjižničara te kontinuirano izlaženje časopisa nadalje. Tako je Upravni odbor *Knjižničara* usvojio projektni prijedlog i uputio ga Ministarstvu znanosti, obrazovanja i mladih na verifikaciju te imenovao glavnog urednika. Spomenutu je verifikaciju Ministarstvo, uz prethodnu suglasnost Agencije za odgoj i obrazovanje, uputilo tijekom srpnja 2025. godine, čime više nije bilo nikakvih prepreka za realizaciju projekta.

Od imenovanja glavni je urednik, uz kontinuiranu konzultaciju s dr. sc. Josipom Strijom, započeo intenzivno raditi na izradi odgovarajućih smjernica. Rezultat su ove suradnje smjernice za autore, uredništvo i recenzente, koje su obuhvatile detaljne informacije i upute za sve tri skupine suradnika. Usporedo s navedenim u javnost je pušten i javni poziv za prikupljanje informacija o zainteresiranim suradnicima, nakon čega je uslijedio i prijedlog za članove pojedinih timova. Oformljeno je uredništvo, Savjetodavni odbor, tim lektora i korektora te baza recenzenata. Sveučilišni profesori i odabrani djelatnici iz sustava knjižničarstva iz Hrvatske i inozemstva, kao i viša savjetnica za stručne suradnike knjižničare Adela Granić, pozvani su kao članovi Savjetodavnoga odbora, što su velikodušno prihvatili. Podrška je zatražena i od savjetnica za stručne suradnike knjižničare u Agenciji za odgoj i obrazovanje, a otvorenu, nedvosmisleni i snažnu podršku pružila je već spomenuta savjetnica Granić. Usustavljeni su kanali komunikacije, potrebni obrasci za prijavu rukopisa, recenzije i ostali obrasci te je utvrđen sustav pohrane i mehanizam manipuliranja pristiglim rukopisima i ostalom dokumentacijom, kao i način obavješćavanja javnosti o novostima. Pokrenuta je i mrežna stranica časopisa te održani prvi sastanci uredništva. Predložene članove uredništva i tim lektora i korektora Upravni odbor Hrvatske mreže školskih knjižničara službeno je imenovao na sjednici krajem listopada 2025. godine.

U prvom mandatu, pri osnutku časopisa i njegovu prvom broju, uredništvo čine sljedeći članovi:

- Bojan Lazić, glavni urednik
- dr. sc. Josip Strija, zamjenik glavnog urednika i grafički urednik
- Nataša Mesić Muharemi, izvršna urednica za rubriku Odgojno-obrazovna djelatnost
- dr. sc. Alta Pavin Banović, izvršna urednica za rubriku Stručna knjižnična djelatnost
- Jelena Cvrković, izvršna urednica za rubriku Kulturna i javna djelatnost
- Draženka Stančić, izvršna urednica za rubriku Ostalo
- Dejana Bedeković, urednica zadužena za klasifikaciju
- Tihomir Dunđerović, urednik zadužen za mrežne stranice
- Mira Barberić, urednica
- Ana Bunčić, urednica
- Iva Dužić, urednica
- Marija Bratonja, urednica
- Iva Grković, urednica.

Tim lektora i korektora čine sljedeći članovi: Darija Benaković, Kristina Varda, Nataša Domjanović, Helena Barić Karajković, Amneris Ružić Fornažar, Tanja Konforta i Iva Pavušek Rakarić. Lektura dijelova napisanih engleskim jezikom povjerena je Viktoriji Tomšić. Savjetodavni odbor čine pozvani sveučilišni djelatnici te djelatnici iz područja knjižničarstva iz Hrvatske i zemalja okružja, kao i viša savjetnica za stručne suradnike knjižničare Adela Granić iz Agencije za odgoj i obrazovanje. Bazu recenzenata čine

prijavljeni i pozvani sveučilišni djelatnici te stručni suradnici knjižničari iz Republike Hrvatske i inozemstva, među kojima su najbrojniji oni s višim stručnim zvanjima.

O prvom broju *Školskog knjižničara*

Dug je bio put do prvoga broja. S odmakom vremena i trenutačnim statusom časopisa lako bi se dalo zaključiti kako je prvi broj mogao ugledati svjetlost dana i nešto ranije. No, kao što stara izreka kaže, *tko zna zašto je to dobro*.

Pred čitateljima se dakle nalazi prvi broj *Školskoga knjižničara*, stručnoga časopisa iz područja školskoga knjižničarstva. Pri objavi poziva za prikupljanje priloga za prvi broj članovi uredništva doista su bili optimistični. Ipak, i pored optimizma u zraku se nazirala određena neizvjesnost, a glavna je nedoumica bila hoće li kolegice i kolege prepoznati pothvat na isti način kako ga je uredništvo zamislilo. Na opće zadovoljstvo svih, uvjereni smo, prvim su brojem ostvareni očekivani ishodi pokretanja časopisa i vjerujemo kako će upravo sadržaj ovoga izdanja biti prepoznat kao kvalitetan te poslužiti kao odskočna daska i poticaj svima koji se za ovu godinu nisu dovoljno ohrabрили poslati svoj prilog, da to učine već kod prikupljanja priloga za sljedeći, drugi broj.

Pored ovoga **uvodnika**, koji je ovom prilikom razumljivo opsežniji od očekivanog, na samom će početku prvoga broja čitatelji moći pročitati riječi ohrabrenja naše više savjetnice za stručne suradnike knjižničare, gospođe Adele Granić. Savjetnica pokretanju časopisa pruža nedvosmisleni podršku od začetka ideje, a svoje je misli pretočila u kratki uvodnik iza uvodnika nazvan *Školski knjižničar: glas koji se treba čuti*. Radi se o spletu njezinih misli kojim je u tekst pretočila brojne naše dosadašnje razgovore o pokretanju časopisa i njezine poticaje da prvi broj što prije ugleda svjetlost dana, ali i riječi podrške svim kolegicama i kolegama čiji će tekstovi krasiti njegove stranice jer, po njezinim riječima, *ovaj časopis neće živjeti bez vas*. Uz uvodnik i riječi naše savjetnice, nismo mogli izostaviti ni tekst o nastanku Hrvatske mreže školskih knjižničara, nakladniku časopisa, a iz čijeg bi pera mogli poteći povijesni zapisi o stvaranju udruge do njezine prve predsjednice, Ivane Vladilo. Prve nagovještaje buduće udruge dala je diskusijska grupa *knjiznicar* na pružatelju usluga Yahoo, koja je vremenom prerasla u ideju o osnivačkoj skupštini i rezultirala brojnim projektima koji su, prije svega, podrazumijevali mrežnu suradnju stručnih suradnika knjižničara iz svih hrvatskih krajeva, pa i izvan granica Republike Hrvatske, o čemu svjedoči Ivanin tekst *Od mrežnog raspravišta (diskusijske grupe), preko netgrupe do Hrvatske mreže školskih knjižničara*.

Kako je časopis koncipiran u sustavu recenziranih rubrika imenovanih prema formalnim djelatnostima stručnih suradnika knjižničara navedenih u Standardu za školske knjižnice, uz nerecenziranu rubriku koja obuhvaća razne značajne informacije za samu struku, ali izvan strukture znanstvenih i stručnih rukopisa, slijedi pregled radova naših kolegica i kolega čiji su rukopisi prihvaćeni za objavljivanje u prvom broju *Školskoga knjižničara*. Tako je rubrika Odgojno-obrazovna djelatnost brojem priloga najopsežnija, što ujedno odgovara propisanom udjelu odgojno-obrazovnoga rada stručnih suradnika knjižničara. U toj se rubrici nalazi sedam članaka, od kojih je šest stručnih i jedan izvorni znanstveni rad. Rubrika Stručna knjižnična djelatnost broji tri članka u formi stručnih radova, dok rubrika Kulturna i javna djelatnost broji njih dva u istoj formi. U rubrici Ostalo nalazi se ukupno šest priloga, među kojima su po dva prikaza knjige i izvješća o uspjesima stručnih suradnika knjižničara te po jedno izvješće s konferencije i memorabilija.

U radu *Pet godina Lektire na mreži u školskim knjižnicama – kreativnost, suradnja i digitalni alati kao novi pristup čitanju lektirnih djela* autori Tanja Kolar Janković i dr. sc. Josip Strija analiziraju petogodišnje rezultate projekta *Lektira na mreži* i vrednuju učinkovitost suradničkog modela školskih knjižničara i nastavnika u digitalnoj obradi lektirnih djela. Vrijednost ovoga rada, uz vrlo jasan prikaz dosadašnjih aktivnosti, ogleda se i u činjenici kako je ovakav model rada moguće primijeniti i pri realizaciji drugih sličnih projektnih ideja, dok je prikaz uloge školskih knjižničara kao nositelja pedagoških inovacija nemjerljiv. U priču o primjeni umjetne inteligencije u radu *Nas-*

tava bez ChatGPT-ja, da ili ne? dovodi nas Jelena Cvrković, koja je ispitala razinu poznavanja i korištenja umjetne inteligencije te stavove učitelja, stručnih suradnika i učenika svoje škole o njezinoj primjeni u obrazovanju, osvrćući se posebno na veliki jezični model ChatGPT. Ovim je školskim istraživanjem autorica utvrdila visoku razinu poznavanja i korištenja alata umjetne inteligencije kod svih ispitanika, s tim da učenici pokazuju veću znatizeljlu i učestalije korištenje ChatGPT-ja. Zajednički rad priredile su Gorana Hasel i Darija Benaković oblikujući ga pod naslovom *Školski projekti kao oblik suvremena poučavanja*. U radu su progovorile o projektima koji potiču istraživačko učenje i suradnju učenika povezujući navedeno s konkretnim primjerima u svojim školama predviđajući kako sadržaj rada može biti izvrstan vodič drugima pri organizaciji i realizaciji školskih projekata. *Knjižnica: portal koji aktivira tvoju supermoć* rad je Suzane Pracać kojim je, prikazom aktivnosti u svojoj školi, nastojala predstaviti ulogu školske knjižnice koja suradnjom s različitim učiteljima, stručnim i vanjskim suradnicima može imati važnu ulogu kao prostor učenja, čitanja, emocionalnoga razvoja, kreativnosti te razvoja informacijske i digitalne pismenosti. Prikazane aktivnosti temeljene su na iskustvenom učenju, integriranom i međupredmetnom pristupu, projektnom radu, elementima igrifikacije i poticanju kreativna izražavanja učenika, a autorica također predviđa mogućnost da prikazane aktivnosti posluže kao model drugim školskim knjižničarima. O suradnji između stručnih suradnika, knjižničara i psihologa, u radu *Poticanje socijalno-emocionalnog razvoja učenika mlađe školske dobi suradničkim radom školskog knjižničara i školskog psihologa* progovaraju Nikolina Sabolić i Valentina Galinec. Njihova je namjera bila prikazati primjer programa za poticanje socijalnog i emocionalnog razvoja djece koji se ostvaruje suradnjom dva stručna suradnika uz *brain gym* vježbe, što rezultira jačanjem empatije, osnaživanjem slike o sebi te usvajanjem pozitivna stava prema čitanju i slušanju priča. Prikazani primjeri na jednak se način mogu provoditi kao dio redovitog odgojno-obrazovnog rada stručnog suradnika knjižničara, ali i kao dio školskog preventivnog programa koji provodi stručni suradnik psiholog. Vrlo zanimljiv spoj čitanja i prostora u otvorenoj prirodi prikazuje Marija Bratonja u svojem radu *Šumska pedagogija kao alat poticanja čitanja*. Povezujući šumsku pedagogiju, kao oblik valdorfskog pristupa odgoju i obrazovanju, s čitanjem, autorica praktičnim primjerima dokazuje kako prirodno okruženje može obogatiti proces čitanja i učenja. O razvoju čitalačkih afiniteta i ljubavi prema knjizi i čitanju govori i rad Nensi Čargonja Košuta naziva *Naša mala knjižnica: čitalački projekt za koji se traži „karta više“*. O nadasve poznatom projektu u školskoknjižničarskim krugovima autorica govori s aspekta njegove uspješne petogodišnje provedbe u svojoj školi te metodama i aktivnostima kojima se u projektu uspješno potiče učenicka unutarnja motivacija, čime se, po njezinim riječima, ovaj projekt nametnuo pred ostalima.

Vrlo zanimljiv i nadasve koristan prikaz istraživanja o obavljanju više različitih radnji tijekom mrežnih seminara stručnih suradnika knjižničara u Hrvatskoj daju Josip Strija i Tatjana Kolar Janković u izvornom znanstvenom radu naziva *Jesmo li zaista prisutni? – višezadaćnost školskih knjižničara tijekom mrežnih edukacija*. Provodeći istraživanje u kojem je sudjelovalo 277 stručnih suradnika knjižničara iz svih hrvatskih županija utvrdili su kako je višezadaćnost prvenstveno radno uvjetovana, a uz ostale nalaze vrlo je zanimljivo napomenuti kako su utvrdili da su razlike statistički značajne po dobi u gotovo svim aktivnostima, a razlike su uočljive i s obzirom na tip škole čiji su djelatnici. Kako se radi o prvoj sustavnoj empirijskoj analizi fenomena višezadaćnosti školskih knjižničara u hrvatskom kontekstu, zaključci istraživanja svrhoviti su kako za unaprjeđenje prakse stručnog usavršavanja tako i za potencijalne buduće analize. Kombinirajući obvezu izrade službenoga dokumenta knjižnice i umjetnu inteligenciju, Bojan Lazić u radu naziva *Izrada Smjernica za izgradnju i upravljanje fondom školske knjižnice uz uporabu umjetne inteligencije: primjer iz prakse* daje uvid u pristup koji dosad nije zabilježen u literaturi. Prikazujući primjer izrade navedenih smjernica na temelju dostupnih podataka i uz uporabu generativnih jezičnih modela, autor prikazuje uspješan postupak izrade neophodna knjižničnog dokumenta, propitujući ujedno etičku opravdanost opisanoga pristupa i predviđajući mogućnosti za motivaciju sustručnjaka za primjenu opisanoga načina u svojem

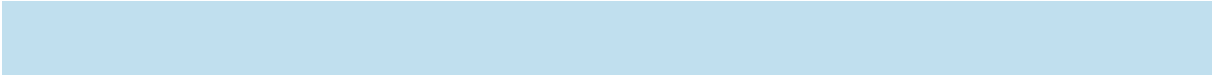
praktičnom radu, ili iznalaženju novih inovativnih pristupa temeljenih na opisanom postupku. U radu *Knjižnice kao prostori otpora i dijaloga* Gordana Rešicki Degoricija otkriva kako knjižnice nisu neutralne institucije nego aktivni društveni akter u očuvanju ljudskosti, kulturnog identiteta, kritičkog mišljenja i demokratske kulture, uz poseban naglasak na školsku knjižnicu kao prostor empatije, kreativnosti i solidarnosti. Autorica rad temelji na interdisciplinarnom pristupu koji povezuje knjižničarstvo, povijest, književnost, umjetnost i sociologiju analizom studije slučaja i refleksijom osobne prakse.

S ciljem osvješćivanja važnosti suvremene poezije za djecu i mlade, ukazivanja na njezinu nedostatnu zastupljenost i javno vrednovanje te informiranjem stručne zajednice o postojanju festivala koji, u suradnji umjetničke udruge i odgojno-obrazovne ustanove, nosi velik razvojni potencijal, Iva Dužić priredila je rad naziva *Pregled i promicanje suvremene hrvatske poezije za djecu i mlade*. Ciljevi rada dokazani su izdvajanjem relevantnih informacija o suvremenoj dječjoj poeziji, njezinoj zastupljenosti na popisima djela za cjelovito čitanje te predstavljanjem pjesničkog festivala koji ima razvojni potencijal promicati dječju poeziju na razini cijele Hrvatske. *Školski listovi s aspekta školskog knjižničara* rad je Ivane Rakonić Leskovar i Anite Drenjančević u kojem autorice prikazuju važnost školskih listova, njihovo stvaranje i realizaciju te utjecaj na odgojno-obrazovni proces viđen očima stručnih suradnika knjižničara. Teorijsku podlogu autorice uspješno potkrepljuju primjerima iz vlastite prakse i predviđaju sadržaj rada kao izvrsno polazište budućim pokretačima časopisa ili kao poticaj za usavršavanje postojećih časopisa, posebno se osvrćući na usporedbu i značaj tiskanih izdanja u odnosu na digitalne inačice.

Premda rubrika Ostalo donosi nerecenzirane radove, čitateljima će doista biti zanimljivo provjeriti i kakve se informacije ovdje kriju. Tako su dvije zanimljive knjige prikazane u prvom broju *Školskoga knjižničara*. Prva je od njih knjiga *Pisani svijet*, čiji je prikaz priredila Snježana Kovačević, dok je drugi za knjigu *Iritantni kolege* pripremila Jelena Vlašić Ledenko. Vrlo zanimljive i korisne informacije o **22. Međunarodnoj konferenciji Bibliotekarskog društva Srbije, s posebnim osvrtom na sudjelovanje hrvatskih knjižničara** donosi Bojan Lazić. Nadalje, viša savjetnica za stručne suradnike knjižničare pri Agenciji za odgoj i obrazovanje Adela Granić iznosi podatke o stručnim suradnicima knjižničarima koji su u listopadu 2025. godine nagrađeni godišnjom nagradom Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih za najuspješnije odgojno-obrazovne djelatnike u protekloj školskoj godini, u prikazu naziva *Knjižničari – neupitni nositelji obrazovne izvrsnosti: povodom dodjele nagrada Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih za najbolje odgojno-obrazovne djelatnike u školskoj 2024./2025. godini*. Tu je i prikaz podataka o stručnim suradnicima knjižničarima koji su tijekom 2025. godine napredovali u više stručno zvanje, položili stručni ispit pri Agenciji za odgoj i obrazovanje ili pri Ministarstvu kulture i medija te o onima koji su eventualno stekli znanstveni naziv, a koji je priredio glavni urednik temeljem podataka koje su kolegice i kolege svojevrijedno dostavili nakon javnoga poziva. Na koncu, premda se radi o neveselim informacijama, Milojka Rataić i Snježana Kovačević priredile su i sjećanje na nedavno preminulu kolegicu pod naslovom *In memoriam – Barbara Ivčec*.

Pred vama je prvi broj časopisa *Školski knjižničar* – rezultat entuzijazma, predanosti i zajedničkog rada brojnih suradnika koji su svoje znanje, iskustvo i vrijeme utkali u temelje ovoga izdanja. Raznolik i sadržajno bogat, ovaj broj donosi niz kvalitetnih i korisnih tekstova, oblikovanih zahvaljujući predanu radu uredništva, lektora i korektora, recenzenata te, ponajprije, autora koji su prepoznali važnost ovakve publikacije i odlučili joj dati svoj doprinos.

Svjesni smo da će pozorno čitateljsko oko možda uočiti i poneki nedostatak – jezični, stilski ili stručni. Upravo zato otvoreno i s povjerenjem pozivamo na vaše osvrte, prijedloge i dobronamjerne kritike. Vjerujemo da samo zajedničkim promišljanjem i suradnjom možemo razvijati ovaj časopis, ali i snažiti struku školskoga knjižničarstva

te dodatno isticati važnost i doprinos stručnih suradnika knjižničara u odgojno-obrazovnom i knjižničnom sustavu Republike Hrvatske.

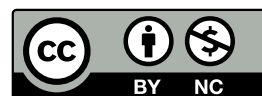
Radujući se zajedno s vama izlasku ovoga prvog broja, s jednakim entuzijazmom i hrabrošću započinjemo i rad na sljedećem.

ŠKOLSKI KNJIŽNIČAR: GLAS KOJI SE TREBA ČUTI

SCHOOL LIBRARIAN: A VOICE TO BE HEARD

Adela Granić, Agencija za odgoj i obrazovanje

adela.granic@azoo.hr

S velikim ponosom primila sam vijest o pokretanju digitalnog časopisa *Školski knjižničar*, pionirske inicijative Hrvatske mreže školskih knjižničara. Ovo nije samo još jedna publikacija, to je kolektivni glas, dugo očekivana platforma i snažan simbol zrelosti naše profesionalne zajednice. Osjećam istinsku radost što imam priliku biti dijelom ovog značajnog trenutka.

Časopis *Školski knjižničar* dolazi u pravo vrijeme. U eri informacijskog preobilja i dinamičnih promjena u obrazovanju, školska knjižnica nikada nije bila vitalnija, a uloga stručnih suradnika knjižničara nikada složenija i važnija. Međutim, da bismo tu važnost prepoznali i drugima je predočili, potrebna nam je upravo ovakva autentična, stručna tribina. Dok su mnogi prethodni projekti bili usmjereni prema učenicima, što je i divno i potrebno, ovaj projekt pametno i hrabro okreće fokus prema nama samima. On prepoznaje da je temelj kvalitetnog rada s korisnicima upravo u kontinuiranom profesionalnom razvoju, međusobnoj podršci i razmjeni iskustava.

Zašto je ovo više od časopisa? Temelji se na trima ključnim stupovima. Prvi je platforma za profesionalnu afirmaciju. *Školski knjižničar* nudi prostor za sistematizaciju i dijeljenje naših znanja, inovacija i istraživanja. Znanstvenim i stručnim tekstovima, prikazima dobre prakse i izvješćima, gradimo zajedničko znanje koje izravno utječe na unaprjeđenje našeg svakodnevnog rada. Svaki objavljeni rad dodatno legitimira naš doprinos unutar školske ustanove i šireg obrazovnog sustava.

Drugi stup je most prema cjelokupnoj odgojno-obrazovnoj zajednici. Iako su mu stručni suradnici knjižničari primarni čitatelji, časopis je namjerno otvoren i za druge djelatnike. Publikacijama o korelaciji sadržaja, integracijskim projektima i suradnji s nastavnicima, časopis postaje alat za međusobno upoznavanje i povezivanje koji jasno govori što sve možemo zajedno i koliko školska knjižnica može ponuditi cijeloj školi.

Treći stup čini živa mreža stručnjaka. Koncept koji u uredništvo, recenzentske odbore i lektorske timove poziva priznate kolege, sveučilišne djelatnike i čak inozemne stručnjake, ali s naglaskom na aktivne školske knjižničare, izuzetan je. On pokazuje da imamo kapacitet, stručnost i volju za samoorganizaciju na vrhunskoj razini. Rad na bazi *pro bono* doprinosa govori o neizmjernoj predanosti i želji za napretkom cijele struke.

Stoga, dragi kolege i kolegice, ovaj časopis neće živjeti bez vas. On je poput praznih polica u novoj knjižnici koje čekaju vaše sadržaje, vaše ideje, vaša iskustva. Pozivam vas da postanete njegovi aktivni kreatori: napišite članak i podijelite svoj uspješan projekt, istraživanje ili primjer dobre prakse; prijavite se kao recenzenti ili lektori kako bismo zajednički održali visoku kvalitetu. Preporučite temu, autora i proširite vijest o časopisu svojim kolegama.

Časopis *Školski knjižničar* nije krajnji cilj, nego početak sustavnijeg dijaloga, jačanja naše profesionalne identifikacije i neminovnog podizanja standarda u svakoj školskoj knjižnici u Hrvatskoj. Radovima koji vjerno prate sve tri djelatnosti iz Standarda, konačno dobivamo mjesto gdje možemo cjelovito predstaviti svoj rad u svim njegovim dimenzijama: odgojno-obrazovnoj, stručnoj te kulturnoj i javnoj.

Neka ovaj časopis bude iskra koja će potaknuti plodnu razmjenu i postati trajno svjedočanstvo o našoj stručnosti, predanosti i neizostavnoj ulozi u oblikovanju budućnosti obrazovanja.

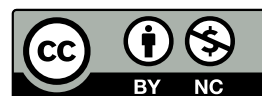
Časopis *Školski knjižničar* dobio je službenu verifikaciju Ministarstva znanosti i obrazovanja i mladih (KLASA: 602-01/25-01/00261) i pozitivno stručno mišljenje Agencije za odgoj i obrazovanje (KLASA: 602-01/25-01/127).

OD MREŽNOG RASPRAVIŠTA (DISKUSIJSKE GRUPE) PREKO NETGRUPE DO HRVATSKE MREŽE ŠKOLSKIH KNJIŽNIČARA

FROM THE NETWORK DISCUSSION (DISCUSSION GROUP) THROUGH NETGROUP TO CROATIAN NETWORK OF SCHOOL LIBRARIANS

Ivana Vladilo, Hrvatska mreža školskih knjižničara, predsjednica u miru

ivana.vladilo@gmail.com

„... Kad pogledam knjižničarsku profesiju, čini mi se da više brinemo o našim knjižnicama nego o nama samima. Promoviramo knjižnice, mrtve stvari, dok zanemarujemo ili samo sporadično priznajemo one koji ih održavaju živima.” (Jennifer Cram: Self love and joy and satisfaction in librarianship)

Iako je formalno osnovana Osnivačkom skupštinom 23. travnja 2009., Hrvatska mreža školskih knjižničara zapletena je desetak godina ranije, 8. travnja 2001. pokretanjem, na tada najprikladnijem mrežnom servisu (društvene mreže još nismo poznavali), diskusijske grupe „knjiznicar“ (<http://groups.yahoo.com/group/knjiznicar/>) nastale na tragu (moje) jednostavne strukovne znatiželje (sudjelovanjem u nekim stranim grupama saznavala sam sve što kolege u svijetu rade, a što rade moji školski susjedi, baš i nisam) i istinske zainteresiranosti za rad svakog školskog knjižničara koji, na sreću, u svome poslu može uistinu razmahati kreativnost i prema osobnim sklonostima, osluškujući potrebe korisnika, unaprijediti i oplemeniti svoj pedagoški i stručni rad u školskoj knjižnici, nesputan satnicom, strogo propisanim planovima, programima i unaprijed određenim terminima. Početni je korak zamišljen i ostvaren kao mjesto neformalne komunikacije, mjesto na kojemu smo, kroz godine, raspravljali o mnogim dvojama, pitanjima i posebnostima struke, pomagali si međusobno savjetima i praktičnim primjerima i bolje se upoznavali. S grupe su krenuli i prvi timski online projekti (onodobna novina) te se okupila ekipa izrazito sklona korištenju informacijske tehnologije u poticanju informacijskih vještina, NETgrupa. Razmjena iskustava, zajednički rad i učenje rezultirali su zapaženim aktivnostima i ostvarenim

projektima, a istinski ponos zajedničkoga rada neformalne NETgrupe, kako smo se tada zvali, postao je Repozitorij UDK 02, na koji smo od 2006. prebacili cjelokupnu školskoknjižničarsku komunikaciju te ga počeli imenovati i Hrvatskom mrežom školskih knjižničara. Potaknuti praktičnim razlozima, željom da mreža i naše mrežne aktivnosti budu još bolje i s boljom podrškom (vlasništvo domene, mogućnost prijave na natječaj i ostali poslovi mogući samo pravnoj osobi), odlučili smo se formalizirati i osnovati udrugu HMŠK – Knjižničari (<https://sites.google.com/a/knjiznicari.hr/knjiznicari/>). Ciljevi su nam ostali isti, rad u struci, za struku i njezin napredak i javnu vidljivost. Činjenica je, kroz Udrugu smo mogli pružiti više i bolje, a pokazali su to i u ovom, zamalo dvadesetogodišnjem, razdoblju formalnog postojanja ostvareni rezultati projekata i aktivnosti i broj sudionika te krajnjih korisnika. Inzistiramo na javnoj vidljivosti djelovanja Udruge, informiranju članstva i cjelokupne zainteresirane javnosti, a iako nam je drago svako povećanje broja članova, sudjelovanje u projektima i programima ne uvjetujemo obveznim članstvom te i dalje djelujemo okupljajući se oko projekata prema osobnim sklonostima uz punu logističku podršku Udruge.

Već prvi online projekt, koji smo radili poznajući se samo virtualno, „Anđeli stanuju u knjižnici“, strukovna je zajednica izvrsno prihvatila i otvorio se novi komunikacijski kanal koji je svim predradnjama i planiran i priželjkivan. Spomenuti je Repozitorij UDK02 na Webfestivalu CARNetove korisničke konferencije 2007. dobio prvu nagradu za najbolji Wiki, a i Kostrenčićevu povelju Knjižničarskog društva Rijeka za inovativnost. Još 2006. NETgrupa se plakatom predstavila i na LIDA-i, a zatim i na hrvatsko-mađarskoj konferenciji, na Slovenskom kongresu, na konferenciji IASL. O načinu rada na Wikiju održali smo brojne radionice diljem Hrvatske. Važno je spomenuti i program „Naše niti u 2.0 mreži“ osmišljen kao online edukaciju o tada nadirućim web 2.0 alatima primjenjivim u školskom knjižničarstvu koje smo radionički objašnjavali s centralnog bloga. Slijede „Čitamo mi, u obitelji svi“, „Čitanjem do zvijezda“ za OŠ i novi za SŠ, „Tulum s(l)ova“, „KRUH“, „HRkanon“. Svojevrsnim priznanjem smatramo i poziv HMŠK-u na sudjelovanje u zajedničkom projektu knjižničarskih udruga iz Valencije, Portugala i ENSIL-a kroz prijavu na EU fondove, koji je nažalost, zbog financijskih razloga bio odgođen. Svoje programe za poticanje čitanja predstavljali smo i nudili suradnju i Ministarstvu kulture (nakon upoznavanja s našim knjižničnim ruksakom pojavio se njihov Ruksak pun kulture) i novoosnovanom Knjižnom bloku (očito nisu našli profitni interes), redovito apliciramo na natječaj MZOS-a i time ostvarujemo materijalnu potporu određenom projektu. Članovi naše Udruge sudjeluju u različitim povjerenstvima, kao Udruga reagiramo u određenim situacijama što smatramo prilikom za iznošenje mišljenja i stavova školskoknjižničarske zajednice, a ne primarnom aktivnošću Udruge. Naime, naš je stav jasan: skloni smo odabiru kolega u različita stručna tijela prema kriterijima stručnosti, praktičnog iskustva i zauzetosti za strukovnu školskoknjižničarsku problematiku, ne nužno prema članstvu u HMŠK-u. Postojeći programi i projekti, razrada novih, uključivanje što većeg broja školskih knjižničara i krajnjih korisnika te stalna javna vidljivost školskoknjižničarskih dosega, oduvijek je bila najvažnija misija HMŠK-a.

Sama najava osnivanja Udruge potaknula je određene prijepore u krugu školskih knjižničara. SWOT analizom provedenom prije početka izrade nove Strategije hrvatskoga knjižničarstva 2015. – 2020., kao negativnost je navedena razjedinjenost struke, a primjer tomu navedeno postojanje dviju strukovnih udruga školskih knjižničara. Treća bi bila Sekcija za školske knjižnice HKD-a, no, ona očito nije bila sporna. Stječe se dojam da je Povjerenstvu, slabije poznata kronologija, razlozi osnivanja i način djelovanja tih, nikako konkurentnih već komplementarnih udruga. Aktivni i zainteresirani školski knjižničari mahom su bili članovi svih spomenutih udruga i kroz svaku zadovoljavali određene profesionalne potrebe. Razjedinjenost? Prije bi se reklo bogatstvo i raznovrsnost aktivnosti na različitim razinama. Važno je pojasniti: bila sam među osnivačima HUŠK-a, uredila i godinama volonterski održavala web i promicala Udrugu, ali bila sam i predsjednica/potpredsjednica Knjižničarskog društva Rijeka, i potpredsjednica HKD-a i članica Komisije za srednjoškolske knjižnice HKD-a i, konačno, prva školska knjižničarka članica Knjižničnog vijeća. Istovremeno sam svoje

ideje i vizije ostvarivala virtualnim timskim radom s kolegama na jednostavan, suradnički način kakav mi postojeće udruge u tom trenutku nisu omogućavale. Jesam li zato bila lošija knjižničarka, razjedinjavala struku ili afirmirala svu njezinu raznolikost i višestruke posebnosti unutar nje?

Školska knjižnica je dobra onoliko koliko je dobar knjižničar ili, bolje rečeno, koliko se knjižničar uspijeva prilagoditi vremenu i radnim uvjetima, ma kakvi oni bili. Na okolinu nužno prenosimo vlastiti doživljaj sebe, pa, ako smo svjesni svoje stručnosti, profesionalnosti, upućenosti, spremni na suradnju, vidljivi rezultati ne mogu izostati unatoč svim objektivnim preprekama.

Hrvatska mreža školskih knjižničara svojim je uspješnim opstankom, prateći sve načine osuvremenjivanja struke tehnološkim novinama i logističkom podrškom, ne samo svojim članovima, itekako opravdala svoje postojanje, nastanak iz idealističke ideje o potrebi osnaživanja komunikacijskih kompetencija u, tada nadolazećoj, eri interneta.

PET GODINA LEKTIRE NA MREŽI U ŠKOLSKIM KNJIŽNICAMA – KREATIVNOST, SURADNJA I DIGITALNI ALATI KAO NOVI PRISTUP ČITANJU LEKTIRNIH DJELA

FIVE YEARS OF *LEKTIRA NA MREŽI* (LITERATURE ONLINE) IN SCHOOL LIBRARIES: CREATIVITY, COLLABORATION, AND DIGITAL TOOLS AS A NEW APPROACH TO READING REQUIRED TEXTS

 Tanja Kolar Janković, Tehnička škola Virovitica

tanja.kolar@skole.hr

 Josip Strija, Gimnazija Petra Preradovića Virovitica

josip.strija@skole.hr

UDK / UDC: 027.8:[004.9:37.018.43]:028.5

Stručni rad / Professional Paper

Primljeno / Received: 28. 11. 2025.

Prihvaćeno / Accepted: 21. 1. 2026.

Sažetak

Cilj: Cilj je rada analizirati petogodišnje rezultate projekta *Lektira na mreži* te vrednovati učinkovitost suradničkog modela školskih knjižničara i nastavnika u digitalnoj obradi lektirnih djela.

Pristup/metodologija/dizajn: Rad se temelji na analizi projektne dokumentacije i kvantitativnih pokazatelja iz pet ciklusa (2020. – 2025.), uz kvalitativnu analizu razvojnog puta projekta i primjene digitalnih alata.

Rezultati: Projekt pokazuje stabilnost kontinuiranim sudjelovanjem škola, učenika i nastavnika te izradom značajnog broja kreativnih uradaka. Uočen je postupan napredak u složenosti digitalnih zadataka – od memova do AI-generiranih sadržaja. Višerazinsko vrednovanje bez eliminacije potaknulo je suradničku zajednicu i transparentnost.

Praktična primjena: Projektni model primjenjiv je za osmišljavanje sličnih projekata digitalne obrade lektire, a kreativni uradci služe kao motivacijski materijali i primjeri dobre prakse.

Društveni značaj: Projekt jača ulogu školskih knjižničara kao nositelja pedagoških inovacija i razvija čitateljsku kulturu u digitalnom okruženju.

Originalnost/vrijednost: Rad dokumentira razvojni put projekta tijekom razdoblja od pet godina i prepoznaje ključne čimbenike uspjeha, nudeći empirijsku podlogu za daljnji razvoj suradničkih modela školskih knjižničara i nastavnika.

Ključne riječi

čitateljske kompetencije; digitalni alati; kreativni zadatci; lektira; školsko knjižničarstvo

Summary

Purpose: The purpose of the paper is to analyze the five-year results of *Lektire na mreži* (*Literature Online*) project and evaluate the effectiveness of the collaborative model between school librarians and teachers in the digital processing of required reading works.

Approach/methodology/design: The paper is based on the analysis of project documentation and quantitative indicators from five cycles (2020–2025), along with qualitative analysis of the project's developmental path and application of digital tools.

Results: The project demonstrates stability with continuous participation of schools, students, and teachers, and the creation of a significant number of creative works. Gradual progress in the complexity of digital tasks was observed – from memes to AI-generated content. Multi-level evaluation without elimination fostered a collaborative community and transparency.

Practical implications: The project model is applicable for designing similar projects for digital processing of required reading, while creative works serve as motivational materials and examples of good practice.

Social significance: The project strengthens the role of school librarians as drivers of pedagogical innovations and develops reading culture in the digital environment.

Originality/value: The paper documents the project's developmental path over five years and identifies key success factors, providing an empirical foundation for further development of collaborative models between school librarians and teachers.

Keywords

creative tasks; digital tools; reading literacy; required reading; school librarianship

1. Uvod

Digitalni alati i platforme, poput sustava za e-učenje ili specijaliziranih aplikacija za čitanje, mijenjaju načine na koje učenici pristupaju književnom tekstu. Istraživanja pokazuju da prijelaz od papira prema ekranu mijenja čitateljske navike, ali i otvara mogućnosti za prilagodbu teksta, ugradnju multimodalnih sadržaja te individualizaciju zadataka (Majdenić, 2025). Eksperimentalne studije integracije tehnologije u nastavu pokazuju da dobro dizajnirane digitalne intervencije mogu pozitivno utjecati na obrazovne ishode, osobito na razumijevanje i motivaciju za učenje (Escueta, Nickow, Oreopoulos i Quan, 2020). U kontekstu čitanja, digitalne platforme omogućuju učiteljima i knjižničarima da kombiniraju tradicionalne lektirne zadatke s interaktivnim aktivnostima, primjerice zadacima nadogradnje teksta, vođenim pitanjima i raspravama na mreži, što može povećati uključenost učenika i njihovu ustrajnost u radu na zahtjevnijim tekstovima (Fitriani i Sunarti, 2024).

U takvim projektima uloga školskog knjižničara jasno je određena i obuhvaća planiranje i provedbu aktivnosti usmjerenih na razvoj čitateljske i informacijske pismenosti, poticanje čitanja te osposobljavanje učenika za kritičko vrednovanje i uporabu izvora. Analize opisa radnih mjesta i istraživanja prakse pokazuju da se od školskih knjižničara očekuje da podupiru odabir lektire, prate novija književna izdanja, organiziraju čitateljske programe i sudjeluju u izgradnji školske čitateljske kulture (Merga, 2021). U hrvatskom kontekstu, analiza obilježavanja *Godine čitanja 2021.* na mrežnim stranicama srednjih škola pokazuje da su školske knjižnice često nositelji ili sunositelji čitateljskih kampanja i projekata, pri čemu se redovito koriste mrežnim stranicama i digitalnim alatima za vidljivost i dokumentiranje aktivnosti (Pavin Banović i Vukić, 2023), dok istraživanja suradnje knjižničara s nastavnicima upućuju na to da sustavno zajedničko planiranje i ugrađivanje knjižničarske stručnosti u kurikulum dovodi do složenijih, istraživački

utemeljenih zadataka te boljeg povezivanja čitanja, informacijskih vještina i predmetnih ishoda (Consalvo, Doecker, Dubre i Neel, 2022).

Kreativni zadatci u nastavi Hrvatskog jezika, posebno oni koji traže preoblikovanje pročitanog teksta u novi proizvod, prepoznati su kao važan dio poticanja dubljeg razumijevanja i motivacije za čitanje (Bjedov, 2022). Digitalni alati dodatno proširuju raspon mogućih učeničkih radova: od digitalnih priča, stripova i blogova do multimedijских prezentacija i *podcasta*. Istraživanja digitalnog pripovijedanja pokazuju da ovakvi zadatci omogućuju učenicima povezivanje teksta s vlastitim iskustvima, razvijanje narativnih vještina i preuzimanje aktivne uloge u interpretaciji. U kombinaciji s jasno definiranim kriterijima vrednovanja, takvi radovi mogu istodobno služiti kao alat za provjeru razumijevanja i kao prostor za razvoj kreativnosti i digitalne pismenosti (Bjedov, 2022; Pagani, Argentin, Gui i Stanca, 2016).

Digitalna okruženja ne mijenjaju samo pojedinačno čitanje, nego i načine na koje učenici zajednički raspravljaju o tekstu. Pregled istraživanja o digitalnim alatima za društveno čitanje pokazuje da komentiranje, bilježenje i razmjena dojmova u mrežnom okruženju može podržati interpretaciju i razvijanje viših razina razumijevanja (Ostrički, 2023). Slični nalazi pojavljuju se i u istraživanjima koja se bave integracijom videoigara, interaktivnih medija i drugih digitalnih formi u nastavu lektire: takve aktivnosti mogu povećati motivaciju učenika te im pomoći da složene književne teme povežu s vlastitim interesima (Božić i Božić, 2024). Istodobno, studije učinkovitosti digitalnih platformi za čitanje upućuju na to da strukturirani digitalni zadatci, uz odgovarajuće vođenje nastavnika i knjižničara, mogu dovesti do mjerljivog napretka u vještinama razumijevanja teksta (Fitriani i Sunarti, 2024).

Usporedi li se dostupna literatura s praksom, projekti poput *Lektire na mreži* mogu se jasnije pozicionirati kao hibridni modeli učenja u kojima se spajaju digitalni alati za čitanje i suradnju, snažna uloga školskog knjižničara kao posrednika između teksta, učenika i nastavnika te kreativni učenički proizvodi kao dokaz razumijevanja. Prethodna istraživanja pružaju teorijsku i empirijsku podlogu za takav pristup te omogućuju da se petogodišnji rezultati projekta interpretiraju u svjetlu spoznaja o digitalnom čitanju, ulozi knjižničara i potencijalu kreativnih zadataka za jačanje čitateljskih kompetencija (Pavin Banović i Vukić, 2023; Bjedov, 2022; Majdenić, 2025; Merga, 2021).

2. Projektni model: suradnja, alati i pedagoški pristup

Projekt *Lektira na mreži*, pokrenut 2020. godine u organizaciji Hrvatske mreže školskih knjižničara (HMŠK), predstavlja suradnički model školske prakse u području digitalne obrade lektirnih djela (Strija, 2021). Projekt je namijenjen srednjoškolskim školskim knjižničarima, nastavnicima Hrvatskog jezika i njihovim učenicima, a temelji se na međupredmetnoj i organizacijskoj suradnji te uporabi digitalnih alata u kreativnom pristupu obradi obveznih književnih djela.

Nositelj je projekta u ime HMŠK-a školski knjižničar Josip Strija, a školske godine 2025./2026., kao nova voditeljica i koordinatorica, projektu se pridružuje školska knjižničarka Tanja Kolar Janković, čime je dodatno osnažen organizacijski kapacitet projekta. Projektna podrška i komunikacija s mentorima i školskim knjižničarima odvija se u virtualnom okruženju sustava za e-učenje *Loomen*, nacionalne platforme za e-učenje u organizaciji CARNET-a, koji služi kao glavni radni prostor za razmjenu materijala, organizaciju zadataka, predaju kreativnih uradaka, evaluaciju i vođenje zajednice mentora.

Suradnja stručnih suradnika školskih knjižničara i nastavnika Hrvatskog jezika ključni je element projekta, a temelji se na Standardu za školske knjižnice, koji propisuje da je neposredna djelatnost školske knjižnice usmjerena na rad s učenicima, suradnju s nastavnicima i pripremanje programa odgojno-obrazovnog rada (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih [MZOM], 2023). Stoga projekt ne podrazumijeva zamjenu nas-

tavne obrade književnosti, nego njezino proširenje i oplemenjivanje novim metodama, idejama i digitalnim alatima (Štrija, 2022).

Ključna načela kojima su voditelji oblikovali provedbu projekta uključuju prije svega jasno definiranu ulogu školskog knjižničara. Knjižničar planira i koordinira provedbu projekta te educira sudionike, pri čemu učenicima i nastavnicima pruža pedagošku i informatičku podršku. Fleksibilnost projekta očituje se u izboru književnih djela i digitalnih alata: mentori u suradnji s nastavnicima odabiru djela u skladu s nastavnim planom svojih škola, dok se digitalni alati za izradu učenčkih radova mijenjaju u pojedinim fazama projekta radi sustavnog razvoja digitalnih kompetencija. Osim navedenoga, u projektu nema eliminacije. U svakoj od tri faze (prije završne) svi učenici ostaju ravnopravni sudionici projekta od početka do kraja, bez eliminacija, dok se vrednovanje provodi višefazno: najprije uratke vrednuju mentori, zatim javnost i na kraju Prosudbeno povjerenstvo. Projektom se potiče aktivno uključivanje učenika – učenici rade u skupinama do četiri člana i izrađuju digitalne kreativne uratke koji se temelje na cjelovitim djelima za čitanje, a istovremeno razvijaju kritičko mišljenje, kulturnu pismenost, kreativnost i digitalne vještine.

Temeljni ciljevi projekta usklađeni su s ishodima kurikulumu za srednje škole, ali i s načelima cjeloživotnog obrazovanja i digitalne pismenosti. Ciljevi su projekta poticanje suradnje između knjižničara i nastavnika u obradi cjelovitih književnih djela, osnaživanje uloge školskih knjižničara kao inicijatora, mentora i koordinatora, usmjeravanje knjižničarskog rada prema kreativnim i originalnim metodama poučavanja, poticanje učenika na promišljanje o temama iz književnih djela i njihovu transformaciju u digitalnim kreativnim formama, korištenje digitalnih alata za izradu radova kao dopunu ili podršku nastavnim ishodima, poticanje učenika na stvaranje, analizu i javnu prezentaciju sadržaja u skladu s načelima autorskog prava i mrežne komunikacije te omogućavanje stručnog usavršavanja knjižničara kao voditelja projektnih ciklusa.

Jedan od inovativnih elemenata projekta jest korištenje digitalnih alata koji se mijenjaju u svakoj fazi. Od *Zeooba* za simulaciju društvenih mreža i objava, preko *Newspaper Generatora* za kreiranje lažnih vijesti, do alata *MakeBeliefsComix* (strip) i *Tweetgen* (sažetak u 280 znakova), učenici izravno povezuju sadržaj književnog djela sa suvremenim oblikom digitalnog izražavanja. Na taj način učenici stječu konkretna iskustva integracije medijskih formi stvarajući nove interpretacije klasika. U kasnijim ciklusima uvode se napredniji alati koji povezuju književnost s konceptima digitalnih mapa (*ScribbleMaps*), virtualnih galerija (*Artsteps*), interaktivnih bibliografija (*Genially*) ili scenarija potrage za blagom (*Google Forms* uz AI-generirane ilustracije). Ovakav model integracije IKT-a nastoji proširiti tradicionalnu ulogu književnog teksta i približiti ga učeniku kao medijski dinamičan prostor istraživanja i kreativnog učenja.

Projektni ciklus podijeljen je u četiri faze: od uvodnog mrežnog seminara, preko izrade kreativnih radova, do evaluacije i prezentacije rezultata. Mrežni seminari održavaju se sedam puta tijekom školske godine, a svaki mentor koji aktivno sudjeluje ostvaruje mogućnost stjecanja potvrda o stručnom usavršavanju u trajanju od 14 sati praćenjem projektnih edukacija i vrednovanja. Vrednovanje je strukturirano u tri razine: mentoristručnjaci (školski knjižničari), javnost (glasovanje na društvenim mrežama) i prosudbeno povjerenstvo sastavljeno od više knjižničarki savjetnica i stručnjakinja. Takav pristup potiče kritičku analizu radova, transparentnost i motivaciju učenika.

Pedagoška struktura projekta *Lektira na mreži*, koju karakterizira sinergija suradnje, digitalne inovacije i kreativnog izražavanja, rezultirala je stvaranjem produktivnog i motivirajućeg okruženja za učenike i nastavnike. Organizacijski model projekta, koji školske knjižničare postavlja u ulogu koordinatora i mentora te istodobno osnažuje sudjelovanje nastavnika Hrvatskog jezika, omogućio je dugotrajan razvoj projekta bez oscilacija i uz kontinuirani porast sudionika. U sljedećem dijelu rada prikazani su kvantitativni i kvalitativni rezultati provedenih ciklusa od 2020. do 2025., koji poka-

zuju opseg, rast i obrazovni doseg projekta u hrvatskim srednjim školama. Rezultati ukazuju na to da projekt ne samo da postiže svoje ciljeve, nego kontinuirano razvija novu kvalitetu pristupa lektirnim sadržajima potičući učenike na čitanje, kreativnost i digitalnu pismenost.

3. Pet godina *Lektire na mreži*: aktivnosti, rezultati i učenički radovi

Projekt *Lektira na mreži* tijekom pet godina pokazao je stabilnu i relativno visoku razinu uključenosti škola i učenika. U prvoj godini provedbe (2020./2021.) sudjelovalo je 37 srednjih škola sa 446 učenika. U školskoj godini 2021./2022. broj škola blago se smanjio na 34, ali je broj učenika porastao na 611, što ukazuje na veći broj uključenih razrednih odjela i snažniji angažman unutar pojedinih škola. Treća godina provedbe (2022./2023.) donijela je pad broja uključenih škola na 28, no u projektu je sudjelovalo 464 učenika, a broj kreativnih uradaka (233) i 31 mentor pokazuju da je projektni model bio stabiliziran i učinkovito primijenjen u školama koje su ostale uključene. U školskoj godini 2023./2024. zabilježen je ponovni porast interesa – projekt je obuhvatio 36 škola s 467 učenika. U školskoj godini 2024./2025. sudjeluje 26 škola sa 411 učenikom, pri čemu projekt i dalje zadržava stabilan broj sudionika i prepoznatljivost u srednjoškolskom sustavu (*Lektira na mreži*, 2020).

Tijekom pet godina provođenja projekta učenici su izradili ukupno 1.481 kreativni uradak. Broj radova po godinama kretao se od 297 uradaka u prvoj godini (2020./2021.), preko 304 (2021./2022.), 370 (2022./2023.) i 318 (2023./2024.), pa sve do 192 uratka u školskoj godini 2024./2025. U prosjeku projekt godišnje okuplja oko 32 škole i približno 480 učenika, koji proizvedu oko 149 kreativnih uradaka. Ukupno je tijekom pet godina sudjelovalo 172 školskih knjižničara mentora, što dodatno potvrđuje projekt kao trajan oblik stručnog i pedagoškog angažmana u školskim knjižnicama. Varijabilnost u broju uradaka i sudionika po godinama odražava dinamičnu prirodu školskog sustava i različite organizacijske mogućnosti škola, ali istodobno pokazuje da projekt dugoročno zadržava visoku razinu uključenosti i kontinuirano doprinosi razvoju čitateljskih i digitalnih kompetencija učenika.

Analiza uporabe digitalnih alata otkriva jasan razvoj i napredak u složenosti zadataka. Prva projektna godina bila je obilježena alatima za oblikovanje sadržaja u okviru popularnih formata društvenih mreža (objava na *Facebooku*, *strip*, *tweet*, senzacionalistička vijest). U sljedećim godinama projekt se postupno usmjerava prema alatima za vizualno pripovijedanje (npr. *Canva*, *Biteable*, *PowerPoint*), interaktivnim prezentacijama i suradničkim sadržajima (*Prezi*, *TimeToast*, *Genially*), a u četvrtoj i petoj godini uvode se elementi programiranja i AI-generiranog sadržaja (*Scratch*, *SnatchBot*, *Bing Image Creator*). Ovakav promišljen slijed postupno razvija i kod učenika i kod mentora kompetencije vezane za digitalnu pismenost, logiku interaktivnog pripovijedanja i inovativno korištenje tehnologije u obrazovnom kontekstu. Tablica 1. prikazuje detaljan pregled svih faza integriranih u projekt.

U svakoj fazi učenici su mogli izrađivati neograničen broj uradaka – samostalno ili u skupini do četvero učenika. Nije primjenjivan eliminacijski sustav – svi su radovi vrednovani, pri čemu su kriteriji vrednovanja bili unaprijed dostupni, a vrednovanje se odvijalo na tri razine: kolegijalna evaluacija mentora, javno glasovanje na mreži te stručno ocjenjivanje Prosudbenog povjerenstva.

Projektni model koji se temelji na faznoj provedbi aktivnosti, mentorskoj podršci školskih knjižničara, kontinuiranoj mrežnoj komunikaciji putem sustava *Loomen* te primjeni različitih digitalnih alata, pokazao se učinkovitim u osnaživanju školskih knjižničara kao suradnika u nastavi i nositelja inovacija u čitanju lektirnih djela. Učenicima je omogućio aktivno sudjelovanje u radu, kreativno izražavanje i razvoj digitalnih vještina, dok su sustavni rad mentora, pripadajuće edukacije i međuinstitucionalna suradnja dodatno učvrstili projekt kao primjer dobre prakse u hrvatskom srednjoškolskom obrazovanju.

Tablica 1.: Projektne faze, sudionici, alati i zadatci u projektu *Lektira na mreži* od 2020./2021. do 2024./2025. školske godine

Školska godina	Projektna faza	Naziv projektne faze	Broj uključenih škola	Broj učenika	Broj stručnih suradnika / knjižničarki / a	Broj nastavnica / ka Hrvatskog jezika	Broj kreativnih uradaka	Korišteni digitalni alati	Zadatak
2020./2021.	1.	Lektira i Facebook – tradicija u ruhu društvenih mreža	37	446	40	59	173	Zenob	Izrada objave na Facebooku povezane s likom, djelom ili ključnim motivom
	2.	Lektira i lažne vijesti – ispričajmo priču kroz prizmu popularnog senzacionalizma					68	NewsPaperGenerator	Lažna vijest (clickbait) o djelu ili liku
	3.	Lektira i strip – likovna dimenzija klasika u digitalnom svijetu					42	MakeBeliefsComix	Strip-adaptacija dijela djela
	4.	Lektira i Twitter – sažetak na kraju ili samo 280 znakova					14	Twetgen	Sažetak djela ili motiva u formatu tweeta (280 znakova)
2021./2022.	1.	Interaktivna priča i lektira ili kako reklamirati knjigu	34	611	36	52	134	Ampstor	Videoreklama za lektirno djelo kao da je komercijalni proizvod ili film
	2.	Na temeljima tradicije – pismo u novom ruhu					80	Canva	Pismo autoru ili liku iz djela
	3.	Lektira i pokretne slike – pokazat ću vam priču u osam koraka					69	Biteable	Kratka videoanajava djela
	4.	Umjetnička minijatura za kraj ili lektira kao kulturni fenomen					21	DesignStudio	Kreiranje mema vezanog za sadržaj djela ili likove
2022./2023.	1.	Mem kao jedinica za prijenos kulturnih (lektirnih) ideja	28	464	31	44	233	DesignStudio	Kreiranje mema vezanog za sadržaj djela ili likove
	2.	Vrijeme (radnje) je uvijek ravna crta. Ili nije?					55	Prezi	Vremenska lenta (timeline) sadržaja djela, autora ili likova
	3.	Lektira i kod – priča ispričana nulama i jedinicama					53	Scratch	Interaktivni prikaz djela u programskom obliku
	4.	Suditi lektiri po koracima ili čemu služi ovitak					29	PowerPoint	Izrada kompletnog ovitka knjige (naslovnica, hrbat, preklopi)
2023./2024.	1.	Pet dijelova ili samo jedan omot – lektira kao inspiracija	36	467	38	65	152	PowerPoint	Dizajn naslovnice lektirnog djela
	2.	Od točke A do točke B – životna priča jednog genijca					59	Timetost	Vremenska lenta života autora ili strukture radnje
	3.	Lektira i umjetna inteligencija – Razgovarajmo!					59	SnatchBot	Chatbot koji oponaša lik ili autora
	4.	Interaktivna lektira ili kako oživjeti sliku					48	Genially	Izrada interaktivne bibliografije o djelu ili autoru
2024./2025.	1.	Jednim klikom do izvora – interaktivna zbirka	26	411	27	37	53	Genially	Interaktivna digitalna zbirka (prikaz autora, motiva, likova)
	2.	(Virtualna) šetnja lektirnom – najslavnija djela na virtualnim zidovima					39	ArtSteps	Virtualna izložba važnih scena, likova ili motiva iz djela
	3.	Bijeg u deset koraka ili kako pobjeći od /iz lektire					70	Google Forms	Escape room ili digitalna potraga za blagom s temama iz djela
	4.	Putovanje, kretanje i virtualne staze – lektira, meridijani i paralele					30	ScribbleMaps	Interaktivna karta ključnih lokacija uz AI-generirane slike

Djela koja su izazvala najveći interes među učenicima i mentorima uglavnom pripadaju onima koja nude jasne interpretacijske izazove, slojevite likove te snažne simboličke ili socijalne elemente koji učenicima olakšavaju povezivanje sa suvremenim kontekstom. Najzastupljenija djela u provedbi projekta jesu *Preobrazba* Franza Kafke i *Hamlet* Williama Shakespearea. *Preobrazba* je ostvarila ukupno 278 kreativnih uradaka u dvije školske godine (2021./2022. i 2023./2024.), pri čemu se njezina trajna popularnost može objasniti univerzalnim temama identiteta, otuđenja i transformacije. *Hamlet*, s ukupno 226 uradaka (2020./2021. i 2023./2024.), također potvrđuje svoju poziciju djela čija višeslojnost, temeljena na motivima moći, osvete i tragične sudbine, omogućuje različite vrste digitalnih i kreativnih interpretacija. *Lovac u žitu* Jeromea D. Salingera i *Crni mačak* Edgara Allana Poea također su se istaknuli svojom popularnošću zahvaljujući jednostavnoj strukturi, snažnim motivima samoće, identiteta i unutarnjeg konflikta, što učenici lako prenose u suvremene forme izražavanja poput *mema*, *chatbotova* ili stripova. Za razliku od navedenih primjera, neka djela, poput drama *Gospoda Glembajevi* ili *Nora / Kuća lutaka*, ili romana *Posljednji Stipančići*, bilježe značajno manji broj kreativnih uradaka (od 26 do 31). Ovaj trend moguće je objasniti njihovom dramaturškom zahtjevnosti, većom potrebom za poznavanjem društveno-povijesnog konteksta ili manjom prisutnošću u aktualnoj nastavi Hrvatskog jezika.

Slika 1.: Primjer nagrađenog učeničkog rada – interaktivna bibliografija o Williamu Shakespeareu u alatu Genially. Dostupno na: <https://tinyurl.com/39wz62dt>. Autorica: Sara Kranjčev, Tehnička škola Ruđera Boškovića. Ostvareno 2. mjesto. Školska godina 2023./2024. Mentorice: Maja Medenjak i Ivana Koletić.

Tablica 2.: Broj izrađenih kreativnih uradaka prema djelima u projektu *Lektira na mreži* od 2020./2021. do 2024./2025. školske godine

Školska godina	Projektna faza	Autor	Broj uradaka
2020./2021.	<i>Hamlet</i>	William Shakespeare	111
	<i>Životinjska farma</i>	George Orwell	109
	<i>Antigona</i>	Sofoklo	67
2021./2022.	<i>Preobrazba</i>	Franz Kafka	168
	<i>Lovac u žitu</i>	Jerome David Salinger	107
	<i>Gospoda Glembajevi</i>	Miroslav Krleža	26
2022./2023.	<i>Prijan Lovro</i>	August Šenoa	168
	<i>Crni mačak</i>	Edgar Allan Poe	107
	<i>Nora / Kuća lutaka</i>	Henrik Ibsen	26
	<i>Posljednji Stipančići</i>	Vjenceslav Novak	26
2023./2024.	<i>Hamlet</i>	William Shakespeare	115
	<i>Patnje mladoga Werthera</i>	Johann Wolfgang von Goethe	58
	<i>Preobrazba</i>	Franz Kafka	110
	<i>Stranac</i>	Albert Camus	34
2024./2025.	<i>Crni mačak</i>	Edgar Allan Poe	86
	<i>Zločin i kazna</i>	Fjodor M. Dostojevski	54
	<i>Lovac u žitu</i>	Jerome David Salinger	76
	<i>Gospoda Glembajevi</i>	Miroslav Krleža	31

Na temelju broja uradaka po godinama vidljivo je da se broj kreativnih uradaka po djelu uglavnom povećava kada se djelo ponovo uključi u projekt (npr. *Preobrazba* i *Hamlet*), što ukazuje na pozitivne iskustvene povratne informacije mentora i učenika te razmjenu dobre prakse unutar zajednice sudionika.

Na temelju analize broja kreativnih uradaka po djelima možemo zaključiti da klasici s univerzalnim temama izazivaju najveći interes i potiču najviše kreativnih reakcija. Osim toga, učenici preferiraju djela koja se lako mogu reinterpreterirati u suvremene kontekste, posebno ona s izraženim simboličkim motivima i narativnim transformacijama. Rjeđe korištena djela nisu zanemarena, ali pokazuju da razina literarnog izazova utječe na brojnost izvedbi, što je važna informacija za pedagoško promišljanje i oblikovanje budućih zadataka. Sve navedeno dodatno potvrđuje važnost projektne podrške kreativnom pristupu obradi lektire kao učinkovitom modelu za poticanje čitateljskog interesa i razvoju digitalnih kompetencija u srednjoškolskom obrazovanju.

4. Promjene u praksi - pogled unatrag

Projekt *Lektira na mreži* danas predstavlja jedan od najdugotrajnijih i najupečatljivijih primjera dobre prakse u području školske knjižničarske djelatnosti u Hrvatskoj. S obzirom na to da se provodi već petu godinu zaredom, potrebno je istaknuti ključne promjene koje je donio i koje i dalje oblikuje u praksi školskih knjižnica i nastave književnosti.

Projekt potvrđuje važnu ulogu školskih knjižničara kao voditelja i inicijatora pedagoških inovacija. Zahvaljujući mrežnoj suradnji, radu s učenicima i koordinaciji s nastavnicima Hrvatskog jezika, knjižničari su preuzeli ulogu mentora koji usmjeravaju kreativni i digitalno pismeni pristup obradi lektirnih sadržaja. Jasna metodološka struktura projekta dodatno ih je osnažila da u okviru školske knjižnice provode zadatke koji integriraju suvremene tehnologije, digitalno pripovijedanje i aktivno čitanje. Lektira na mreži kontinuirano osigurava prostor za praktično povezivanje stručnih suradnika knjižničara s nastavnicima Hrvatskoga jezika. Suradnja se ostvaruje zajedničkim planiranjem radionica, izradom kreativnih interpretacija te suradničkim vrednovanjem učenčkih radova. Projekt tako služi kao platforma za profesionalno povezivanje i učenje koje se događa prirodno i u praksi – bez formalnog pritiska i uz aktivnu podršku zajednice.

Tijekom svih projektnih ciklusa učenici, kao ključni akteri, preuzimaju ulogu stvaratelja sadržaja, a ne tek čitatelja ili potrošača informacija. Svaki zadatak uvodi ih u procese reinterpetacije, digitalnog izražavanja i kritičkog promišljanja književnih djela. Pritom ne postoji eliminacija – svi učenici ostaju u procesu do kraja projektne godine, dok se učenički radovi kontinuirano objavljuju i predstavljaju na mrežnoj stranici projekta. Time se potiče ne samo osjećaj vrijednosti i angažmana, već i razvoj samopouzdanja u digitalnom okruženju.

Postupnim uvođenjem sve zahtjevnijih digitalnih zadataka, od jednostavnih *memova* i objava na *Facebooku* do interaktivnih karata i AI-generiranih sadržaja, projekt potiče razvoj digitalnih i medijskih kompetencija i mentora i učenika. Projekt djeluje kao kontinuirana pedagoška inovacija, uvodeći digitalnu transformaciju u praksu školskih knjižnica i nastave književnosti, ali bez gubitka pedagoškog cilja: razumijevanja, interpretacije i stvaralaštva na temelju pročitanog teksta.

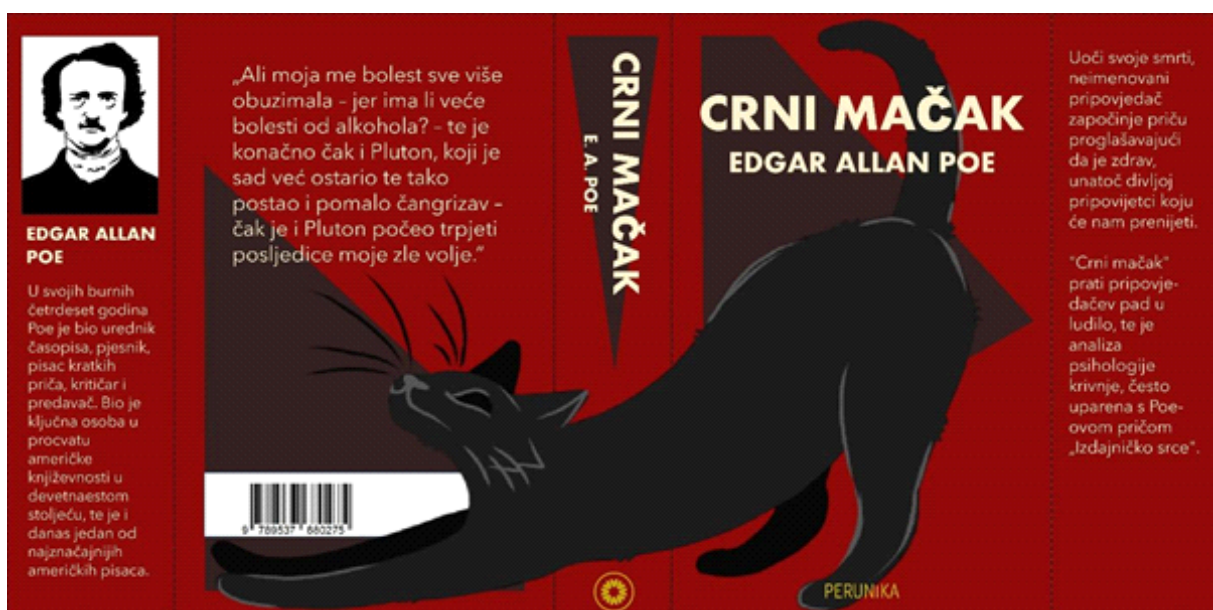
Pogled unatrag, na dosadašnje cikluse projekta, otkriva model koji je istovremeno strukturiran i fleksibilan te sposoban prilagođavati se potrebama škola i razvoju digitalnih alata. Uloga školskog knjižničara kao koordinatora, integracija učenika kao suautora digitalnih sadržaja i stabilna profesionalna mreža mentora upućuju na to da projekt ima potencijal rasta i širenja, kako u formalnom obrazovanju tako i u širem kontekstu digitalnih čitateljskih inicijativa. Ujedno, projekt predstavlja primjer kako se obrazovne prakse mogu mijenjati iznutra osnaživanjem postojećih resursa, bez namećanja gotovih rješenja izvana.

Slika 2.: Primjer nagrađenog učeničkog rada – interaktivna bibliografija o Williamu Shakespeareu u alatu *Genially*. Dostupno na: <https://tinyurl.com/yda2eu8v>. Autorice: Elena Mlinar i Martina Sarajlija, Srednja škola Novska. Ostvareno 1. mjesto. Školska godina 2023./2024. Mentorice: Gordana Grabovac i Andrea Babić.

Slika 4.: Primjer nagrađenog učeničkog rada – ovitak za knjigu na temu *Crni mačak*, izrađen u alatu PowerPoint. Autorica: Karolina Tomašić, Gimnazija Velika Gorica. Ostvareno 1. mjesto. Školska godina 2023./2024. Mentorice: Helena Podvorac i Gordana Vlašić.

Slika 3.: Primjer nagrađenog učeničkog rada – ovitak za knjigu na temu *Crni mačak*, izrađen u alatu PowerPoint. Autorica: Anamarija Barać, Gimnazija Velika Gorica. Ostvareno 1. mjesto. Školska godina 2022./2023. Mentorice: Helena Podvorac i Dubravka Cundeković.

5. Zaključak

Projekt *Lektira na mreži* predstavlja značajan doprinos suvremenom pristupu nastavi književnosti u hrvatskim srednjim školama i razvoju školske knjižničarske prakse. Tijekom pet godina kontinuiranog rada (2020. – 2025.) okupio je učenike, nastavnike Hrvatskog jezika i školske knjižničare iz srednjih škola diljem Hrvatske u izradi kreativnih uradaka temeljenih na cjelovitom čitanju književnih djela. Ovi pokazatelji potvrđuju stabilnost i prepoznatljivost projekta kao trajnog oblika dobre prakse koji povezuje školsko knjižničarstvo, nastavu Hrvatskog jezika i digitalnu pedagogiju. Analiza projektnih rezultata pokazuje da je sustavna suradnja školskih knjižničara i nastavnika Hrvatskoga jezika, uz jasno definiran projektni ciklus i promišljenu primjenu

digitalnih alata, dovela do razvoja inovativnog modela obrade lektirnih sadržaja. Postupnim uvođenjem sve složenijih digitalnih zadataka, od jednostavnijih formata (*meme*, objava na Facebooku, strip, *tweet*) do interaktivnih karata, virtualnih galerija, *chatbotova* i AI-generiranih sadržaja, učenici su razvijali čitateljske, kreativne, informacijske i digitalne kompetencije, dok su školski knjižničari osnažili svoju ulogu inicijatora i nositelja suvremenih oblika učenja. Jedan od prepoznatljivih elemenata projekta jest odsutnost eliminacijskog sustava: svi učenici ostaju ravnopravni sudionici tijekom cijele školske godine, a svaki uradak prolazi proces vrednovanja. Višerazinsko vrednovanje, od kolegijalne evaluacije mentora, preko javnog online glasovanja, do prosudbe stručnog povjerenstva, pridonosi transparentnosti, razvoju kritičkog odnosa prema vlastitom radu i radu drugih te povećava motivaciju za kvalitetu. Na taj se način projekt ne pretvara u natjecanje, nego postaje prostor za zajedničko učenje i izgradnju suradničke zajednice.

Kreativni uradci učenika, javno dostupni na mrežnoj stranici projekta, imaju dodatnu vrijednost koja nadilazi natječajni okvir. Mogu se sustavno koristiti kao motivacijski materijali u nastavi: kao uvod u obradu lektirnih djela, kao poticaj za raspravu ili kao modeli zadataka koje učenici mogu dalje nadograđivati. Učenički radovi istovremeno služe kao arhiv čitateljskih i digitalnih praksi, kao resurs za stručno usavršavanje knjižničara i nastavnika te kao inspiracija za oblikovanje novih projekata i zadataka. Promišljanje o budućem razvoju projekta otvara pitanje smjera uvođenja digitalnih alata u nastavu književnosti: hoće li fokus biti na sve složenijim tehnološkim rješenjima ili na jednostavnijim, dostupnijim alatima koji potiču široku uključenost učenika. Iskustva mentora i učenika upućuju na to da tehnološka složenost nije sama po sebi jamstvo kvalitete. Ključ uspjeha *Lektire na mreži* temelji se na ravnoteži između digitalne inovacije i pedagoškog cilja: poticanja razumijevanja književnog teksta, kreativne interpretacije i motivacije za čitanje.

Lektira na mreži potvrđuje da se obrazovne prakse mogu razvijati iznutra, oslanjajući se na postojeće resurse, profesionalno umrežavanje i zajedničku viziju. Uloga školskog knjižničara kao koordinatora i mentora, ravnopravno partnerstvo s nastavnicima Hrvatskog jezika te aktivno uključivanje učenika kao stvaratelja sadržaja, pokazuju da projekt ima potencijal daljnjeg rasta i širenja. Njegovo trajanje, rast i prepoznatljivost pokazuju da suradnički model uspješno stvara novu čitateljsku kulturu koja spaja književnost, kreativnost i digitalnu pismenost u poticajan odgojno-obrazovni okvir.

6. Literatura i izvori

1. Bjedov, V. (2022). Planiranje stvaralačkih zadataka u nastavi hrvatskoga jezika kao dio portreta kreativnog nastavnika. *Slavica Wratislaviensia*, 176, 139–155. <https://doi.org/10.19195/0137-1150.176.11>
2. Božić, R., i Božić, V. (2024). Primjena videoigara u nastavi školske lektire (na primjeru romana *Zločin i kazna* i videoigre *Zločin i kazna*. Tko je podmetnuo Raskoljnikovu). *Magistra ladertina*, 19(1), 175–191. <https://doi.org/10.15291/magistra.4661>
3. Consalvo, A., Doepker, G., Dubre, V., i Neel, J. (2022). Librarian-faculty collaboration for literacy courses: Promoting better learning for preservice teachers. *Language and Literacy*, 24(3), 107–130. <https://doi.org/10.20360/langandlit29605>
4. Escueta, M., Nickow, A., Oreopoulos, P., i Quan, V. (2020). Upgrading education with technology: Insights from experimental research. *Journal of Economic Literature*, 58(4), 897–996. <https://doi.org/10.1257/jel.20191507>
5. Fitriani, N. i Sunarti, S. (2024). Exploring the effectiveness of digital reading platforms in developing reading comprehension skills. *ELT-Lectura*, 11(2), 168–181. <https://doi.org/10.31849/elt-lectura.v11i2.20840>
6. *Lektira na mreži* (2020). Preuzeto 12.11.2025. s <https://sites.google.com/view/lektira-na-mrezi>
7. Majdanić, V. (2025). From paper to screen. *Život i škola*, 70(2), 121–134. <https://doi.org/10.32903/zs.70.2.8>

8. Merga, M. K. (2021). What is the literacy supportive role of the school librarian in the United Kingdom? *Journal of Librarianship and Information Science*, 53(4), 601–614. <https://doi.org/10.1177/0961000620964569>
9. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih [MZOM] (2023). *Standard za školske knjižnice*. Narodne novine, 61/2023. Preuzeto 12.11.2025. s <https://www.zakon.hr/c/podzakonski-propis/57082/nm-61-2023-%287.6.2023.%29%2C-standard-za-skolske-knjiznice>
10. Omarsaib, M. (2024). Integrating a digital pedagogy approach into online teaching: Are academic librarians at Universities of Technology in South Africa prepared? *Information & Learning Sciences*, 126(3/4), 192–213. <https://doi.org/10.1108/ILS-01-2024-0012>
11. Ostrički, I. (2023). Digitalni alati za društveno čitanje u kontekstu odgojno-obrazovnog procesa. *Život i škola*, 69(2), 81–96. <https://doi.org/10.32903/zs.69.2.5>
12. Pagani, L., Argentin, G., Gui, M., i Stanca, L. (2016). *The impact of digital skills on educational outcomes: Evidence from performance tests*. *Educational Studies*, 42(2), 137–162. <https://doi.org/10.1080/03055698.2016.1148588>
13. Pavin Banović, A. i Vukić, T. (2023). Kako su srednjoškolski knjižničari obilježili Godinu čitanja 2021.? Analiza medijskih sadržaja odabranih mrežnih stranica srednjih škola u Republici Hrvatskoj. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 66(3), 89–118. <https://doi.org/10.30754/vbh.66.3.1072>
14. Strija, J. (2021). Lektira na mreži – novi projekt Hrvatske mreže školskih knjižničara. *Svezak: časopis Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja*, 23(23), 65–66. Preuzeto 12.11.2025. s <https://library.foi.hr/dbook/cas.php?B=1&item=S02110&godina=2021&broj=00023&page=65>
15. Strija, J. (2022). O čitanju klasika na mreži. *Svezak: časopis Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja*, 24(24), 78–79. Preuzeto 12.11.2025. s <https://library.foi.hr/dbook/cas.php?B=1&item=S02110&godina=2022&broj=00024&page=78>

NASTAVA BEZ ChatGPT-ja, DA ILI NE?

TEACHING WITHOUT ChatGPT: YES OR NO?

 Jelena Cvrković, Osnovna škola Josipa Kozarca, Vinkovci

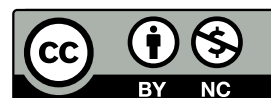
jcvrkovic@gmail.com

UDK / UDC: 004.8:37.091.3

Stručni rad / Professional Paper

Primljeno / Received: 9. 12. 2025.

Prihvaćeno / Accepted: 10. 2. 2026.

Sažetak

Cilj. Cilj rada je ispitati razinu poznavanja i korištenja umjetne inteligencije te stavove učitelja, stručnih suradnika i učenika prema njezinoj primjeni u obrazovanju, s posebnim naglaskom na jezični model ChatGPT.

Pristup/metodologija/dizajn. Istraživanje je provedeno kvantitativnim pristupom, metodom anonimnog anketnog upitnika. Istraživanje je provedeno uz odobrenje ravnatelja.

Rezultati. Rezultati istraživanja upućuju na visoku razinu poznavanja i korištenja alata umjetne inteligencije kod svih ispitanika. Učitelji i stručni suradnici pritom iskazuju veći oprez, dok učenici pokazuju veću znatiželju i učestalije korištenje ChatGPT-ja. Većina ispitanika smatra da umjetna inteligencija ne može zamijeniti učitelja, već predstavlja potporu nastavnom procesu.

Ograničenja. Ograničenja istraživanja odnose se na veličinu uzorka i njegov lokalni karakter.

Praktična primjena. Rad upućuje na potrebu za daljnjom edukacijom učitelja, stručnih suradnika i učenika za odgovorno, etično i pedagoški utemeljeno korištenje umjetne inteligencije u obrazovanju.

Društveni značaj. Društveni značaj rada ogleda se u poticanju digitalne pismenosti i osvješćavanju uloge umjetne inteligencije u suvremenom obrazovnom okruženju.

Originalnost/vrijednost. Vrijednost rada očituje se u empirijskom uvidu u stavove učitelja, stručnih suradnika i učenika te u doprinosu raspravi o promišljenoj integraciji umjetne inteligencije u školski kontekst.

Ključne riječi

ChatGPT; digitalna pismenost; obrazovanje; stavovi; umjetna inteligencija

Summary

Objective. The aim of this paper is to examine the level of knowledge and use of artificial intelligence, as well as the attitudes of teachers, professional associates, and students toward its application in education, with particular emphasis on the ChatGPT language model.

Approach/methodology/design. The research was conducted using a quantitative approach and an anonymous questionnaire survey.

Results. The results indicate a high level of familiarity with the artificial intelligence tools and the use of said tools among all respondents. Teachers and professional associates show greater caution, while students demonstrate greater curiosity and more frequent use of ChatGPT. Most respondents believe that artificial intelligence cannot replace teachers but can serve as support in the teaching process.

Limitations. The limitations of the study relate to the size of the sample and its local character.

Practical application. The paper offers recommendations for the responsible, ethical, and pedagogically grounded use of artificial intelligence in education.

Social significance. The social significance of the paper is reflected in the promotion of digital literacy and raising awareness of the role of artificial intelligence in the contemporary educational environment.

Originality/value. The value of the paper lies in its empirical insight into the attitudes of teachers, professional associates, and students, as well as in its contribution to the discussion on the thoughtful integration of artificial intelligence into the school context.

Keywords

ChatGPT; digital literacy; education; attitudes; artificial intelligence

1. Uvod

Današnje društvo obilježeno je brzinom, informacijskom preplavljenosti i digitalnom povezanošću. U takvom okruženju umjetna inteligencija (UI) postala je svakodnevni suputnik – od internetske kupovine i prijevoda do analize podataka i edukacijskih aplikacija. Uloga škole više nije samo prenošenje znanja, nego i razvoj kritičkog mišljenja, digitalne pismenosti i sposobnosti rješavanja problema. Za navedene svrhe umjetna inteligencija može biti koristan saveznik, no samo ako se koristi savjesno, odgovorno i etično.

Alati temeljeni na umjetnoj inteligenciji nude brojne prednosti: automatizaciju administrativnih i ponavljajućih zadataka, personalizirano učenje prema tempu i potrebama učenika, povratne informacije u stvarnom vremenu, veću dostupnost obrazovanja i smanjenje kognitivnog opterećenja. Ipak, pretjerano oslanjanje na umjetnu inteligenciju može dovesti do gubitka samostalnosti i kreativnosti, narušavanje privatnosti i rizik od pristranosti. Potrebno je sustavno obrazovanje učitelja i stručnih suradnika za etično korištenje umjetne inteligencije u nastavi.

2. Europski kontekst i etičke smjernice

Europska komisija donijela je 2020. godine *Etičke smjernice za upotrebu umjetne inteligencije i podataka u obrazovanju* koje se temelje na ljudskom djelovanju, raznolikosti, dobrobiti društva, privatnosti i sigurnosti. Uz navedeno, Europski akt o umjetnoj inteligenciji, koji je stupio na snagu 1. kolovoza 2024., potiče odgovoran razvoj i korištenje umjetne inteligencije u skladu s ljudskim pravima. Usmjeren je na poticanje odgovorne primjene i razvoj umjetne inteligencije

u Europskoj uniji (Akt o umjetnoj inteligenciji, 2024). Cilj europske politike nije zabrana, nego odgovorna integracija umjetne inteligencije u obrazovanje.

Prema Jadranki Ivanković (2025) mladi u obrazovnom kontekstu umjetnu inteligenciju prije svega doživljavaju kao alat za uštedu vremena i lakše izvršavanje školskih obaveza, pri čemu su svjesni njezinih ograničenja te mogućnosti pogrešnih ili netočnih informacija. U istraživanju se navodi da učenici razlikuju pomoć u učenju od neetične upotrebe umjetne inteligencije, što upućuje na razvijenu razinu digitalne i informacijske pismenosti. To nadopunjuje raspravu o ulozi umjetne inteligencije u nastavi jer prikazuje da učenici nisu samo primarni korisnici suvremene tehnologije, već aktivni procjenitelji njezine svrhovitosti i pouzdanosti. Prema rezultatima istraživanja u radu *Umjetna inteligencija u životu srednjoškolaca* (Pavlović-Šijanović, Milić i Šijanović, 2024) učenici umjetnu inteligenciju najčešće koriste u obrazovne svrhe, prije svega u rješavanju domaćih uradaka i ponavljanju nastavnog gradiva. Upotreba umjetne inteligencije u svrhu zamjene osobnog rada navodi se rijetko i uglavnom je povezana s nedostatkom motivacije ili vremenskim pritiskom. Većina učenika u navedenom istraživanju ukazuje na visoku razinu svijesti o umjetnoj inteligenciji i promatraju je kao alat koji može pomoći u učenju i obrazovanju. Time se pokazuje njihova spremnost na prihvaćanje umjetne inteligencije, ali uz zadržavanje ljudskog čimbenika. Ona se promatra kao podrška, a ne konkurencija učiteljima i stručnim suradnicima, što otvara mogućnosti za sinergiju suvremene tehnologije i ljudskog rada u obrazovanju. Navedeni podatci potvrđuju potrebu za jasnim pedagoškim smjernicama i važnom ulogom učitelja/ stručnih suradnika u usmjeravanju učenika prema odgovornom i etičnom korištenju umjetne inteligencije u obrazovnom procesu.

3. Istraživanje u školi: stavovi učitelja, stručnih suradnika i učenika

3.1. Cilj istraživanja

Istraživanjem koje je prikazano u okviru ovog rada nastojalo se ispitati u kojoj se mjeri umjetna inteligencija primjenjuje u Osnovnoj školi Josipa Kozarca, Vinkovci. Cilj je bio ispitati poznavanje, korištenje i stavove prema umjetnoj inteligenciji u obrazovanju, s naglaskom na jezični model ChatGPT. Na temelju cilja rada postavljena je hipoteza: Umjetna inteligencija, jezični model ChatGPT, može imati pozitivan učinak na obrazovni proces ako se koristi kao pomoć u učenju, uz jasno definirana pedagoška pravila i razvoj kritičkog mišljenja učenika.

3.2. Opis uzorka

Anonimno istraživanje provedeno je u Osnovnoj školi Josipa Kozarca, Vinkovci. Sudjelovalo je 40 učitelja i stručnih suradnika te 126 učenika sedmih i osmih razreda. Za provedbu anonimnog istraživanja odabrani su učenici tih razreda jer se radi o razvojnoj skupini koja intenzivno koristi digitalne tehnologije i ima oblikovane navike učenja uz pomoć interneta i digitalnih alata. Učenici te dobi nalaze se u prijelaznom razdoblju prema srednjoškolskom obrazovanju u kojem se od njih očekuje veća samostalnost, odgovornost i sposobnost kritičkog promišljanja izvora informacija.

Osim toga, učenici sedmih i osmih razreda već su u dovoljnoj mjeri upoznati s pojmom umjetne inteligencije i jezičnog modela ChatGPT-ja, bilo kroz nastavni proces, izvannastavne aktivnosti ili samostalno korištenje umjetne inteligencije.

Uključivanje učitelja i stručnih suradnika u istraživanje pruža usporedbu stavova učenika i odraslih sudionika odgojno-obrazovnog procesa, čime se dobiva cjelovit uvid u pitanje nastave bez ChatGPT-ja te ulogu umjetne inteligencije u suvremenoj školi.

3.3. Metode i tehnike prikupljanja podataka

Na temelju postavljenog cilja istraživanje je provedeno metodom upitnika koji je bio otisnut na papiru i sadržavao je unaprijed postavljena pitanja različitog tipa. Ispunjavanje upitnika

vanje upitnika bilo je dobrovoljno i anonimno te je trajalo pet minuta, o čemu su ispitanici bili obaviješteni prije provedbe ispitivanja. Istraživanje je provedeno u rujnu 2025. godine, uz odobrenje ravnatelja Škole. Podatci su prikupljeni i obrađeni, a rezultati su prikazani svim sudionicima na Satu razrednika te na razrednim aktivima.

3.4. Mjerni instrument

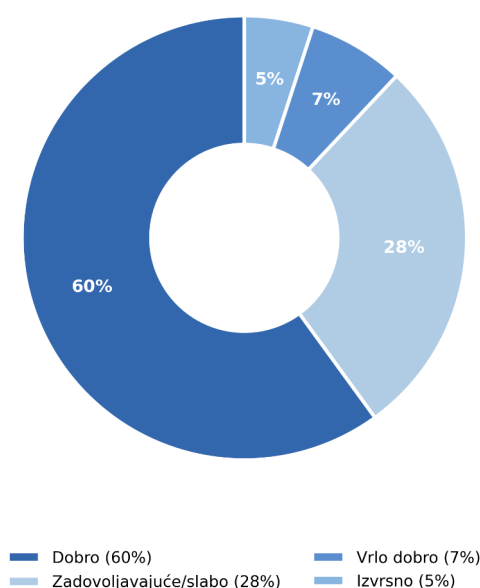
Istraživanje je provedeno pomoću upitnika koji se sastojao od deset pitanja različitog tipa. Na početku upitnika ispitanici su upoznati s informacijama tko provodi istraživanje, koji su svrha i cilj istraživanja te u koju će svrhu odgovori biti upotrijebljeni. Navedeno je da će ispitivanje biti anonimno i dragovoljno te vrijeme trajanja ispunjavanja upitnika.

3.5. Rezultati istraživanja

Od 166 ispitanika koji su pristupili ispunjavanju upitnika, svi su odgovorili na ponuđena pitanja.

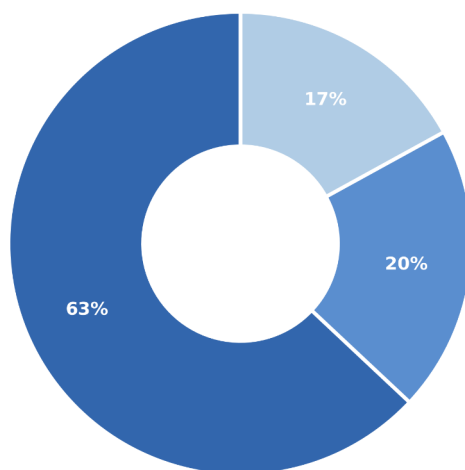
Prvo pitanje odnosilo se na dob učenika i učitelja/ stručnih suradnika.

Odgovori na pitanje o poznavanju umjetne inteligencije pokazuju da većina učitelja i stručnih suradnika svoje poznavanje umjetne inteligencije procjenjuje kao dobro (60 %), dok manji dio ispitanika navodi vrlo dobro (7 %) i izvrsno poznavanje (5 %). Istodobno, 28 % ispitanika svoje znanje procjenjuje kao slabo ili zadovoljavajuće. Takva raspodjela odgovora među odgojno-obrazovnim djelatnicima pokazuje da postoji osnovna razina znanja o umjetnoj inteligenciji, ali i potreba za dodatnim stručnim usavršavanjem. Rezultati upućuju na važnost sustavne edukacije učitelja kako bi se umjetna inteligencija mogla integrirati u nastavni proces.

Slika 1.: Poznavanje umjetne inteligencije – učitelji/ stručni suradnici

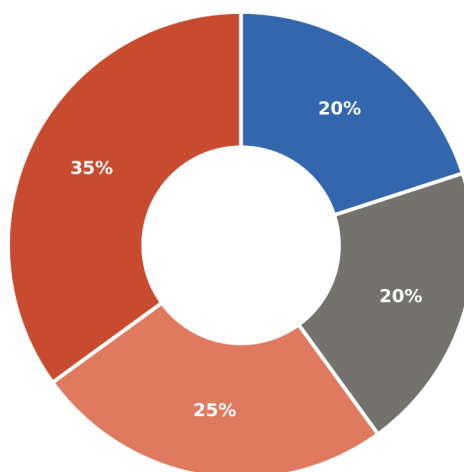
Rezultati prikazani na Slici 2. navode da najveći udio učenika (63 %) procjenjuje svoje poznavanje umjetne inteligencije kao dobro, dok 20 % učenika navodi vrlo dobro ili izvrsno. Manji dio učenika (17 %) procjenjuje svoje znanje kao slabo ili zadovoljavajuće. U usporedbi s učiteljima učenici pokazuju veću razinu samopouzdanja u procjeni vlastitog znanja o umjetnoj inteligenciji, što se može povezati s njihovom svakodnevnom izloženošću digitalnim tehnologijama. Rezultati potvrđuju da učenici u višim razredima osnovne škole razvijaju osnovno razumijevanje umjetne inteligencije. To otvara prostor za njezino usmjereno i odgovorno korištenje u nastavi.

■ Dobro (63%)   ■ Zadovoljavajuće/slabo (17%)
■ Izvršno/Vrlo dobro (20%)

Slika 2.: Poznavanje umjetne inteligencije – učenici 7. i 8. razreda

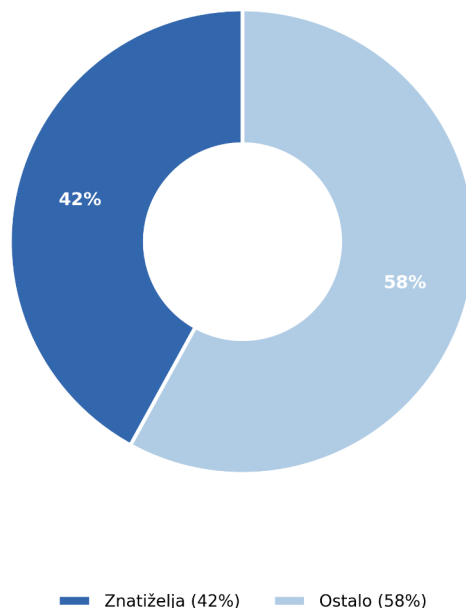
Na pitanje što osjećaju prema umjetnoj inteligenciji 35 % učitelja iskazuje oprez i nepovjerenje, dok 42 % učenika izražava znatiželju pri korištenju umjetne inteligencije.

■ Nepovjerenje (35%)   ■ Ne zanima me (20%)
■ Strah (25%)   ■ Povjerenje/znatiželja (20%)

Slika 3.: Odnos prema umjetnoj inteligenciji – učitelji/ stručni suradnici

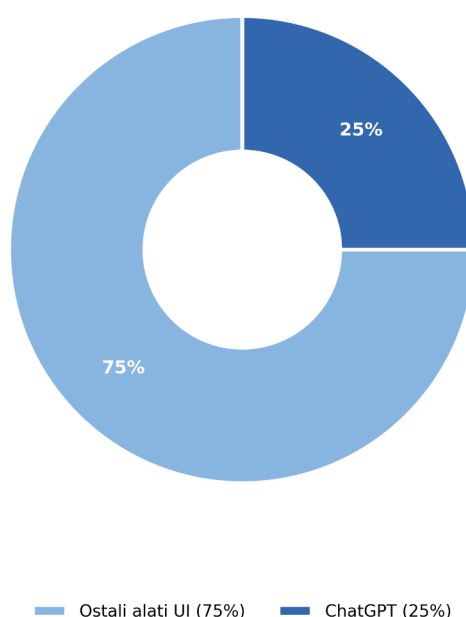
Učitelji i stručni suradnici prema umjetnoj inteligenciji imaju oprezan stav. Najveći udio ispitanika (35 %) izražava nepovjerenje, dok 25 % navodi strah te zajedno čine većinu sudionika s negativnim ili suzdržanim stavovima. Istodobno, 20 % ispitanika navodi da ih umjetna inteligencija ne zanima, što može ukazivati na nedovoljnu educiranost ili manjak iskustva u radu s njom. Pozitivan odnos prema umjetnoj inteligenciji izražen je povjerenjem i znatiželjom koja je prisutna kod 20 % ispitanika. Takav stav ukazuje na postojanje potencijala za prihvatanje umjetne inteligencije u nastavi uz odgovarajuću stručnu podršku i edukaciju učitelja/ stručnih suradnika.

Slika 4.: Odnos prema umjetnoj inteligenciji – učenici 7. i 8. razreda

Odgovori na pitanje o korištenju alata umjetne inteligencije i jezičnog modela ChatGPT-ja pokazali su da ChatGPT koristi 25 % učitelja i 70 % učenika. Korištenje jezičnog modela ChatGPT-ja kod učenika potvrđuje njegovu popularnost i široku upotrebu u različite svrhe. Manji postotak učitelja ističe nepouzdanost i nesigurnost, što ukazuje na potrebu za edukacijom i demonstracijom praktičnih primjera umjetne inteligencije u obrazovanju. Promicanje pozitivnih primjera korištenja umjetne inteligencije može dodatno potaknuti učitelje/stručne suradnike, ali i učenike da je koriste u obrazovne svrhe.

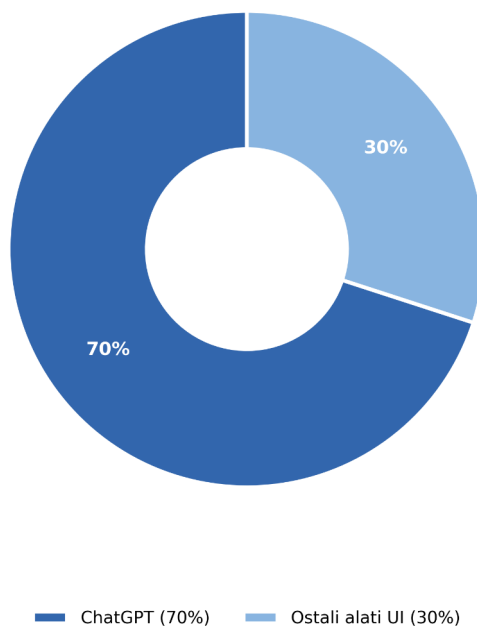
Slika 5. prikazuje rezultate prema kojima većina učitelja i stručnih suradnika (75 %) koristi alate umjetne inteligencije u širem smislu, dok 25 % ispitanika koristi jezični model ChatGPT. Sudionici istraživanja u većoj mjeri upoznati su s općim alatima umjetne inteligencije, dok je upotreba ChatGPT-ja još uvijek ograničena. Razlog tomu može biti nedovoljna informiranost o pedagoškoj primjeni tog jezičnog modela, ali i oprez koji je povezan s etičkim pitanjima te mogućnost zloupotrebe u nastavi.

Slika 5.: Korištenje alata umjetne inteligencije i jezičnog modela ChatGPT-ja (učitelji/ stručni suradnici)

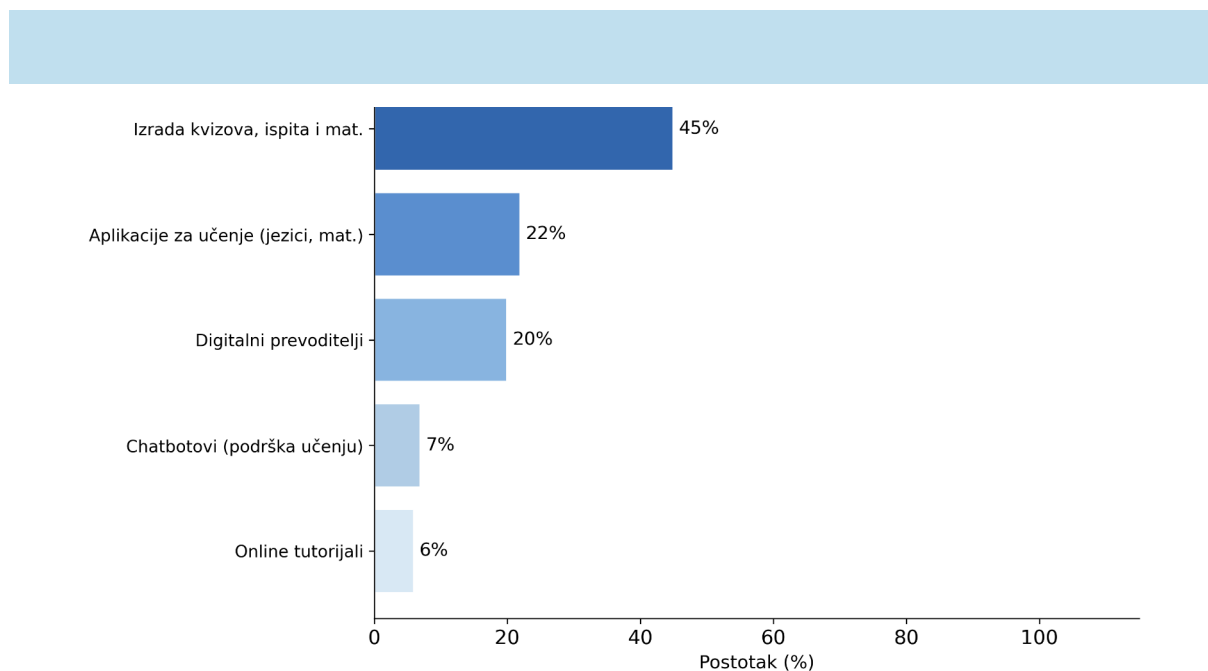

Slika 6. prikazuje da većina učenika (70 %) koristi jezični model ChatGPT, dok 30 % učenika koristi alate umjetne inteligencije u širem smislu. Takva raspodjela upućuje na veću sklonost učenika korištenju konkretnih i lako dostupnih alata poput spomenutog jezičnog modela u odnosu na ostale alate umjetne inteligencije. Za razliku od učitelja, koji pokazuju veći oprez u primjeni navedenog jezičnog modela, učenici ga prihvaćaju kao pomoć pri učenju i rješavanju školskih obveza. Manji postotak učenika (30 %) ne koristi alate umjetne inteligencije, što može biti posljedica manjka svijesti o dostupnim tehnologijama, ograničenog pristupa ili preferencije tradicionalnih metoda učenja. Rezultati dodatno naglašavaju potrebu za jasnim pedagoškim smjernicama i sustavnom edukacijom učenika odgovornom i etičnom korištenju umjetne inteligencije u obrazovnom procesu.

Slika 6.: Korištenje umjetne inteligencije i jezičnog modela ChatGPT-ja (učenici 7. i 8. razreda)

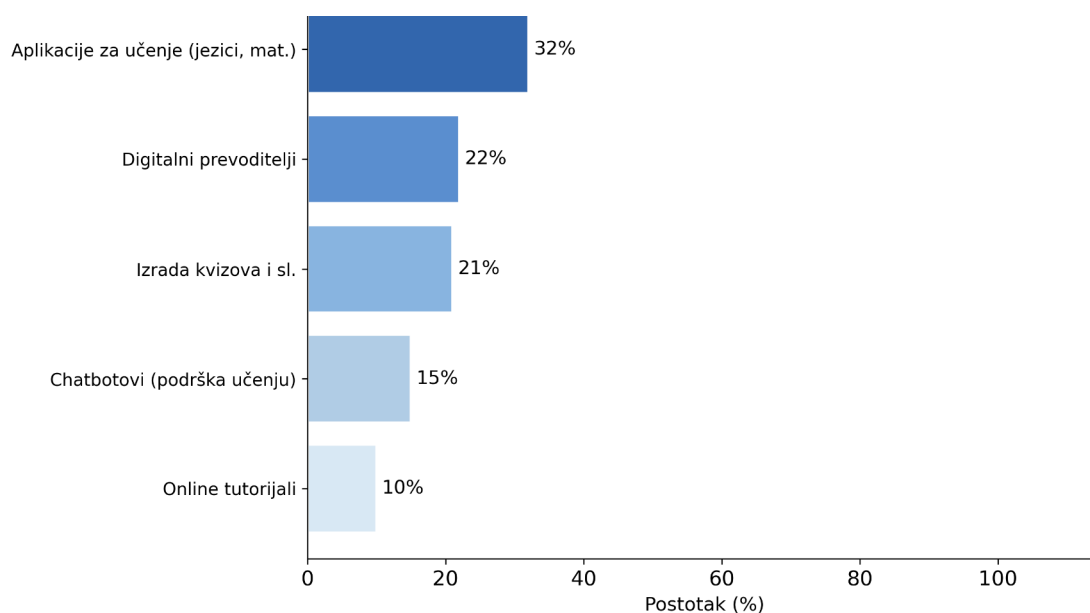
Učitelji i stručni suradnici koriste alate umjetne inteligencije za izradu kvizova, ispita i nastavnih materijala (45 %), što pokazuje praktičnu primjenu u pripremi i organizaciji nastave. Dio ispitanika koristi aplikacije za učenje jezika, matematike i srodnih područja (22 %), dok digitalne prevoditelje koristi 20 % sudionika. Najmanji dio ispitanika koristi chatbotove kao podršku učenju (7 %) te online tutorijale (6 %). Može se zaključiti da se u ovoj skupini ispitanika umjetna inteligencija koristi kao alat za olakšavanje pripreme nastave, a rijetko kao izravna podrška podučavanju učenika. Učenici sedmih i osmih razreda alate umjetne inteligencije najčešće koriste za učenje jezika, matematike i srodnih nastavnih sadržaja (32 %). Korištenje alata umjetne inteligencije usmjereno je na podršku učenju. Većina učenika koristi digitalne prevoditelje (22 %) te alate za izradu kvizova i sličnih zadataka (21 %), dok chatbotove kao podršku učenju koristi 15 % učenika. Online tutorijale koristi 10 % ispitanika. Prikazana raspodjela rezultata pokazuje da učenici umjetnu inteligenciju primarno koriste kao pomoć u rješavanju zadataka iz nastavnog gradiva za razliku od učitelja koji je koriste u organizacijskom i pripremnom dijelu nastave.

Slika 7.: Korišteni alati umjetne inteligencije (učitelji/stručni suradnici)

Na pitanje o korištenim alatima umjetne inteligencije bilo je moguće odabrati više odgovora. Ponuđeni odgovori bili su: aplikacije za učenje jezika, matematike i sl., podrška u učenju (chatbotovi), alati za izradu kvizova, ispita i sl., online tutorijali i digitalni prevoditelj.

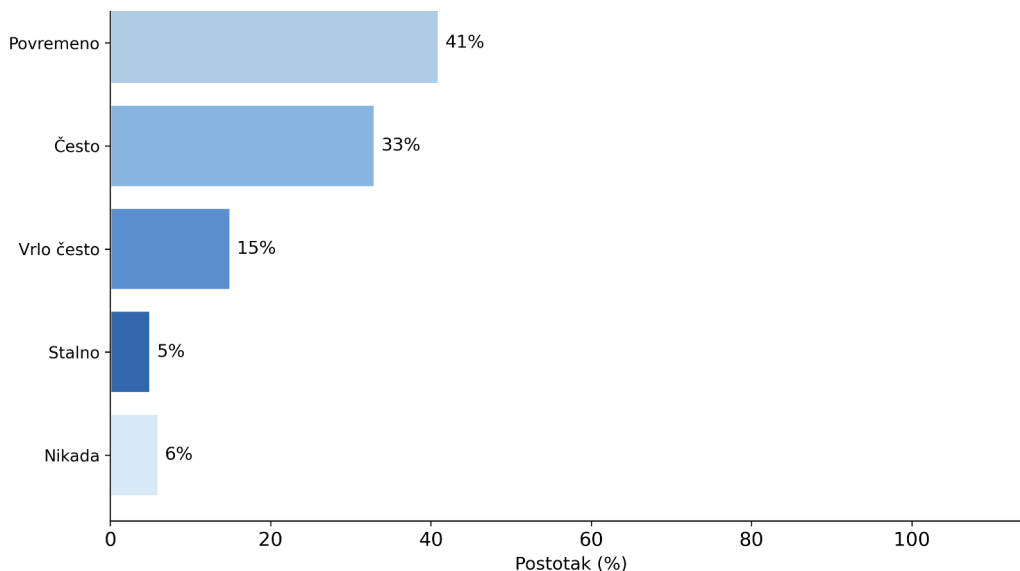
Većina učitelja i stručnih suradnika koristi alate umjetne inteligencije u obrazovne svrhe: povremeno (41 %) ili često (33 %). Manji dio ispitanika navodi vrlo čestu (15 %) ili stalnu upotrebu (5 %). Istodobno, 6 % ispitanika navodi da alate umjetne inteligencije nikada ne koristi u obrazovne svrhe. Iako je umjetna inteligencija prisutna u obrazovnoj praksi, njezina primjena još uvijek nije sustavna ni ujednačena. Rezultati potvrđuju oprez učitelja prema umjetnoj inteligenciji te upućuju na potrebu za jasnim smjernicama, edukacijom i institucionalnom podrškom kako bi se njezina uporaba učinkovitije integrirala u nastavni proces.

Slika 8.: Korišteni alati umjetne inteligencije (učenici 7. i 8. razreda)

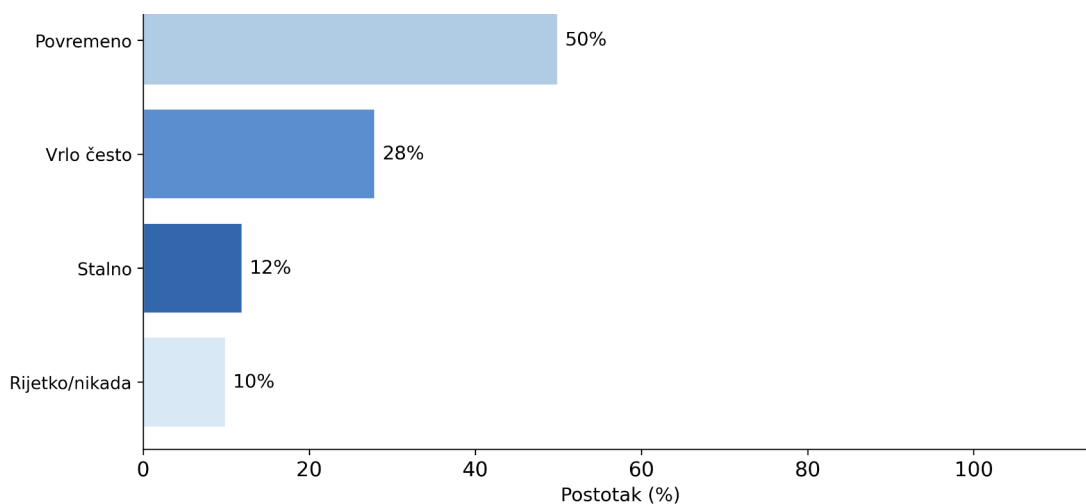
Učenci sedmih i osmih razreda alate umjetne inteligencije najviše koriste u obrazovne svrhe: 50 % povremeno, 28 % vrlo često, a 12 % stalno. Samo 10 % učenika navodi da alate umjetne inteligencije koristi rijetko ili nikada.

Usporedbom rezultata s učiteljima i stručnim suradnicima, vidljivo je da učenici više koriste alate umjetne inteligencije u obrazovne svrhe te se ističe generacijska razlika u prihvaćanju i korištenju tih alata.

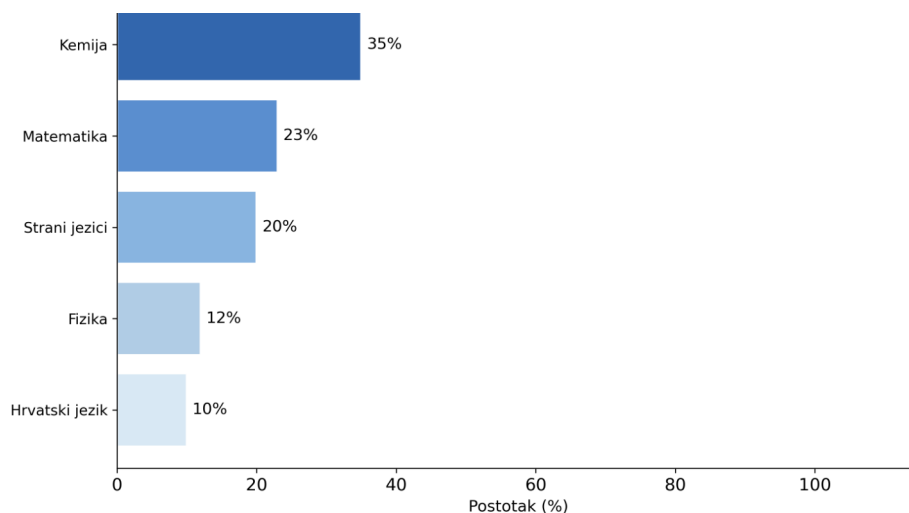

Slika 9.: Korištenje alata umjetne inteligencije u obrazovne svrhe (učitelji/stručni suradnici)

Sljedeće pitanje odnosilo se na predmete u kojima učenici najčešće koriste alate umjetne inteligencije. Učenici alate umjetne inteligencije koriste za: Hrvatski jezik (10 %), Matematiku (23 %), strane jezike (20 %), Kemiju (35 %) i Fiziku (12 %). Rezultati pokazuju da učenici prepoznaju prednosti umjetne inteligencije u ubrzavanju istraživanja, obrade informacija i rješavanju zadataka.

Slika 10.: Korištenje alata umjetne inteligencije u obrazovne svrhe (učenici 7. i 8. razreda)

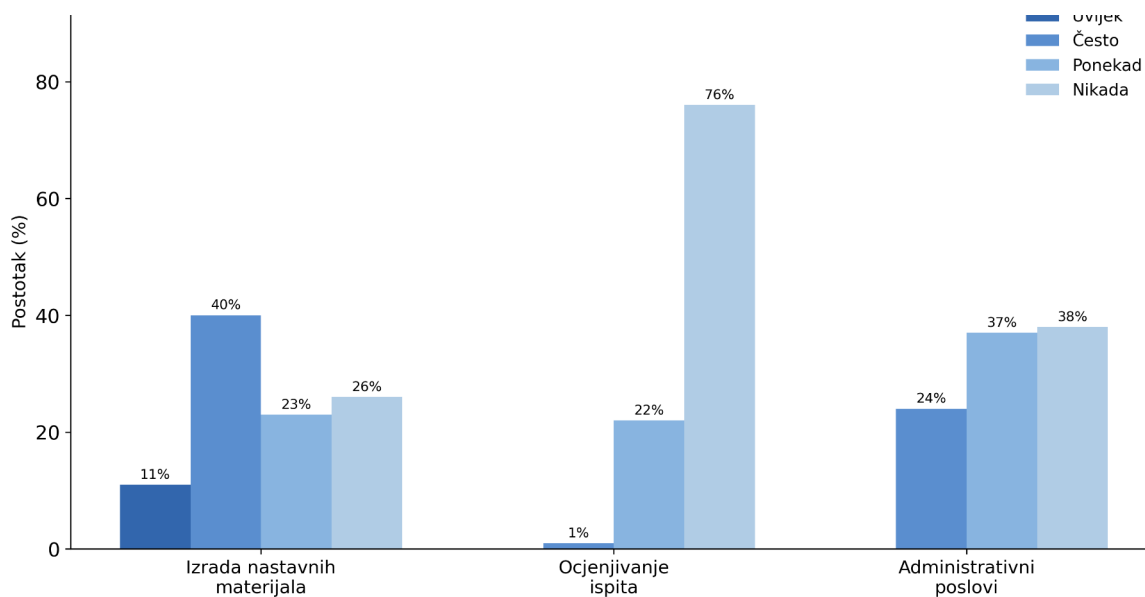
Slika 11.: Predmeti u kojima učenici koriste alate umjetne inteligencije

Prema dobivenim podacima najveći broj učenika koristi alate umjetne inteligencije u prirodnim znanostima.

Sljedeće pitanje odnosilo se samo na učitelje i stručne suradnike. Rezultati su predstavljeni Slikom 12.

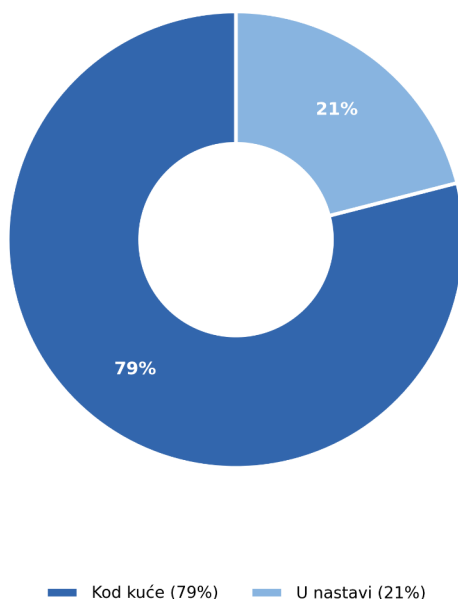
Učitelji i stručni suradnici koriste umjetnu inteligenciju u nastavi za izradu nastavnih materijala, i to: ponekad (23 %), nikad (26 %), često (40 %) i uvijek (11 %). Za ocjenjivanje učeničkih ispita nitko od ispitanika ne koristi umjetnu inteligenciju uvijek (0 %), često je koristi 1 %, ponekad 22 % i nikad 76 % učitelja i stručnih suradnika. Za administrativne poslove nitko od učitelja i stručnih suradnika ne koristi umjetnu inteligenciju uvijek (0 %), često je koristi 24 %, ponekad 37 % i nikad 38 %.

Rezultati pokazuju jasnu potrebu za integracijom umjetne inteligencije koja može olakšati administrativne zadatke, poboljšati personalizaciju učenja i omogućiti pristup relevantnim obrazovnim materijalima. Učitelji/stručni suradnici spremni su prihvatiti umjetnu inteligenciju koja će unaprijediti njihovo cjeloživotno učenje s naglaskom na objektivnost, efikasnost i individualni napredak pojedinca.

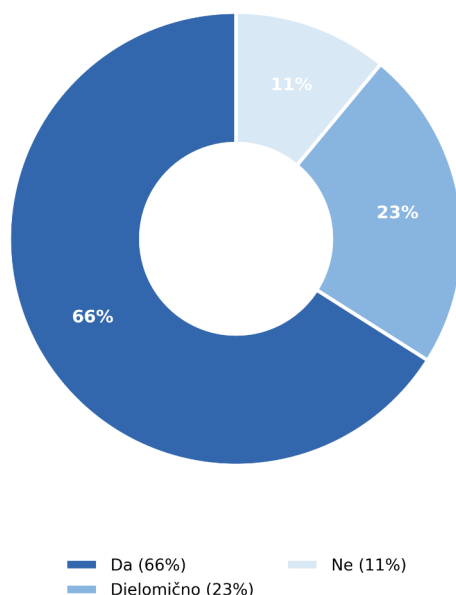
Slika 12.: Korištenje umjetne inteligencije: učitelji/stručni suradnici

Na sljedeće pitanje odgovarali su svi sudionici ispitivanja. Pitanje se odnosilo na to koriste li češće umjetnu inteligenciju na nastavi ili kod kuće, u slobodno vrijeme.

Slika 13.: Korištenje umjetne inteligencije u nastavi/kod kuće

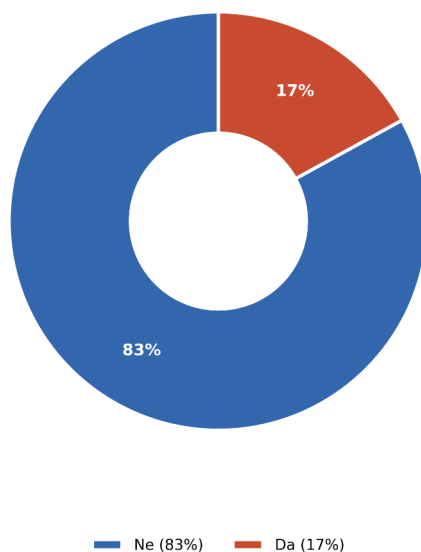
Iz dobivenih rezultata vidljivo je da 79 % ispitanika umjetnu inteligenciju koristi kod kuće. Rezultati su očekivani jer škola ispitanika ima zabranu korištenja mobitela (osim u obrazovne svrhe, kada to učitelj zatraži odnosno najavi). Na pitanje može li umjetna inteligencija poboljšati obrazovni proces 66 % ispitanika odgovorilo je potvrdno. Njih 23 % djelomično se slaže, a 11 % njih ne slaže se.

Slika 14.: Umjetna inteligencija može poboljšati obrazovni proces

Na pitanje može li umjetna inteligencija zamijeniti rad učitelja/ stručnih suradnika ukupno 83 % sudionika odgovorilo je da ne može. Prevladava uvjerenje protiv zamjene učitelja/ stručnih suradnika umjetnom inteligencijom. Navedeni rezultati ukazuju na prepoznavanje važnosti ljudskog čimbenika u obrazovanju uključujući osobni pristup, emocionalnu podršku i socijalnu interakciju koje umjetna inteligencija ne može replicirati. Umjetna inteligencija percipira se kao koristan alat za podršku, ali ne i kao zamjena za ljudsku interakciju i vođenje učenja. Učenici su potvrdili da cijene učitelje/ stručne suradnike kao nezamjenjive osobe u obrazovanju. Umjetna inteligencija promatra se kao saveznik koji može unaprijediti obrazovni proces, ali ne i preuzeti ulogu učitelja/ stručnog suradnika. Takvo mišljenje pruža dodatnu sigurnost učiteljima/ stručnim suradnicima i naglašava njihovu važnost u odgojno-obrazovnom procesu.

Slika 15.: Može li umjetna inteligencija zamijeniti učitelje/ stručne suradnike?

4. Rasprava

Rezultati provedenog istraživanja jasno ukazuju na visoku razinu poznavanja umjetne inteligencije i svijesti o njezinu korištenju među svim ispitanim skupinama: učiteljima, stručnim suradnicima i učenicima. Većina ispitanika umjetnu inteligenciju ne doživljava kao prijetnju, nego kao potencijalni alat podrške obrazovnom procesu, što je u skladu s aktualnim pedagoškim i tehnološkim trendovima. Učitelji i stručni suradnici iskazuju izraženiji oprez i suzdržanost nego učenici. Takav stav može se tumačiti profesionalnom odgovornošću, sviješću o etičkim pitanjima, zaštiti autorskih prava i mogućim zlouporabama umjetne inteligencije u obrazovanju. Opres učitelja vidljiv je i u činjenici da se umjetna inteligencija rjeđe koristi za ocjenjivanje, dok se češće primjenjuje u pripremi nastavnih materijala i obavljanju administrativnih zadataka. Time se potvrđuje da učitelji umjetnu inteligenciju koriste kao pomoćni alat, a ne kao zamjenu osobnom stručnom prosuđivanju.

S druge strane, učenici pokazuju visoku razinu znatiželje i često korištenje ChatGPT-ja, ponajprije u prirodoslovnim predmetima i stranim jezicima. Rezultati prikazuju da učenici umjetnu inteligenciju doživljavaju kao sredstvo za brže razumijevanje sadržaja i rješavanje određenih zadataka. Učestalost njihova korištenja umjetne inteligencije naglašava potrebu za razvojem kritičkog mišljenja i digitalne pismenosti kako bi se spriječilo stalno preuzimanje informacija i podigla samostalnost u učenju. Rezultati pokazuju da 83 % ispitanika smatra da umjetna inteligencija ne može zamijeniti učitelje i stručne suradnike. Taj podatak potvrđuje da ispitanici jasno razlikuju tehnološku podršku od pedagoške/ fizičke uloge učitelja/ stručnih suradnika koja uključuje emocionalnu inteligenciju, socijalnu interakciju, odgojnu dimenziju i profesionalnu prosudbu. Umjetna inteligencija koristi se kao dopuna, a ne kao supstitut ljudskom faktoru u obrazovanju. Na temelju provedene analize literature i dobivenih rezultata istraživanja može se zaključiti da je postavljena hipoteza potvrđena. Učenici u velikoj mjeri prepoz-

naju prednosti umjetne inteligencije u učenju, ali su istodobno svjesni potrebe za njezinim odgovornim i etičnim korištenjem. Umjetna inteligencija neće umanjiti obrazovni proces ako se koristi uz stručno vodstvo učitelja i stručnih suradnika, nego će pridonijeti njegovoj kvaliteti i učinkovitosti.

5. Usporedba s europskim zemljama

Dobiveni rezultati usporedivi su s istraživanjima provedenim u drugim europskim zemljama. Prema smjernicama i analizama Europske komisije učitelji diljem Europe iskazuju sličnu razinu interesa za umjetnu inteligenciju, ali i zabrinutost zbog etičkih pitanja, zaštite podataka i akademskog integriteta. U dokumentu Etičke smjernice o korištenju umjetne inteligencije i podataka u poučavanju i učenju (Europska komisija, 2022) naglašava se da je svrha umjetne inteligencije pružiti potporu radu učitelja i unaprijediti odgojno-obrazovni proces, a ne preuzeti ili zamijeniti njihovu profesionalnu ulogu.

U Finskoj i Estoniji, zemljama koje se često navode kao primjeri dobre prakse u digitalnom obrazovanju, umjetna inteligencija postupno se uvodi u nastavu sustavnim obrazovanjem učitelja i jasnim pedagoškim smjernicama, dok se učenike istodobno poučava etičnom korištenju digitalnih alata. I ondje učenici pokazuju veći entuzijazam od učitelja, ali se naglašava važnost uloge učitelja/ stručnih suradnika kao mentora i moderatora učenja.¹

Dobiveni rezultati ovog istraživanja u velikoj su mjeri usklađeni s nalazima istraživanja i smjernicama Europske komisije, kao i s praksama zabilježenim u drugim europskim zemljama. Kao i u europskom kontekstu, i u ovom istraživanju učitelji i stručni suradnici iskazuju umjeren interes za umjetnu inteligenciju, ali istodobno izražavaju oprez i zabrinutost vezanu uz etička pitanja, zaštitu podataka i očuvanje akademskog integriteta. Takvi nalazi potvrđuju da se stavovi učitelja ne razlikuju puno od onih zabilježenih na razini Europske unije.

Slično rezultatima istraživanja provedenih u Finskoj i Estoniji, i ovo istraživanje pokazuje izraženu razliku u percepciji umjetne inteligencije između učenika i učitelja, pri čemu učenici pokazuju veću razinu prihvaćanja, učestalije korištenje i veći entuzijazam u primjeni digitalnih alata. Učitelji, s druge strane, umjetnu inteligenciju češće doživljavaju kao alat koji zahtijeva dodatne pedagoške smjernice i jasna pravila korištenja. Ovakva razlika u stavovima dodatno naglašava važnost uloge učitelja i stručnih suradnika kao mentora, moderatora u procesu učenja, a ne kao pasivnih promatrača tehnoloških promjena.

U skladu s dokumentom Etičke smjernice o korištenju umjetne inteligencije i podataka u poučavanju i učenju (Europska komisija, 2022) rezultati ovog istraživanja potvrđuju stav da umjetna inteligencija ima potencijal unaprijediti odgojno-obrazovni proces isključivo ako se koristi kao podrška radu učitelja, a ne kao zamjena za njihovu profesionalnu ulogu. Time se potvrđuje da su zaključci ovog istraživanja ne samo lokalno relevantni, već i usporedivi s europskim obrazovnim trendovima i preporukama, što dodatno povećava njegovu stručnu vrijednost.

¹ https://www.oph.fi/en/artificial-intelligence-education-legislation-and-recommendations?utm_source=chatgpt.com Finska nacionalna agencija za obrazovanje i Ministarstvo obrazovanja i kulture objavili su materijal Umjetna inteligencija u obrazovanju – zakonodavstvo i preporuke u 2025. Cijeli dokument pripremljen je u suradnji s pojedincima koji rade na različitim pozicijama u obrazovnom sektoru, istraživačima i stručnjacima iz drugih dionika. Cilj materijala jest podržati pružatelje usluga ranog odgoja i obrazovanja u korištenju umjetne inteligencije kao dijela poučavanja i učenja. Cijeli dokument sastoji se od dvaju dijelova: obveza i preporuka te pozadinskih materijala koji ih podržavaju.

6. Zaključak

Provedeno istraživanje pokazuje da umjetna inteligencija, a posebno jezični model ChatGPT, ima značajno mjesto u obrazovnom okruženju, kako među učenicima, tako i među učiteljima i stručnim suradnicima. Rezultati potvrđuju postojanost visoke razine poznavanja i korištenja umjetne inteligencije, ali i jasnu svijest o njezinim ograničenjima.

Umjetna inteligencija ne može i ne smije zamijeniti učitelje i stručne suradnike, već treba služiti kao alat koji olakšava rad, obogaćuje nastavni proces i potiče individualno učenje. Uloga škole ostaje nezamjenjiva u razvoju kritičkog mišljenja, etičkih vrijednosti i socijalnih vještina učenika.

Iako je istraživanje provedeno na relativno malom i lokalnom uzorku, rezultati su u skladu s europskim i međunarodnim trendovima. Stoga, rad ima praktičnu i društvenu vrijednost jer ukazuje na potrebu sustavnog obrazovanja učitelja, definiranja jasnih smjernica i odgovornog uvođenja umjetne inteligencije u obrazovanje.

Postavljeno pitanje u naslovu rada: Nastava bez ChatGPT-ja – da ili ne? ne traži jednoznačan odgovor. Umjesto zabrane ili nekritičkog prihvatanja rješenje se nalazi u promišljenoj, etičkoj i pedagoško utemeljenoj integraciji umjetne inteligencije u kojoj čovjek – učitelj/stručni suradnik i učenik – ostaje u središtu obrazovnog procesa.

6. Literatura i izvori

1. Akt o umjetnoj inteligenciji (2024). Preuzeto 01.11.2025. s https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401689
2. Europska komisija, Glavna uprava za obrazovanje, mlade, sport i kulturu. (2022). *Etičke smjernice o korištenju umjetne inteligencije (UI) i podataka u poučavanju i učenju za edukatore*. Ured za publikacije Europske unije. Preuzeto 01.11.2025. s <https://data.europa.eu/doi/10.2766/153756>
3. Finnish National Agency for Education [EDUFI]. (2022). *Ethical guidelines on the use of artificial intelligence (AI) and data in teaching and learning for Educators*. Preuzeto 02.11.2025. s <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d81a0d54-5348-11ed-92ed-01aa75ed71a1>
4. Ivanković, J. (2025). Primjena umjetne inteligencije u obrazovanju: stavovi mladih. *CroDiM: Međunarodni znanstveno-stručni časopis*, 8(1), 63-74. Preuzeto 02.11.2025. s <https://hrcak.srce.hr/328992>
5. Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD] (2022). OECD framework for the classification of AI systems. *OECD Digital Economy Papers* No. 323. Preuzeto 02.11.2025. s https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/02/oecd-framework-for-the-classification-of-ai-systems_336a8b57/cb6d9eca-en.pdf
6. Pavlović-Šijanović, S., Milić, A., i Šijanović, D. (2024). *Umjetna inteligencija u životu srednjoškolaca: rezultati i značaj istraživanja*. Preuzeto 02.11.2025. s <https://www.skole.hr/umjetna-inteligencija-u-zivotu-srednjoskolaca-rezultati-i-znacaj-istrazivanja/>

KNJIŽNICA: PORTAL KOJI AKTIVIRA TVOJU SUPERMOĆ

LIBRARY: A PORTAL THAT ACTIVATES YOUR SUPERPOWER

Suzana Pracaic, Osnovna škola Ljudevit Gaj, Krapina

suzana.pracaic@skole.hr

UDK / UDC: [027.8:028.5]: 37.091.3

Stručni rad / Professional Paper

Primljeno / Received: 26. 1. 2026.

Prihvaćeno / Accepted: 25. 3. 2026.

Sažetak

Cilj. U radu se prikazuje školska knjižnica Osnovne škole „Ljudevit Gaj“ Krapina kao informacijsko, medijsko, komunikacijsko, interdisciplinarno, kreativno i kulturno središte škole u kojem se isprepliću učenje, čitanje, kreativnost i kultura. Kroz aktivnosti provedene u listopadu i studenome 2025. godine nastojalo se pokazati kako knjižnica, u suradnji s učiteljima, stručnom službom i vanjskim suradnicima, može imati važnu ulogu kao prostor učenja, čitanja, emocionalnog razvoja, kreativnosti te razvoja informacijske i digitalne pismenosti.

Pristup/metodologija/dizajn. Aktivnosti su se temeljile na iskustvenom učenju, međupredmetnom pristupu, projektnom radu, igrifikaciji i kreativnom izražavanju učenika.

Rezultati. Zabilježen je visok stupanj uključenosti učenika, pozitivne reakcije te porast interesa za čitanje i boravak u knjižnici, koja je dodatno prepoznata kao mjesto susreta i „srce škole“.

Originalnost/vrijednost. Rad povezuje različite teme i suvremene metode poučavanja te nudi praktičan model primjenjiv u drugim školskim knjižnicama.

Ključne riječi

čitanje; informacijska pismenost; interdisciplinarnost; kreativno učenje; školska knjižnica

Objective. The paper presents the school library of Ljudevit Gaj Primary School in Krapina as an information, media, communication, interdisciplinary, creative, and cultural hub of the school through a series of interconnected activities carried out in October and November 2025. The aim was to show how a school library, through collaboration with classroom and subject

teachers, professional staff, and external partners, can become a space for learning, reading, emotional development, creativity, and the development of information and digital literacy.

Approach/methodology/design. The methodological approach included experiential learning, integrated and cross-curricular teaching, gamification, project-based learning, and creative student expression.

Results. The results indicate a high level of student engagement, positive feedback from students and teachers, increased interest in reading, and a stronger perception of the library as the “heart of the school.”

Originality/value. The value of this work lies in combining diverse themes with innovative teaching methods, offering a practical model for other school libraries.

Keywords

reading; information literacy; interdisciplinarity; creative learning; school library

1. Uvod

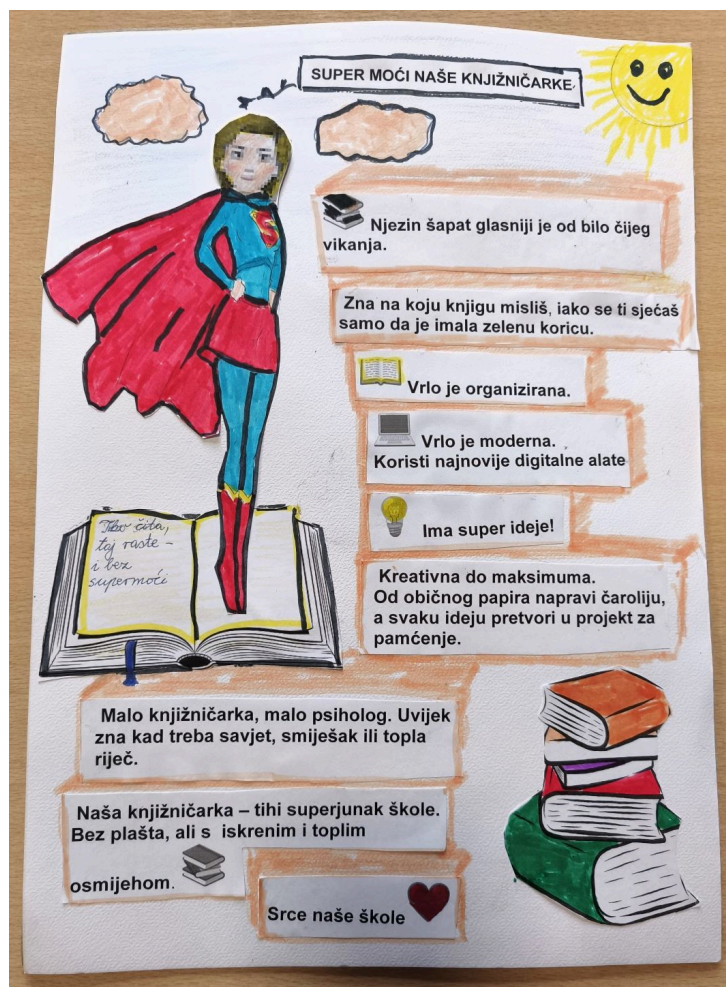
Uloga školske knjižnice u suvremenoj školi danas značajno nadilazi tradicionalno shvaćanje knjižnice kao mjesta za posudbu knjiga. Prema suvremenim pedagoškim i knjižničarskim smjernicama, školska knjižnica postaje središnje mjesto susreta znanja, čitanja, istraživanja i kreativnosti, ali i sigurno okruženje koje potiče emocionalni i socijalni razvoj učenika (International Federation of Library Associations and Institutions [IFLA], 1999). U tom kontekstu školski knjižničar je pravi suradnik učiteljima, mentor učenicima i pokretač novih i inovativnih oblika učenja.

U okviru osnovnoškolskog obrazovanja, školska knjižnica OŠ „Ljudevit Gaj“ Krapina ove je jeseni postala nešto mnogo više od prostora za posudbu knjiga. Postala je portal – otvoreni ulaz u različite svjetove znanja, iskustava i doživljaja. Kroz taj „portal“ učenici ne pristupaju samo informacijama, nego prelaze iz svakodnevnog okruženja u prostore istraživanja, mašte, ali i druženja i osobnog razvoja. Pojam portala pritom najbolje opisuje ulogu školske knjižnice jer ona povezuje različita područja učenja, briše granice između predmeta i omogućuje prijelaz od pasivnog primanja sadržaja prema aktivnom, iskustvenom i kreativnom učenju. Kroz niz osmišljenih aktivnosti učenici su zakoračili u svjetove znanosti, tehnologije, umjetnosti i emocija, pri čemu knjižnica djeluje kao mjesto susreta ideja, poticaj za istraživanje i prostor u kojem se razvijaju čitateljske, informacijske i socijalne kompetencije.

Okosnicu rada činile su tri manifestacije: dvije međunarodne – Svjetski tjedan svemira (World Space Week Association, 2025a) i Međunarodni mjesec školskih knjižnica (International Association of School Librarianship [IASL], 2025a) – te jedna nacionalna, Mjesec hrvatske knjige (Knjižnice grada Zagreba, 2025). Poslužile su kao temelj za planiranje aktivnosti usmjerenih na poticanje znatiželje, čitanja i kreativnosti učenika.

Sve je počelo s iznenađenjem koje su priredili učenici 8. b razreda. Knjižničarki su uručili ručno izrađen plakat pod nazivom Supermoći naše knjižničarke, ispunjen toplim i duhovitim zapažanjima: „Zna na koju knjigu misliš iako se sjećaš samo da je imala zelenu koricu“, „Kreativna do maksimuma“, „Malo knjižničarka, malo psiholog“... Taj vizual superjunakinje okružene knjigama postao je 'lajtmotiv' cijelog projekta. Bio je to dokaz da učenici knjižničarku i knjižnicu doživljavaju kao mjesto podrške, razumijevanja i poticanja. Nadahnuta njihovom porukom, odlučila je projektom pokazati da svatko od njih posjeduje skrivenu supermoć koju upravo knjižnica može aktivirati.

Slika 1: Plakat osmog b

Nacionalni kurikulum međupredmetnih tema (MZO, 2025) naglašava potrebu povezivanja nastavnih sadržaja s razvojem ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje. Školska knjižnica prirodno je okruženje za provedbu međupredmetnih tema poput osobnog i socijalnog razvoja, građanskog odgoja i obrazovanja, održivog razvoja, uporabe informacijske i komunikacijske tehnologije te učiti kako učiti. Kroz knjižnicu učenici imaju priliku povezati nastavne sadržaje i primijeniti ih u cjelovitim i kreativnim istraživanjima.

Igrifikacija je pedagoški pristup koji povećava motivaciju učenika i potiče njihovo aktivno sudjelovanje u učenju. Aktivnosti poput *escape room* izazova, kvizova, problem-skih zadataka i timskih izazova razvijaju suradnju, komunikaciju, logičko razmišljanje i kreativnost (Schatten i sur., 2023). Takvi oblici učenja stvaraju interaktivno okruženje u kojem učenici praktično primjenjuju stečeno znanje.

Tema ISLM-a 2025. „Izvan police s knjigama: umjetna inteligencija, knjižnice i budućnost priča“ (IASL, 2025b) naglašava važnost razvoja digitalne i informacijske pismenosti. Uvođenje umjetne inteligencije u obrazovni sustav zahtijeva kritički pristup, etičko promišljanje i sposobnost vrednovanja izvora, što je jedna od ključnih uloga školske knjižnice. Kroz vođenje učenika u korištenju AI alata, knjižnica ne samo da podržava digitalne kompetencije, nego i uči učenike odgovornom i promišljenom korištenju tehnologije.

2. Metodologija rada i rezultati

2.1. Metodologija

Rad se temelji na kvalitativnoj analizi prakse provedene tijekom dva mjeseca, pri čemu su aktivnosti osmišljene i provedene kao povezane cjeline te su provedene u suradnji s učiteljima razredne i predmetne nastave, stručnom službom škole te vanjskim suradnicima. Metode rada uključivale su iskustveno i istraživačko učenje, integriranu nastavu, igrifikaciju, kreativno izražavanje, razgovor i refleksiju.

Sve što se radilo – od istraživanja i primjene umjetne inteligencije do lutkarskih predstava – imalo je jedan zajednički cilj: dokazati da je čitanje vrhunska supermoć, temeljna vještina koja učenicima omogućuje razumijevanje svijeta, kritičko promišljanje i osobni razvoj.

2.2. Provedba aktivnosti u tematskim blokovima (rezultati)

2.2.1. „Galaksija mašte“: istraživanje svemira i prirodnih pojava

U okviru Svjetskog tjedna svemira čija je ovogodišnja tema bila Živjeti u svemiru, provedene su aktivnosti usmjerene na istraživanje svemira i prirodnih pojava pod nazivom Galaksija mašte (Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina, 2025a). Aktivnosti nisu bile ograničene prostorom škole, već su uključivale terensku nastavu i posjet Meteorološkoj postaji Popovci. Tijekom posjeta učenici šestih razreda upoznali su se s meteorološkim mjerenjima, promatrali rad instrumenata te učili kako se podaci iz prirode prikupljaju, čitaju i interpretiraju (Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina, 2025b).

Slika 2: Meteorološka postaja Popovci

Znanstveni dio obogaćen je predavanjem „Život u svemiru“ koje je održao Borna Cesarec iz Astronomskog društva Meteor. Predavanje je bilo interdisciplinarno i povezivalo je sadržaje biologije, fizike, kemije i medicine, a učenicima je približilo utjecaj boravka u svemiru na ljudski organizam, DNA i psihofizičko stanje astronauta (Pracaić, 2025d).

Slika 3: g. Borna Cesarec – predavanje „Život u svemiru“

2.2.2. Digitalni horizonti: knjižnica i umjetna inteligencija

U skladu s temama ISLM-a i WSW-a, učenici osmih razreda su na satu Geografije sudjelovali u aktivnostima istraživanja svemira uz pomoć umjetne inteligencije pod nazivom Svemir „na dlanu (Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina, 2025k). Učili su kako koristiti UI alate kao pomoć u učenju, ali i kako kritički promatrati tehnologiju, razlikovati provjerene informacije na pouzdanim izvorima od onih koje generira stroj. Završni dio sata bilo je generiranje fotografija pomoću UI te su tako vizualizirali budući život u svemiru (Pracaić, 2025e).

Slika 4: integrirana nastava Geografije

U suradnji s učiteljicama hrvatskog jezika, a zahvaljujući aplikaciji METLIB, petaši su postali prvi „digitalni čuvari“ svojih čitateljskih navika. Mobiteli u rukama učenika postali su ključevi za njihove knjižnične profile, omogućujući im brzi pristup katalogu, rezervacijama i povijesti posudbi, čime su knjižnicu integrirali u svoj digitalni prostor (Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina, 2025g).

2.2.3. Jezik među zvijezdama: svemir kroz riječi i filmsku pismenost

Na satima Engleskog jezika u 8. b i 8. c razredu provedene su aktivnosti usmjerene na istraživanje svemira pod nazivom Svemirske avanture na satu engleskog jezika (Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina, Dbez dat.). Učenici su kroz jezične zadatke istraživali znanstvene činjenice o svemiru, uz poseban naglasak na promišljanje o tehnologiji, ekologiji, umjetnoj inteligenciji i budućnosti našega planeta. U okviru aktivnosti učenici 8. c razreda gledali su znanstvenofantastični film Pad Mjeseca, koji je poslužio kao poticaj za analizu razlika između znanstvene fantastike i stvarnih znanstvenih činjenica.

Učenici 7. b i 7. d razreda sudjelovali su u aktivnosti Putovanje kroz svemir uz engleski jezik! (Space vocabulary hunt u 7. b i 7. d razredu!), usmjerenoj na usvajanje i utvrđivanje svemirskog vokabulara. Dinamične igre Space alias i Hot chair pomogle su učenicima da objasne pojmove unutar skupina te pogađaju značenja riječi na temelju opisa. Završna aktivnost uključivala je stvaranje kratkih svemirskih priča uz primjenu usvojenog vokabulara, pri čemu su učenici razvijali kreativnost, suradnju i vještinu izražavanja na engleskom jeziku.

Sve provedeno, prijavljeno je na mrežnoj stranici WSW-a, pod ID brojem 98971 (World Space Week Association, 2025b).

2.2.4. Emocionalne orbite: vrijednosti koje povezuju svjetove

U okviru Mjeseca hrvatske knjige, pod ovogodišnjim sloganom Odabrali knjižničari, aktivnosti su bile usmjerene i na razvoj emocionalne pismenosti, empatije i socijalnih vještina.

Učenici četvrtih razreda matične škole (4. a i 4. b) te učenici 4. razreda područnih škola Donja Šemnica i Lepajci sudjelovali su u kreativnim, integriranim nastavnim aktivnostima koje su povezale nastavne sadržaje Hrvatskoga jezika, Engleskoga jezika i Vjeronauka. Tema aktivnosti bila je Život u svemiru, a kao polazište za rad korišten je Oscarom nagrađen animirani film WALL-E. Nakon gledanja filma razgovarali su o likovima, učili prepoznati i vlastite osjećaje te su uvidjeli da i animirani film može prenijeti snažnu poruku o ljubavi, prijateljstvu i brizi za svijet koji nas okružuje. Učenici su rješavali nastavne listiće prilagođene dobi i nastavnim ishodima. Aktivnosti su poticale razvoj jezičnih i komunikacijskih vještina, prepoznavanje i razumijevanje emocija te kritičko promišljanje o etičkim i ekološkim pitanjima (Pracaić, 2025d).

Povodom obilježavanja Svjetskog dana ljubaznosti (13. studenoga) provedene su radionice u suradnji s psihologinjom i pedagoginjom Škole usmjerene na razvoj socio-emocionalnih kompetencija učenika. Učenici 2. razreda sudjelovali su u simboličkoj aktivnosti „liječenja“ papirnatih srca oštećenih neprimjerenim i povređujućim riječima. Nakon razgovora o utjecaju takvih riječi i važnosti međusobnog uvažavanja, izradili su straničnike s porukama na hrvatskom jeziku. S učenicima viših razreda na satu Engleskoga jezika razgovaralo se o kvalitetnoj i empatičnoj komunikaciji. Promišljali su o načinu na koji riječi oblikuju odnose te su potom izradili straničnike s porukama empatije na engleskom jeziku. Provedene radionice pridonijele su osvješćivanju važnosti empatije, međusobnog uvažavanja i pozitivne školske klime (Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina, 2025i).

2.2.5. Knjige s krilima: kreativnost i umjetnički let

Daljnje kreativne aktivnosti bile su inspirirane slikovnicom i Oscarom nagrađenim animiranim filmom Fantastične leteće knjige gospodina Morrisa Lessmorea.

Učenici 3. a i 3. b razreda nakon zajedničkog čitanja slikovnice, gledanja filma i vođenog razgovora rješavali su nastavne listiće osmišljene kako bi uočili sličnosti i razlike između književnog i filmskog izričaja. Posebna pažnja bila je usmjerena na promišljanje o tome mogu li knjige pomoći da ponovno pronađemo smisao i radost života.

Na integriranom nastavnom satu pod nazivom Kada knjige polete, učenici 5. a razreda razgovarali su o univerzalnim temama kao što su vrijednost knjiga i čitanja te o važnosti i snazi priče. Glavni izazov uslijedio je u drugom dijelu sata, kada su stvarali vlastite priče (Osnovna škola „Ljudevit Gaj” Krapina, 2025d).

Likovni natječaj Nacrtaj knjigu koja priča bio je nastavak priče o knjigama. U njemu su sudjelovali petiši i šestaši, koji su likovnim radovima prikazali knjigu kao nositeljicu priče i emocije. Pristigli radovi istaknuli su se originalnošću i visokom razinom kreativnosti. Povjerenstvu je bilo teško odabrati najbolje, a oni najuspješniji nagrađeni su prigodnim poklonima kao malim poticajem za daljnje stvaralaštvo i ljubav prema čitanju.

Slika 5: likovni natječaj

Slika 6: suradnja s GKK – Maja Vukina Bogović

Posebnost Mjeseca hrvatske knjige bila je suradnja s Gradskom knjižnicom Krapina. Radionica je održana u sklopu nastave Likovne kulture, ali umjesto učiteljice likovne kulture, sat je vodila ravnateljica Gradske knjižnice, Maja Vukina Bogović. Druženje je proteklo u stvaralačkom i ugodnom ozračju, potvrđujući koliko knjižnice – gradske i školske – mogu zajedno poticati kulturu, čitanje i kreativnost (Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina, 2025c).

2.2.6. Susreti sa 'zvijezdama': autori, kvizovi i čitateljski izazovi

Književnost je tijekom Mjeseca hrvatske knjige oživjela kroz susrete učenika s autorima. Za učenike 1. – 3. razreda organizirana je lutkarska predstava i književni susret s autoricom i lutkaricom Jadrankom Čunčić Bandov (Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina, 2025l), dok su učenici 4. i 5. razreda imali priliku upoznati Hrvoja Kovačevića (Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina, 2025f). Ovi susreti omogućili su učenicima neposredan kontakt s književnim stvaralaštvom i potaknuli ih na čitanje.

Učenici škole i ove su godine sudjelovali u Nacionalnom kvizu za poticanje čitanja, koji je ove godine nosio naziv Knjižničari superjunaci. Odazvali su se učenici 6. a i 6. b razreda. Posebno aktivni sudionici iz 6. a razreda bili su T. K., L. M. i M. M., dok su u 6. b razredu istaknuli I. F., N. K. i L. K. Učenici su radili uz mentorice, učiteljice hrvatskoga jezika. (Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina, 2025e). Pobjednica školskog kviza bila je L. Č. iz 6. b razreda.

Na Dan hrvatskih knjižnica, 11. studenoga, učenici 7. d razreda sudjelovali su u integriranom satu Engleskoga jezika, u jedinstvenoj knjižničnoj aktivnosti. Temelj sata bio je interaktivni escape room Spasi knjigu – pronađi izgubljene riječi, u kojem su se isprepleli film, prevodilačke vještine i digitalna igra (Pracaić, 2025b). U uvodnom dijelu učenici su pogledali animirani film *The Fantastic Flying Books of Mr. Morris Lessmore* (Joyce, 2012), a zatim su prevodili dijelove priče s engleskoga (Willowbrook School, 2021) na hrvatski. Aktivnost je zatim prerasla u rješavanje escape room zagonetke, koristeći tablete i tragove koji su ih vodili prema otkrivanju „izgubljenih riječi“. To im je omogućilo da kroz igru razvijaju logiku, kreativnost i suradničke vještine. U završnoj evaluaciji istaknuli su koliko im je odgovarao ovakav oblik rada, osobito dinamičnost zadataka i upotreba tehnologije (Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina, 2025j). Aktivnost je bila dio inicijative „Read for Real / Čitaj zaista“ (Read for Real, 2025), kojom se školska knjižnica priključila ideji Čitajuće Europe – konceptu prema kojemu su knjige svakodnevno prisutne u životu učenika, čitanje se promiče u različitim javnim prostorima, a književni autori, ilustratori i prevoditelji postaju važni i vidljivi uzori djeci i mladima. Cjelokupan program prijavljen je u službeni katalog Mjeseca hrvatske knjige, čime je školska knjižnica dodatno pridonijela vidljivosti aktivnosti koje potiču čitanje, stvaralaštvo i kulturu pisane riječi („Mjesec hrvatske knjige“, 2025).

2.2.7. Kamišibaj mostovi: priče koje spajaju generacije

Na svom prvom nastavnom satu u školskoj knjižnici prvašići su na zabavan način upoznali knjižnična pravila i lijepo ponašanje prema knjigama. Učenice petih razreda pripremile su im kamišibaj izvedbu priče *Miš* u knjižnici Sunčane Škrinjarić, čime je ostvareno međugeneracijsko učenje i potaknut prijenos čitateljskih navika među učenicima različitih dobi. Sat je za prvašiće bio posebno uzbudljiv, a pripovijedanje u kamišibaju dodatno je naglasilo čaroliju priče. Upravo su kroz nju učenici saznali što knjige ne vole i zašto je važno brinuti o njima: da im se ne savijaju stranice, da ih se ne dira prljavim rukama, da se po njima ne šara, ne zaboravlja vratiti na vrijeme i – najvažnije – da ih se ne ostavlja nepročitane i nevoljene. Tako je njihov prvi susret s knjižnicom bio i prvi korak prema oblikovanju dobrih čitateljskih navika (Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina, 2025h).

Slika 7: prvašići i kamišibaj

2.2.8. Završnica: 'Mjesec hrvatske knjige je završio – ali supermoći ostaju!'

Kako je Mjesec hrvatske knjige u školi započeo plakatom koji su izradili učenici 8. b razreda, tako je i završio upravo s njima. Escape room „Spasi knjigu – pronadi izgubljene riječi” (Pracaić, 2025a) i knjižničarkino pojavljivanje u kostimu superjunakinje snažno su simbolički povezali početak i kraj projekta te naglasili poruku o trajnim „supermoćima” čitanja, znanja i kreativnosti. Učenici su za svoj trud i sudjelovanje bili nagrađeni pizzom, uz mnogo smijeha i ugodnog druženja, što je dodatno pridonijelo lijepom završetku ovogodišnjih aktivnosti (Pracaić, 2025c).

Slika 8: završnica

2.3. Evaluacija provedenih aktivnosti

Evaluacija provedenih aktivnosti temeljila se na kvalitativnim metodama prikupljanja podataka. Uključivala je neposredno promatranje sudjelovanja učenika, refleksivne razgovore nakon aktivnosti, pisane i usmene povratne informacije učenika i učitelja te spontane komentare učenika tijekom i nakon aktivnosti. Posebna pažnja posvećena je razini uključenosti učenika, njihovoj motivaciji za sudjelovanje, emocionalnim reakcijama te promjenama u doživljaju školske knjižnice kao prostora u kojem se osjećaju sigurno, prihvaćeno i potaknuto na učenje.

Već tijekom prvih aktivnosti uočen je visok stupanj angažiranosti učenika svih dobnih skupina. Knjižnicu su doživljavali kao poticajno i ugodno okruženje, što su često izražavali i spontanim komentarima.

Posebno snažan odjek imale su aktivnosti koje su uključivale igrifikaciju i iskustveno učenje. Nakon escape room aktivnosti, učenici su istaknuli poruke knjižničarki – izrazili su želje za više ovakvih interaktivnih aktivnosti, escape rooma i kvizova, kao i za povezivanje s filmovima i književnim susretima. Pohvale poput „Super ste!“ i „Želim da bude zanimljivo kao i uvijek“ potvrđuju zadovoljstvo učenika i važnost ovakvih sati u poticanju čitanja i kreativnog učenja. Na pitanje Zašto je čitanje važno?, u okviru evaluacije učenici su naveli višestruke razloge: bolje razumijevanje svijeta, razvoj mašte i kreativnosti, obogaćivanje rječnika i izražavanja, pomoć u učenju i pamćenju informacija, opuštanje i pozitivni utjecaj na mentalno zdravlje. Ovakve izjave potvrđuju teorijske postavke o učinkovitosti igrifikacije u poticanju unutarnje motivacije (Sorić, 2021).

Kreativne radionice inspirirane knjigom i filmom Fantastične leteće knjige gospodina Morrisa Lessmorea pokazale su snažan potencijal za razvoj mašte, emocionalne pismenosti i izražajnih sposobnosti učenika. Učenici su kroz ove aktivnosti imali priliku slobodno se izražavati, povezivati vlastita iskustva s pročitanim i gledanim sadržajima te razvijati osobni odnos prema knjizi i priči. Aktivnosti usmjerene na emocionalnu pismenost i vrijednosti, provedene povodom Svjetskog dana ljubaznosti, izazvale su snažne emocionalne reakcije učenika. One su pridonijele razvoju empatije, samorefleksije i socijalnih vještina.

Književni susreti pokazali su koliko je važno učenicima omogućiti neposredan kontakt s autorima i potaknuli znatiželju da pročitaju djelo i saznaju završetak. Učenici su nakon susreta češće posuđivali knjige autora s kojima su se upoznali.

Završna aktivnost imala je snažan simbolički i emocionalni učinak. Plakat Supermoći naše knjižničarke i pojavljivanje knjižničarke u kostimu superjunakinje doživljeni su kao priznanje kreativnosti, radosti, zajedništvu, trudu i međusobnom povjerenju.

U dodatku evaluacije, učiteljica Lidija Ranogajec zapisala je:

„Knjižnica je tijekom odmora bila prepuna učenika koji su željeli vidjeti našu superjunakinju, družiti se, posuditi knjigu ili jednostavno biti dio atmosfere koju je stvorila. Još jednom se pokazalo da knjižnica nije samo prostor s knjigama, nego srce škole – mjesto druženja, stvaranja, otkrivanja i inspiracije. A uz takvu knjižničarku, ne može biti drugačije. Bravo našoj superjunakinji!“

3. Zaključak

Provedeni ciklus aktivnosti tijekom listopada i studenoga 2025. godine pokazao je da školska knjižnica, kada djeluje planski, interdisciplinarno i u suradnji s učiteljima i stručnom službom, može imati značajan utjecaj na obrazovni i odgojni proces. „Dokazano je da suradnja knjižničara i učitelja utječe na to da učenici postignu višu razinu pismenosti, čitanja, učenja, rješavanja problema i svladavanja informacijskih i komunikacijskih vještina“ (IFLA, 1999). U ovom primjeru knjižnica je djelovala kao aktivni sudionik u oblikovanju školskog kurikula i kulture škole, a ne samo kao prošireni ka-

binet za hrvatski jezik.

Integracijom obilježavanja Svjetskog tjedna svemira, Međunarodnog mjeseca školskih knjižnica i Mjeseca hrvatske knjige ostvareno je tematsko povezivanje znanja iz različitih područja. Čitanje, znanost, umjetnost, emocije i tehnologija promatrani su kao međusobno povezani elementi cjelovitog učenja.

Provedene aktivnosti pridonijele su razvoju čitateljskih navika i pozitivnog odnosa prema knjizi i knjižnici. Kroz kreativne i igrificirane sadržaje učenici su čitanje doživjeli kao poticajnu i smisleniju aktivnost, čime je ostvaren jedan od temeljnih ciljeva školske knjižnice.

Važan doprinos rada odnosi se i na razvoj socijalnih i emocionalnih kompetencija učenika. Aktivnosti usmjerene na empatiju, ljubaznost i međusobno uvažavanje potvrdile su knjižnicu kao prostor u kojem se učenici osjećaju prihvaćeno, sigurno i motivirano. Uloga knjižničarke u ovom procesu pokazala se ključnom. Kroz planiranje, koordinaciju i provedbu aktivnosti djelovala je kao poveznica između različitih dionika školskog života, a simbolika „supermoći“ zadržana je kao motivacijski okvir koji osnažuje učenike.

Iako su navedeni događaji završili, knjižnica ostaje trajno otvoren prostor učenja, čitanja i suradnje. Učenici su pritom razvili važne kompetencije poput čitanja, empatije i kritičkog mišljenja.

Zaključno, prikazani primjer prakse potvrđuje da školska knjižnica, kada je sustavno podržana, može biti snažan pokretač kvalitetnih odgojno-obrazovnih aktivnosti. Rad može poslužiti kao poticaj drugim školskim knjižnicama za razvoj sličnih integriranih projekata usmjerenih na učenika i čitanje.

4. Literatura i izvori

1. Hrvatska udruga školskih knjižničara (2025). Sva lica školskih knjižnica. Preuzeto 17.01.2026. s <https://husk.hr/drzavni-strucni-skup-sva-lica-skolskih-knjiznica/>
2. International Association of School Librarianship [IASL] (2025a). International School Library Month. Preuzeto 17.09.2025. s <https://iasl-online.org/About-ISLM-2025>
3. International Association of School Librarianship [IASL] (2025b). ISLM 2025 theme. Preuzeto 17.10.2025. s <https://iasl-online.org/ISLM-2025-Theme>
4. International Federation of Library Associations and Institutions [IFLA] (1999). UNESCO-v manifest za školske knjižnice. Preuzeto 17.01.2026. s <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-libraries-resource-centers/publications/school-library-manifesto-hr.pdf>
5. Joyce, W. (2012). The Fantastic Flying Books of Mr. Morris Lessmore [Video]. Preuzeto 07.11.2025. s <https://www.youtube.com/watch?v=Ad3CMri3hOs>
6. Joyce, W. (2015). Fantastične leteće knjige g. Morrisa Lessmorea. Zagreb: Meandarmedia.
7. Joyce, W. (2021). Fantastične leteće knjige g. Morrisa Lessmorea [Digitalni obrazovni sadržaj]. Preuzeto 07.11.2025. s <https://hr.izzi.digital/DOS/52472/52490.html>
8. Knjižnice grada Zagreba (2025). Mjesec hrvatske knjige – program i aktivnosti. Preuzeto 17.09.2025. s <https://mhk.hr/>
9. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2025). Međupredmetne teme. Preuzeto 17. 09.2025. s <https://mzom.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/medjupredmetne-teme/3852>
10. Mjesec hrvatske knjige (2025). Preuzeto 07.11.2025. s https://mhk.hr/programi/?datum=&grad=Krapina&zupanija=&vrsta_knjiznice=&ustanova=658&vrsta_programa=&naziv_opis_programa=&Submit=Tra%C5%BEi
11. Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina (2025a). „Galaksija mašte“ – obilježavanje Svjetskog tjedna svemira 2025. Preuzeto 07.11.2025. s <https://os-ljudevit-gaj-kr.skole.hr/galaksija-maste-obiljezavanje-svjetskog-tjedna-svemira-2025/>
12. Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina (2025b). Geografija izvan učionice – posjet Meteorološkoj postaji Popovci. Preuzeto 07.11.2025. s <https://os-ljudevit-gaj-kr.skole.hr/geografija-izvan-ucionice-posjet-meteoroloskoj-postaji-popovci/>
13. Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina (2025c). Gradska i školska knjižnica – zajedno za kulturu,

čitanje i kreativnost. Preuzeto 07.11.2025. s <https://os-ljudevit-gaj-kr.skole.hr/gradska-i-skolska-knjiznica-zajedno-za-kulturu-citanje-i-kreativnost/>

14. Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina (2025d.). Kada knjige polete (5. A zamahnuo krilima mašte). Preuzeto 07.11.2025. s <https://os-ljudevit-gaj-kr.skole.hr/kada-knjige-polete-5-a-zamahnuo-krilima-maste/>

15. Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina (2025e). Knjižničari – superjunaci - Nacionalni kviz za poticanje čitanja 2025. Preuzeto 07.11.2025. s <https://os-ljudevit-gaj-kr.skole.hr/knjiznicari-superjunaci-nacionalni-kviz-za-poticanje-citanja-2025/>

16. Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina (2025f). Nije (više) tajna – u „Gaju“ gostovao Hrvoje Kovačević! Preuzeto 07.11.2025. s <https://os-ljudevit-gaj-kr.skole.hr/nije-vise-tajna-u-gaju-gostovao-hrvoje-kovacevic/>

17. Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina (2025g). Petaši u knjižnici – novi istraživači s METLIB aplikacijom! Preuzeto 07.11.2025. s <https://os-ljudevit-gaj-kr.skole.hr/petasi-u-knjiznici-novi-istrazivaci-s-metlib-aplikacijom/>

18. Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina (2025h). Prvašići upoznali školsku knjižnicu i uživali u Kamišibaju. Preuzeto 07.11.2025. s <https://os-ljudevit-gaj-kr.skole.hr/prvasici-upoznali-skolsku-knjiznicu-i-uzivali-u-kamisibaju/>

19. Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina (2025i). Radionice povodom Svjetskog dana ljubaznosti u OŠ „Ljudevit Gaj“ Krapina. Preuzeto 07.11.2025. s <https://os-ljudevit-gaj-kr.skole.hr/radionice-povodom-svjetskog-dana-ljubaznosti-u-os-ljudevit-gaj-krapina/>

20. Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina (2025j). „Spasi knjigu i pronađi izgubljene riječi“ – učenici 7. d razreda u akciji! Preuzeto 07.11.2025. s <https://os-ljudevit-gaj-kr.skole.hr/spasi-knjigu-i-pronadi-izgubljene-rijeci-ucenici-7-d-razreda-u-akciji/>

21. Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina (2025k). Svemir „na dlanu“. Preuzeto 07.11.2025. s <https://os-ljudevit-gaj-kr.skole.hr/svemir-na-dlanu/>

22. Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina (2025l). Umjetnica, glumica, književnica, lutkarica... i knjižničarka - Jadranka Čunčić Bandov ponovno osvojila dječja srca! Preuzeto 07.11.2025. s <https://os-ljudevit-gaj-kr.skole.hr/umjetnica-glumica-knjizevnica-lutkarica-i-knjiznicarka-jadranka-cuncic-bandov-ponovno-osvojila-djecja-srca/>

23. Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina (2025m). Život u svemiru s Wall E-em. Preuzeto 07.11.2025. s <https://os-ljudevit-gaj-kr.skole.hr/zivot-u-svemiru-s-wall-e-em/>

24. Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina. (bez dat.). Osnovna škola „Ljudevit Gaj“ Krapina [Facebook stranica]. Facebook. Preuzeto 07.11.2025. s <https://www.facebook.com/profile.php?id=61580814008966>

25. Othman, M. (2025). Kreativna čitanja u školskoj knjižnici – prostor za razvoj empatije, solidarnosti i društvene odgovornosti. Školska knjižnica u funkciji odgoja – XVI. okrugli stol za školske knjižnice [Programska knjižica]. Preuzeto 17.01.2026. s <https://www.hkdrustvo.hr/wp-content/uploads/2025/09/Programska-knjizica-16-okrugli-stol.pdf>

26. Pracać, S. (2025a). Spasi knjigu, pronađi izgubljene riječi [Interactive content]. Preuzeto 07.11.2025. s <https://view.genially.com/69010d345fd8052c8c306cf3/interactive-content-spasi-knjigu-pronadi-izgubljene-rijeci>

27. Pracać, S. (2025b). Read for real MHK 2025 [Interactive image]. Preuzeto 07.11.2025. s <https://view.genially.com/69120350016ec2b57d701b4d/interactive-image-readforreal-mhk-2025>

28. Pracać, S. (2025c). Mjesec hrvatske knjige je završio – ali supermoći ostaju! Preuzeto 07.11.2025. s <https://os-ljudevit-gaj-kr.skole.hr/mjesec-hrvatske-knjige-je-završio-ali-supermoci-ostaju/>

29. Pracać, S. (2025d). Predavanje „Život u svemiru“ povodom Svjetskog tjedna svemira. Preuzeto 07.11.2025. s <https://os-ljudevit-gaj-kr.skole.hr/predavanje-zivot-u-svemiru-povodom-svjetskog-tjedna-svemira/>

30. Pracać, S. (2025e). Svjetski tjedan svemira [Book Creator]. Preuzeto 07.11.2025. s <https://read.bookcreator.com/FdRDDEHQQSW2GQPJHFY3veYo4f1/-OQAuoToT9KEROzitKIZOg>

31. Read for Real (2025). Preuzeto 07.11.2025. s <https://www.readforreal.com/>

32. Schatten, M., Okreša Đurić, B., Kliček, B., Begičević Ređep, N., Škvorc, L., i Jović, J. (2023). Smjernice za igrifikaciju. Zagreb: Hrvatska akademska i istraživačka mreža – CARNET. Preuzeto 17.09.2025. s <https://www.e-skole.hr/wp-content/uploads/2023/10/Smjernice-za-igrifikaciju-final-2023-10-06.pdf>

33. Sorić, I. (2021). Mogu li nagrade povećati intrinzičnu motivaciju za učenje? – Pregled istraživanja. *Suvremena psihologija*, 24(2), 121–127. Preuzeto 07.11.2025. s <https://suvremena.nakladaslap.com/public/pdf/2021-2-1.pdf>
34. Standard za školske knjižnice NN 61/2023. Preuzeto 17.09.2025. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_06_61_1024.html
35. Willowbrook School (2021). Morris Lessmore [PDF]. Preuzeto 07.11.2025. s <https://willowbrook.notts.sch.uk/wp-content/uploads/2021/02/Morris-Lessmore.pdf>
36. World Space Week Association (2025a). World Space Week. Preuzeto 17.09.2025. s <https://www.worldspaceweek.org/>
37. World Space Week Association (2025b). Event details: 2025. Preuzeto 17.09.2025. s <https://www.worldspaceweek.org/events/event-details/?eventID=98971>

POTICANJE SOCIJALNO-EMOCIONALNOG RAZVOJA UČENIKA MLAĐE ŠKOLSKE DOBI

FOSTERING THE SOCIAL-EMOTIONAL DEVELOPMENT OF YOUNGER PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Nikolina Sabolić, Osnovna škola Đuro Ester Koprivnica

nikolina.blataric1@skole.hr

Valentina Galinec, Osnovna škola Đuro Ester Koprivnica

valentina.galinec@skole.hr

UDK / UDC: 37.015.3:159.942:027.8

Stručni rad / Professional Paper

Primljeno / Received: 27. 1. 2026.

Prihvaćeno / Accepted: 25. 3. 2026.

Sažetak

Cilj. Prikazati primjer programa za poticanje socijalnog i emocionalnog razvoja djece koji se ostvaruje suradnjom stručnog suradnika psihologa i stručnog suradnika školskog knjižničara u neposrednom odgojno-obrazovnom radu s učenicima.

Pristup. Program emocionalnog opismenjavanja provodi se s učenicima najmlađe školske dobi čitanjem terapijskih priča uz *Brain Gym* vježbe.

Rezultati. Implementacijom školskog programa koji uključuje analizu problema s kojim se pojedinac u terapijskoj priči suočava, vježbe za kvalitetniju komunikaciju, tehnike regulacije emocija te *Brain Gym* vježbe koje smisleno slijede sadržaj, učenici preuzimaju aktivnu ulogu u učenju na koji način te u kojim situacijama primijeniti pojedinu vježbu/tehniku kako bi se uspješnije nosili sa svakodnevnim životnim izazovima.

Vrijednost. Posebnost programa ogleda se u originalnom povezivanju terapijskog čitanja, *Brain Gym* vježbi te suradničkog rada školskog psihologa i knjižničara u strukturirani preventivni model rada s učenicima.

Ključne riječi

Brain Gym; emocije; emocionalna inteligencija; emocionalna pismenost; socijalno-emocionalni razvoj; školska knjižnica

Summary

Objective. To present an example of a programme for fostering children's social and emotional development, implemented through collaboration between a professional associate psy-

chologist and a professional associate school librarian in direct educational work with students.

Approach. The programme of emotional literacy is implemented with students of the youngest school age through the reading of therapeutic stories combined with *Brain Gym* exercises.

Results. Through the implementation of a school programme that includes analysing the problem faced by an individual in a therapeutic story, exercises for more effective communication, emotion regulation techniques, and *Brain Gym* exercises that meaningfully follow the content, students take an active role in learning how and in which situations to apply specific exercises and techniques in order to cope more successfully with everyday life challenges.

Value. The distinctiveness of the programme lies in its original integration of therapeutic reading, *Brain Gym* exercises, and the collaborative work of the school psychologist and the school librarian into a structured preventive model of working with students.

Keywords

Brain Gym; emotions; emotional intelligence; emotional literacy; social and emotional development; school library

1. Uvod

Utjecajni psiholog Daniel Goleman (1997) u svojoj je knjizi *Emocionalna inteligencija* jasno predvidio budućnost odgoja i obrazovanja u kojem emocionalna edukacija djece neće biti prepuštena slučaju i razlikovat će se po načinu na koji mlade generacije pripremamo za život. „Već vidim vrijeme kada će u obrazovnome sustavu ustaljeno mjesto imati usadivanje temeljnih međuljudskih sposobnosti, primjerice svijesti o vlastitome biću, samokontrole i suosjećanja te umijeća slušanja, razrješavanja sukoba i suradnje” (Goleman, 1997, str. XII). Navedene sposobnosti Howard Gardner, jedan od najpoznatijih znanstvenika u području ljudske inteligencije, naziva interpersonalnom i intrapersonalnom inteligencijom, a Goleman emocionalnom inteligencijom. Možemo ustvrditi da vrijeme koje je pretekao Goleman u svojoj popularnoj knjizi upravo živimo u današnjem trenutku. Znanstvenici potvrđuju da emocije imaju izravan utjecaj na učenje i školske ishode, stoga je emocionalna kompetencija u školskom sustavu prepoznata kao potreba, a emocionalna pismenost ujedno i preventivna metoda. Skočić, Dobrović Juričić i Čargonja Košuta (2024) ističu da veliku ulogu u ovoj zadaći, osim učitelja i drugih stručnih suradnika, ima i stručni suradnik školski knjižničar koji djetetu nastoji približiti emociju čitanjem slikovnica. Ona razvija književnoumjetnički ukus djeteta, tj. bogati njegov rječnik, djeluje na njegove osjećaje, utječe na razvijanje kritičkog stava i općenito pobuđuje zanimanje za slikovnicu/knjigu. Na taj način dugoročno utječe na pozitivan stav i razvijanje interesa za cjeloživotno učenje i rad na sebi kao odgovornoj osobi koja će kvalitetno doprinositi svojoj okolini i znati pravilno komunicirati s drugima. Na temelju ovih postavki i kurikulumskog planiranja usklađenog s potrebama svoje škole, stručne suradnice psihologinja i knjižničarka osmislile su program pod nazivom *Stranice mojih osjećaja: čitanjem upoznajem sebe*. Tijekom vođenog razgovora, a nakon čitanja terapijskih priča, učenici prepoznaju i imenuju osnovne i neke složene emocije, dijele osobna iskustva, razvijaju empatiju i suosjećanje, uče adaptivne načine reguliranja emocija i ponašanja te strategije suočavanja s izazovima. *Brain Gym* vježbe, s druge strane, umanjuju razinu motoričkog nemira, reguliraju razinu pobuđenosti i aktiviraju parasimpatički živčani sustav, čime djeca postaju spremnija za emocionalnu i kognitivnu obradu sadržaja iz priče. Pomno odabrane *Brain Gym* vježbe smisljeno se uvode u sadržaj terapijskih slikovnica s ciljem povezivanja sadržaja priče i pokreta. Opisani način rada posebice je pogodan u inkluzivnom radu s učenicima s teškoćama pažnje, teškoćama u regulaciji emocija i ponašanja te senzornom osjetljivošću, jer osigurava pauze tijekom rada, dinamičnost, kretanje i aktivno uključivanje. Izvedba *Brain Gym* vježbi prije čitanja usmjerit će pažnju i koncentraciju učenika, potaknuti umirivanje te služiti kao priprema i uvod u novi sadržaj. Pri-

mjenom vježbi nakon čitanja umanjit će se eventualna emocionalna pobuđenost djece, potaknuti integracija novog sadržaja te povezivanje ugodnih osjećaja prema procesu čitanja. *Brain Gym* vježbe u kombinaciji s terapijskom pričom mogu doprinijeti razvoju somatske svjesnosti kod djece, povezivanju emocija s tjelesnim senzacijama te učenju jednostavnih načina umirivanja i otpuštanja napetosti. Cilj je prikaza integracije analize terapijskih priča, *Brain Gym* vježbi, načina suočavanja i komuniciranja osjećaja, potaknuti implementaciju preventivnog programa za djecu niže školski dobi koji će doprinijeti usvajanju pozitivnih stavova prema čitanju i slušanju priča, ali i razvijanju emocionalne inteligencije i psihološke otpornosti kao važnih čimbenika u očuvanju mentalnog zdravlja djece. Rad doprinosi stručnoj praksi učitelja i stručnih suradnika nudeći primjenjivi model i smjernice za preventivno djelovanje u školama.

2. Emocionalna inteligencija

2.1. Područja emocionalne inteligencije

Goleman (1997); Munivrana, Šimić i Pijaca Plavčić (2022) navode da se emocionalnom inteligencijom smatra složeni sklop naših sposobnosti i vještina koje obuhvaćaju područja emocionalne pismenosti, izražavanja i samokontrole, odnosa, ustrajnosti i samomotiviranja. Navedeno određenje pojašnjavaju i Daniel Chabot i Michel Chabot (2009), autori knjige *Emocionalna pedagogija*, prema kojima emocionalnu inteligenciju čini skup kompetencija koje nam omogućavaju da:

- prepoznamo vlastite i tuđe emocije
- točno izrazimo svoje emocije i pomognemo drugima da izraze svoje
- razumijemo vlastite i tuđe emocije
- upravljamo vlastitim emocijama i prilagođavamo se tuđima
- upotrijebimo vlastite emocije i vještine svojstvene emocionalnoj inteligenciji u različitim životnim područjima kako bismo bolje komunicirali, donosili dobre odluke, određivali svoje prioritete, motivirali sebe i druge, održavali dobre međuljudske odnose.

2.2. Definiranje emocija

U hrvatskome jeziku možemo izdvojiti nekoliko riječi sličnog značenja – emocija, osjećaj, čuvstvo. Goleman (1997) se riječju emocija služi kada želi izraziti osjećaj i izrazito njegovane misli, psihološka i biološka stanja te niz sklonosti djelovanju. U knjizi *Razumijevanje motivacije i emocija* Johnmarshall Reeve (2010) navodi da su osjećaji samo dio emocija te pojašnjava subjektivni, biološki, svrhoviti i socijalni aspekt emocija. Emocije su subjektivni osjećaji jer čine da se osjećamo na određeni način – ugodno ili neugodno. Emocije su i biološke reakcije jer mobiliziraju energiju da bismo pripremili tijelo na prilagođavanje određenoj situaciji. Emocije imaju svrhu – motivacijsku želju da učinimo nešto. Socijalni aspekt sadržan je u prepoznatljivim facijalnim, tjelesnim i glasovnim signalima (npr. pokreti obrvama, ton glasa, izraz lica...) koje šaljemo kada doživljavamo emocije, a koji govore drugima o vrsti i jačini naših emocija. „Dakle, emocije su usklađeni sustavi koji koordiniraju osjećaje, pobuđenost, svrhu i izražaje na način da pripremaju osobu za uspješno prilagođavanje životnim okolnostima” (Reeve, 2010, str. 304). Prema Munivrana i sur. (2022) karakteristike su emocija hedonistički ton (ugodnost ili neugodnost), intenzitet (snažniji ili blaži) i napetost (uzbuđenost ili uznemirenost uma). Reeve ističe razliku između emocije i raspoloženja jer proizlaze iz različitih uzroka. Emocije proistječu iz važnih životnih događaja i procjene njihova značenja za našu dobrobit, utječu na naše ponašanje i usmjeravaju specifičan tijek djelovanja. Raspoloženja, pak, uglavnom utječu na kogniciju i usmjeravaju naše misli. Emocije se pojavljuju nakon kratkotrajnih događaja i traju nekoliko sekundi ili minuta, dok raspoloženja proizlaze iz mentalnih događaja koji traju satima ili danima. U knjizi *Fenomenalno učenje iz Finske* profesorica Kristi Lonka svjedoči kako se u finskim školama i odgojno-obrazovnim institucijama puno pozornosti predaje emocijama, interesu i motivaciji. Zaključuje da emocije aktiviraju različite sklonosti za djelovanje, što znači da nisu samo nešto što ometa naše razmišljanje, nego imaju vrlo funkcionalnu

ulogu u našim životima. „Emocije imaju ključnu ulogu u tome kako se ljudi nose sa stresnim situacijama i kako se prilagođavaju novim situacijama jer im pomažu zaštititi se od opasnosti (zamišljene ili stvarne) i posvetiti se onome što im se čini važnim” (Lonka, 2020, str. 48).

2.3. Utjecaj emocija na učenje i školske ishode

Stručna literatura općenito dijeli emocije na osnovne i složene, odnosno primarne i sekundarne. Pozivajući se na Paula Ekmana, psiholog Chabot i pedagog Chabot (2009) navode šest primarnih emocija: strah, ljutnja, tuga, gađenje, iznenađenje i veselje. Od svih temeljnih emocija samo je jedna doista ugodna. Emocije mogu imati pojačavajući ili smanjujući učinak na pamćenje i učenje. S jedne strane, emocionalno obojen događaj jače je usječen u naše deklarativno pamćenje. No, emocije ne pojačavaju naše pamćenje u svim situacijama. Primjerice, u slučaju stresa emocionalne reakcije povezane s njim mogu potisnuti sjećanje. S obzirom na to da imaju snažan učinak na percepciju, prosudbu i ponašanje, emocije mogu ometati učenje.

3. Provedba programa poticanja emocionalne kompetencije učenika

Skočić i sur. (2024) ističu kako je u današnjem svijetu s mnoštvom podražaja prijeko potrebno osvijestiti važnost prepoznavanja i prihvaćanja emocija s kojima se djeca suočavaju. Upravo je prepoznavanje, procesuiranje i izražavanje svojih i tuđih emocija važan dio svakodnevne komunikacije među djecom. Kako bi ih se pripremilo na svakodnevno nošenje sa životnim stresorima te izazovima okoline, vrlo je važno razvijati njihove socijalno-emocionalne vještine. „Takve emocionalne vještine odnose se na samosvijest o osjećajima i upravljanje njima, kontrolu emocija, empatiju i sposobnost uživanja, suradnju i rješavanje problema” (Relja, 2021, str. 6). Program jačanja socijalno-emocionalnih vještina Stranice mojih osjećaja: čitanjem upoznajem sebe, koji provode knjižničarka i psihologinja, usmjeren je na prepoznavanje, razumijevanje i primjereno iskazivanje prvenstveno neugodnih emocija (strah, tuga, ljutnja) te nekih složenih emocija (ponos, krivnja, sram). Povezivanjem emocionalnih stanja likova s vlastitim emocijama, iskustvima i načinima reagiranja, učenici prepoznaju uzroke svojih emocionalnih stanja i ponašanja, povezuju tjelesne promjene i emocionalno stanje te uče izraziti i prilagoditi svoje reakcije na primjeren način.

Program se provodi u okviru tri ciklusa radionica s učenicima prvih razreda:

1. ciklus: Učim nositi se s odvajanjem od roditelja i vježbam mozak
2. ciklus: Slušam priču i učim nositi se sa strahom
3. ciklus: Što kada se naljutim?

Program se ostvaruje u trajanju 6 mjeseci. U okviru pojedinog ciklusa provode se 3 radionice, a ukupno 9 radionica. U školskoj godini 2025./2026. u program je bilo uključeno 55 učenika prvih razreda.

3.1. Organizacijski i metodički okvir radionica

Čitanje i prepričavanje priča doprinosi poticanju mašte i znatiželje kod djece. Čitanjem dijete uči razliku između stvarnog i zamišljenog, usvaja životne vrijednosti, povezuje uzroke i posljedice ponašanja te promišlja o socijalnim odnosima. Dijete razvija vještinu aktivnog slušanja i razumijevanja riječi, širi vokabular i interpretira sadržaj. Čitanje može postati privlačnija aktivnost kada se u čitanje priča uvedu kreativni elementi poput lutaka, svjetala, čitanja na različitim površinama poput tepiha i sl. Sukladno tomu radionice se odvijaju na način da učenici, zajedno s voditeljicama, sjede u krugu na jastučićima šarenih boja. Plišana igračka koju voditeljice donose na susrete tijekom radionice prelazi iz ruke u ruku kružeći među učenicima, a mekoća medvjedića pruža ugodu umirujući ih i usmjeravajući pažnju.

Kao metodički predložak za radionice biraju se slikovnice sukladno potrebama poje-

dine generacije učenika, odnosno uočenim teškoćama u razredu. Slušanjem priča učenici jačaju empatiju i suosjećanje, osnažuju sliku o sebi, usvajaju pozitivan stav prema čitanju i slušanju priča. Ovdje će biti prikazan rad na temelju slikovnica *Velika briga malog klokana: Osjećam nemir kad sam odvojen od mame* (Gjurković i Knežević, 2024), *Ana i gospodin Strahojed* (Fraculj i Brezovec, 2021) te slikovnica *Kad je ljut, nilski konjić grize* (Gjurković i Knežević, 2023). Odabrane slikovnice povod su za razgovor s učenicima kako se nose s tugom usred separacijske anksioznosti, strahom od javnog nastupa (i drugim strahovima) te ljutnjom.

Čitanjem terapijskih slikovnica ostvaruju se odgojno-obrazovni ishodi kurikulumu međupredmetne teme Osobni i socijalni razvoj: učenik prepoznaje i imenuje osnovne i neke složene emocije – ponos, krivnja, sram (osr A.1.2.), učenik prepoznaje uzroke svojih emocionalnih stanja i ponašanja (osr A.1.2.), učenik povezuje tjelesne promjene i emocionalno stanje (osr A.1.2.) (Odluka o donošenju kurikulumu za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj NN 7/2019).

U vođenom razgovoru tijekom slušanja i čitanja slikovnica učenici analiziraju likove i odnose povezujući ih s vlastitim iskustvima, uče prepoznati i imenovati osnovne emocije, prepoznaju uzroke različitih emocionalnih stanja, povezuju emocionalno stanje, reakcije i tjelesne promjene te daju prijedloge kako na prihvatljiv način izraziti svoje emocije, a voditeljice dopunjuju njihove odgovore uz dodatna pojašnjenja i usmjeravanja.

3.2. Emocionalna inteligencija u središtu procesa učenja

Prvo je područje emocionalne inteligencije, prema Chabot i Chabot (2009), prepoznavanje vlastitih i tuđih emocija. Prepoznavanje vlastitih emocija moguće je zbog njihovih tjelesnih i fizioloških znakova. Prepoznavanje tuđih emocija uključuje sposobnost čitanja tih vidljivih znakova kod druge osobe. Kako nakon doživljene emocije vrlo brzo uslijede tjelesne promjene, tijekom vođenog razgovora učenici navode emocije koje poznaju te načine na koje ih možemo prepoznati na temelju emocionalnih izraza (javnih ekspresija). U tom kontekstu učenici spominju neverbalne izraze (lica i tijela): mrštenje, stisnute čeljusti, izbuljene oči, stisnute šake, zgrčeno tijelo i dr., fiziološke promjene: ubrzani puls, znojenje, suhoća u ustima, mišićna napetost i sl. te misli koje nam se javljaju, a koje se odnose na životno iskustvo, pomažu da shvatimo što se događa, procijenimo je li riječ o opasnosti, utvrdimo u kakvoj je vezi trenutna situacija s našim vrijednostima ili sustavom vjerovanja. Prepoznavanje emocija prethodi izražavanju emocija.

Drugo je područje izražavanje emocija. Učenike se poučava kako su sve emocije korisne jer usmjeravaju pažnju i kanaliziraju ponašanje prema onome što je potrebno u okolnostima s kojima se osoba suočava. Time svaka emocija omogućuje jedinstvenu spremnost za reagiranje na određenu situaciju. Učenici predlažu kako na primjeren način verbalizirati svoje emocije. Voditeljice daju primjere za izražavanje osjećaja i potreba ja-porukama, a učenici uvježbavaju nastojeći ih primijeniti vezano uz vlastito proživljeno iskustvo. Ohrabrujući učenike da izraze svoje emocije, čak i one averzivne poput ljutnje i tuge, pokazujemo da ih poštujemo. „Djeca koju se poučava primjerom i kojoj se dopušta da odgovorno izražavaju emocije, sposobnija su konstruktivno ih koristiti tijekom života. Ohrabrivanjem djece i samih sebe na ljudsko izražavanje emocija, omogućavamo stvaranje sigurnih i iskrenih međuljudskih odnosa” (Hannaford, 2007, str. 66). Tijekom radionica učenike se vodi prema izvođenju zaključaka o neprihvatljivim i prihvatljivim načinima izražavanja emocija.

Treće je područje emocionalne inteligencije razumijevanje emocija. Odnosi se na utvrđivanje odnosa između emocije i njezina okidača, razumijevanje složenih emocija (primjerice, ljubomora se promatra kao složena emocija koja se sastoji od straha, tuge, ljutnje i gađenja) te na razumijevanje prelaska iz jedne emocije u drugu – emocije se

mijenjaju, prilagođavaju, smjenjuju (primjerice, možemo biti tužni, a onda iznenada postati ljutiti i agresivni). Učenike se potiče na razgovor o situacijama koje su izazvale određene emocije, zašto se emocije javljaju i kako se manifestiraju.

Četvrto važno područje emocionalne inteligencije upravljanje je emocijama. Ono se sastoji u djelovanju na upravljanje neverbalnim izražavanjem, upravljanje tjelesnim reakcijama, ponašajnim reakcijama, vlastitim spoznajama i emocionalnim osjećajima. U kontekstu socijalizacije ponajprije se misli na upravljanje averzivnim emocijama s kojima bi se trebalo nositi na socijalno poželjan i osobno adaptivan način. Važan dio radionica koje se provode s učenicima stoga je i učenje o načinima umirivanja usred neugodnih i averzivnih emocija. „Upravljanje negativnim mislima sastoji se u ponovnoj procjeni situacije i mijenjanju naših stavova. Čak i kad ne možemo promijeniti situaciju, možemo promijeniti njezino značenje za nas, a time i emocionalnu reakciju na nju. Primjerice, ako upijemo ne misliti o nečem što nas ugrožava, tada će se smanjiti i s tim povezana anksioznost” (Chabot i Chabot, 2009, str. 51).

3.2.1. Separacijska anksioznost i tuga – kako se nositi

Slikovnica kojom započinje program *Stranice mojih osjećaja: čitanjem upoznajem sebe* bavi se temom separacijske anksioznosti. Gjurković i Knežević (2024) pojašnjavaju da je anksioznost neugodno stanje unutarnje tjeskobe, brige, nemira, straha te nemogućnost opuštanja. Rezultira osjećajem nervoze, ponavljajućih negativnih razmišljanja/misli, fizičkog nemira i pojavom tjelesnih simptoma. Ovi su osjećaji često povezani s umorom, problemima s koncentracijom i mišićnom napetošću. U slučajevima preplavljujućeg intenziteta separacijska anksioznost može u djetetu izazvati stres koji smanjuje kvalitetu svakodnevnog funkcioniranja, npr. dijete se teško opušta i igra, teško pamti, teško se uspavljuje, odbija školu, razvija fizičke simptome kada se dogodi ili bi se moglo dogoditi odvajanje od bliskih osoba. Tuga kao izrazito neugodna emocija proizlazi uglavnom iz doživljaja odvajanja ili neuspjeha. Može se raditi od odvojenosti od voljenih osoba, ali i odvojenosti od mjesta. Tuga motivira pojedinca na ponašanje usmjereno na ublažavanje okolnosti koje je izazivaju. Tijekom slušanja čitanja slikovnice *Velika briga malog klokana: Osjećam nemir kad sam odvojen od mame*, učenici razgovaraju s psihologinjom i knjižničarkom o vlastitim iskustvima nošenja s odvajanjem od voljenih osoba. Plišana igračka također se koristi kao sredstvo poticanja razgovora – „djeca pričaju međvjeđicu kakve emocije imaju ljudi i kako se s njima nose”. Učenici pokazuju facijalne izraze prema kojima mogu prepoznati osjećaj tuge (tužno lice, pogrbljeno tijelo), navode reakcije koje se mogu javiti u tijelu izazvane neugodnim mislima i osjećajima (bolovi u trbuhu, glavobolja...). Učenike se potiče da govore o načinima kako mogu odvratiti negativne misli, daju ideje o tome što mogu raditi kada su sami, kako mogu provesti vrijeme kada su odvojeni od roditelja.

3.2.2. Strah i kako ga prevladati

„Strah je emocionalna reakcija koja proizlazi iz procjene pojedinca da je situacija s kojom se suočava opasna i da predstavlja prijetnju za njegovu dobrobit” (Reeve, 2010, str. 314). Učenici iznose situacije u kojima su osjećali strah. Percipirana opasnost i prijetnja psihološke su ili fizičke prirode. Slikovnica *Ana i gospodin Strahojed* služi kao povod za razgovor s učenicima o nošenju sa strahovima na primjeru straha od javnog nastupa te o vjerovanju u sebe, u svoje sposobnosti, vrijednosti i znanja. Vođeni razgovor usmjeren je na teme kako prevladati strahove i realno prosuditi što smo sposobni učiniti, kako se osnažiti za djelovanje i aktivno ostvarivanje onoga što želimo, odnosno kako graditi samopouzdanje. Samopouzdanje je vještina ili kompetencija koja se cijeloga života vježba i uči. Cilj je odgojiti dijete koje se ne boji izazova, novih stvari i promjena te ima vjere da u sebi posjeduje sve što je potrebno da ostvari svoj cilj. Učenici zaključuju da je samopouzdanje vjerovanje da mogu uspješno izaći na kraj sa zadacima i izazovima, odnosno ako vjeruju da mogu nešto učiniti, veća je vjerojatnost da će doista biti uspješni, manje će ih biti strah, lakše će se suočavati s problemima. Učenike se upućuje na primjenu ohrabrujućih misli u situacijama straha od neuspjeha. Učenici daju prijedloge što mogu učiniti kako bi pomogli drugima. Ističu se i pozitivne

strane straha kao emocije koja upozorava na potencijalnu opasnost, upućuje na oprez i aktivira za suočavanje.

3.2.3. Ljutnja i kako s njom

Reeve (2010) ističe da ljutnja kao sveprisutna emocija proizlazi iz spriječenosti, iznevjerenog povjerenja, odbačenosti, neželjene kritike, manjka razumijevanja od drugih, nagomilanih neprilika i drugih prepreka i smetnji. Prema Gjurković i Knežević (2023) ljutnja je emocija koja je izrazito usredotočena na druge. Iza ljutnje stoji potreba da nas drugi shvate ozbiljno, pruže nam vrijeme i prostor, saslušaju nas i shvate što nam je zasmetalo, povrijedilo, s čime se teško nosimo. Može se javiti kada dijete osjeća da se prema njemu ne odnose pravedno te je zbog toga povrijeđeno. Ljutnja koja se manifestira u nekom trenutku ne mora nužno biti povezana samo s konkretnom situacijom koja joj je prethodila, nego može biti posljedica brojnih dugih nakupljenih i potisnutih osjećaja. Imenovanjem osjećaja ljutnje učenici shvaćaju da je ljutnja normalna emocija, da je smiju i trebaju izraziti. S obzirom na to da izaziva negativnu energiju u tijelu, ljutnja može potaknuti nepromišljene odluke i reakcije kod djece i odraslih. Analizom postupaka likova iz slikovnice *Kad je ljut, nilski konjić grize* učenici shvaćaju da ljutnja može izazvati burne reakcije i dovesti do agresivnog ponašanja (verbalnog i tjelesnog). Utvrđuju tri pravila u ljutnji: ljutnju izražavamo na način kojim nećemo povrijediti druge, nećemo povrijediti sebe i nećemo uništavati stvari/prostor oko sebe. Kartice za umirenje koriste se kao primjeri načina umirivanja u ljutnji. Također, učenike se poučava kako se u komunikaciji s drugima i izražavanju osjećaja služiti ja-porukama radi postizanja zadovoljenja svojih potreba na socijalno prihvatljiv način.

3.3. Brain Gym vježbe u službi usklađivanja tijela i uma

U sklopu programa *Stranice mojih osjećaja: čitanjem upoznajem sebe* s učenicima se izvode *Brain Gym* vježbe koje se, prilagođeno sadržaju priče, uključuju na određenim mjestima tijekom čitanja. Slušanje priča uz umetnute *Brain Gym* vježbe zanimljiv je način aktiviranja mozga za učenje pomoću kretanja, a u cilju poboljšanja koncentracije, ravnoteže i koordinacije. *Brain Gym* sastoji se od 26 ugodnih pokreta koji poboljšavaju vještine učenja aktiviranjem obiju moždanih hemisfera kretanjem. Utemeljili su ga sedamdesetih godina prošlog stoljeća edukatori i znanstvenici Paul Dennison i Gail E. Dennison. Oslanjajući se na interdisciplinarna istraživanja o razvoju i utjecaju kretanja na razvoj i učenje, stvorili su novi pristup učenju: program pokreta *Brain Gym* i područje zvano edukacijska kineziologija, odnosno učenje pokretima. Gimnastika za mozak usmjerena je na postizanje usklađenog funkcioniranja svih područja mozga i općenito sustava tijela i uma. *Brain Gym* vježbe pružaju višestruke dobrobiti za dijete koje uključuju postupno poboljšanje opće motoričke koordinacije, koncentracije i pamćenja, čitanja, pisanja, jezičnih i matematičkih vještina, motivacije, organizacijskih vještina, socijalnih vještina, logičkog mišljenja i razumijevanja, emocionalne ravnoteže te doprinose smanjenju hiperaktivnosti i napetosti. U istraživanjima na koja se referiraju Chabot i Chabot (2009) pokazalo se da ritam udisaja i izdisaja, tjelovježba, relaksacija i meditacija smanjuju anksioznost, stres i depresiju zbog povećane proizvodnje endorfina i njihovih anksiolitičkih (smirujućih) učinaka te pomažu u smanjenju fiziološke aktivacije koju izazivaju emocije.

Prema uputama iz knjige *Brain Gym: Priručnik za obitelj i edukatore* (Dennison i Dennison, 2008) tijekom čitanja slikovnica s učenicima se izvode sljedeće vježbe: *Misleća kapa*, *Okretanje vrata*, *Trbušno disanje*, *Križno gibanje*. Neposredno prije čitanja priča najčešće se izvodi vježba *Misleća kapa*, jer pomaže učeniku da usmjeri pozornost na slušanje. Ova vježba aktivira mozak za slušnu percepciju, utječe na poboljšanje disanja, opuštenost čeljusti, jezika, mišića lica, bolje usmjeravanje pažnje. Vježba *Okretanje vrata* izvodi se u trenucima kada je učenicima potrebno vratiti fokus na priču te se učenike nastoji potaknuti da opuste vrat i ramena. Vježba aktivira mozak za binokularni vid (gledanje s oba oka zajedno), utječe na poboljšanje disanja i veću opuštenost. Vezano uz sadržaj pojedine priče, primjerice na mjestu gdje je lik uznemiren, s učenicima se primjenjuje vježba *Trbušno disanje*. *Trbušno disanje* aktivira mozak za opuštanje središ-

njeg živčanog sustava, poboljšava govor, utječe na disanje dijafragmom, povećanje raspona pažnje. Pri izvođenju vježbe školski psiholog obilazi svakog učenika usmjeravajući ga na pravilno izvođenje. U trenucima kada se lik iz priče odlučuje poduzeti određeni korak ili ga očekuje neki zadatak, s učenicima se izvodi vježba Križno gibanje. Ona poboljšava binokularni vid, školske vještine – glasovnu analizu, pisanje, slušanje, čitanje s razumijevanjem, disanje i izdržljivost, prostornu koordinaciju i orijentaciju.

4. Zaključak

Poticanje socijalno-emocionalnog razvoja učenika mlađe školske dobi programom *Stranice mojih osjećaja: čitanjem upoznajem sebe* ostvaruje se ciklusima radionica koje uključuju čitanje terapijskih priča. Aktivnosti su provedene u skladu s etičkim načelima rada s djecom, uz poštivanje dobrovoljnosti sudjelovanja i zaštite privatnosti učenika. Čitanje terapijskih priča doprinosi emocionalnom opismenjavanju djece. Djeca uče da su sve emocije korisne jer usmjeravaju pažnju i kanaliziraju ponašanje prema onome što je potrebno u okolnostima s kojima se suočavaju. Osim što imaju funkciju suočavanja, emocije imaju i socijalne funkcije: prenose naše osjećaje drugima, utječu na način na koji drugi s nama stupaju u interakciju, pozivaju na socijalnu interakciju i olakšavaju je te stvaraju, održavaju i razrješavaju odnose. Emocije izazivaju energiju i djeluju kao motivacijski sustavi koji osobu pripremaju na adaptivno ponašanje. Ugodne emocije odražavaju uključenost i zadovoljenje naših motivacijskih stanja, dok neugodne emocije upućuju na zanemarivanje i nezadovoljenje naših motivacijskih stanja. Tijekom radionica dijete uči imenovati emocije, prepoznati okidače ugodnih i neugodnih emocija, uočiti fiziološke promjene, prepoznati reakcije ljudi, razlike u karakteristikama ljudi i njihovim iskustvima. Djeca uočavaju važnost izražavanja emocija na primjeren način, postepeno usvajaju izražavanje osjećaja i potreba ja-porukama, kao i postupke samoumirenja i ohrabrenja usred intenzivnih neugodnih emocija (prvenstveno nošenja s odvajanjem od roditeljima, suočavanja sa strahom te samoregulacije u ljutnji. Važan aspekt emocionalne inteligencije upravljanje je emocijama. Djeca se postepeno uvode u načine upravljanja emocijama na intrapersonalnoj razini (upravljanje vlastitim emocijama) te interpersonalnoj razini (pomaganje drugima u upravljanju njihovim emocijama). Djeca prvog razreda osnovne škole prilagođavaju se dugotrajnijem sjedenju i praćenju nastavnog sata, pri čemu pomoću *Brain Gym* vježbi potiču mozak na koncentraciju i učenje te izbacuju napetost i nemir. Djetinjstvo i mladost ističu se kao ključna razdoblja za razvijanje temeljnih emocionalnih navika, stoga je i ovaj program mali putokaz u smjeru razvoja emocionalne kompetencije. Rad može biti poticaj i podloga za osmišljavanje, planiranje i provedbu aktivnosti razvoja emocionalne kompetencije učenika u osnovnoškolskim knjižnicama metodom suradničkog poučavanja školskog knjižničara i školskog psihologa, i to kao dio redovnog odgojno-obrazovnog programa školske knjižnice i/ili školskog preventivnog programa.

5. Literatura i izvori

1. Chabot, D., i Chabot, M. (2009). *Emocionalna pedagogija: Kako osjećati da bi se učilo – Kako uključiti emocionalnu inteligenciju u vaše poučavanje*. Zagreb: Educa.
2. Dennison, P. E., i Dennison, G. E. (2008). *Brain Gym: Priručnik za obitelj i edukatore*. Buševac: Ostvarenje.
3. Fraculj, T., i Brezovec, J. (2021). *Ana i gospodin Strahojed*. Zagreb: Educa.
4. Gjurković, T., i Knežević, T. (2024). *Velika briga malog klokana: Osjećam nemir kad sam odvojen od mame*. Zagreb: Evenio.
5. Gjurković, T., i Knežević, T. (2023). *Kad je ljut, nilski konjić grize*. Zagreb: Evenio.
6. Goleman, D. (1997). *Emocionalna inteligencija: Zašto je važnija od kvocijenta inteligencije*. Zagreb: Mozaik knjiga.
7. Hannaford, C. (2007). *Pametni pokreti: Zašto ne učimo samo glavom: Gimnastika za mozak*. Buševac: Ostvarenje.

8. Lonka, K. (2020). *Fenomenalno učenje iz Finske*. Zagreb: Ljevak.
9. Munivrana, A., Šimić, A., i Pijaca Plavčić, E. (2022). *Od srca srcu: Komunikacijski modeli u medijaciji (i šire)*. Zagreb: Forum za slobodu odgoja.
10. Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj NN 7/2019. Preuzeto 04.01.2026. s: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_153.html
11. Reeve, J. (2010). *Razumijevanje motivacije i emocija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
12. Relja, J. (2021). *Emocionalna početnica*. Zagreb: Ljevak.
13. Skočić, P., Dobrović Juričić, M., i Čargonja Košuta, N. (2024). Slikovnice i priče kao poticaj za unaprjeđivanje mentalnog zdravlja učenika razredne nastave. *Knjižničar/Knjižničarka*, 15(15), 92-104. Preuzeto 04.01.2026. s <https://hrcak.srce.hr/clanak/476095>

ŠKOLSKI PROJEKTI KAO OBLIK SUVREMENA POUČAVANJA

SCHOOL PROJECTS AS A FORM OF MODERN TEACHING

Gorana Hasel, Osnovna škola Ivana Mažuranića, Vinkovci

gorana.hasel@gmail.com

Darija Benaković, Osnovna škola Mitnica, Vukovar

darijabe1@gmail.com

UDK / UDC: 027.8:37.091.33(083.9)

Stručni rad / Professional Paper

Primljeno / Received: 15. 1. 2026.

Prihvaćeno / Accepted: 29. 1. 2026.

Sažetak

Cilj. Cilj je ovoga rada prikazati projekte koji potiču istraživačko učenje i suradnju učenika, kako bi se iskustveno dosegla viša razina znanja povezana sa stvarnim životnim situacijama.

Pristup/metodologija/dizajn. Radom su prikazane različite primjene projekata u dvjema školama čime su vidljive brojne mogućnosti njihova uključivanja u nastavu, te dobrobiti za sudionike.

Rezultati. Najvažniji rezultat projekta jest stjecanje novih znanja i kompetencija sudionika. Usvajanje novih metoda učenja, primjena naučenoga u novim situacijama, te spremnost za daljnje učenje.

Praktična primjena. Primjeri projekata, kao i koraci u njihovoj provedbi, primjenjivi su u svim školama, a ovaj rad može biti vodič pri organizaciji školskih projekata.

Društveni značaj. Projekti su 'poligon' za vježbanje međusobnih odnosa i suradnje kako bi se ostvario zajednički cilj, što je uvjet za dobre odnose u društvu.

Originalnost/vrijednost. Rad prikazuje projekte nastale na temelju potreba učenika i učitelja u tim školama. Njihovim se provođenjem utječe na otklanjanje uočenih poteškoća ili nedostataka.

Ključne riječi

inovacije u nastavi; nastava; suradnja; školski projekt; učenje

Summary

Objective. The aim of this paper is to present projects that encourage inquiry-based learning, and students' collaboration in order to reach a higher level of knowledge related to real-life situations through experience.

Approach/methodology/design. The paper presents various project applications in two schools which demonstrates numerous possibilities of their inclusion into teaching, as well as the benefits for the participants.

Results. The most important result of the project is participants' acquisition of new knowledge and competences. Adoption of new learning methods, application of acquired knowledge in new situations and readiness for continuous learning.

Practical application. The project examples and steps in their implementation are applicable in all schools, and this paper can be a school projects organisation guide.

Social significance. Projects are a sort of 'training ground' for practicing mutual relationships and collaboration in order to achieve a common goal, which is a prerequisite for good relations in a society.

Originality/value. The paper presents projects created in accordance with the needs of the students and teachers in these schools. Their implementation influences the resolution of observed difficulties or shortcomings.

Keywords

innovations in teaching; teaching; collaboration; school project; learning

1. Dobrobiti školskih projekata u suvremenom obrazovanju

Školski projekti danas predstavljaju jedan od najučinkovitijih načina učenja jer potiču aktivnost, kreativnost i suradnju među učenicima. Kroz projektni pristup učenici ne usvajaju znanje samo iz udžbenika, nego ga povezuju sa stvarnim životom, razvijaju kritičko mišljenje, empatiju i osjećaj odgovornosti prema zajednici.

Projekti omogućuju integraciju različitih područja učenja, od jezika i umjetnosti do znanosti, ekologije i digitalnih tehnologija. U njima učenici istražuju, stvaraju i surađuju, a učitelji postaju mentori i podrška u procesu otkrivanja. Takav način rada razvija kompetencije 21. stoljeća: komunikacijske, socijalne, medijske i građanske vještine.

Klippert (2001) navodi kako se rad na projektu i drugi oblici rada i učenja u kojima učenici snose odgovornost mogu uspješno ostvariti samo ako su učenici naučili raditi u malim grupama, međusobno si pomagati i pružati podršku, kontrolirati i kritizirati, vizualizirati i prezentirati, voditi razgovore i raspravljati.

Kroz školske projekte jača se pozitivna školska klima i osjećaj zajedništva. Učenici doživljavaju školu kao prostor u kojem mogu izraziti svoje ideje, doprinijeti društvu i naučiti misliti izvan okvira. Time škola postaje mjesto rasta, suradnje i stvaranja – a učenje trajno, smisleno i usmjereno na čovjeka.

2. Sva lica knjiga – projekt koji povezuje čitanje, znanje i život

U vrijeme digitalne komunikacije i brze dostupnosti informacija školska knjižnica ostaje jedno od rijetkih mjesta gdje se čitanje, promišljanje i izražavanje potiču na cjelovit i smislen način. Upravo se iz te ideje 2022. godine rodio projekt *Sva lica knjiga*. Tijekom tri godine projekt je prerastao iz knjižnične inicijative u sveobuhvatan školski program

koji povezuje učenike, nastavnike i zajednicu.

Temeljna ideja projekta bila je pokazati kako knjiga može imati mnoga „lica“ – može poučavati, nadahnjivati, povezivati ljude i poticati empatiju, kritičko mišljenje i stvaralaštvo. Ciljevi su bili usmjereni na cjelovit razvoj učenika: poticanje čitanja i čitateljskih navika, razvijanje kritičkog mišljenja i medijske pismenosti, promicanje tolerancije i nenasilne komunikacije, povezivanje književnosti s drugim znanstvenim i umjetničkim područjima, jačanje ekološke svijesti te poticanje samostalnog i odgovornog učenja.

Projekt se temeljio na integriranom i iskustvenom učenju. Aktivnosti su povezivale nastavu hrvatskog jezika, školsku knjižnicu, stručnu službu i različite nastavne predmete. Korišteni su raznovrsni oblici rada: čitateljske radionice, kvizovi, digitalni projekti, izložbe, natjecanja, preventivni programi, ekoakcije i susreti s autorima, a u projekt su bili uključeni svi učenici od 1. do 8. razreda, čime je ostvarena potpuna inkluzivnost i zajedništvo školske zajednice.

Prva godina projekta bila je posvećena poticanju čitanja te razvoju emocionalne i socijalne pismenosti. Održane su aktivnosti poput školskog natjecanja u čitanju naglas, izložbe *Sva lica knjiga*, stvaranja blackout poezije povodom Dana sjećanja na Vukovar, aktivnosti *Sudnica* u sklopu Dana ljudskih prava te programa *Čitaj mi!* na Svjetski dan čitanja naglas. Knjižnica se tada afirmirala kao središte kulturnog i odgojnog života škole.

Slika 1: Prikaz aktivnosti 1

Druga godina donijela je širenje projekta i veće usmjeravanje učenika prema digitalnim alatima, ekologiji i prevenciji nasilja. Učenici su koristili alate poput Canve, Pixtona, Book Creatora i Quizziza, a uvedene su i teme medijske pismenosti i sigurnosti na internetu. Posebno su se istaknule aktivnosti poput *Bookflix-a*, *Alata za moderno doba*, *Dana ružičastih majica*, ekoakcija *Misli zeleno* te susret s autorom Marijanom Gubinom.

Treća godina projekta obilježena je međunarodnom suradnjom i uključivanjem znanstvenih te inkluzivnih tema. Učenici su čitali slovenske autore, sudjelovali u predava-

njima *Dohvati svemir* i *Svemirski escape room*, družili se s Damirom Hoykom, istraživali kroz projekt Dar disleksije te organizirali humanitarni božićni sajam. Naglasak je bio na iskustvenom učenju, kreativnosti i empatiji.

Kroz tri godine provedbe projekt je ostvario brojne pozitivne učinke: učenici su razvili čitateljske, komunikacijske i izražajne vještine, ojačali digitalne i medijske kompetencije, pokazali veću empatiju i ekološku osviještenost te pridonijeli stvaranju pozitivnije i suradničke školske klime. Školska knjižnica postala je središte kulturnog, odgojnog i socijalnog života škole.

Slika 2: Prikaz aktivnosti 2

Projekt *Sva lica knjiga* pokazao je kako knjiga i knjižnica, čak i u digitalnom dobu, zadržavaju snažnu transformacijsku moć. Knjiga je bila polazište za dijalog, istraživanje, kreativnost i društvenu odgovornost. Učenici su kroz digitalne alate, timski rad i kreativne radionice učili kako čitati, promišljati i djelovati.

S obzirom na sve navedeno, projekt je ostvario trostruku svrhu prema Dryden i Vos

(2002): učenje o specifičnim predmetima i kako ih učiti brže, bolje i lakše; razvoj općih sposobnosti koje se mogu primjenjivati u drugim područjima i razvoj osobnih sposobnosti koje se mogu primjenjivati u svemu što netko čini.

Ovaj projekt potvrđuje kako čitateljske i kulturne aktivnosti mogu biti temelj cjelovitog odgoja i obrazovanja. Kombinacijom književnosti, digitalnih tehnologija, ekologije i humanitarnog djelovanja stvoren je suvremen, inkluzivan i empatičan model škole. U budućnosti se planira nastavak međunarodnih projekata čitanja, uključivanje učenika kao ambasadora čitanja, razvoj digitalnih publikacija i jačanje suradnje s lokalnim institucijama – kako bi knjiga i dalje imala mnoga lica u životu mladih čitatelja.

3. Cjelogodišnji školski projekt

Školski se projekti uobičajeno dijele na kratkoročne i dugoročne, te na one koji obuhvaćaju sadržaje jednoga ili više predmeta. Cjelogodišnji školski projekti su složeni projekti koji objedinjuju obilježja raznih projekata: predmetne projekte, razredne projekte, projekte kraćeg i dužeg trajanja. Svi cjelogodišnji školski projekti imaju sličnu svrhu: šire i detaljnije obrađivanje određene teme kroz sve predmete i izvannastavne aktivnosti, zajedništvo svih učenika i djelatnika škole, razvijanje kreativnosti, istraživačkog duha, suradničkih vještina, istraživanje novih metoda rada i pronalaženje poveznica među predmetima, razvoj učeničkih kompetencija (i učiteljskih), povezanost nastavnih sadržaja sa stvarnim životom.

Mattes (2007) navodi kako su projekti kooperativno učenje sa šansom individualizacije te da svi sudionici mogu prema svojim interesima i sposobnostima dati prilog uspješnoj provedbi.

Ovakav se projekt koncipira kao mozaik raznih, brojnih aktivnosti utemeljenih na istoj temi, usmjerenih na ostvarivanje velikog broja ishoda i očekivanja planiranih kurikulumom. Dakle, svaki učitelj u okviru svoga predmeta osmišljava aktivnosti i vremenik njihova provođenja tijekom godine kako bi učenicima bilo ponuđeno ostvarivanje ishoda kroz neku novu temu koja, na određeni način, omogućuje stjecanje novih kompetencija učenicima i učiteljima.

Prema Juranko (2016) u projektu se važnost pridaje samom procesu dolaska do rezultata, nego sadržaju koji se na tom putu koristi, te se sudionicima pruža mogućnost iskustva koje nadilazi intelektualno učenje i potiče cjelovit razvojni proces učenika.

3.1. Koraci u provedbi cjelogodišnjeg školskog projekta

Kako bi se dobilo što više prijedloga tema i time obuhvatilo više područja ljudskoga života, korisno je dati svim učiteljima mogućnost predlaganja teme. Ukoliko školski tim za kvalitetu na kraju školske godine provodi evaluaciju, to je dobar trenutak za predlaganje tema za sljedeću godinu. Naime, učitelji su vjerojatno primijetili tijekom školske godine da je potrebno učenicima približiti neku temu ili je prisutan nekakav problem koji bi u sljedećoj školskoj godini trebalo riješiti, pa svoj prijedlog teme mogu temeljiti upravo na zapažanjima iz svakodnevnog rada. Prikupljene prijedloge može se dati na glasovanje te se tako iskristalizira tema zanimljiva i korisna većini učitelja. Time su završeni prvi i drugi korak u ostvarenju cjelogodišnjeg projekta.

Budući da je riječ o složenom projektu, preporučljivo je imenovati koordinatora projekta (3. korak) koji će uskladiti vremenike aktivnosti, prijedlozima pomagati i usmjeravati one učitelje koji budu imali poteškoće pri planiranju vlastitih aktivnosti. Koordinator o poteškoćama i posebnostima rada na projektu izvješćuje ravnatelja te dogovara promjene rasporeda kada je to potrebno. Najčešće je koordinatore projekta osoba čija je predložena tema izabrana najvećim brojem glasova učitelja, ali može biti i netko drugi tko to želi ili koga imenuje ravnatelj.

U sljedećem koraku koordinator piše kurikulum i plan provedbe projekta o čemu se dogovara sa svim učiteljima. Pokazalo se učinkovitim stvaranje dijeljenoga dokumenta otvorenoga za uređivanje svim učiteljima u koji samostalno upisuju planirane aktivnosti i vrijeme provedbe. Osim što su tako sve aktivnosti nabrojane i vidljiva je njihova raznolikost i kreativnost, ovakav zajednički dokument postaje zbirka ideja koje svi mogu iskoristiti, prilagoditi svome predmetu, razredu i ishodima.

Najvažniji korak jest provedba projekta koju svaki učitelj osmišljava samostalno, jednokratno ili više puta tijekom godine, a u većini slučajeva tema projekta se provlači skoro kroz svaki nastavni sat. U aktivnosti se, prema sposobnostima, uključuju svi učenici, što znači da svaku temu treba učiniti inkluzivnom.

Na kraju nastavne godine dobro je organizirati javni prikaz projekta kako bi svi učenici i učitelji, kao i zainteresirana javnost, vidjeli koliko se duboko i široko može obraditi neka tema, kojim su se znanjima i vještinama obogatili sudionici projekta tijekom njegove provedbe i što je nastalo kao proizvod projekta. Prikaz projekta može se organizirati kao dan otvorenih vrata, projektni dan, dan novih vještina, dan suradnje i zajedništva i sl.

Završni korak svakog projekta jest evaluacija koja može biti sastavni dio godišnje evaluacije koju provodi tim za kvalitetu. Rezultati i komentari prikupljeni evaluacijom postaju putokaz za provođenje sljedećih projekata, jer se primjenjuju aktivnosti ili organizacija koja se pokazala korisnom, a izbjegava se ono što je bilo poteškoća u provedbi projekta.

3.2. Primjeri tema godišnjih školskih projekata

Teme mogu biti raznolike i dobro je svake godine odabrati temu iz drugog područja. Ne odgovara svaka tema jednako svakom nastavnom predmetu i provođenje projekta traži dodatni napor i kreativnost učitelja kako teme vlastitoga predmeta povezati s temom godišnjega školskoga projekta. Prilika je to učiteljima za istraživanje širine i dubine vlastitoga predmeta i svojih kompetencija. Rašić (2022) navodi da način implementacije projekta u nastavu i njegovo trajanje određuje sam učitelj prema vrsti i temi projekta i trajanju samoga projekta, te ima slobodu i autonomnost u procesu implementacije. To nije jednostavno i važno je pohvaliti i naglasiti sve metodičke novine koje učitelji unesu u svoj rad na projektu, i upravo zato je važno svake godine odabrati temu iz drugoga područja kako bi ulaganje dodatnih napora bilo ravnomjerno raspoređeno na sve učitelje i stručne suradnike. Ponekad se tema godišnjega projekta tako dobro uklapa u sadržaje predmeta da učitelj gotovo uopće ne mora osmišljavati dodatne sadržaje i poveznice s projektom.

U OŠ Mitnica u posljednjih deset godina teme godišnjih školskih projekata bile su sljedeće: Zdrav okoliš, zdrava hrana; Australija; Profesionalna orijentacija i usmjeravanje; Kulturna baština; Obitelj i škola čine dobro zajednici; Bonton; Putujemo Hrvatskom; Igre iz djetinjstva; Osigurajmo ETI budućnost: ekologija, tehnologija poučavanja, inkluzija; Manje mobitela, više druženja / Usmjereni jedni na druge i Domaćinstvo - razvoj životnih vještina.

**Projekt Australija
2016./2017.**

Slika 3: Projekt Australija

Vidljiva je velika tematska raznolikost, ali najvažnije je da je svaka tema otvorila nova područja učenja i povezivanja s uobičajenim nastavnim sadržajima. U okviru svakoga projekta ostvaruju se i očekivanja međupredmetnih tema što je uvijek dodana vrijednost sadržaja.

Kako to može izgledati u praksi pokazat će primjer projekta na temu Australije. Na nastavi hrvatskog i stranih jezika svi primjeri za obradu jezičnih sadržaja odnose se na Australiju. Od vrsta riječi, pa sve do složenih rečenica, naglasaka, frazema, kao i pravopisna pravila uče se i uvježbavaju na primjerima vezanim uz Australiju. Medijska kultura približila je učenicima neko filmsko ostvarenje na istu temu. Matematički zadaci riječima za temu također imaju podatke o Australiji, a učenje i uvježbavanje osne simetrije i preslikavanja uključivalo je najpoznatije biljke i životinje Australije. Geografija, Biologija, Priroda bave se geografskim posebnostima, te prirodnim obilježjima Australije. Sati Glazbene kulture poslužili su kako bi se učenike upoznalo s glazbenom tradicijom i suvremenim glazbenim smjerom. Na satovima Likovne kulture učenici su se izražavali tehnikom pointilizma koja je obilježila aboridžinsku kulturu... Odabrana je tema obilježila i školske događaje pa su tako školske maskare prikazale maske vezane uz australsku kulturu, tradiciju, običaje, a uoči Dana škole bio je organiziran projektni dan kada je za sve učenike škole i goste prikazano sve što se tijekom projekta ostvarilo, naučilo, izradilo.

3.3. Uloga knjižničara u godišnjem školskom projektu

Standardom za školske knjižnice (Standard za školske knjižnice NN 61/2023) definirano je da su školske knjižnice informacijsko, medijsko, komunikacijsko i kulturno središte škole, a školski su knjižničari većinom uključeni u sve školske događaje, pa tako i u godišnji školski projekt.

Uspješnost projekta uvjetuje njegova dobra organizacija. Knjižničar sudjeluje u planiranju aktivnosti, razrađuje vremenik projekta, potiče i usmjerava suradnju između

učitelja i stručnih suradnika, a u slučaju organizacije projektnoga dana, knjižničar sudjeluje i u rasporedu dežurstava učitelja, organizaciji radnog dana.

Izložbe, radionice, kvizovi, susreti s gostima, prigodni panoi, konkretne su aktivnosti koje školski knjižničar prilagođava temi projekta i nudi učenicima i učiteljima kako bi se na drukčiji način informirali i učili. Ukoliko je tijekom projekta ostvarena suradnja s vanjskim suradnicima, knjižničar izrađuje zahvalnice za suradnju.

Budući da svaki projekt završava nekim konkretnim proizvodom, mjerljivim rezultatom, knjižničar je najčešće zadužen za prikaz rezultata projekta u nekom digitalnom alatu/formatu, objedinjuje postignuća iz svih nastavnih predmeta u obliku izvješća za učiteljsko vijeće, te priprema izvješće za javnost koje se objavljuje na mrežnim stranicama škole. Pojedini projekti rezultiraju brošurama koje može biti tiskana, što se u današnje vrijeme rijetko događa zbog visokih troškova, a najčešće je digitalna i kao takva praktičnija za objavu, te je sukladna navikama suvremenoga čovjeka koji se sve više okreće digitalnim izdanjima.

Završetak svakoga projekta je evaluacija. Knjižničar sudjeluje i u ovom dijelu projekta izrađujući pitanja za procjenu i samoprocjenu, izvješćuje o evaluaciji članove učiteljskoga vijeća, te sudjeluje u izboru teme za godišnji školski projekt za sljedeću školsku godinu.

4. Zaključak

Odgojno-obrazovni rad je 'živi' proces, stalno se mijenja i prilagođava suvremenom trenutku i dionicima koji u njemu sudjeluju, a ponajviše se prilagođava učenicima, njihovim potrebama i mogućnostima učenja. Rad na projektima jedan je od načina prilagodbe suvremenom učeniku kojim se nastoje otkriti i potaknuti novi pristupi, razvoj kompetencija samostalnog istraživačkog rada svih sudionika.

Osim konkretnih rezultata, većina školskih projekata završava zaključkom/spoznajom da svi dionici mogu bolje, više, kvalitetnije raditi i učiti ako to žele i ako su spremni prihvatiti nove metode i uloge. Uobičajene nastavne sadržaje moguće je pretvoriti u izazove ako im se pristupa na neuobičajeni način, vezanjem uz neku novu temu. Projekti su pokazatelj da se može učiti kroz zabavne aktivnosti te da se najbolje uči onda kada učenici nisu ni svjesni učenja, nego koriste postojeće znanje kako bi dostigli novu, višu razinu spoznaje. U suvremenom se svijetu čovjek sve više osamljuje, otuđuje, iako povezanost preko društvenih mreža i digitalnih komunikacijskih uređaja stvara privid povezanosti i društvene aktivnosti. Školski projekti potiču stvarnu povezanost i suradnju na zajedničkim zadacima, sudionici su usmjereni jedni na druge s ciljem iscrpnijeg i kvalitetnije ostvarenja projektnih zadataka i ciljeva. Možda je najvažnija dodana vrijednost školskih projekata što učenici i učitelji dobivaju priliku bolje se međusobno upoznati, otkrivaju se darovitosti, vještine, širina informiranosti o nekim temama što se može mudro iskoristiti i u ostalim segmentima nastave na dobrobit učenika.

6. Literatura i izvori

1. Dryden, G., i Vos, J. (2002). *Revolucija u učenju*. Zagreb: Educa.
2. Juranko, G. (2016). *Školski projekti: primjeri aktivnog učenja i poučavanja* (Diplomski rad, Sveučilište u Zadru, Zadar). Preuzeto 29.12.2025. s <https://repozitorij.unizd.hr/object/unizd:164/FILE0>
3. Klippert, H. (2001). *Kako uspješno učiti u timu*. Zagreb: Educa.
4. Mattes, W. (2007). *Nastavne metode*. Zagreb: Naklada Ljevak.
5. Rašić, M. (2022). Projektna nastava u suvremenoj školi – stara inovacija. *Časopis za odgojne i obrazovne znanosti Foo2rama*, 6(6). Preuzeto 20.12.2025. s <https://hrcak.srce.hr/file/432756>
6. Standard za školske knjižnice NN 61/2023. Preuzeto 04.01.2026. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_06_61_1024.html

ŠUMSKA PEDAGOGIJA KAO ALAT POTICANJA ČITANJA

FOREST PEDAGOGY AS A TOOL FOR ENCOURAGING READING

Marija Bratonja, Prva srednja škola Vukovar

marija.bratonja@skole.hr

UDK / UDC: 028.5:37.091Stener
Stručni rad / Professional Paper
Primljeno / Received: 30. 1. 2026.
Prihvaćeno / Accepted: 25. 2. 2026.

Sažetak

Cilj. Cilj je rada pokazati na koje se načine šumska pedagogija može koristiti kao učinkovit alat za poticanje čitanja kod djece.

Metodologija. Metodologija rada temelji se na relevantnim izvorima o šumskoj pedagogiji te praktičnom iskustvu autorice kao voditeljice šumskih radionica poticanja čitanja.

Rezultati. Rezultati pokazuju da se šumska pedagogija može koristiti kao alat za poticanje čitanja te da se na taj način čitanje i knjige djeci približavaju na nov i zanimljiviji način.

Praktična primjena. Rad pruža mogućnost da se spomenuti primjeri šumskih radionica poticanja čitanja mogu koristiti i praktično primijeniti.

Društveni značaj. Rad doprinosi razvoju inovativnih pristupa u obrazovanju, ističući važnost povezivanja djece s prirodom uz pomoć književnosti.

Vrijednost. Vrijednost ovog stručnog rada proizlazi iz njegova doprinosa razumijevanju kako prirodno okruženje može obogatiti procese ranog čitanja i učenja.

Ključne riječi

čitanje; djeca; šumska pedagogija; šumske radionice

Summary

Objective. The objective of this paper is to demonstrate how forest pedagogy can be used as an effective tool for encouraging reading in children.

Methodology. The methodology of this paper is based on relevant sources on forest pedagogy as well as the author's practical experience as a facilitator of forest-based reading workshops.

Results. The results show that forest pedagogy can be used as a tool for encouraging reading, and that this is the way reading and books are introduced to children in a new and more engaging manner.

Practical application. This paper provides the opportunity for the mentioned examples of forest-based reading workshops to be used and applied in practice.

Social significance. This paper contributes to the development of innovative approaches in education by highlighting the importance of connecting children with nature through literature.

Value. The value of this paper lies in its contribution to understanding how the natural environment can enrich early reading and learning processes.

Keywords

children; forest pedagogy; forest workshops; reading

1. Uvod

Šumska pedagogija disciplina je koja povezuje upoznavanje šumskih ekosustava s odgojno-obrazovnim radom u prirodnom okruženju. Promovira šume kao zdrave lokacije za učenje, kao jedinstvenu okolinu koja omogućava senzorna iskustva, znatno više nego drugi ekosustavi. Šuma potiče sposobnost promatranja i slušanja, stimulira socijalne interakcije među djecom i pomaže u prevladavanju negativnog utjecaja stresa. U šumskoj pedagogiji naglasak nije samo na stjecanju znanja o prirodi, već i na razvoju kognitivnih, emocionalnih i socijalnih kompetencija, pri čemu se učenje odvija spontano, interdisciplinarno i u skladu s dječjim interesima.

Cilj je rada ukazati na mogućnosti primjene šumske pedagogije kao alata za poticanje čitanja kod djece. Poseban naglasak stavlja se na šumske radionice poticanja čitanja kao oblika organiziranih aktivnosti u prirodi, kojima se ističe važnost čitanja kao zanimljive, smislene aktivnosti, odnosno aktivnosti povezane s iskustvom. Rad će pokazati kako se povezivanjem književnih sadržaja s prirodnim okruženjem i aktivnim sudjelovanjem djece može razvijati motivacija za čitanje te pozitivni stavovi prema knjizi i pisanom tekstu.

2. Šumska pedagogija

Šumska pedagogija predstavlja suvremeni odgojno obrazovni pristup koji šumu i prirodno okruženje koristi kao primarno okruženje za učenje. Temelji se na iskustvenom učenju kojim djeca razvijaju ekološku osviještenost, kreativnost, socijalne kompetencije te motoričke vještine. Ovaj oblik obrazovanja naglašava neposredan kontakt s prirodom, pri čemu se u obzir uzimaju svi aspekti dječjeg razvoja – osjetilni, emocionalni, fizički i kognitivni.

Jedno od ključnih obilježja šumske pedagogije njezin je holistički pristup učenju. Takav pristup podupire cjelovit razvoj djeteta, potiče stvaralaštvo te omogućuje izražavanje individualnih potencijala. U prirodnom i poticajnom šumskom okruženju djeca ne samo da stječu nova znanja, nego razvijaju i širok spektar vještina i kompetencija.

Holistički okvir potiče slobodno izražavanje, suradničko učenje, zajedničko istraživanje i razmjenu iskustava, a istodobno doprinosi razvoju socijalnih vještina, uvažavanju različitosti i razumijevanju međuovisnosti živih bića. Direktna dodir s prirodom omo-

gućuje djeci da se osjećaju sastavnim dijelom ekosustava, što dodatno jača njihovu ekološku osjetljivost.

U pedagoškoj praksi usmjerenoj holizmu naglasak se stavlja na dijete, a ne na strogo definirana područja učenja. Polazi se od individualnih potreba i mogućnosti svakog djeteta, pri čemu je osobito važno poticati njegovu autonomiju, samostalnost i slobodu u učenju i istraživanju.

Stoga se može reći da su glavna obilježja šumske pedagogije holistički pristup učenju, učenje iskustvom, učenje igrom i učenje *čineći*, razvoj ekološke svijesti i korištenje svih osjetila.

3. Zašto šuma?

Razvojni status današnje djece oblikuje se pod utjecajem niza međusobno povezanih čimbenika, među kojima se ističu promjene u životnim navikama, strukturi obrazovnog sustava, kvaliteti prehrane i obrascima socijalnih interakcija, uz sve snažniju prisutnost digitalnih tehnologija u svakodnevici. Iako se velik broj djece razvija u skladu s razvojnim očekivanjima, sve je više pokazatelja koji upućuju na neravnotežu u tjelesnom, kognitivnom, socijalnom i emocionalnom razvoju. Na to upućuje i američki autor Richard Louv (2016) u svojoj knjizi *Posljednje dijete u šumi* u kojoj spominje i tzv. poremećaj nedostatka prirode. Iako nije klinički prepoznat kao službeni poremećaj, ovaj pojam opisuje negativne posljedice koje nastaju kad djeca provode sve manje vremena u prirodi i sve više vremena uz informacijsku i komunikacijsku tehnologiju i u zatvorenim prostorima. Louv (2016) ističe potrebu za što većim uključivanjem djece u aktivnosti na otvorenom i povezivanje s prirodom, što bi moglo riješiti mnoge izazove s kojima se roditelji i djeca suočavaju u današnjem digitalnom svijetu.

4. Šumske radionice poticanja čitanja

Šumsko okruženje, osim svih ostalih prednosti, pruža izvrsne poticaje za razvoj govora i komunikacije općenito jer je prepuno sadržaja koji bude dječju znatiželju i potiču ih na opisivanje viđenog te dijeljenje dojmova s vršnjacima. Zvukovi, koje imaju priliku čuti u šumi, potiču razvoj angažiranog slušanja i prenošenja iskustva.

Jedan od novijih pristupa u šumskoj pedagogiji sve je popularnija *flow learning* metoda koju je osmislio edukator Joseph Bharat Cornell (2021), a koristi se za poticanje duboke povezanosti s prirodom strukturiranim, dinamičnim aktivnostima. Upravo se ta metoda pokazala najboljom za strukturu šumskih radionica poticanja čitanja. Sastojci su ove metode: izravno iskustvo, intuicija, intrinzična motivacija, kreativna igra te smirena, ekspanzivna svijest. Kako sudionici cijelo svoje biće energično posvećuju temi, to im pruža mogućnost doživljavanja veće svrhe, fokusa, otvorenosti i dubine razumijevanja. Cilj je ove metode potaknuti sudionike da na intuitivan i svjestan način dožive prirodni svijet. Prema Barrattu Cornellu (2021) četiri su faze *flow learninga*, kao i svake šumske radionice poticanja čitanja:

1. Probudi entuzijizam

U ovoj se fazi stvara pozitivna energija skupine, dogovaraju pravila ponašanja u šumi te daje smjer za kasnije zahtjevnije faze. Aktivnosti su zabavne i interaktivne kako bi privukle pozornost, motivirale sudionike i pobudile njihovu znatiželju. Čitanje slikovnica i dječjih ilustriranih enciklopedija vezanih za temu radionice te razgovor o njima, pokazali su se kao najbolji uvod u samu radionicu.

2. Usmjeri pozornost

Nakon uvodnog dijela pozornost sudionika usmjerava se na specifične aspekte prirode vezane za temu radionice. U ovoj fazi povećava se pozornost, fokus te prisutnost kako bi se promatralo prirodu s većom svjesnošću. Senzorna šetnja šumom te korištenje svih osjetila, razne potrage, osluškivanje prirode te igre promatranja neke su od aktivnosti u ovome dijelu.

3. Izravno doživi iskustvo

Sudionici se u ovom dijelu radionice duboko povezuju s prirodom izravnim iskustvom. Aktivnosti su osmišljene kako bi potaknule dublju i trajnu emocionalnu povezanost s prirodom. Ovdje se često koriste vježbe osjetilne svijesti i introspekcije, aktivnosti poput šumske meditacije, dodiri i osjeti (biljke, drveće, lišće), kreativno i umjetničko izražavanje.

4. Podijeli nadahnuće

Nakon dubokog doživljaja prirode, ovaj dio radionice potiče sudionike da podijele svoja iskustva, misli i osjećaje s drugima kako bi produbili učenje. Aktivnosti koje se koriste jesu: čitanje raznih slikovnica i ulomaka iz dječjih knjiga, krug dijeljenja u kojem djeca podijele što im se svidjelo na radionici, te pričanje priča tako da djeca sama osmisle svoju kratku priču vezanu za temu radionice.

Slika 1: Prikaz radionice 1

Slika 2: Prikaz radionice 2

4.1 Teme šumskih radionica poticanja čitanja

Svaka šumska radionica, pa tako i ona poticanja čitanja, nosi neke opasnosti s obzirom na to da se radi o djeci u prirodnom okruženju koja vole rizičnu igru, penjanje po drveću, srušenim stablima, panjevima, pa je sigurnost uvijek na prvom mjestu. Za svaku se radionicu odabire jedna tema te se prema njoj bira i literatura za čitanje, od popularno-znanstvenih naslova i dječjih ilustriranih enciklopedija do umjetničkih slikovnica. Djeca uvijek uživaju u slušanju priča i zanimljivih činjenica o temi koja se obrađuje pa su se tako bavili gljivama, urbanim vrtovima, bundevama, drvećem, kukcima, šumskim blagom, a organizirane su i dvije potrage, jedna šumska i jedna za Djedom Božićnjakom.

Šumske radionice poticanja čitanja prate prirodu, izmjenu godišnjih doba i vremenske uvjete, pa se i teme određuju prema tim kriterijima.

4.2 Voditelj šumske radionice poticanja čitanja

Kako bi mogao uspješno i kvalitetno raditi s grupama djece, mladih ili odraslih u šumskom okruženju, svaki voditelj trebao bi konstantno razvijati svoje komunikacijske i pedagoške vještine. Neke od tih vještina uključuju: aktivno slušanje (voditelj treba slušati djecu, njihova pitanja, te pokazati interes i razumijevanje za njihove stavove i misli), jasno i jednostavno izražavanje (voditelj treba svoj jezik prilagoditi skupini sudionika s kojom radi), neverbalnu komunikaciju (voditelj bi trebao radionicu voditi s osmijehom, otvorenog položaja tijela, kako bi se djeca osjećala sigurno i slobodno), po-

ticajna i motivacijska komunikacija (voditelj bi trebao ohrabrivati i motivirati djecu na sudjelovanje i istraživanje), empatija (važno je da voditelj suosjeća s djecom i ima razumijevanja za njih), postavljanje pitanja (voditelj bi trebao moći svojim pitanjima potaknuti raspravu i dječji istraživački duh), fleksibilnost i prilagodljivost (voditelj bi se u svakom trenutku trebao moći prilagoditi smjeru radionice u kojem ju povedu djeca), kreiranje sigurnog okruženja (voditelj bi skupini trebao pružiti sigurno okruženje u kojem djeci neće biti neugodno dijeliti svoje misli i osjećaje), refleksija (voditelj bi na kraju radionice trebao potaknuti djecu da razmisle o onome što su naučili i kako će to iskustvo primijeniti u svom životu), strpljenje (rad s djecom zahtijeva puno strpljenja za njihova pitanja, za ponavljanje uputa, za davanje raznih primjera, ali se mnogostruko isplati).

Kombinacija ovih vještina omogućuje voditelju da uspješno vodi šumsku radionicu poticanja čitanja, potičući djecu na aktivno sudjelovanje, istraživanje i doživljavanje prirode. Otvorenim i poticajnim načinom komunikacije djeca se osjećaju motivirano i uključeno, što predstavlja temelj za kvalitetno i učinkovito provođenje svake radionice.

Slika 3: Prikaz kreativnih aktivnosti 1

Slika 4: Prikaz kreativnih aktivnosti 2

4.3 Materijali i alati za šumske radionice poticanja čitanja

U šumskoj se pedagogiji primjenjuje širok raspon materijala koji djeci omogućuju iskustveno učenje, potiču njihovu znatiželju te razvijaju kreativnost u prirodnom okruženju. Ti materijali najčešće se temelje na prirodnim resursima i jednostavnim alatima koji djeci pružaju priliku da se aktivno povežu s okolinom.

Pri prikupljanju materijala iz šume oslanja se samo na ono što priroda sama odbaci, poput elemenata pronađenih na šumskom tlu, te se izbjegava lomljenje granja ili oštećenje vegetacije. Važno je naglasiti da se pritom slijedi načelo održivosti: često se ponovno koriste karton, papir, stare tkanine, tekstil, ambalaža i špage kako bi se izbjegla nepotrebna kupnja novih proizvoda i tako racionalnije trošili resursi.

Plastični, sintetički i umjetni materijali nastoje se potpuno izbjegavati. Sve što je moguće, izrađuje se samostalno.

Neki od prirodnih materijala jesu: grančice, kamenje, mahovina, drvo, kora, lišće, češeri, iglice, cvijeće, pijesak... Od alata za istraživanje koriste se mikroskopi, teleskopi, povećala, kutijice za kukce, karte, zemljovid, dnevnik... Od materijala za kreativno izražavanje: boje, papir, kolaž, karton, tkanine, špage, vuna...

Slika 5: Prikaz materijala 1

Slika 6: Prikaz materijala 2

4.4 Literatura za šumske radionice poticanja čitanja

Na šumskim radionicama poticanja čitanja biraju se slikovnice i dječje ilustrirane enciklopedije koje podržavaju djetetovu znatiželju, potiču istraživanje te povezuju priču s prirodom koja ih okružuje. Knjige koje se koriste trebaju biti sadržajno jasne, vizualno privlačne i usklađene s razinom razumijevanja djece, kako bi njihovo iskustvo čitanja bilo ugodno i poticajno. Najčešće se koriste slikovnice koje tematiziraju šumske životinje, biljni svijet, godišnja doba ili život u prirodi jer djeca mogu odmah povezati pročitano s onim što vide oko sebe.

Prilikom odabira literature naglasak je na kvalitetnim tekstovima i ilustracijama. One ne samo da privlače dječju pozornost, nego olakšavaju razumijevanje sadržaja i potiču stvaranje mentalnih slika. Enciklopedije prilagođene djeci, s jednostavnim i jasno prikazanim informacijama, pomažu im da istraže vlastita pitanja i prošire znanje o šumskoj okolini. Bitno je birati izdanja s točnim, autentičnim prikazima prirode, kako bi djeca dobivala pouzdane informacije i učila promatrati svijet oko sebe.

Važno je istaknuti da se na radionicama često i rado koriste knjige izrađene od kvalitetnog, izdržljivog papira ili kartona, kako bi izdržale čitanje na otvorenom. Osim toga, potiče se i korištenje starih, već puno puta pročitanih slikovnica koje se mogu ponovno upotrijebiti te tako dobiti novi život u okruženju šumske radionice.

Voditelj radionica ponekad uključuje i jednostavne kartice s ilustracijama koje se nadovezuju na temu radionica – primjerice kartice s listovima, tragovima životinja ili siluetama šumskog bilja. Takvi materijali omogućuju djeci da aktivno sudjeluju u priči, uspoređuju ilustracije sa stvarnim primjerima iz prirode i na taj način produbljuju svoj doživljaj čitanja. U kombinaciji s okruženjem šume, slikovnice i enciklopedije postaju snažan alat za razvoj mašte, jezika i ljubavi prema knjizi.

Slika 5.: Korištenje alata umjetne inteligencije i jezičnog modela ChatGPT-ja (učitelji/ stručni suradnici)

Slika 7: Prikaz literature 1

Slika 8: Prikaz literature 2

5. Zaključak

Ovakav se način približavanja pisane riječi i ljubavi prema čitanju djeci, a korištenjem šumskih radionica poticanja čitanja, pokazao inovativan i njima vrlo zanimljiv. Povezivanje knjige s prirodom može produbiti dječju znatiželju, maštu i ljubav prema čitanju, a boravak u šumi stvara opuštajuće i poticajno okruženje u kojem se priča, igra i istraživanje prirodno nadopunjuju. Razvijaju se čitalačke vještine, potiče emocionalni razvoj, ekološka osviještenost te osjećaj zajedništva, a djeci se otvaraju vrata u svijet knjiga na kreativan, doživljajan i nezaboravan način. Nije provedeno istraživanje, ali povratne informacije djece i roditelja koji su sudjelovali u radionicama, njihova želja da posude slikovnice i knjige koje su korištene na radionicama, te da iste kupe ili posude u knjižnicama, dovoljno govore o uspješnosti ovakvog načina poticanja čitanja.

6. Literatura i izvori

1. Barratt Cornell, J. (2021). *Flow learning: Opening heart and spirit through nature*. Preuzeto 29.01.2026. s https://www.sharingnature.com/uploads/3/8/3/8/38383903/flow_sample_chapter.pdf
2. *Forest pedagogics*. Preuzeto 29.01.2026. s <http://forestpedagogics.eu/portal/>
3. Fornažar, A., Alagić, A., Simčić, A., Zidar, S., i Mrak, K. (2025). *U šumi kao učionici: Priručnik za edukaciju iz šumske pedagogije*. Pazin; Ljubljana; Gospić: Modelna šuma Istra; Slovenski šumarski institut; Pučko otvoreno učilište Dr. Ante Starčević.
4. Fornažar, A., i Šuvalić, M. (2022). *Šumska pedagogija za djecu novog doba*. Preuzeto 29.01.2026. s https://www.modelnasuma.hr/sites/default/files/events/sumska_pedagogija_zaprint_final.pdf
5. Louv, R. (2016). *Posljednje dijete u šumi*. Zagreb: Ostvarenje.
6. *Mali čitači*. Preuzeto 29.01.2026. s <https://www.facebook.com/search/top?q=mali%20%C4%8Dita%C4%8Di>

NAŠA MALA KNJIŽNICA: ČITALAČKI PROJEKT ZA KOJI SE TRAŽI „KARTA VIŠE“

OUR LITTLE LIBRARY: THE READING PROJECT EVERYONE WANTS TO JOIN

 Nensi Čargonja Košuta, Osnovna škola Srdoči, Rijeka

knjiznica.ossrdoci@gmail.com

UDK / UDC: [027.8:028.5]:37.091.3

Stručni rad / Professional Paper

Primljeno / Received: 31. 1. 2026.

Prihvaćeno / Accepted: 25. 3. 2026.

Sažetak

Cilj. Cilj rada je istaknuti važnost poticanja čitanja od najranije dobi te prikazati njegove višestruke dobrobiti na temelju međunarodnog projekta Naša mala knjižnica koji se u posljednjih pet godina provodi u Osnovnoj školi Srdoči s učenicima nižih razreda.

Pristup/metodologija/dizajn. Rad se temelji na relevantnim teorijskim spoznajama i iskustvenom prikazu višegodišnje provedbe ovoga projekta te usporedbi i praktičnim primjerima čitalačkih kampanji ili projekata koji se provode u hrvatskim (pred)školskim ustanovama.

Rezultati. Rezultati prikazani u radu potvrđuju neupitnu povezanost ranog kontakta s knjigom i kasnijeg školskog uspjeha te dodatne vrijednosti proizašle iz kontinuiranog tjednog druženja s NMK naslovima u školskoj knjižnici.

Originalnost/vrijednost. Vrijednost ovog i ovakvih projekata općenito je tim veća zbog toga što se njihovom provedbom u modernom svijetu, u kojem su digitalni sadržaji i ekrani prirodno okruženje djece, iste uspješno vraća tradicionalnoj knjizi i vještini čitanja koje nužno razvija kritičko mišljenje, jezičnu sposobnost te emocionalnu inteligenciju i empatiju.

Ključne riječi

čitanje; čitateljske navike; osnovnoškolsko obrazovanje; projekt Naša mala knjižnica

Summary

Objective. The aim of the paper is to highlight the importance of encouraging reading from an early age and to present its multiple benefits based on the international project "Our Little Library" which has been implemented in the Srdoči Elementary School with lower grade students for the last five years.

Approach/methodology/design. The paper is based on relevant theoretical insights and an empirical overview of the multi-year implementation of this project, as well as comparisons and practical examples of reading campaigns or projects implemented in Croatian (pre)school institutions.

Results. The results presented in the paper confirm the unquestionable connection between early contact with books and later school success, as well as the additional benefits resulting from continuous weekly interaction with NMK titles in the school library.

Originality/value. The value of this and similar projects in general is all the greater because their implementation in the modern world, in which digital content and screens are the "natural" environment of children, successfully returns them to traditional books and reading skills that necessarily develop critical thinking, language ability, emotional intelligence and empathy.

Keywords

reading; reading habits; primary school education; project „Our Little Library“

1. Uvod

Razvoj čitateljskih kompetencija započinje znatno prije nego što dijete ovlada tehnikom čitanja. Rani kontakt s knjigom, slikovnicama i pisanom riječju, osobito kroz čitanje naglas i zajednički razgovor o sadržaju, značajno pridonosi razvoju jezika, razumijevanja i emocionalne inteligencije.

Pritom je odmah važno naglasiti da je dekodiranje riječi tek sastavni dio čitanja, ali i da, ako djeca ne razumiju ono što čitaju – zapravo ne čitaju. Prema Zimmerman i Hutchins (2009) djeca nikada neće dobro čitati i neće uživati u čitanju ako ne razumiju što čitaju.

Anita Peti-Stantić (2022) ističe kako za razumijevanje teksta isti valja sagledati kao cjelinu sa svim pripadajućim dijelovima, a Zimmerman i Hutchins (2009) spominju istraživanje iz 1980-ih kada su istraživači prvi put prepoznali specifične strategije kojima se koriste profesionalni čitatelji i na temelju njihovih iskustava stvorili i ponudili detaljan proces „otključavanja“ značenja pri procesu kvalitetnog čitanja, izdvajajući tzv. sedam ključeva kojima se vješti čitatelji uvijek koriste: stvaranje mentalnih slika, korištenje prethodnog znanja, postavljanje pitanja, zaključivanje, određivanje najvažnijih ideja ili tema, sintetiziranje informacija te korištenje tzv. *škrupac* strategija.

Iz navedenog je razvidno da je čitanje svakako proces koji iziskuje vrijeme, predanost i koncentraciju te određen umni napor, na što moderni naraštaji u globalu nisu navikle s obzirom na brojne gotove i trenutačno im dostupne sadržaje.

Stoga ne čudi da današnja djeca i mladi redovito prednost daju digitalnim sadržajima, a knjigu biraju puno rjeđe. Miha Kovač (2021) drži da je razlog tome taj što su nas mediji na zaslonima naučili kako u kratko vrijeme obraditi veliku količinu informacija i orijentirati se u sredini na koju se te informacije odnose.

U prilog ovome autorica Maryanne Wolf (2019) navodi činjenicu da, prema određenim istraživanjima, mladi u jednom satu 27 puta izmjenjuju medijske izvore koje koriste, a svoje mobitele u prosjeku provjeravaju 150 do 190 puta dnevno. Njezin je zaključak da smo suviše ometani i opterećeni prevelikom dozom i brzinom izmjene informacija, a rezultat toga je da

„više ne gledamo i ne slušamo s jednakom pozornošću kao prije, zato što vidimo i čujemo previše, navikavamo se na tu dozu i onda tražimo još više“ (Wolf, 2019, str. 84).

Zanimljiv je i termin mozga skakavca koji je, za opisivanje dječjeg mozga, iskoristio psiholog Howard Gardner a s ciljem opisa rascjepkanog načina na koji naša današnja digitalna mladež „skače s mjesta na mjesto više se ne sjećajući početnog zadatka“ (Wolf, 2019, str. 122).

Kovač (2021) navodi da nas čitanje knjiga uvježbava u duljem zadržavanju pozornosti na jedan jedini problem ili priču te da je zato za preživljavanje u suvremenom svijetu bitna kombinacija načina mišljenja koji proizlazi iz zaslona i *knjiškog* načina mišljenja.

S ciljem razvijanja i poticanja netom navedenog predškolske ustanove i osnovne škole velik dio svog vremena posvećuju upravo aktivnostima usmjerenima na spomenuto te samostalno organiziraju svoja interna čitalačka događanja kojima se kod djece stvara navika kvalitetnog provođenja vremena uz knjigu. Riječ je o događanjima poput *književnog jutra* (započinjanje svakog dana uz kraće čitanje ili pripovijedanje neke priče ili ulomka), *oživljavanja priče* (scenski prikazi priče: igrokazi, kamišibaj, lutkarske predstave i dr.), organizacije književnih susreta s autorima ili ilustratorima, kreativnih radionica izrade stripova, pisanja ili prevođenja (npr. s dijalekta na standardni jezik ili jednostavnog učenja riječi iz lokalnog govora), motivacijskih sadržaja za čitanje nekog naslova (npr. uz projekciju isječka nekog filmskog uprizorenja određene priče) i sl.

Jedan od najkvalitetnijih načina približavanja knjige i štiva mladim naraštajima zasigurno su čitalački projekti (Gabelica i Težak, 2019) i/ili čitalačke kampanje. U posljednjih petnaestak godina, vjerojatno i zbog ranije navedenih razloga, sve ih je više: od internih školskih, preko međuškolskih, županijskih i državnih pa sve do međunarodnih. Neke od takvih su nacionalne kampanje *Čitaj mi* ili *Rođeni za čitanje*, interni školski projekti poput onoga *Dotakni priču* OŠ Pećine iz Rijeke, državni projekti *Ruksak pun kulture*, *Čitamo mi u obitelji svi*, *Tulum slova*, *Čitanjem do zvijezda*, *Čitajmo zajedno – čitajmo naglas: zaboravljene knjige*, a od međunarodnih tu su i projekti *Branje ne pozna meja*/*Čitanje ne poznaje granice* te projekt *Naša mala knjižnica*, koji je i fokus ovoga rada.

Većina ih je namijenjena točno određenoj dobnoj skupini. Primjerice, u projektu *Čitanjem do zvijezda* mogu sudjelovati samo učenici 5. – 8. razreda, u *Tulumu slova* samo učenici 7. i 8. razreda osnovne škole te 1. i 2. razreda srednje škole dok su nacionalne kampanje uglavnom namijenjene najmlađoj djeci i učenicima koji tek ovladavaju glasovima, slovima i vještinom čitanja.

Međutim, projekt *Naša mala knjižnica* u tom se smislu izdvajao od samoga početka te je već tada obuhvatio i vrtićku/predškolsku i (nižu) osnovnoškolsku dob, a krajem veljače 2026. zaključene su i prijave za NMK mini, namijenjenu djeci mlađe vrtićke dobi. Riječ je o međunarodnom projektu izdavačke kuće Ibis grafika iz Zagreba u koji se Osnovna škola Srdoči uključila još ujesen 2021. godine. U nastavku rada cilj će biti prikazati raznovrsne načine provedbe i učinke projekta NMK, odnosno razmotriti njegov doprinos razvoju čitateljskih navika učenika nižih razreda OŠ Srdoči u posljednjih pet godina.

2. Uvod u projekt Naša mala knjižnica

Kako su srdočki učenici do 2021. godine već više godina bili uključeni u čak dva državna projekta: učenici nižih razreda u *Čitajmo zajedno*, *čitajmo naglas: zaboravljene knjige*,¹ a učenici viših razreda u *Čitanjem do zvijezda*, valjalo se ozbiljno pozabaviti prednostima i nedostacima uključenja u još jedan čitalački projekt.

Projekt *Naša mala knjižnica* školi je ponuđen putem njihova službenoga glasila, NMK novina, te je već ondje uočena prva i osnovna razlika u odnosu na sve dotad poznate projekte: u ponudi su (bili i) NMK 1 i NMK 2, što je značilo da je namijenjen i predškolicima i učenicima 1. – 4. razreda, a prije tri godine nadopunjen je i s NMK 3, za učenike 5. – 8. razreda.

¹ U posljednje tri godine ulogu državnog koordinатора projekta u OŠ Zlatar preuzeo je Zvonimir Guć, nakon što je idejni začetnik, Denis Vincek, 2021. godine preminuo.

Osim ove najvažnije zanimljivosti, odmah su dobivene informacije i o knjigama iz aktualnog kompleta projekta (jer se za svaki pojedini uzrast svake godine odabiru potpuno novi, tek iz tiska izašli primjereni naslovi) te o njihovim autorima koji, s obzirom na međunarodnu komponentu projekta, dolaze iz različitih, hrvatskim učenicima često potpuno nepoznatih ili barem slabo poznatih zemalja poput Estonije, Poljske, Litve, Latvije, Finske ili nešto bližih Italije i Slovenije.

Specifičnost ovoga projekta, u odnosu na druge, je i ta što isti, osim knjiga, uključuje i kreativne knjižice/ dnevnike čitanja u kojima učenici, uz rješavanje različitih zadataka vezanih za sadržaj pročitane djela imaju mogućnost naučiti i brojne dodatne zanimljivosti o zemlji iz koje knjiga dolazi, dodatno istraživati o određenoj temi kojom se knjiga bavi te nerijetko sudjelovati u različitim nagradnim zadacima, kvizovima, literarnim i likovnim natjecanjima, a svoje radove objavljivati na službenoj mrežnoj stranici ili na forumu projekta.

Nasuprot navedenom, kao otegotne okolnosti razmotrene su ograničene mogućnosti pri nabavi više kompleta (jedan komplet obuhvaća šest odabranih naslova u ciklusu te (samo) 30 kreativnih knjižnica), nemogućnost usklađivanja rasporeda sati sa slobodnim terminima u knjižnici pri čemu je od početka rad u projektu zamišljen u heterogenim skupinama s nekolicinom odabranih učenika iz razrednog odjela i sl.

Usprkos tome, cjelokupna prethodno navedena kreativna komponenta, mogućnost potpune slobode u odabiru redosljeda ili pak potpuno preskakanje neke knjige ako se učenicima ne sviđa dok ju čitaju, količini vremena koju je ili nije potrebno posvetiti određenom naslovu, nepostojanje rokova (do) kada nešto treba biti predano ili objavljeno, a k tome još i kontinuirana organizirana godišnja online podrška i radionice organizatora putem mrežnih sastanaka, bili su definitivni razlozi zašto je ovaj projekt ipak uključen u godišnji kurikulum OŠ Srdoči.

2. Uvod u projekt Naša mala knjižnica

Na samome početku, iz netom navedenih razloga, odlučeno je da će se NMK 2 provoditi isključivo u prostoru školske knjižnice te da će odabrani učenici, u pratnji svojih učiteljica, onamo dolaziti jednom tjedno kako bi zajednički čitali, raspravljali o priči te se kreativno izražavali. Praksa je pokazala da je idealna skupina za ovakav rad ona od četiri do šest učenika, a godišnje se u projekt redovito uključuje prosječno pet odjela nižih razreda, odnosno 30 učenika koliko je i uvjetovano radnim bilježnicama.

U slučaju da određene učiteljice ipak žele uključiti cjelokupni razredni odjel, nudi im se aktivnost *Čitateljski vlakić* u kojoj svaki učenik u razredu može, prema svom odabiru i tempom koji mu odgovara, samostalno čitati kod kuće, a naslov pročitane knjige i ime autora napisati na vagon koji učiteljica preuzme i ispiše s mrežne stranice NMK-a te potom vagone slaže u kompoziciju na zidu učionice. Ako se vlakić pošalje organizatorima za objavu na stranici, moguće je da će upravo taj razred na kraju godine biti i nagrađen!

Osnovna i jedina obvezna aktivnost u projektu je, dakle, čitanje! I to zajedničko čitanje, naglas: za stolom, na podu knjižnice, u školskom dvorištu ili gdje god je u nekom trenutku učenicima najdraže.

Uglavnom učenicima čitaju knjižničarka ili učiteljica, a ponekad i učenici jedni drugima, pri čemu je obvezno čitati dovoljno glasno i razgovijetno te što interpretativnije i dramskije, na čemu se kontinuirano radi.

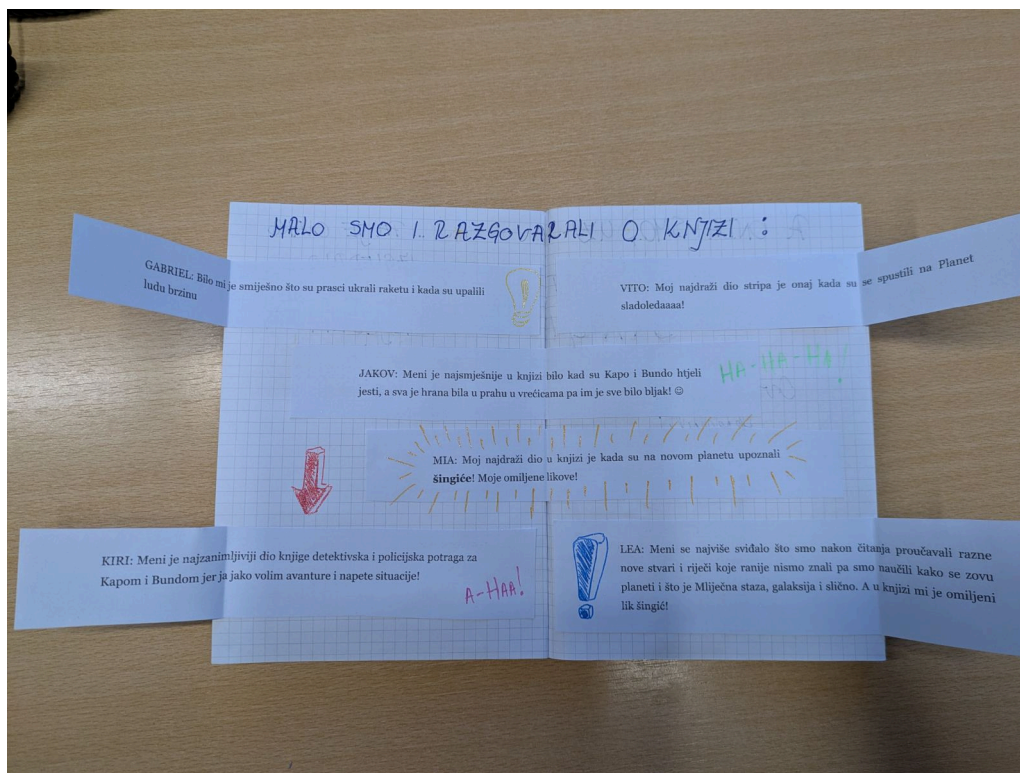
Iako se ispočetka činilo da su ovi uvjeti možda prezahtjevni, pokazalo se da se učenici doista trude i da s vremenom vidno poboljšavaju svoje čitalačke vještine sa svim nave-

Slika 1. i 2. Učenici 1. d i 2. b tijekom čitanja na tjednom sastanku NMK-a u knjižnici

Nakon zajedničkog čitanja redovito slijede rasprava, odnosno razgovor o djelu i dojmovima (slika 3.), nepoznatim riječima i/ili pojmovima, uz dodatno istraživanje o njima ako je potrebno i ako učenici žele, a potom se, uglavnom, prelazi na rješavanje zadataka u kreativnim bilježnicama.

Slika 3. Učenički dojmovi o pročitanoj knjizi *Kapo i Bundo: Na kraju Mliječne staze*

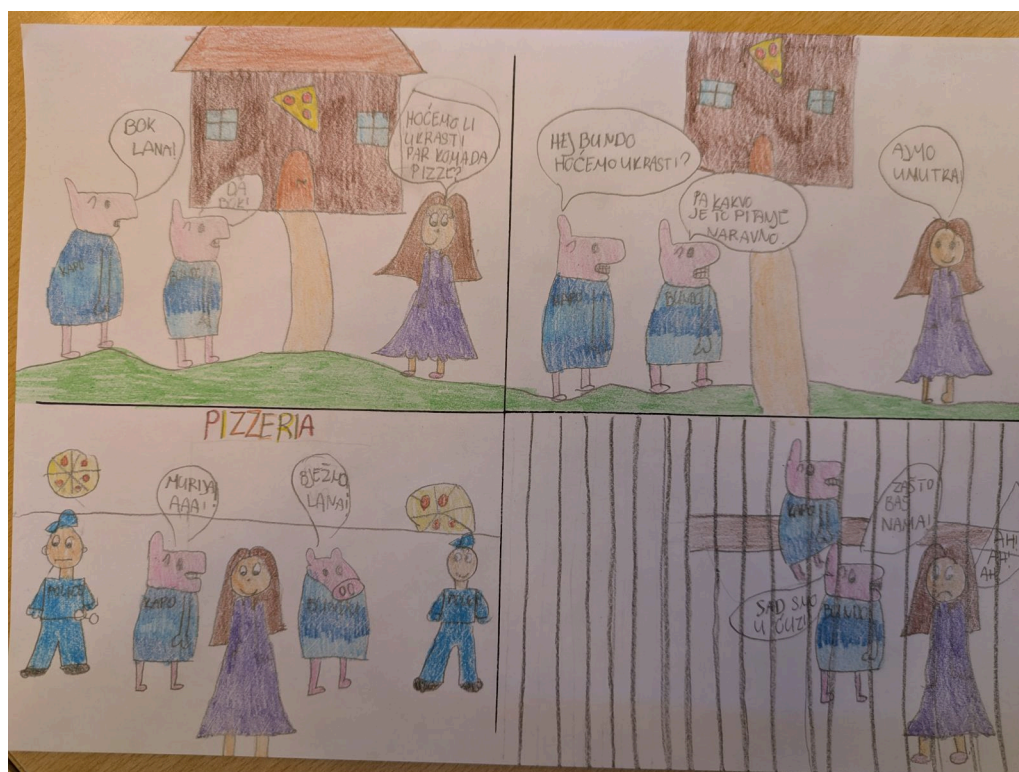
Kao uvod u zadatke vezane za određenu knjigu uvijek najprije stoji bilješka o autoru, ilustratoru i prevoditelju koja se obvezno zajednički pročita, a potom se pristupi rješavanju i, ovisno o zadacima, istraživanju o zastavi, jeziku, kulturi, receptima i drugim zanimljivostima pojedine zemlje iz koje knjiga dolazi (slika 4.).

Slika 4. Riješeni zadatci u kreativnim bilježnicama 3. d razreda

Za razliku od ovih aktivnosti koje je ponudio i unaprijed osmislio organizator, crtanje ili neki drugi kreativan izričaj nešto je što je učenicima ove dobi uvijek najbliže i najprirodnije i što nerijetko uvijek i sami dodatno traže. Ove su godine višekratno crtali svoje omiljene stripovske NMK junake: prvašići u obliku običnog crteža, a trećaši i četvrtaši primjenjujući netom naučene osnove stripa te ubacujući sebe u priču kao dodatnog lika (slika 5.).

Slika 5. Autorski strip učenice 3. d razreda nadahnut pročitanim djelom

Ideja o ovom tipu kreativnog izražavanja preuzeta je iz knjige *Kreativni pristup lektiri* gdje autorice ističu kako je pri istraživanju učenicima ponuđena mogućnost dodatnog izbora sadržaja koji rado čitaju te je pri analizi odgovora utvrđeno da u tom slučaju najradije biraju stripove, a kao drugi izbor navedeni su dnevnici. (Gabelica i Težak, 2019, str. 94).

Specifična ponuđena aktivnost koju svakako valja izdvojiti pri provođenju NMK projekta je i Razmjena knjižnog junaka. U istoj učenička kreativnost odlazi na stepenicu više jer moraju osmisliti na koji će način i pomoću kojih materijala izraditi omiljenog knjižnog lika iz nekog od pročitanih NMK naslova, a potom istoga, uz popratnu bilježnicu s aktivnostima njihova NMK puta do tog trenutka, poslati određenim prijateljima čitateljima u nekom drugome gradu u Hrvatskoj ili čak izvan nje.

Učenici 2. b OŠ Srdoči ove su se godine odvažili prvi put uključiti i u ovu aktivnost te su za knjižnog junaka odabrali šingića iz priče *Kapo i Bundo: Na kraju Mliječne staze*, autorice M. Koren, izradili ga od različitog raznobojnog kartonskog i blještećeg spužvastog materijala (slika 6.), te ga, zajedno sa spomenutom bilježnicom, poslali svojim prijateljima u Ilirskoj Bistrici u Sloveniji (slika 7.).

Slika 6. Učenici 2. b u procesu izrade šingića u školskoj knjižnici

Slika 7. Mali NMK-ovci iz 2. b sa svojim književnim junakom pred slanje u Sloveniju

Naposljetku valja spomenuti i aktivnosti u kojima su učenici višekratno tijekom posljednjih pet godina uspješno povezali nove digitalne medije s pročitanim naslovom te su uz pomoć voditelja, na temelju radnje iz priče, sastavili scenarij, a potom donijeli sve potrebne rekvizite i režirali te pametnim telefonima snimili vlastiti video uradak, tj. kratak film u kojoj sami glume junake iz priče. Ovakva aktivnost zahtijeva izuzetnu uključenost i angažman svih sudionika, ali se redovito pokazuje i jednom od djece najzabavnijih i najuspješnije provedenih u okviru godišnjih druženja u knjižnici.

4. NMK: projekt s ciljem rasta i razvoja učenika, ali i učitelja

Za razliku od svih dosad spominjanih aktivnosti u kojima su u fokusu bili učenici, pred sam kraj valja spomenuti da *Naša mala knjižnica* nudi i višestruke mogućnosti rasta i razvitka učitelja i mentora koji vode i potiču djecu.

Pri početku teksta spomenuta je kontinuirana godišnja podrška i organizirani mrežni seminari svih prijavljenih sudionika, tj. voditelja projekta. Isti se održavaju minimalno šest puta godišnje, sukladno broju propisanih naslova, a iste održavaju voditeljice projekta Danijela Varga i dr. sc. Anita Peti-Stantić koja voditeljima aktivnosti unaprijed redovito predstavlja naslov po naslov i predlaže razne aktivnosti koje je moguće odraditi s učenicima.

Nakon što isti u svojim ustanovama obrade pojedinu knjigu uvijek imaju mogućnost nešto od navedenog podijeliti sa svojim kolegama na mrežnoj edukaciji te izložiti svoje primjere iz prakse, a za one odvažnije ta je iskustva, od prošle godine, moguće objediniti te predstaviti i u NMK kolumni za koji obrazac postoji na službenoj mrežnoj stranici projekta.

S obzirom na višegodišnje iskustvo OŠ Srdoči i druženja u ovome projektu, na spomenutom portalu moguće je pronaći i kolumne s NMK iskustvom OŠ Srdoči, kao mogući dodatni poticaj i ideje nekim novim sudionicima.

Za one koji su pak s ovim projektom već upoznati te iza sebe imaju popriličan broj provedenih aktivnosti ili im je uglavnom poznato sve o čemu je do sada bilo spomena, svakako je važna i informacija da od prošle godine postoji nagrada *Šaran na hrastu* koju Ibis grafika iz Zagreba dodjeljuje najkreativnijim i najpredanijim koordinatorima ovoga projekta, kao i KUD Sodobnost, kao međunarodni partner, pod nazivom *Sončnica na rami*, u Ljubljani (slika 8.). Detalji o uvjetima i samoj nagradi također su dostupni na službenoj mrežnoj stranici projekta, a prijave se šalju i zaprimaju do sredine travnja.

Slika 8. Najuspješniji koordinatori NMK-a iz Estonije, Hrvatske, Italije, Slovenije i Sjeverne Makedonije u društvu slovenske predsjednice na dodjeli nagrade Sončnica na rami u Ljubljani, 27. svibnja 2025.

5. Zaključak

Čitanje u osnovnoj školi nije samo tehničko dekodiranje riječi, već je temelj učenja, kritičkog mišljenja, svih oblika pismenosti i cjeloživotnog obrazovanja te razvijanja empatije.

Prema autoru Kovaču (2021) čitanje književnosti je trening uživanja u misli i osjećaje drugih, kao i trening razumijevanja osjećaja i misli koje pokreću nas same te čitanjem stoga razvijamo sposobnosti uvjeravanja i suradnje koje su ključne za uravnotežen osobni život i uspješno preživljavanje na radnome mjestu.

Iz navedenih je razloga u modernu nastavu nužno uključivati različite metode poučavanja, aktivnosti i projekte koji suvremene učenike motiviraju i koji potiču čitalačku kulturu u svim aspektima života.

Prema zapažanjima i komentarima njihovih razrednih učiteljica, knjižničarke pa čak i roditelja, u slučaju učenika OŠ Srdoči koji su u posljednjih pet godina bili sudionicima ili još uvijek sudjeluju u tjednim čitalačkim druženjima u knjižnici uz NMK, došlo je do očitog porasta interesa za čitanje, prvenstveno za naslove obrađivane u okviru ovoga projekta, ali i za posudbu knjiga općenito. Ti učenici mnogo češće navraćaju u knjižnicu u slobodno vrijeme i to ne samo s isključivim ciljem posudbe dodatnih naslova osim onih propisanih kurikulumom. Također, nerijetko preporučuju takve naslove i ostalim učenicima koji nisu sudionici ovoga projekta. Ova je praksa naročito vidljiva pred kraj nastavne godine kada najčešće mogu samostalno odabrati posljednju knjigu ili preporučiti kolegama štivo za ljetne praznike. U takvim situacijama sudionici NMK-a u očitijoj su prednosti pred svojim vršnjacima jer, zahvaljujući istome, pokazuju sigurnost u nastupu i barem djelomice bogatiji vokabular od razrednog prosjeka, argumentirano činjenično znanje ili zanimljivosti o ranije spomenutim manje im poznatim zemljama i kulturama te daju konkretne prijedloge naslova svojim razrednim kolegama i mentorima. Uz navedeno nerijetko otvoreno pokazuju i koliko im je žao što se za tu godinu, naročito prelaskom u više razrede, ta tjedna čitalačka druženja okončavaju.

Potaknuti takvim povratnim informacijama i reakcijama učenika, učitelji su iz godine u godinu sve spremniji na suradnju s knjižnicom i iskazuju otvoren interes uključivanja u prvenstveno ovaj, a potom i druge čitalačke projekte ponuđene u školskom kurikulumu.

Kovač (2021) ističe i da su države s razvijenijim čitateljskim navikama inovativnije, sretnije i bogatije od država u kojima ljudi ne čitaju te da su tomu nalik i razlike između ljudi koji čitaju i onih koji ne čitaju.

Sustavno poticanje čitanja stoga treba promatrati kao dugoročnu investiciju u kvalitetu obrazovanja i društva u cjelini.

6. Literatura i izvori

1. Gabelica, M., i Težak, D. (2019). Kreativni pristup lektiri. Zagreb: Naklada Ljevak.
2. Kokić Kontić, K. (2016). Uloga knjižničara u poticanju mladih na čitanje (Diplomski rad). Filozofski fakultet Rijeka. Preuzeto 24.01.2026. s <https://repository.ffri.uniri.hr/object/ffri:701/FILE0>
3. Kovač, M. (2021). Čitam da se pročitam: deset razloga za čitanje knjiga u digitalno doba. Zagreb: Naklada Ljevak.
4. Ministarstvo kulture [MK], i Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO] (2017). Nacionalna strategija poticanja čitanja 2017.-2022. Preuzeto 24.01.2026. s https://min-kulture.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Nacionalna%20strategija%20poticanja%20%C4%8Ditanja_tekst.pdf
5. Naša mala knjižnica [Službena mrežna stranica] (bez dat.). Preuzeto 31.01.2026. s <https://nasamalaknjiznica.hr/>
6. Peti-Stantić, A. (2022). Čitanjem do (spo)razumijevanja: od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti. Zagreb: Naklada Ljevak.
7. Radovečki, Lj. (2016). Provođenje nacionalnog projekta Čitamo mi u obitelji svi. Libri et liberi: časopis za istraživanje dječje književnosti i kulture, 5(1), 302-304. Preuzeto 30.01.2026. s <https://hrcak.srce.hr/file/257389>
8. Rođeni za čitanje (bez dat.). Preuzeto 31.01.2026. s <https://www.rodjenizacitanje.hr/>

9. Stanić, S., i Jelača, L. (2017). Društveni kontekst čitanja i knjige: mišljenja i stavovi učenika, 180-199. Preuzeto 30.01.2026. s <https://hrcak.srce.hr/file/275763>
10. Wolf, M. (2019). Čitatelju, vrati se kući. Zagreb: Naklada Ljevak.
11. Zimmerman, S., i Hutchins, C. (2009). 7 ključeva čitanja s razumijevanjem: Kako pomoći djeci da čitaju i razumiju pročitano? Zagreb: Ostvarenje.

JESMO LI ZAISTA PRISUTNI? – VIŠEZADAČNOST ŠKOLSKIH KNJIŽNIČARA TIJEKOM MREŽNIH EDUKACIJA

ARE WE REALLY PRESENT? - THE MULTITASKING OF SCHOOL LIBRARIANS DURING E-LEARNING

 Josip Strija, Gimnazija Petra Preradovića Virovitica

josip.strija@skole.hr

 Tanja Kolar Janković, Tehnička škola Virovitica

tanja.kolar@skole.hr

UDK / UDC: 027.8:[004.738:37.018.43:159.952.13]

Izvorni znanstveni rad / Original scientific paper

Primljeno / Received: 27. 10. 2025.

Prihvaćeno / Accepted: 19. 12. 2025.

Sažetak

Cilj. Svrha istraživanja bila je sustavno ispitati obrasce višezadačnosti školskih knjižničara tijekom mrežnih edukacija u Hrvatskoj te njihovu povezanost s dobi, vrstom ustanove, koncentracijom i zadovoljstvom edukacijama.

Pristup/metodologija/dizajn. Provedeno je deskriptivno-eksplorativno kvantitativno istraživanje putem mrežnog upitnika koji je sadržavao 19 pitanja. U istraživanju je sudjelovalo 277 školskih knjižničara iz svih hrvatskih županija (21), što predstavlja oko 20 % ukupne populacije. Podaci su obrađeni deskriptivnim statistikama i Kruskal-Wallis testovima razlika po dobim skupinama i tipu ustanove.

Rezultati. Višezadačnost je prvenstveno radno uvjetovana: tijekom edukacija knjižničari najčešće nastavljaju s redovitim poslovima – izdavanje/primitak knjiga ($M=3,66$; 59,6 % često ili kontinuirano), nadziranje učenika ($M=3,05$), razgovori s nastavnicima ($M=3,04$) i pomoć u pronalaženju literature ($M=3,00$). U 78 % slučajeva knjižnice ostaju otvorene tijekom edukacija, dok gotovo polovica ispitanika (48,8 %) nema mogućnost rada u režimu „ne ometaj“. Razlike su statistički značajne po dobi u gotovo svim aktivnostima (30 od 31; $p<0,05$): najmlađi ispitanici (do 30 godina) pokazuju najvišu razinu višezadačnosti u administrativnim i zadacima usmjerenima na učenike, skupina 31 – 40 godina češće sudjeluje u digitalnim i pedagoškim aktivnostima, dok ispitanici u dobi 51 – 60 godina pokazuju najmanju sklonost višezadačnosti. Po vrsti ustanove, gimnazijski knjižničari ostvaruju najviše rangove u većini kategorija, osnovnoškolski knjižničari izraženiju višezadačnost u nadzoru učenika, a knjižničari u strukovnim školama najnižu razinu takvih aktivnosti. Unatoč povremenim prekidima pažnje, većina ispitanika (78,3 %) navodi da su uglavnom usmjereni na predavanje, a 79 – 90 % izražava visoko zadovoljstvo korisnošću, organizacijom, sadržajem i tehničkom izvedbom edukacija.

Praktična primjena. Rezultati upućuju na potrebu za uvođenjem hibridnih formata mrežnih

edukacija (snimke, asinkroni materijali, fleksibilni termini) te osiguravanje jasno definiranog, zaštićenog vremena za stručno usavršavanje, uz prilagodbu sadržaja vrsti škole i dobnim skupinama knjižničara.

Ograničenja. Istraživanje se temelji na prigodnom uzorku i samoprocjenama ispitanika bez objektivnih mjera učenja, što ograničava generalizaciju nalaza.

Društveni značaj. Sustavno uređeni uvjeti za profesionalni razvoj knjižničara, uz smanjenje strukturno uvjetovane višezadačnosti, mogu unaprijediti kvalitetu školskih knjižničnih usluga i dobrobit zaposlenika.

Originalnost/vrijednost. Rad donosi prvu sustavnu empirijsku analizu fenomena višezadačnosti školskih knjižničara u hrvatskom kontekstu te integrira kognitivne, andragoške i organizacijske uvide u provedive preporuke za unapređenje prakse stručnog usavršavanja.

Ključne riječi

mrežne edukacije; online učenje odraslih; profesionalno usavršavanje; školski knjižničari; višezadačnost

Summary

Objective. The aim of this research was to systematically examine the patterns of multitasking among school librarians during e-learning trainings in Croatia and their connection with age, institution type, concentration and satisfaction with the trainings themselves.

Approach/Methodology/Design. A descriptive-exploratory quantitative study was conducted using an online questionnaire containing 19 questions. The research included 277 school librarians from all 21 counties in Croatia, which represents about 20% of the total population. Data were analysed using descriptive statistics and Kruskal-Wallis tests to identify differences according to age groups and institution types.

Results. Multitasking is primarily work-conditioned: during e-learning training, librarians most frequently continue performing regular duties such as lending/receiving books ($M=3.66$; 59.6% often or continuously), supervising students ($M=3.05$), consulting with teachers ($M=3.04$), and assisting in literature searches ($M=3.00$). In 78% of cases, libraries remain open during training sessions, while nearly half of respondents (48.8%) do not have the option to work in a „do not disturb mode“. Statistically significant differences by age are found in nearly all activities (30 out of 31; $p<0.05$): the youngest respondents (under 30) show the highest levels of multitasking in administrative and student-oriented tasks; those aged 31-40 are more based on digital and pedagogical activities; while respondents aged 51-60 show the lowest tendency toward multitasking. While taking into consideration the institution type, grammar school librarians achieve the highest rank across most categories, primary school librarians show more multitasking in student supervision, while vocational school librarians demonstrate the lowest ranks of these activities. Despite occasional attention breaks, most respondents (78.3%) report being generally focused on the lectures, and 79-90% express high satisfaction with the usefulness, organization, content, and technical execution of the online trainings.

Practical implementation. The results emphasize the need to introduce hybrid formats for online training (recordings, asynchronous materials, flexible schedules) and to ensure clearly defined, protected time for professional development, along with adapting content to school type and librarians' age groups.

Limitations. The study is based on a convenience sampling and self-assessment data without objective learning measures, which limits the generalization of the results.

Social significance. Systematically organized conditions for librarians' professional development, along with reducing structurally induced multitasking, can improve the quality of school library services and employee well-being.

Originality/Value. This research provides the first systematic empirical analysis of the phenomenon of multitasking among school librarians in the Croatian context and integrates cognitive, andragogical and organizational access into enforceable recommendations for

improving professional development.

Keywords

e-learning training; adult e-learning; professional development; school librarians; multitasking

1. Uvod

Digitalna transformacija obrazovanja u posljednjem desetljeću temeljito je promijenila profesionalni kontekst rada školskih knjižničara (Peranić i Adamović, 2025; Vrana i Kovačević, 2023). Uz tradicionalne zadatke poticanja čitanja, razvoja informacijske pismenosti te podrške nastavnom procesu, školske knjižnice postale su mjesta stalne digitalne prilagodbe i mrežnog stručnog usavršavanja (Bily, Cvitković i Kliska, 2023). U takvom okruženju sudjelovanje u mrežnim edukacijama često se odvija paralelno s redovnim profesionalnim aktivnostima: knjižničari istodobno obavljaju poslove posudbe i vraćanja građe, komuniciraju s korisnicima i kolegama, koordiniraju aktivnosti u školi i sudjeluju u virtualnim učionicama, što potiče pojavu višezadačnosti kao uobičajenog radnog obrasca (Batić, Ograjšek, Košir i Usenik, 2025; Brieger, Arghode i McLean, 2020).

U ovom radu višezadačnost se odnosi na istodobno obavljanje više zadataka ili brzo prebacivanje pažnje između njih u digitalnom okruženju (Baumgartner i Wiradhany, 2022; Lu, Hong i Xiao, 2022; Wiradhany i Baumgartner, 2019). Takvo ponašanje predstavlja izazov jer uključuje složene kognitivne procese raspodjele pažnje i samoregulacije, što može opteretiti radnu memoriju i utjecati na dubinsku obradu informacija (Laurson, Wammes i Fiacconi, 2023; Sweller, 1988). Istodobno, organizacijski kontekst rada u školskim knjižnicama, gdje su stalni prekidi i višestruki zahtjevi uobičajeni, dodatno utječe na oblik i intenzitet višezadačnosti.

Profesionalni kontekst školskog knjižničarstva specifičan je po stalnom kontaktu s korisnicima, širokom rasponu zadataka i često ograničenim resursima; u hrvatskim školama knjižničar je nerijetko jedini stručnjak u knjižnici, što otežava osiguravanje „zaštićenog vremena“ za stručno usavršavanje (Bily i sur., 2023; Vrana i Kovačević, 2021). Istodobno se od knjižničara očekuje trajno učenje i uključivanje u programe usavršavanja koje provode nacionalne institucije te knjižničarske udruge, među kojima su AZOO, CARNET, HMŠK i CSSU, ali i druge lokalne i regionalne organizacije. U takvim okolnostima ključna istraživačka dvojba nije „postoji li višezadačnost“, nego „kako je strukturirana i čime je uvjetovana“ tijekom mrežnih edukacija: proizlazi li primarno iz prirode posla, organizacijskih strategija i infrastrukture ili iz individualnih sklonosti i strategija upravljanja pažnjom (Popławska, Przybylski, Urban, Rusanowska i Rudzka, 2021; Wiradhany i Baumgartner, 2019).

Empirijski uvidi u ovaj fenomen u hrvatskom kontekstu zasad su ograničeni. Dosađanja literatura uglavnom se bavi digitalnom transformacijom knjižničnih usluga i profesionalnim razvojem knjižničara (Bily i sur., 2023; Vrana i Kovačević, 2023), dok specifično iskustvo višezadačnosti tijekom sudjelovanja u mrežnim edukacijama nije bilo predmet sustavnog istraživanja (Batić i sur., 2025). Time se otvara istraživačka praznina od praktične važnosti: bez razumijevanja obrazaca i uvjeta višezadačnosti teško je osmisliti realistične i pravedne modele stručnog usavršavanja koji uvažavaju ritam rada školskih knjižnica.

Polazeći od navedenog, cilj rada je sustavno istražiti fenomen i obrasce višezadačnosti školskih knjižničara tijekom mrežnih edukacija u Hrvatskoj te ispitati njihovu povezanost s obilježjima sudionika (dob) i institucionalnim okruženjem (vrsta ustanove), kao i sa samoprocjenom koncentracije i pažnje te zadovoljstvom edukacijama. Dodatni in-

teres usmjeren je na percepciju utjecaja višezadaćnosti na učenje te na razvojne učinke edukacija kao elementa profesionalnog razvoja. Pri tome se ne ulazi u ocjenu učinkovitosti pojedinih programa niti se izvode zaključci o uzročno-posljedičnim vezama; naglasak je na deskriptivnom i komparativnom uokvirenju pojava.

Teorijski okvir rada spaja tri komplementarne perspektive: (1) kognitivne modele raspodjele pažnje i kognitivnog opterećenja, (2) samoregulirano učenje kao skup meta-kognitivnih i bihevioralnih strategija te (3) organizacijsku perspektivu koja višezadaćnost promatra kao proizvod strukturnih uvjeta rada i profesionalne kulture. Time se fenomen interpretira višerazinski – na sjecištu individualnih kompetencija, obrazovnih praksi i institucionalnih okvira školskog djelovanja.

Metodološki rad se oslanja na deskriptivno-eksplorativni kvantitativni pristup putem mrežnog upitnika kreiranog prema relevantnoj literaturi. Analitički postupci uključuju deskriptivnu statistiku i neparametrijske testove za usporedbe između skupina; cilj dizajna nije testiranje kauzalnosti, nego mapiranje obrazaca i razlika koje mogu biti polazište za dublje i/ili longitudinalne studije.

U skladu s ciljevima istraživanja i teorijskim okvirom koji višezadaćnost promatra kao način prilagodbe zahtjevima radnog okruženja, postavljena su sljedeća istraživačka pitanja i hipoteze:

Istraživačka pitanja:

1. Koje su najčešće aktivnosti višezadaćnosti školskih knjižničara tijekom mrežnih edukacija?
2. Postoje li razlike u razini višezadaćnosti s obzirom na dob i vrstu škole (osnovna/srednja)?
3. Kako knjižničari procjenjuju utjecaj višezadaćnosti na koncentraciju i zadovoljstvo tijekom mrežnih edukacija?
4. U kojoj mjeri institucionalni čimbenici (npr. podrška uprave, uvjeti rada, dostupnost prostora) oblikuju obrasce višezadaćnosti?

Hipoteze

- H1. Razina višezadaćnosti školskih knjižničara tijekom mrežnih edukacija više ovisi o organizacijskim uvjetima rada nego o individualnim osobinama.
- H2. Postoje razlike u obrascima višezadaćnosti s obzirom na vrstu škole i dob ispitanika.
- H3. Viša razina percipirane kontrole nad zadacima povezana je s nižim osjećajem ometanja i većim zadovoljstvom mrežnim edukacijama.
- H4. Knjižničari koji imaju osigurane povoljnije radne uvjete (miran prostor, podršku uprave, jasne smjernice škole) navode nižu razinu ometanja i veće zadovoljstvo mrežnim edukacijama.

2. Pregled dostupne literature

Razumijevanje višezadaćnosti školskih knjižničara tijekom mrežnih edukacija zahtijeva integraciju uvida iz kognitivne psihologije, andragogije i organizacijskih studija. Ovaj pregled literature sintetizira teorijske pristupe i empirijske nalaze koji objašnjavaju kako se višezadaćnost manifestira, koje su njezine kognitivne i emocionalne posljedice te kako organizacijski kontekst oblikuje to iskustvo.

2.1. Kognitivni pristupi višezadačnosti i online učenje odraslih

Višezadačnost se u kognitivnoj psihologiji promatra kao proces raspodjele pažnje između više istodobnih aktivnosti. U digitalnom okruženju to podrazumijeva brze prijelaze između izvora informacija i komunikacijskih kanala, što može uzrokovati gubitak fokusa i povećano opterećenje radne memorije (Baumgartner i Wiradhany, 2022; Uncapher i sur., 2017).

Teorija kognitivnog opterećenja (Cognitive Load Theory) temeljna je za razumijevanje ovih procesa. Prema ovom modelu, radna memorija ima ograničen kapacitet, a prevelika količina informacija ili učestalo prebacivanje između zadataka dovodi do smanjenja učinkovitosti obrade i otežava kodiranje te konsolidaciju znanja u dugoročnoj memoriji (Laurson i sur., 2023; Sweller, 1988). U kontekstu mrežnih edukacija to znači da istodobno praćenje predavanja i obavljanje drugih poslova može rezultirati površinskom obradom edukacijskih sadržaja i smanjenom retencijom informacija.

Razlikuju se aktivni oblici višezadačnosti, u kojima pojedinac svjesno koordinira više aktivnosti, i pasivni, u kojima vanjski zahtjevi nameću prebacivanje između zadataka (Lu i sur., 2022). Percepcija kontrole pokazala se ključnom za određivanje kognitivnih i emocionalnih posljedica takvog ponašanja: kada osoba ima osjećaj autonomije u odlučivanju o prebacivanju između zadataka, negativni učinci na učenje i dobrobit manji su nego u situacijama kada je višezadačnost nametnuta izvana (Hasan, 2024).

S tim u skladu, Silva i Brickman (2021) ističu da upravo dimenzija kontrole u prebacivanju između zadataka ima presudnu ulogu u emocionalnom doživljaju višezadačnosti – gubitak kontrole nad učestalim prebacivanjem povezan je s višim razinama pobuđenosti i nižim emocionalnim blagostanjem, dok svjesno, samoregulirano upravljanje zadacima ublažava negativne učinke.

Samoregulirano učenje (Self-Regulated Learning) važan je mehanizam prilagodbe u uvjetima višezadačnosti. Uključuje planiranje, praćenje i prilagodbu vlastitih kognitivnih procesa, čime se povećava učinkovitost upravljanja pažnjom i resursima (Laurson i sur., 2023; Zimmerman, 1989). Odrasli polaznici koji aktivno postavljaju ciljeve, procjenjuju svoju razinu razumijevanja i prilagođavaju strategije učenja, bolje se nose s distrakcijama i održavaju angažman (Wilmer, Sherman i Chein, 2017). U mrežnim edukacijama, gdje su distrakcije česte i kontrola okruženja manja nego u tradicionalnim učionicama, samoregulacija postaje ključna kompetencija.

Online obrazovanje odraslih temelji se na načelima andragogije koja naglašavaju autonomiju, iskustveno učenje i usmjerenost na rješavanje problema (Hyden i Cherrstrom, 2025; Knowles, 1984). Iako fleksibilnost mrežnog učenja omogućuje individualni ritam i prilagodbu osobnim obvezama, može dovesti i do fragmentacije pažnje i površinske obrade informacija kada polaznici pokušavaju balansirati višestruke aktivnosti (Nguyen, 2022). Istraživanja potvrđuju da strukturirani zadaci, jasni vremenski okviri, interaktivni elementi i povratne informacije smanjuju kognitivno opterećenje i povećavaju angažman (Lu i sur., 2022). Promišljeno planiranje i organizacija online učenja, utemeljeni na andragoškim principima i jasno strukturiranim aktivnostima, mogu ublažiti negativne učinke višezadačnosti.

2.2. Višezadačnost u profesionalnom kontekstu školskog knjižničarstva

Profesionalni rad školskih knjižničara karakterizira raznolikost funkcija koje obuhvaćaju informacijske, obrazovne i administrativne zadatke. Knjižničari istodobno izdaju građu, poučavaju informacijskoj pismenosti, pružaju podršku nastavnicima, organiziraju kulturne događaje i upravljaju digitalnim resursima, što prirodno potiče višezadačnost kao trajno obilježje profesije (Batič i sur., 2025; Brieger i sur., 2020). Ograničeni resursi, osobito nedostatak kadrovske podrške, i stalna potreba za digitalnim kompetencijama dodatno pojačavaju ovu pojavu (Bily i sur., 2023; Vrana i Kovačević, 2023).

Radno okruženje i organizacijska kultura imaju važnu ulogu u oblikovanju iskustva višezadačnosti. Škole s fleksibilnom organizacijskom strukturom, jasnom podrškom ravnatelja i mogućnošću timske suradnje olakšavaju knjižničarima upravljanje višestrukim zahtjevima i smanjuju stres (Lu i sur., 2022). Suprotno tomu, nedostatak organizacijske podrške, nepostojanje jasnih politika o zaštićenom vremenu za profesionalni razvoj i stalna dostupnost korisnicima vode prema osjećaju preopterećenosti i smanjenju kognitivne učinkovitosti (Brieger i sur., 2020; Hasan, 2024).

Hrvatski školski sustav, u kojem su knjižničari često jedini stručnjaci za informacijske resurse u školi, zahtijeva stalno balansiranje između više funkcija (Vrana i Kovačević, 2021). Istraživanja profesionalnog razvoja knjižničara u Hrvatskoj uglavnom su se fokusirala na digitalnu transformaciju usluga (Peranić i Adamović, 2025; Vrana i Kovačević, 2023) i potrebe za digitalnim kompetencijama (Bily i sur., 2023), dok specifično iskustvo višezadačnosti tijekom mrežnih edukacija nije bilo predmet sustavne empirijske analize.

Iskustva iz digitalnih projekata pokazuju da odgovarajući tehnološki alati, jasna struktura zadataka i metodička priprema mogu ublažiti negativne učinke višezadačnosti i povećati učinkovitost učenja (Peranić i Adamović, 2025). Organizacijska podrška, poput mogućnosti privremenog zatvaranja knjižnice tijekom edukacija, asinkronog pristupa materijalima ili fleksibilnih termina, presudna je za omogućavanje kvalitetnog profesionalnog razvoja.

Pregled teorijskih pristupa i empirijskih nalaza pokazuje da je višezadačnost složen i višerazinski fenomen. Kognitivni modeli objašnjavaju ograničenja pažnje i memorije, modeli samoreguliranog učenja naglašavaju važnost individualnih strategija upravljanja, a organizacijska perspektiva ističe kako strukturni uvjeti rada i institucionalna kultura oblikuju iskustvo višezadačnosti. U digitalnom okruženju, gdje se profesionalno usavršavanje često odvija paralelno s redovnim poslovima, presudnu ulogu u očuvanju kvalitete učenja i dobrobiti sudionika imaju edukacijski dizajn, koji osigurava jasnu strukturu i usklađenost aktivnosti s principima učenja odraslih, te organizacijska podrška, koja omogućuje potrebne uvjete i resurse za učenje.

3. Istraživanje

3.1. Metodologija

U ovom poglavlju detaljno je opisana metodologija istraživanja, uključujući dizajn istraživanja, karakteristike uzorka, mjerne instrumente, postupak prikupljanja podataka te metode obrade i analize podataka. Metodološki pristup oblikovan je u skladu s istraživačkim pitanjima i hipotezama navedenima u uvodu. Odabrani instrumenti i analitički postupci omogućili su deskriptivnu i komparativnu analizu obrazaca višezadačnosti, kao i ispitivanje povezanosti individualnih obilježja, institucionalnih uvjeta rada te subjektivnih procjena pažnje i zadovoljstva sudionika.

3.1.1. Uzorak

Ciljana populacija ovog istraživanja bili su školski knjižničari zaposleni u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj. Kriteriji za uključivanje u istraživanje obuhvaćali su aktivno zaposlenje u školskoj knjižnici u Republici Hrvatskoj, iskustvo sudjelovanja u najmanje jednoj mrežnoj edukaciji u posljednje dvije godine te dobrovoljno sudjelovanje. Iz istraživanja su isključeni knjižničari iz visokih učilišta i fakultetskih knjižnica, knjižničari iz narodnih i znanstvenih knjižnica te umirovljeni knjižničari koji više nisu aktivno zaposleni.

U ovom istraživanju primijenjena je metoda prigodnog uzorkovanja. Upitnik je distribuiran putem e-mail lista stručnih udruga (HMSK) te putem mreže voditelja ŽSV-a školskih knjižničara.

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 277 školskih knjižničara iz svih (21) županija Republike Hrvatske. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2025), u školskim knjižnicama u Hrvatskoj 2024. bilo je zaposleno 1350 knjižničara. Stoga uzorak od 277 ispitanika predstavlja približno 20 % populacije, što se može smatrati prihvatljivim za deskriptivno-eksplorativno istraživanje.

Geografska distribucija uzorka obuhvaća sve županije, pri čemu su najzastupljenije Osječko-baranjska županija s 11.2 % ispitanika, Primorsko-goranska županija s 9.7 %, Grad Zagreb s 9.4 %, Varaždinska županija sa 6.9 % te Vukovarsko-srijemska županija sa 6.1 % ispitanika.

Uzorak je predominantno ženski, pri čemu je 94.6 % ispitanika ženskog spola, 5.1 % muškog spola, a 0.4 % ne želi se izjasniti. Što se tiče dobi, 3.6 % ispitanika ima do 30 godina, 21.3 % pripada dobnoj skupini 31 do 40 godina, 46.6 % dobnoj skupini 41 do 50 godina, 26 % dobnoj skupini 51 do 60 godina, dok 2.5 % ispitanika ima više od 60 godina.

Većina ispitanika radi u osnovnim školama, njih 67.1 %, dok 20.9 % radi u srednjim strukovnim školama, 10.8 % u gimnazijama, 0.7 % u učeničkim domovima, a 0.4 % u umjetničkim školama. Što se tiče radnog staža, 17.3 % ispitanika ima 6 do 10 godina staža, 15.2 % ima 11 do 15 godina, 28.5 % ima 16 do 20 godina, a 11.9 % ima 21 do 25 godina radnog iskustva.

Iznimno je važno naglasiti da 93.5 % knjižničara radi samostalno kao jedini zaposlenik u knjižnici, dok samo 6.1 % radi s još jednom osobom, a tek 0.4 % radi u timu tri ili više osoba. Gotovo svi ispitanici imaju visoku stručnu spremu, pri čemu 92.8 % ima završen VSS, magistar struke ili stručni specijalist, 6.1 % ima poslijediplomski stručni ili znanstveni stupanj, dok 1.1 % ima VŠS, stručni pristupnik ili prvostupnik.

Uzorak ima određena ograničenja koja treba uzeti u obzir pri interpretaciji rezultata. Budući da uzorak nije odabran slučajnim postupkom, on ne može biti u potpunosti reprezentativan, što ograničava generalizabilnost nalaza. Pristup sudjelovanja temeljen na samoselekciji znači da su vjerojatnije sudjelovali oni knjižničari koji su zainteresirani za temu višezadačnosti, što može predstavljati određenu pristranost. Neravnomjerna distribucija po dobi, posebno mali broj najmlađih knjižničara s tek deset ispitanika te najstarijih sa sedam ispitanika, također predstavlja ograničenje. U uzorku prevladavaju knjižničari iz osnovnih škola, koji predstavljaju većinu sudionika (67.1 %). Taj omjer odražava i strukturu školskih knjižnica u Hrvatskoj, gdje je prema podacima Državnog zavoda za statistiku 968 knjižnica u osnovnim školama u odnosu na 367 knjižnica u srednjim školama. (Državni zavod za statistiku, 2025). Takva raspodjela može utjecati na ukupne rezultate jer se specifičnosti rada i iskustva knjižničara u osnovnim i srednjim školama razlikuju. Korištenje online upitnika dodatno isključuje knjižničare s ograničenim pristupom internetu ili nižom razinom digitalnih vještina. Unatoč ovim ograničenjima, uzorak ima i značajne prednosti. Veličina uzorka od 277 ispitanika omogućuje provedbu pouzdanih statističkih analiza, dok geografska pokrivenost svih županija osigurava određenu teritorijalnu reprezentativnost. Uzorak čine knjižničari s dugogodišnjim radnim iskustvom; 67.7 % ispitanika radi 16 godina ili duže. Budući da je visoka stručna sprema zakonski uvjet za radno mjesto stručnog suradnika knjižničara, podatak o obrazovnoj strukturi ne razlikuje uzorak od ukupne populacije, ali potvrđuje da su sudionici reprezentativni s obzirom na formalne kvalifikacije.

3.1.2. Mjerni instrumenti

Upitnik je kreiran na temelju postojeće literature o višezadačnosti i online učenju odraslih. Prije konačne primjene, upitnik su pregledali stručnjaci iz područja obrazovanja odraslih i psiholoških znanosti kako bi se osigurala sadržajna valjanost i metodološka ispravnost instrumenta. Pitanja u upitniku odnosila su se na različite vrste ometanja koja nastaju tijekom praćenja mrežnog stručnog usavršavanja na radnom mjestu i koja mogu dovesti do višezadačnosti. Dio školskih knjižničara mrežne je edukacije pratilo izvan ustanove, i tijekom radnog vremena i izvan njega, što je uzeto u obzir pri oblikovanju upitnika. Upitnik se sastojao od 19 pitanja, većinom zatvorenog tipa.

Za potrebe ovog istraživanja, četiri pitanja bila su posebno relevantna. Prvo, dob sudionika bila je važna za istraživanje jer se učestalost višezadačnosti razlikuje ovisno o dobi osoba koje ju izvide. Drugo, ispitivan je tip odgojno-obrazovne ustanove u kojoj sudionici rade, odnosno jesu li zaposleni u osnovnoj ili srednjoj školi te u kojem se programu odvija djelatnost knjižnice. Ova je informacija važna jer se radni uvjeti razlikuju među ustanovama; u nekima je prisutan veći broj kontakata s kolegama, a u drugima s korisnicima, pri čemu se razlikuje i broj zaposlenika. U pojedinim školama knjižničar radi sam, zbog čega nije moguće zatvaranje knjižnice tijekom edukacije, što utječe na mogućnost praćenja programa stručnoga usavršavanja. Treće, ispitivana je lokacija s koje sudionici najčešće prate mrežna stručna usavršavanja. Edukacije su se mogle pratiti u školskoj knjižnici ili u drugom prostoru izvan ustanove, ovisno o organizacijskim mogućnostima. Analizirano je prate li se pretežno na radnom mjestu, u vlastitom domu ili podjednako na obje lokacije. Za mjerenje ovog aspekta korištena je petostupanjska Likertova skala učestalosti. Četvrto i najvažnije istraživačko pitanje sadržavalo je devet ponuđenih odgovora koji se odnose na aktivnosti koje mogu odvlačiti pažnju i dovesti do višezadačnosti. Mjereno je koje se aktivnosti najčešće obavljaju paralelno s mrežnim stručnim usavršavanjem te koliko se često pojavljuju. Pitanje je obuhvaćalo aktivnosti poput dodatnih radnih zadataka, interakcija s ljudima, korištenja društvenih mreža i obavljanja kućanskih poslova.

3.1.3. Postupak prikupljanja podataka

Upitnik je kreiran korištenjem Google Forms platforme, što je omogućilo laku distribuciju i automatsko prikupljanje podataka. Prije pokretanja istraživanja, upitnik je testiran na različitim uređajima uključujući računala, tablete i mobilne telefone kako bi se osigurala kompatibilnost sa svim preglednicima i uređajima.

Razdoblje prikupljanja podataka trajalo je od rujna do listopada 2025. godine, ukupno šest tjedana. Prosječno trajanje ispunjavanja upitnika bilo je između 15 i 20 minuta, što je potvrđeno i u pilot-fazi i tijekom stvarnog prikupljanja podataka.

3.1.4. Postupak obrade podataka

Podaci su izvezeni iz Google Forms platforme u Excel format, što je rezultiralo tablicom s 277 redova koji predstavljaju pojedinačne ispitanike i 85 stupaca koji predstavljaju pojedinačna pitanja. Proces čišćenja podataka započeo je provjerom nepotpunih podataka. Svi ispitanici odgovorili su na demografska pitanja, dok je kod otvorenih pitanja stopa odgovora varirala između 63 i 94 %. Nepotpuni podaci označeni su kao nedostajući ('missing') bez primjene metoda imputacije.

Ordinalne varijable mjerene Likertovim skalama kodirane su numerički, pri čemu je vrijednost 1 dodijeljena odgovoru nikada, 2 odgovoru rijetko, 3 odgovoru povremeno, 4 odgovoru često, a 5 odgovoru kontinuirano. Nominalne varijable, kao što su dobne skupine i vrste ustanova, zadržane su u originalnim kategorijama. Dobne skupine podijeljene su u pet kategorija, dok su vrste ustanova također podijeljene u pet kategorija. Sve su županije zadržane (21) za potrebe deskriptivne statistike.

Provedena je provjera konzistentnosti podataka gdje su provjereni logički odnosi u odgovorima. Primjerice, ako je knjižničar odgovorio da je knjižnica uvijek zatvorena tijekom edukacija, očekivalo bi se da ne provodi aktivnosti s učenicima tijekom edukacija. Nisu identificirane nikakve nedosljednosti u podacima.

Za sve kontinuirane i ordinalne varijable izračunate su mjere središnje tendencije i varijabilnosti. To uključuje broj valjanih odgovora, aritmetičku sredinu, standardnu devijaciju, minimum, maksimum te medijan za ordinalne varijable. Za kategorijske varijable izračunate su frekvencije izražene kao apsolutni brojevi i postoci, te gdje je primjenjivo kumulativne frekvencije. Svi statistički izračuni provedeni su korištenjem Microsoft Excel alata.

Metodologija istraživanja ima određena ograničenja koja je važno transparentno navesti. Što se tiče uzorka, korištenje prigodnog uzorka ograničava generalizabilnost nalaza na cijelu populaciju školskih knjižničara. Proces samoselekcije gdje sudionici sami odlučuju o sudjelovanju može rezultirati pristranošću prema onima koji su posebno zainteresirani za temu višezadačnosti. Neravnomjerne veličine skupina, posebno mali

broj najmlađih i najstarijih knjižničara, ograničavaju snagu statističkih testova za te skupine.

Mjerni instrument također ima određena ograničenja. Samoprocjena kao metoda prikupljanja podataka podložna je subjektivnosti i može se razlikovati od objektivnih mjera. Retrospektivna procjena aktivnosti može biti pod utjecajem pristranosti sjećanja gdje ispitanici možda ne pamte točno učestalost određenih aktivnosti. Istraživanje ne uključuje objektivne mjere učenja, već se oslanja na percepciju ispitanika o utjecaju višezadačnosti na njihovo učenje.

Unatoč ovim ograničenjima, istraživanje pruža vrijedan uvid u fenomen višezadačnosti školskih knjižničara tijekom mrežnih edukacija i predstavlja prvu sistematsku empirijsku studiju ove tematike u hrvatskom kontekstu. Ograničenja su uzeta u obzir pri interpretaciji rezultata i formuliranju zaključaka.

3.2. Rezultati istraživanja

U ovom poglavlju prikazani su rezultati istraživanja višezadačnosti školskih knjižničara tijekom mrežnih edukacija. Nalazi su organizirani u skladu s istraživačkim pitanjima definiranim u uvodu te omogućuju provjeru postavljenih hipoteza o povezanosti višezadačnosti s dobnim skupinama, vrstom škole i institucionalnim čimbenicima rada. Prvo su predstavljene karakteristike uzorka, zatim deskriptivna statistika svih aktivnosti višezadačnosti, te usporedbe po dobi i vrsti ustanove. Nakon toga slijede nalazi o kontekstualnim faktorima, koncentraciji, stavovima, zadovoljstvu i kvalitativna analiza odgovora na otvorena pitanja.

3.2.1. Karakteristike uzorka

U istraživanju je sudjelovalo 277 školskih knjižničara. Upitnik je bio dostupan online u rujnu i listopadu 2025., prosječno ispunjavanje trajalo je 15 – 20 minuta.

Uzorak je većinom ženski: žensko 94.6 % (262), muško 5.1 % (14), ne želi se izjasniti 0.4 % (1). Najzastupljenija je dobna skupina 41 – 50 godina s 46.6 % (129), slijede 51 – 60 s 26.0 % (72) i 31 – 40 s 21.3 % (59); do 30 godina je 3.6 % (10), iznad 60 godina 2.5 % (7).

Većina ispitanika radi u osnovnim školama, 67.1 % (186), zatim u srednjim strukovnim školama, 20.9 % (58), te u gimnazijama, 10.8 % (30). Učenički domovi čine 0.7 % (2), a umjetničke škole 0.4 % (1). Sudionici dolaze iz svih županija, a najzastupljenije su Osječko-baranjska (11.2 %), Primorsko-goranska (9.7 %) i Grad Zagreb (9.4 %). Split-sko-dalmatinska županija, iako jedna od većih prema broju školskih knjižnica, ima manji udio sudionika u uzorku, što može utjecati na teritorijalnu reprezentativnost rezultata.

Najviše je knjižničara sa 16 – 20 godina staža 28.5 % (79), potom 6 – 10 godina 17.3 % (48) i 11 – 15 godina 15.2 % (42); 21 – 25 godina ima 11.9 % (33). U 93.5 % škola u knjižnici radi jedan zaposlenik; dvoje je u 6.1 %, troje ili više u 0.4 %. Visoku stručnu spremu ili više navodi 98.9 % sudionika; najčešće zvanje je stručni suradnik školski knjižničar 66.4 %.

Edukacije se najčešće prate iz radnog okruženja: uglavnom iz knjižnice 48.7 % (135), podjednako iz škole i od kuće 35.0 % (97), uvijek iz knjižnice 14.1 % (39), uglavnom od kuće 2.2 % (6). Zbrojeno, 62.8 % prati uvijek ili uglavnom iz knjižnice. Tijekom edukacija knjižnice su u 42.6 % slučajeva uvijek otvorene i u 35.4 % uglavnom otvorene, što čini 78.0 % otvorenih u radnom vremenu edukacije; uglavnom zatvorene su 18.1 %, uvijek zatvorene 4.0 %.

Redovitu mogućnost režima „ne ometaj“ ima 10.1 % ispitanika; djelomično 41.2 %. Bez mogućnosti su 48.8 % (30 % uvijek moram biti dostupan + 18.8 % nije moguće). Škola ima jasnu politiku koja omogućuje neometano praćenje kod 15.2 % ispitanika; 21.7 % navodi djelomično, 49.5 % nema takvu politiku, 13.7 % ne zna.

AZOO se ističe kao najpopularniji organizator stručnih edukacija sa 67.9 % knjižničara koji redovito sudjeluju, što odgovara njegovoj ulozi službenog pružatelja stručnog usavršavanja za obrazovni sektor. CSSU ima najuravnoteženiju distribuciju, dok su ostali organizatori popraćeni većinom povremeno. Tablica u nastavku prikazuje učestalost sudjelovanja u mrežnim edukacijama pet najčešćih organizatora koji su uključeni u upitnik: CSSU, AZOO, MZOM, CARNET i HMŠK. U instrumentu nije bila predviđena opcija „drugo”, čime nisu obuhvaćene edukacije koje provode druge relevantne organizacije, poput Hrvatskog knjižničarskog društva, lokalnih knjižničkih društava ili matičnih knjižnica. Ovaj izostanak predstavlja metodološko ograničenje

Tablica 1. Učestalost sudjelovanja u mrežnim edukacijama po organizatorima

Organizator	Nikada	Rijetko	Povremeno	Redovito
CSSU	1.8 %	17.3 %	61.0 %	18.8 %
AZOO	0.0 %	2.9 %	28.9 %	67.9 %
MZOM	5.1 %	23.8 %	45.1 %	21.3 %
CARNET	5.1 %	26.0 %	51.6 %	14.8 %
HMŠK	6.1 %	18.8 %	50.5 %	21.7 %

Tipičan ispitanik u ovom istraživanju je žena (95 %) u dobi od 41 do 50 godina (47 %) koja radi u osnovnoj školi (67 %), ima između 16 i 20 godina radnog staža (29 %) i jedina je zaposlenica u knjižnici (94 %). Gotovo svi ispitanici imaju visoku stručnu spremu ili više obrazovanje (99 %). Većina redovito prati edukacije iz područja knjižničarstva (63 %), a knjižnice su tijekom tih edukacija otvorene za korisnike (78 %). Gotovo polovica ispitanika nema mogućnost rada u „ne ometaj” režimu (49 %), dok polovica škola u kojima rade nema jasno definiranu politiku o tom pitanju (50 %). Ove karakteristike predstavljaju strukturalni kontekst u kojem se višezadačnost pojavljuje i treba ih uzeti u obzir pri tumačenju dobivenih nalaza.

3.2.2. Deskriptivna statistika višezadačnosti

Ispitanici su procjenjivali učestalost 31 različite aktivnosti tijekom mrežnih edukacija na skali od 1 (nikada) do 5 (kontinuirano). Aktivnosti su grupirane u šest kategorija: (a) administrativni i knjižnički poslovi, (b) rad s učenicima, (c) komunikacija s kolegama, (d) digitalne aktivnosti nevezane uz edukaciju, (e) priprema i pedagoški rad, te (f) privatne aktivnosti.¹

¹M = aritmetička sredina; SD = standardna devijacija; Skala: 1 = nikada, 2 = rijetko, 3 = povremeno, 4 = često, 5 = kontinuirano

Tablica 2. Deskriptivna statistika aktivnosti tijekom mrežnih edukacija (N=277)

Rang	Aktivnost	M	SD	Nikada %	Rijetko %	Povremeno %	Često %	Kontinuirano %
Najčešće aktivnosti (M > 3.00)								
1	Izdavanje/primitak knjiga	3.66	1.21	5.1	14.8	20.6	27.8	31.8
2	Nadziranje ponašanja učenika	3.05	1.42	19.5	18.1	21.7	19.5	21.3
3	Razgovori s nastavnicima	3.04	1.39	18.4	20.9	21.7	19.1	19.9
4	Pomoć u pronalaženju literature	3.00	1.46	22.4	16.2	22.7	15.9	22.7
a) Administrativni i knjižnični poslovi								
5	Vraćanje knjiga i sređivanje fonda	2.96	1.46	22.7	18.4	20.9	16.2	21.7
6	WhatsApp/Viber/Teams grupe	2.92	1.37	19.9	22.7	24.2	17.0	16.2
7	Komunikacija s zaposlenicima	2.91	1.37	20.2	22.0	23.8	17.7	16.2
8	Administrativni zadaci škole	2.76	1.37	23.1	23.8	22.4	15.5	15.2
9	Telefonski pozivi	2.75	1.39	23.8	24.5	21.3	15.2	15.2
10	Tehnička pomoć	2.66	1.44	27.8	26.0	15.5	14.1	16.6
11	Čitanje/pisanje <i>e-mailova</i>	2.65	1.39	27.1	24.2	20.2	13.7	14.8
12	Razgovori o lektiri	2.63	1.40	28.2	23.8	20.6	11.9	15.5
e) Priprema i pedagoški rad								
13	Planiranje aktivnosti	2.55	1.34	30.0	23.5	21.3	13.0	12.3
14	Priprema materijala za nastavu	2.48	1.35	32.1	23.5	22.0	11.2	11.2
15	Medijska/informacijska pismenost	2.45	1.31	32.1	23.8	21.7	12.6	9.7
16	Kulturne aktivnosti	2.42	1.32	34.3	22.0	21.7	11.6	10.5
d) Digitalne aktivnosti								
17	Čitanje portala/vijesti	2.36	1.23	32.9	26.7	21.3	11.9	7.2
18	Unošenje podataka u katalog	2.22	1.50	50.5	14.1	14.1	5.4	15.9
19	Obrada novih jedinica	2.22	1.46	48.7	15.9	14.1	7.6	13.7
20	Privatne poruke	2.17	1.11	38.3	30.0	19.9	8.3	3.6
21	Društvene mreže	2.12	1.16	43.0	26.7	17.3	8.7	4.3
f) Privatne aktivnosti (M < 2.00)								
22	Privatni pozivi/poruke	1.97	1.08	46.2	24.5	19.1	6.9	3.2
23	Odmor/opuštanje	1.79	1.05	54.5	20.9	14.8	6.1	3.6
24	Kućanski poslovi	1.67	1.06	63.5	17.3	11.2	4.3	3.6
25	Interakcija s ukućanima	1.67	1.05	63.2	17.7	11.6	4.0	3.6
26	Online kupovina	1.66	0.95	58.1	26.0	10.8	3.6	1.4
27	Praćenje radija	1.53	0.91	68.6	16.6	9.4	2.9	2.5
28	Briga o djeci	1.47	0.89	72.6	13.7	8.7	2.2	2.9
29	Briga o ljubimcima	1.41	0.82	75.8	13.4	7.2	1.4	2.2
30	Praćenje TV-a	1.33	0.72	80.9	11.6	4.7	1.4	1.4
31	Nešto drugo	1.33	0.80	82.7	8.3	5.1	1.8	2.2

Tijekom mrežnih edukacija školski knjižničari najčešće nastavljaju s obavljanjem redovitih radnih zadataka. Četiri aktivnosti imaju prosječnu ocjenu iznad 3.00, što znači da se provode između „povremeno” i „često”. Najčešća je aktivnost izdavanje i primanje knjiga ($M=3.66$), koju 59.6 % knjižničara obavlja često ili kontinuirano, dok ih samo 5.1 % to nikada ne čini. Ovi podaci jasno pokazuju da knjižnice ostaju otvorene i funkcionalne tijekom edukacija. Nadziranje ponašanja učenika ($M=3.05$) također je česta aktivnost, pri čemu 40.8 % knjižničara redovito obavlja tu zadaću, što potvrđuje disciplinarnu i odgojnu dimenziju njihove uloge. Razgovori s nastavnicima ($M=3.04$) ukazuju na stalnu komunikaciju i suradnju s kolegama, a pomoć u pronalaženju literature ($M=3.00$) potvrđuje nastavak pružanja stručnih usluga korisnicima i tijekom edukacija.

Administrativni poslovi i rad s učenicima dominiraju među aktivnostima srednje učestalosti ($M=2.22-2.96$), što su temeljne zadaće knjižničara koje se ne mogu u potpunosti zaustaviti tijekom radnog vremena. Digitalne aktivnosti koje nisu povezane s edukacijom, poput korištenja društvenih mreža, čitanja vijesti ili slanja privatnih poruka, pojavljuju se umjereno ($M=1.66-2.36$). Zanimljivo je da 43.0 % knjižničara nikada ne koristi društvene mreže tijekom edukacija, što upućuje na određenu razinu samodiscipline.

Sve privatne aktivnosti imaju prosječnu ocjenu ispod 2.00, što znači da se događaju između „nikada” i „rijetko”. Više od 60 % knjižničara nikada ne obavlja kućanske poslove, ne komunicira s ukućanima niti brine o djeci tijekom edukacija, što pokazuje da većina edukacije prati iz radnog okruženja, a ne od kuće. Najrjeđe aktivnosti su praćenje televizije ($M=1.33$) i „nešto drugo” ($M=1.33$); više od 80 % knjižničara navodi da ih nikada ne obavlja, što je očekivano jer se edukacije najčešće prate iz knjižnice.

Najveću varijabilnost ($SD>1.45$) pokazuju aktivnosti poput unošenja podataka u katalog ($SD=1.50$), vraćanja knjiga ($SD=1.46$), obrade novih jedinica ($SD=1.46$) i pomoći u pronalaženju literature ($SD=1.46$), što ukazuje na značajne individualne razlike među knjižničarima. Te razlike mogu proizlaziti iz različite organizacije rada, opremljenosti knjižnica i trenutnih potreba škola.

Višezadačnost školskih knjižničara tijekom mrežnih edukacija prvenstveno se odnosi na nastavak redovitih profesionalnih obveza: rada s učenicima, komunikacije i administrativnih zadataka, a ne na privatne aktivnosti. Višezadačnost je tako uvjetovana strukturom radnog okruženja, a ne nedostatkom samodiscipline ili motivacije.

3.2.3 Interpretacija deskriptivne statistike

Analiza pokazuje da školski knjižničari tijekom mrežnih edukacija najčešće obavljaju redovite radne zadatke, dok su privatne aktivnosti rijetke ili gotovo nepostojeće. Četiri aktivnosti imaju prosječnu ocjenu iznad 3.00, što znači da se provode između „povremeno” i „često”. Najčešća je aktivnost izdavanje i primanje knjiga ($M=3.66$), koju 59.6 % knjižničara obavlja često ili kontinuirano, dok ih samo 5,1 % to nikada ne čini, što pokazuje da knjižnice ostaju otvorene i funkcionalne i tijekom edukacija. Nadziranje ponašanja učenika ($M=3.05$) također je učestalo, pri čemu 40.8 % knjižničara redovito nadzire učenike, što upućuje na trajnu prisutnost korisnika u knjižnici. Razgovori s nastavnicima ($M=3.04$) potvrđuju da se komunikacija i suradnja s kolegama nastavlja i tijekom edukacija, dok pomoć u pronalaženju literature ($M=3.00$) pokazuje da knjižničari nastavljaju pružati stručnu podršku korisnicima i u tim okolnostima.

Administrativni zadaci i rad s učenicima čine osnovne aktivnosti knjižničara te zauzimaju gornji dio tablice po učestalosti ($M=2.22-2.96$). To su temeljni poslovi koji se ne mogu u potpunosti zaustaviti tijekom radnog vremena. Digitalne aktivnosti nevezane uz edukaciju, poput korištenja društvenih mreža, čitanja vijesti ili slanja privatnih poruka, imaju nisku do umjerenu učestalost ($M=1.66-2.36$). Gotovo polovica knjižničara

(43.0 %) nikada ne koristi društvene mreže tijekom edukacija, što ukazuje na samodisciplinu i profesionalni fokus.

Privatne aktivnosti bilježe najniže vrijednosti ($M < 2.00$), što znači da se događaju između „nikada” i „rijetko”. Više od 60 % knjižničara nikada ne obavlja kućanske poslove, ne komunicira s ukućanima niti brine o djeci tijekom edukacija. Ovi podaci jasno upućuju da većina knjižničara edukacije prati iz radnog okruženja, a ne od kuće. Najrjeđe aktivnosti su praćenje televizije ($M = 1.33$) i „nešto drugo” ($M = 1.33$); više od 80 % knjižničara nikada ih ne obavlja, što je očekivano s obzirom na kontekst praćenja edukacija iz knjižnice.

Visoka varijabilnost ($SD > 1.45$) uočena je kod aktivnosti kao što su unosenje podataka u katalog ($SD = 1.50$), vraćanje knjiga ($SD = 1.46$), obrada novih jedinica ($SD = 1.46$) i pomoć u pronalaženju literature ($SD = 1.46$). To znači da neki knjižničari ove zadatke obavljaju kontinuirano, dok ih drugi uopće ne provode, što može ovisiti o specifičnostima škola, organizaciji rada ili trenutačnim potrebama knjižnice.

Promatrajući prosječne vrijednosti po kategorijama aktivnosti, najveću učestalost imaju zadaci povezani s radom s učenicima ($M = 2.63-3.66$), zatim komunikacija s kolegama ($M = 2.75-3.04$) i administrativni poslovi ($M = 2.22-2.96$). Umjerenu učestalost bilježe pedagoški rad ($M = 2.42-2.55$), dok su digitalne aktivnosti nižeg intenziteta ($M = 1.66-2.36$), a privatne aktivnosti najmanje zastupljene ($M = 1.33-1.97$).

Sveukupno, rezultati potvrđuju da je višezadaćnost školskih knjižničara tijekom mrežnih edukacija prvenstveno povezana s kontinuiranim obavljanjem profesionalnih obveza – rada s učenicima, komunikacije i administrativnih zadataka, a ne s privatnim aktivnostima. Višezadaćnost je time određena strukturom radnog okruženja, a ne nedostatkom motivacije ili samodiscipline.

3.2.4. Razlike po dobnim skupinama

Analiza razlika po dobnim skupinama pokazuje da se obrasci višezadaćnosti među školskim knjižničarima jasno razlikuju s obzirom na životnu dob. Kruskal-Wallis test pokazao je da su razlike statistički značajne u gotovo svim analiziranim aktivnostima (30 od 31, $p < 0.05$), što potvrđuje da dob ima važan utjecaj na način i intenzitet obavljanja poslova tijekom mrežnih edukacija.

Najmlađa skupina knjižničara, do 30 godina, pokazuje najvišu razinu višezadaćnosti, osobito u administrativnim poslovima i radu s učenicima. Ovi knjižničari postižu najviše prosječne rangove u aktivnostima kao što su obrada novih jedinica ($H = 20.45$), čitanje i pisanje e-mailova ($H = 16.26$), unosenje podataka u katalog ($H = 16.19$), izdavanje knjiga ($H = 13.26$) i nadziranje ponašanja učenika ($H = 16.04$). Ovakav obrazac može se tumačiti kombinacijom profesionalnog entuzijazma, potrebe za dokazivanjem, manjka iskustva u postavljanju prioriteta i većom digitalnom kompetencijom. Mlađi knjižničari često žele biti dostupni svima, a njihova prirodna sklonost tehnologiji olakšava im prebacivanje između različitih zadataka.

Dobna skupina od 31 do 40 godina dominira u digitalnim aktivnostima i pedagoškom radu. Najviše prosječne rangove ostvaruju u korištenju društvenih mreža, čitanju portala, privatnim porukama te u svim aktivnostima pedagoškog rada – planiranju, pripremi za nastavu, kulturnim i medijskim projektima. Ova skupina ujedno ima i najviše rezultate u privatnim aktivnostima poput interakcije s ukućanima, kućanskih poslova i brige o djeci. Takav obrazac vjerojatno odražava životnu fazu u kojoj su mnogi članovi ove skupine roditelji male djece, uz potrebu balansiranja profesionalnih i privatnih obveza. Oni istodobno posjeduju dovoljnu tehnološku sigurnost i iskustvo za učinkovito upravljanje složenim zadacima, a nalaze se i u razdoblju profesionalnog vrhunca, što dodatno potiče aktivnost i angažiranost.

Skupina knjižničara u dobi od 41 do 50 godina pokazuje umjerenu, ali stabilnu razinu višezadačnosti, bez izraženih ekstrema u pojedinim područjima rada. Njihovi obrasci rada upućuju na uravnotežen odnos između administrativnih obveza, pedagoškog rada i digitalnih aktivnosti. Višezadačnost je prisutna u svakodnevnim poslovima, poput čitanja i pisanja e-mailova, rada u katalogu, izdavanja građe i planiranja nastavnih aktivnosti, ali se rjeđe pojavljuje u obliku intenzivnog paralelnog obavljanja većeg broja zadataka.

U digitalnom segmentu ova je skupina aktivna u profesionalnom praćenju stručnih portala i uporabi mrežnih alata, dok su privatne digitalne aktivnosti slabije zastupljene u usporedbi s mlađim skupinama. Takav se obrazac ponašanja može tumačiti kao rezultat profesionalne zrelosti i iskustva, uz zadržanu visoku razinu radne angažiranosti. Knjižničari ove dobi imaju razvijene strategije organizacije rada i jasnije postavljene granice između aktivnosti, uz manju potrebu za stalnim preusmjeravanjem pažnje, što omogućuje stabilniji tijek rada i kontinuirano obavljanje profesionalnih zadataka.

Skupina knjižničara između 51 i 60 godina pokazuje najnižu razinu višezadačnosti u gotovo svim područjima rada. Posebno su niske razine zabilježene u administrativnim poslovima (čitanje e-mailova, unos podataka, administrativni zadaci) i digitalnim aktivnostima (društvene mreže, portali, privatne poruke). Ovi se rezultati mogu tumačiti većim profesionalnim iskustvom, jasnije postavljenim granicama između aktivnosti, manjom sklonošću uporabi digitalnih kanala i izraženijom sposobnošću određivanja prioriteta. Iskusniji knjižničari češće razlikuju važne od sporednih zadataka te se usmjeravaju na bitne sastavnice posla, izbjegavajući pritom pretjerano raspršivanje pažnje.

Najstarija dobna skupina, u dobi iznad 60 godina, pokazuje najnižu razinu uključenosti u privatne aktivnosti. Budući da većina pripadnika ove skupine više nema izražene obiteljske obveze, granica između privatnog i profesionalnog života jasnije je postavljena. Edukacije se u ovoj skupini doživljavaju kao profesionalni angažman koji se ne preklapa s osobnim obvezama, što pridonosi stabilnosti radnog procesa, ali i manjoj fleksibilnosti.

U praksi, ovi obrasci imaju jasne implikacije za organizaciju edukacija. Mlađim knjižničarima moglo bi koristiti usmjeravanje na strategije upravljanja vremenom i višezadačnošću. Knjižničarima srednje životne dobi (31 – 50 godina) potrebno je osigurati veću fleksibilnost zbog obiteljskih obveza, dok bi starijim sudionicima (50+) trebalo omogućiti tehničku podršku i dublje, vremenski opuštenije edukacije koje ne zahtijevaju paralelno obavljanje više zadataka. Za škole to znači i potrebu da mlađe knjižničare podrže u postavljanju profesionalnih granica, srednju skupinu rasterete kroz prilagodljiv raspored, a starijima omoguće kontinuiranu podršku u digitalnom okruženju.

Ovi rezultati potvrđuju da višezadačnost među školskim knjižničarima nije homogena pojava, nego odražava različite faze profesionalnog razvoja, tehnološke kompetencije i životne okolnosti.

Tablica 3. Kruskal-Wallis test razlika u višezadačnosti po dobnim skupinama

Aktivnost	H	p	Najviši rang (dob)	Najniži rang (dob)
Administrativni poslovi				
Obrada novih jedinica	20.45	<0.001	do 30 (210.5)	31 – 40 (113.9)
Tehnička pomoć	17.44	<0.01	do 30 (196.3)	51 – 60 (119.8)
Čitanje/pisanje <i>e-mailova</i>	16.26	<0.01	do 30 (207.8)	51 – 60 (113.5)
Unošenje podataka u katalog	16.19	<0.01	do 30 (203.7)	51 – 60 (117.3)
Administrativni zadaci	14.86	<0.01	do 30 (197.8)	51 – 60 (114.1)
Vraćanje knjiga	14.00	<0.01	do 30 (184.8)	31 – 40 (114.4)
Rad s učenicima				
Nadziranje učenika	16.04	<0.01	do 30 (172.7)	31 – 40 (116.3)
Razgovori o lektiri	13.38	<0.01	do 30 (181.7)	>60 (121.3)
Izdavanje/primitak knjiga	13.26	<0.05	do 30 (177.1)	31 – 40 (111.8)
Pomoć u literaturi	11.93	<0.05	41 – 50 (153.3)	31 – 40 (119.7)
Komunikacija				
Komunikacija s zaposlenicima	14.29	<0.01	do 30 (178.7)	51 – 60 (119.5)
Razgovori s nastavnicima	14.12	<0.01	do 30 (172.0)	51 – 60 (119.9)
WhatsApp/Teams grupe	11.12	<0.05	do 30 (184.0)	51 – 60 (121.1)
Telefonski pozivi	9.50	<0.05	41 – 50 (150.0)	31 – 40 (122.0)
Digitalne aktivnosti				
Privatne poruke	13.59	<0.01	31 – 40 (157.3)	51 – 60 (119.1)
Čitanje portala	13.40	<0.01	31 – 40 (157.5)	51 – 60 (120.0)
Društvene mreže	10.82	<0.05	31 – 40 (154.0)	51 – 60 (125.6)
<i>Online</i> kupovina	10.82	<0.05	31 – 40 (152.9)	>60 (115.9)
Pedagoški rad				
Kulturne aktivnosti	15.23	<0.01	31 – 40 (160.8)	51 – 60 (115.4)
Planiranje aktivnosti	13.78	<0.01	31 – 40 (158.3)	51 – 60 (118.2)
Priprema za nastavu	12.34	<0.05	31 – 40 (156.7)	51 – 60 (119.8)
Medijska pismenost	15.23	<0.01	31 – 40 (159.2)	51 – 60 (116.9)
Privatne aktivnosti				
Interakcija s ukućanima	19.12	<0.001	31 – 40 (162.5)	>60 (98.3)
Kućanski poslovi	11.44	<0.05	31 – 40 (151.2)	>60 (105.7)
Briga o djeci	15.67	<0.01	31 – 40 (156.9)	>60 (102.1)

3.2.5. Razlike po vrsti ustanove

Analiza razlika u višezadačnosti prema vrsti ustanove pokazuje jasne i statistički značajne obrasce između knjižničara koji rade u osnovnim školama, gimnazijama i srednjim strukovnim školama. Kruskal-Wallis testom² utvrđene su razlike u 28 od 31 aktivnosti ($p < 0.05$), što upućuje na to da institucionalni kontekst snažno utječe na učestalost i vrstu zadataka koje knjižničari obavljaju tijekom mrežnih edukacija.

Knjižničari zaposleni u gimnazijama pokazuju najvišu razinu višezadačnosti u gotovo svim kategorijama aktivnosti. Najviši prosječni rangovi zabilježeni su u radu s učenicima, pedagoškom radu, komunikaciji i administrativnim poslovima. Gimnazijski knjižničari najčešće izdaju knjige (rang 171.6), pomažu u pronalaženju literature (156.2), organiziraju kulturne aktivnosti (165.2) i sudjeluju u planiranju nastave (163.4). Visoki rangovi u svim oblicima komunikacije (162 – 169) pokazuju da su izrazito uključeni u koordinaciju i suradnju unutar škole. Ovi rezultati mogu se objasniti specifičnostima gimnazijskog okruženja: učenici su zahtjevniji korisnici, češće koriste stručnu literaturu i traže podršku u istraživačkom radu, dok akademska kultura potiče knjižničare na veću angažiranost u pedagoškim i kulturnim aktivnostima. Dodatno, veća autonomija i viša očekivanja od gimnazijskih knjižničara povećavaju potrebu za istovremenim obavljanjem više zadataka.

U osnovnim školama knjižničari dominiraju u aktivnostima nadzora učenika (rang 152.4), što odražava dinamiku rada s mlađim učenicima i veću potrebu za disciplinarnim i organizacijskim prisustvom. Istodobno imaju niže rangove u komunikaciji s kolegama, što upućuje na manju mogućnost uključivanja u suradničke aktivnosti zbog stalne prisutnosti učenika u knjižnici. Velik broj učenika i gust raspored s čestim dolascima tijekom odmora dodatno ograničavaju vrijeme za druge zadatke. U tom kontekstu višezadačnost proizlazi više iz potrebe za stalnim reagiranjem na situacije u prostoru knjižnice nego iz paralelnog obavljanja profesionalnih zadataka.

Knjižničari u srednjim strukovnim školama pokazuju najnižu razinu višezadačnosti. Njihovi prosječni rangovi u gotovo svim aktivnostima, od rada s učenicima do pedagoškog i komunikacijskog rada, su najniži (95 – 110). To se može objasniti nižom učestalošću korištenja knjižnice među učenicima strukovnih škola, većim naglaskom na praktičnu nastavu i različitim organizacijskim prioritetima škola. U takvom okruženju knjižničari češće mogu privremeno zatvoriti knjižnicu tijekom edukacija i usredotočiti se na praćenje sadržaja bez potrebe za istodobnim obavljanjem više zadataka.

Usporedba prosječnih rangova po kategorijama dodatno potvrđuje ove razlike. Gimnazijski knjižničari imaju najviše vrijednosti u radu s učenicima (158.5), pedagoškom radu (163.8) i komunikaciji (164.8), osnovnoškolski su u sredini (145 – 142), dok su knjižničari u strukovnim školama najniži (100 – 107).

Praktične implikacije ovih razlika višestruke su. Organizatori edukacija trebali bi prilagoditi sadržaj i format različitim vrstama škola: gimnazijskim knjižničarima ponuditi složenije i interaktivnije programe koji će poticati primjenu znanja u dinamičnom okruženju, osnovnoškolskim knjižničarima kraće i praktične module koji uzimaju u obzir česte prekide rada, a knjižničarima u strukovnim školama omogućiti asinkrone formate koji im odgovaraju zbog stabilnijeg radnog ritma. Za škole, rezultati potvrđuju potrebu za boljom organizacijskom podrškom knjižničarima: gimnazijama kako bi se rasteretili najopterećeniji djelatnici, osnovnim školama kako bi se osigurala mogućnost zatvaranja knjižnice tijekom odmora, a strukovnim školama kao primjer učinkovitijeg modela rada s nižom razinom višezadačnosti.

Ukupno gledano, razlike po vrsti ustanove pokazuju da višezadačnost nije univerzalna karakteristika knjižničarskog rada, nego odražava razlike u korisničkoj popula-

²H = Kruskal-Wallis H statistika; p = razina značajnosti; Brojevi u zagradama predstavljaju prosječne rangove

Tablica 4. Kruskal-Wallis test razlika u višezadačnosti po vrsti ustanove

Aktivnost	H	p	Najviši rang	Najniži rang
Rad s učenicima				
Nadziranje učenika	24.43	<0.001	Osnovna škola (152.4)	Srednja strukovna (95.3)
Izdavanje/primitak knjiga	22.90	<0.001	Gimnazija (171.6)	Srednja strukovna (99.8)
Razgovori o lektiri	20.43	<0.001	Gimnazija (158.0)	Srednja strukovna (100.9)
Pomoć u literaturi	16.31	<0.01	Gimnazija (156.2)	Srednja strukovna (104.0)
Administrativni poslovi				
Vraćanje knjiga	16.71	<0.01	Gimnazija (160.1)	Srednja strukovna (105.9)
Obrada jedinica	16.16	<0.01	Gimnazija (162.6)	Srednja strukovna (107.1)
Unošenje podataka	13.47	<0.01	Gimnazija (162.9)	Srednja strukovna (109.6)
Pedagoški rad				
Medijska pismenost	15.23	<0.01	Gimnazija (166.8)	Srednja strukovna (105.2)
Kulturne aktivnosti	14.56	<0.01	Gimnazija (165.2)	Srednja strukovna (106.5)
Planiranje aktivnosti	13.78	<0.01	Gimnazija (163.4)	Srednja strukovna (107.9)
Priprema za nastavu	12.34	<0.05	Gimnazija (159.7)	Srednja strukovna (109.8)
Komunikacija				
Komunikacija s zaposlenicima	13.93	<0.01	Gimnazija (166.8)	Osnovna škola (140.7)
Razgovori s nastavnicima	12.70	<0.05	Gimnazija (162.3)	Osnovna škola (141.3)
Telefonski pozivi	9.78	<0.05	Gimnazija (168.1)	Osnovna škola (138.6)
WhatsApp/Teams grupe	10.01	<0.05	Gimnazija (162.0)	Osnovna škola (136.8)
Digitalne aktivnosti				
Čitanje portala	11.23	<0.05	Gimnazija (162.5)	Osnovna škola (135.1)
Privatne poruke	10.89	<0.05	Gimnazija (161.0)	Osnovna škola (135.9)
Društvene mreže	10.45	<0.05	Gimnazija (158.8)	Osnovna škola (135.4)

3.2.6. Koncentracija i pažnja

Ispitanici su procijenili razinu koncentracije i pažnje tijekom mrežnih edukacija. Rezultati pokazuju da knjižničari u prosjeku nemaju ozbiljnih problema s održavanjem pažnje, iako gotovo polovica povremeno gubi fokus. Gotovo 50 % ispitanika navodi da im pažnja ponekad odluta, a 49 % priznaje da ponekad razmišljaju o drugim stvarima. Međutim, većina (78.3 %) tvrdi da su najčešće usmjereni na predavanje.

Ovaj rezultat potvrđuje umjerene probleme s koncentracijom. Samo 10 % ispitanika često ili uvijek osjeća gubitak pažnje, dok ih većina pokušava ostati fokusirana unatoč ometanjima. Pojava gubitka koncentracije nije povezana s nedostatkom motivacije, već s vanjskim čimbenicima poput dolazaka učenika, poziva i upita kolega tijekom edukacija. U kontekstu višezadačnosti, rezultati potvrđuju da knjižničari ne biraju takav način rada, već ga uvjetuje njihovo radno okruženje. Gubitak pažnje uglavnom je rezultat prekida izvana, a ne unutarnje distrakcije.

Tablica 5. Samoprocjena koncentracije i pažnje tijekom mrežnih edukacija (N=277)

Tvrdnja	Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
Lako gubim koncentraciju	7.9 %	32.9 %	49.5 %	8.3 %	1.4 %
Često mi pažnja odluta	8.3 %	36.5 %	46.9 %	7.6 %	0.7 %
Uglavnom sam usmjeren na predavanje	1.1 %	2.9 %	17.7 %	55.6 %	22.7 %
Sklon sam razmišljati o drugim stvarima	7.2 %	29.6 %	49.1 %	12.3 %	1.8 %

3.2.7. Percepcija višezadačnosti i njezin utjecaj na učenje

Mišljenja knjižničara o razini višezadačnosti razlikuju se. Oko 41.1 % ispitanika smatra da tijekom mrežnih edukacija obavlja više dodatnih aktivnosti nego na edukacijama uživo, dok 38.3 % ne uočava razliku ili procjenjuje da tada istodobno obavlja manje aktivnosti. Preostalih 20.6 % zauzima neutralan stav.

Ovi rezultati potvrđuju da percepcija višezadačnosti ovisi o individualnim okolnostima – ponajprije o mjestu praćenja edukacija, mogućnosti zatvaranja knjižnice i organizacijskim pravilima škole. Višezadačnost nije univerzalno iskustvo, nego reflektira razlike u radnim uvjetima.

Većina knjižničara procjenjuje da višezadačnost ima ograničen, ali ne uvijek negativan utjecaj na učenje. Trećina (32.9 %) smatra da višezadačnost otežava učenje, dok 24.2 % navodi da im ne predstavlja problem. Najveći udio (43.0 %) zauzima ambivalentan odnos prema ometanju, Procjenjuju da ih ponekad ometa, a ponekad ne.

Ambivalentnost može proizlaziti iz više čimbenika: vrste aktivnosti (izdavanje knjiga ne ometa jednako kao razgovor s kolegom), važnosti sadržaja, navike na istodobno obavljanje zadataka ili individualnih razlika u sposobnosti usmjeravanja pažnje. Ovi rezultati potvrđuju da knjižničari svjesno balansiraju između profesionalnih obveza i praćenja sadržaja, pri čemu prilagođavaju pažnju prema okolnostima.

3.2.8. Razvoj kompetencija i zadovoljstvo edukacijama i organizatorima

Knjižničari visoko ocjenjuju doprinos mrežnih edukacija svom profesionalnom razvoju. Najveći učinak prepoznaju u području digitalnih alata (67.1 %) i pedagoškog rada (65.7 %), dok je nešto manji u području suradnje s učiteljima i nastavnicima (49.8 %).

Općenito, 57 – 67 % ispitanika navodi da su mrežne edukacije u velikoj ili potpunoj mjeri doprinijele razvoju profesionalnih kompetencija. Usprkos višezadačnosti i čestim prekidima, knjižničari uspijevaju usvojiti sadržaje, što potvrđuje njihovu visoku razinu motivacije i kvalitetu samih edukacija. Niža procjena suradnje s nastavnicima može upućivati na nedovoljno poticanje međukolegijalnog umrežavanja u online formatu.

Zadovoljstvo mrežnim edukacijama izrazito je visoko. Više od 90 % knjižničara smatra edukacije korisnima za profesionalni razvoj, 88.8 % je zadovoljno organizacijom i strukturom, 82.7 % sadržajem, a oko 80 % interaktivnošću i tehničkom izvedbom.

Paradoksalno, usprkos objektivnim preprekama – otvorenim knjižnicama (78 %), nedostatku „ne ometaj” režima (49 %) i čestim prekidima – knjižničari izražavaju visoko zadovoljstvo edukacijama. To sugerira da kvaliteta sadržaja i profesionalna motivacija nadmašuju negativan učinak radnog okruženja. Takav rezultat odražava profesionalnu kulturu usmjerenu na konstruktivno vrednovanje edukacija.

Tablica 6. Zadovoljstvo različitim aspektima mrežnih edukacija (N=277)

Aspekt	U potpunosti	Uglavnom	U K U P N O pozitivno
Korisnost za profesionalni razvoj	41.5 %	48.7 %	90.3 %
Dobra organizacija i struktura	30.0 %	58.8 %	88.8 %
Sadržaj zadovoljava profesionalne potrebe	19.9 %	62.8 %	82.7 %
Interaktivnost i mogućnost sudjelovanja	28.9 %	51.3 %	80.1 %
Tehnička izvedba omogućuje praćenje	23.1 %	56.0 %	79.1 %

Najvišu razinu zadovoljstva ispitanici iskazuju prema edukacijama Agencije za odgoj i obrazovanje (75.1 %) i Hrvatske mreže školskih knjižničara (68.6 %), dok je zadovoljstvo edukacijama CSSU-a, CARNET-a i MZOM-a umjereno (45 – 50 %). Postoji jasna povezanost između učestalosti sudjelovanja i razine zadovoljstva – organizatori koji češće provode edukacije ujedno su i bolje ocijenjeni.

Velika većina knjižničara (90.6 %) redovito ili povremeno daje povratne informacije organizatorima edukacija, što pokazuje visok stupanj profesionalne odgovornosti i želju za unaprjeđenjem programa.

Unatoč aktivnom sudjelovanju u evaluacijama, samo 7.6 % ispitanika smatra da su njihove povratne informacije dovele do stvarnih promjena. Više od trećine (36.1 %) vidi djelomične učinke, dok 27.8 % ne primjećuje nikakve promjene. Ovaj jaz između visoke participacije (91 %) i niskog opaženog učinka (8 %) upućuje na potrebu za boljom komunikacijom organizatora o tome kako se povratne informacije koriste i koje su konkretne mjere poduzete.

3.2.9. Kvalitativni nalazi

Tematska analiza otvorenih odgovora pokazuje da knjižničari višezadaćnost najčešće povezuju s dolascima učenika i posudbom knjiga (41 %), gubitkom koncentracije (20 %) te ometanjima od strane kolega i uprave (15 %). Mnogi navode da je praćenje edukacija iz knjižnice glavni izvor distrakcije, dok praćenje od kuće ne nudi nužno bolje uvjete.

Najveći problem javlja se kada edukacija zahtijeva interaktivno sudjelovanje (chat, ankete, Mentimeter), jer tada knjižničari često propuštaju dijelove predavanja zbog obavljanja redovnih zadataka.

Najčešći prijedlog odnosi se na mogućnost snimki i naknadnog gledanja edukacija (30 %), što bi omogućilo praćenje propuštenih dijelova i smanjenje stresa. Slijede prijedlozi za poboljšanje tehničke kvalitete (16 %), fleksibilne termine (16 %), unaprijed dostupne materijale (9 %) i veću interaktivnost (11 %). Ovi prijedlozi upućuju na potrebu za većom fleksibilnošću i pristupačnošću mrežnih edukacija.

4. Rasprava i zaključna razmatranja o provedenom istraživanju

Ovo istraživanje predstavlja prvi sustavni pokušaj empirijskog proučavanja višezadaćnosti školskih knjižničara tijekom mrežnih edukacija u hrvatskom kontekstu. Rasprava rezultata temelji se na usporedbi dobivenih nalaza s postavljenim hipotezama i dosadašnjim istraživanjima. Rezultati u velikoj mjeri potvrđuju pretpostavku (H1) da obrasci višezadaćnosti proizlaze ponajprije iz organizacijskih uvjeta rada, a ne iz individualnih osobina ili nedostatka samodiscipline. Najvažniji nalaz istraživanja jest da školski knjižničari nastavljaju obavljati redovite profesionalne zadatke tijekom mrežnih edukacija, pri čemu su privatne aktivnosti gotovo nepostojeće. Ovaj obrazac jasno ukazuje na to da višezadaćnost nije izbor, već nužnost uvjetovana organizacijskim okvirom unutar kojeg knjižničari djeluju.

Analiza učestalosti pojedinih aktivnosti pokazuje da se najčešće odvijaju zadaci vezani uz redovito poslovanje knjižnice. Izdavanje i primanje knjiga najčešća je aktivnost tijekom edukacija, što je izravna posljedica činjenice da 78 % knjižnica ostaje otvoreno tijekom edukacija. Nadziranje ponašanja učenika, razgovori s nastavnicima i pomoć u pronalaženju literature potvrđuju da knjižničari ni u vrijeme profesionalnog usavršavanja ne mogu obustaviti pružanje usluga korisnicima. Ovakav nalaz u skladu je s teorijskim okvirom koji višezadaćnost promatra kao adaptivnu strategiju u situacijama višestrukih zahtjeva iz okruženja, a ne kao osobnu preferenciju ili manjak pažnje. U tom se kontekstu, višezadaćnost školskih knjižničara može prije povezati s učenjem koje se odvija uz prekide i s preusmjeravanjem pažnje između zadataka nego namjernim istovremenim obavljanjem više aktivnosti.

Posebno zabrinjava činjenica da gotovo polovica knjižničara nema mogućnost aktiviranja režima ne ometaj tijekom edukacija, dok više od polovice škola nema jasno definirane smjernice koje bi omogućile neometano praćenje stručnog usavršavanja. Iako se od knjižničara očekuje kontinuirano stručno usavršavanje, istodobno se od njih zahtijeva stalna dostupnost korisnicima, što ukazuje na nesklad između profesionalnih obveza i osobnog razvoja. Na to upućuju i prikupljeni podaci: u znatnom broju škola ne postoje organizacijski uvjeti koji bi knjižničarima omogućili sudjelovanje u edukacijama bez prekida, čime se povećava vjerojatnost višezadaćnosti tijekom mrežnih oblika stručnog usavršavanja.

Razlike prema dobi potvrđuju teorijske pretpostavke o varijacijama u obrascima višezadaćnosti tijekom profesionalnog životnog vijeka. Ovi nalazi podupiru hipotezu (H2), prema kojoj se razlike u obrascima višezadaćnosti mogu povezati s profesionalnim iskustvom i radnim kontekstom. Najmlađi knjižničari pokazuju najvišu razinu višezadaćnosti, što je u skladu s istraživanjima koja ističu višu razinu digitalne kompetencije i sklonost paralelnom radu među mlađim generacijama. Međutim, ove nalaze ne treba tumačiti samo kroz generacijski okvir, već kroz prizmu profesionalnog iskustva i učinkovitog upravljanja vremenom. Mlađi knjižničari još uvijek razvijaju strategije određivanja prioriteta i postavljanja profesionalnih granica, dok su stariji kolege iskustvom stekli sposobnost jasnijeg razlikovanja između važnih i sporednih zadataka. Visoka višezadaćnost knjižničara u dobi od 31 do 40 godina, osobito u pedagoškim aktivnostima i privatnim obvezama, odražava životnu fazu u kojoj se balansiraju profesionalne ambicije i obiteljske odgovornosti. Dobiveni nalazi upućuju na praktične implikacije za oblikovanje mentorskih programa i podršku u različitim fazama profesionalnog razvoja.

Razlike prema vrsti ustanove još su izraženije. Gimnazijski knjižničari dominiraju u gotovo svim kategorijama višezadaćnosti, što odražava specifičnosti akademski orijentiranog okruženja s većim očekivanjima prema knjižničnoj službi. Gimnazijski učenici češće koriste stručnu literaturu, zahtijevaju podršku u istraživačkom radu i očekuju veću dostupnost knjižničara. Kulturna klima gimnazija, koja naglašava intelektualnu aktivnost i akademsku izvrsnost, postavlja više standarde pred knjižničare i potiče njihovu kontinuiranu angažiranost. S druge strane, knjižničari u srednjim stru-

kovnim školama u ovom su istraživanju iskazali najnižu razinu višezadačnosti. Budući da dostupni podaci ne omogućuju jednoznačno tumačenje toga rezultata, on se ne može izravno povezati s pretpostavkom o manjoj ulozi knjižnice u strukovnim programima. Naprotiv, mnoge strukovne škole imaju knjižnice s visokom razinom korisničke aktivnosti pa je vjerojatnije da se uočeni rezultat odnosi na specifičnosti pojedinih radnih okruženja ili organizacijskih rješenja u školama obuhvaćenima uzorkom.

Osnovnoškolski knjižničari zauzimaju srednji položaj, pri čemu dominira potreba za nadzorom mlađih učenika, što potvrđuje važnost odgojne i organizacijske uloge knjižničara u nižim razredima obrazovanja.

Paradoksalno, usprkos prisutnosti višezadačnosti i strukturalnim preprekama, knjižničari izražavaju visoku razinu zadovoljstva mrežnim edukacijama. Više od 90 % ispitanika smatra edukacije korisnima za profesionalni razvoj, a većina je zadovoljna organizacijom, sadržajem i tehničkom izvedbom. Ovaj nalaz može se tumačiti kroz teoriju samodeterminacije koja naglašava važnost unutarnje motivacije i percipiranih koristi učenja. Rezultati time potvrđuju hipotezu (H3) o povezanosti percipirane kontrole i zadovoljstva mrežnim edukacijama, čime se potvrđuje važnost samoregulacijskih mehanizama u mrežnom učenju. Knjižničari prepoznaju vrijednost stručnog usavršavanja i uspijevaju razlikovati objektivne uvjete učenja od vlastite procjene korisnosti sadržaja. Takva orijentacija pokazuje visoku razinu profesionalizma i usmjerenosti kontinuiranom razvoju, ali istodobno može prikriti strukturne probleme i odgoditi potrebne organizacijske promjene.

Kvalitativni nalazi dodatno obogaćuju razumijevanje iskustva knjižničara. Najčešći prijedlozi odnose se na mogućnost snimanja i naknadnog gledanja edukacija, što bi omogućilo fleksibilnije praćenje i kompenzaciju propuštenih dijelova uslijed prekida. Ovaj prijedlog u skladu je s načelima andragoškog pristupa koji naglašava potrebu za prilagođavanjem učenja specifičnim uvjetima odraslih polaznika. Zahtjev za mogućnošću zatvaranja knjižnice tijekom edukacija izravno ukazuje na osnovni problem: profesionalni razvoj ne može se odvijati uspješno ako istodobno zahtijeva obavljanje redovitih poslova. Ovaj nalaz potvrđuje da knjižničari svjesno prepoznaju ograničenja svog radnog okruženja i traže realna rješenja, pri čemu se rijetko pozivaju na kadrovska pojačanja koja nisu realistična u kontekstu hrvatskog školskog sustava.

Ograničenja istraživanja važno je transparentno priznati. Korištenje prigodnog uzorka ograničava generalizabilnost nalaza na cijelu populaciju školskih knjižničara, iako geografska pokrivenost svih županija i zastupljenost različitih vrsta škola osiguravaju određenu reprezentativnost. Samoprocjena kao metoda prikupljanja podataka podložna je subjektivnosti i pristranosti sjećanja, što znači da stvarna učestalost nekih aktivnosti može odstupati od prijavljene. Istraživanje ne uključuje objektivne mjere učenja poput testova znanja ili analiza aktivnosti na platformama za učenje, što bi pružilo potpuniju sliku učinka višezadačnosti. Neravnomjerna distribucija po dobi, s malim brojem najmlađih i najstarijih ispitanika, ograničava statističku snagu usporedbi za te skupine. Također, dominacija osnovnih škola u uzorku može utjecati na ukupne rezultate, iako distribucija odgovara stvarnoj strukturi zaposlenih u školskim knjižnicama.

Unatoč ograničenjima, istraživanje ima značajne praktične implikacije. Za organizatore edukacija, rezultati upućuju na potrebu za razvojem hibridnih modela koji kombiniraju sinkronu interakciju s asinkronim materijalima. Snimke edukacija, unaprijed dostupni materijali i fleksibilni termini omogućili bi knjižničarima da propuštene dijelove nadoknade u prikladnije vrijeme. Formatu koji ne zahtijevaju kontinuirano aktivno sudjelovanje bili bi prikladniji za one koji ne mogu osigurati neometano praćenje. Programi bi trebali biti prilagođeni različitim kontekstima: gimnazijskim knjižničarima složeniji i interaktivniji sadržaji, osnovnoškolskim knjižničarima kraći i

praktičniji moduli koji uzimaju u obzir česte prekide, a knjižničarima u strukovnim školama asinkroni formati koji odgovaraju njihovom stabilnijem ritmu rada.

Za Agenciju za odgoj i obrazovanje i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih, nalazi ukazuju na potrebu za jasnom politikom o sudjelovanju u stručnom usavršavanju. Nalazi također pokazuju da dio školskih knjižničara nema organizacijske uvjete koji bi im omogućili neometano praćenje edukacija. Budući da je istraživanje bilo usmjereno isključivo na školske knjižničare, zaključci se odnose na njihovu profesionalnu praksu i ne obuhvaćaju ostale zaposlenike u školi. U skladu s time, rezultati upućuju na potrebu za jasnijim organizacijskim rješenjima unutar knjižnica i škola, primjerice privremenim preusmjeravanjem poslova ili osiguravanjem vremena za praćenje edukacija bez stalnih prekida. U gimnazijama, gdje je zabilježena najviša razina višezadačnosti, dodatna razrada radnog opterećenja može biti korisna, kao i dogovoreni oblici suradnje s nastavnicima koji olakšavaju sudjelovanje u stručnom usavršavanju.

Za samu profesiju školskog knjižničarstva, rezultati potvrđuju potrebu za jačanjem profesionalnog identiteta i zagovaranjem boljih radnih uvjeta. Hrvatska mreža školskih knjižničara i druge profesionalne udruge mogu doprinijeti razvoju standarda stručnog usavršavanja pružanjem strukovnih smjernica i prepoznavanjem potreba knjižničara. Uloga sindikata u pitanjima radnih uvjeta ostaje izvan okvira ovog istraživanja, koje je bilo usmjereno na profesionalnu zajednicu knjižničara, no u drugim kontekstima predstavlja važnu temu za buduća istraživanja i razvoj odgovarajućih smjernica. Mentorski programi za mlađe knjižničare trebali bi uključivati strategije upravljanja vremenom i višezadačnošću, dok bi razmjena iskustava između knjižničara iz različitih vrsta škola mogla omogućiti učenje o različitim organizacijskim rješenjima.

Rad školskih knjižničara u Republici Hrvatskoj definiran je nizom propisa koji određuju njihove profesionalne obveze, pedagošku ulogu i organizacijske uvjete rada. Najnoviji Standard za školske knjižnice (NN 61/2023) određuje ustroj, funkcije i minimalne uvjete za kvalitetno funkcioniranje školskih knjižnica, uključujući kadrovske preporuke, oblike rada s korisnicima te ulogu knjižničara u razvoju informacijske i digitalne pismenosti. Međutim, Standard ne sadržava odredbe koje reguliraju organizacijske uvjete tijekom sudjelovanja knjižničara u stručnom usavršavanju. U dokumentu se ne spominju mehanizmi koji bi osigurali neometano vrijeme za edukacije, poput privremenog zatvaranja knjižnice, preusmjeravanja upita korisnika ili drugih oblika organizacijske podrške. Pravilnik o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi (NN 34/2014) definira 40-satno radno vrijeme školskih knjižničara, podjelu radnih obveza te uključuje i obvezu stručnog usavršavanja kao sastavnicu radnog tjedna. Iako Pravilnik precizira vrste poslova koje knjižničar obavlja, ne propisuje način organizacije rada knjižnice tijekom edukacija. Ne predviđa se mogućnost privremenog zatvaranja knjižnice, ne definira se režim rada bez prekida (tzv. režim „ne ometaj“) niti se navodi način redistribucije korisničkih obveza tijekom sudjelovanja u stručnom usavršavanju. Stoga se iz postojećih propisa ne može razabrati kojim se organizacijskim modelom školama preporučuje omogućiti knjižničarima neometano praćenje edukacija.

Dodatni dokumenti, poput Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 156/2023) te Zakona o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (NN 36/2024), opisuju stručne poslove knjižničara i obvezu stalnog stručnog usavršavanja, ali također ne pružaju operativne smjernice o tome kako se rad knjižnice organizira u vrijeme edukacija. Ni u tim dokumentima ne postoje odredbe o privremenom oslobađanju knjižničara od neposrednih korisničkih obveza tijekom edukacija, niti se navode primjeri organizacijskih rješenja koja omogućuju neprekinuto sudjelovanje na stručnom usavršavanju.

Budući da važeći normativni okvir ne sadržava specifična rješenja za osiguravanje neometanog vremena za edukacije, ni za školske knjižničare ni za ostale stručne surad-

nike, komparativna analiza među profesionalnim skupinama ne može se temeljiti na propisima. Ova činjenica posebno je važna u kontekstu tumačenja rezultata istraživanja višezadačnosti tijekom mrežnih edukacija, jer upućuje na to da problem nije moguće povezati s nepoštivanjem propisane prakse – naprotiv, praksa nije normativno uređena. Time se olakšava razumijevanje razlika među školama i heterogenosti organizacijskih rješenja, kao i uloga koju takva neuređenost može imati u pojavnim oblicima višezadačnosti školskih knjižničara. U širem smislu, normativni okvir pruža opći institucionalni kontekst, ali ne podržava detaljnija operativna rješenja koja bi omogućila sustavno osmišljeno stručno usavršavanje u uvjetima minimalne višezadačnosti. Stoga se buduće preporuke i prijedlozi za unapređenje organizacijskih uvjeta za stručni razvoj nužno temelje na empirijskim uvidima, a ne na postojećim propisima.

Istraživanje otvara niz pitanja za buduća istraživanja. Prvo, potrebno je istražiti objektivne učinke višezadačnosti na rezultate učenja, koristeći testove znanja, analizu aktivnosti na platformama ili praćenje primjene naučenog u praksi. Drugo, longitudinalna studija mogla bi pratiti razvoj strategija upravljanja višezadačnošću tijekom profesionalnog vijeka i identificirati čimbenike koji doprinose uspješnoj prilagodbi. Treće, komparativna istraživanja s drugim profesionalnim skupinama koje se suočavaju sa sličnim izazovima, npr. zdravstvenih djelatnika ili socijalnih radnika, mogla bi ponuditi širu perspektivu o višezadačnosti u stručnom usavršavanju. Četvrto, intervencijske studije koje bi eksperimentalno uvele različite organizacijske modele i pratile njihov učinak pružile bi dokaze o najučinkovitijim rješenjima.

Istraživanje potvrđuje da je višezadačnost školskih knjižničara tijekom mrežnih edukacija realna pojava, ali da nije rezultat osobnog izbora ili nedostatka profesionalizma. Višezadačnost je prije svega strukturalni problem koji zahtijeva sustavna rješenja na razini obrazovne politike, organizacije škola i dizajna stručnog usavršavanja. Knjižničari pokazuju izvanrednu sposobnost balansiranja između višestrukih zahtjeva, ali ta sposobnost ne bi smjela biti preduvjet za sudjelovanje u profesionalnom razvoju. Pravo na kvalitetno stručno usavršavanje u neometanim uvjetima temeljno je profesionalno pravo koje zahtijeva institucionalno priznanje i podršku. Dobiveni rezultati u cjelini potvrđuju većinu postavljenih hipoteza te podupiru teorijski okvir koji višezadačnost tumači kao oblik prilagodbe zahtjevima radnog okruženja. Samo sustavne promjene mogu osigurati da stručno usavršavanje ispuní svoju svrhu – kontinuirano unapređivanje kompetencija koje će u konačnici koristiti svim korisnicima školskih knjižnica.

5. Zaključak

U okviru ovog istraživanja analiziran je fenomen višezadačnosti školskih knjižničara tijekom mrežnih edukacija s ciljem razumijevanja načina na koji organizacijski i individualni čimbenici oblikuju to iskustvo te njegovih posljedica za kvalitetu profesionalnog razvoja. Istraživanje je provedeno u skladu s postavljenim istraživačkim pitanjima i hipotezama, a analiza dobivenih podataka potvrdila je većinu početnih pretpostavki. Integracijom kognitivnih, andragoških i organizacijskih perspektiva, rad pruža cjelovit uvid u međudjelovanje strukturnih uvjeta rada, obrazovnih praksi i individualnih strategija upravljanja pažnjom.

Pregled relevantne literature potvrdio je da višezadačnost predstavlja značajan izazov za učenje odraslih u digitalnom okruženju. Teorija kognitivnog opterećenja objašnjava kako istodobno obavljanje više zadataka ili učestalo prebacivanje između njih povećava opterećenje radne memorije i otežava dubinsku obradu informacija, dok modeli samoregularanog učenja naglašavaju važnost planiranja, praćenja i kontrole pažnje u digitalnom okruženju. Andragoški pristupi ističu potrebu za autonomijom, iskustvenim učenjem i primjenjivošću znanja, što se u uvjetima stalnih prekida očituje u povećanim zahtjevima prema odraslim polaznicima. U hrvatskom školskom sustavu, u kojem knjižničari često djeluju kao jedini stručnjaci za informacijske resurse, ovi su izazovi dodatno naglašeni.

Empirijski nalazi potvrdili su da je višezadaćnost školskih knjižničara tijekom mrežnih edukacija prvenstveno profesionalno i organizacijski uvjetovana. Tijekom edukacija najčešće se nastavljaju redoviti poslovi: izdavanje i primitak građe ($M=3,66$; 59.6 % često ili kontinuirano), nadziranje učenika ($M=3,05$), komunikacija s nastavnicima ($M=3,04$) i pomoć u pronalaženju literature ($M=3,00$), dok su privatne aktivnosti rijetke. U 78 % slučajeva knjižnice ostaju otvorene tijekom edukacija, a gotovo polovica ispitanika navodi da nema mogućnost privremenog prekida neposrednih korisničkih zahtjeva, odnosno uspostave rada u režimu ne ometaj. U kontekstu ovog istraživanja taj se režim odnosi na privremeno organizacijsko rješenje koje knjižničaru omogućuje neometano praćenje edukacije, primjerice preuzimanje korisničkih upita od strane drugoga zaposlenika ili dogovoreno razdoblje u kojem korisnici ne dolaze u knjižnicu. Prikupljeni podaci upućuju na to da takva rješenja nisu dostupna u svim školama. Razlike su statistički značajne po dobi u većini aktivnosti (30 od 31; $p<0,05$). Najmlađi knjižničari pokazuju najvišu razinu višezadaćnosti, što odražava kombinaciju profesionalnog entuzijazma, potrebe za dokazivanjem i manjka iskustva u postavljanju prioriteta. Skupina 31 – 40 godina dominira u digitalnim i pedagoškim zadacima, dok stariji knjižničari (51 – 60 godina) pokazuju najnižu razinu višezadaćnosti, što se može pripisati iskustvu, jasnije postavljenim granicama i većoj sposobnosti određivanja prioriteta. Dobiveni rezultati u cjelini potvrđuju početne pretpostavke o prevladavajućem utjecaju organizacijskih čimbenika na obrasce višezadaćnosti te o razlikama prema dobi i vrsti škole. Po vrsti ustanove, gimnazijski knjižničari ostvaruju najviše rangove višezadaćnosti, osnovnoškolski knjižničari češće nadziru učenike, a knjižničari u strukovnim školama bilježe najniže vrijednosti zbog specifičnosti organizacije nastave i manjeg korištenja knjižnice.

Unatoč objektivnim ograničenjima, knjižničari iskazuju visoku razinu zadovoljstva mrežnim edukacijama te percipiraju značajan razvoj profesionalnih kompetencija. Više od 90 % ispitanika smatra edukacije korisnima za profesionalni razvoj, što upućuje na visoku razinu unutarnje motivacije i sposobnost prepoznavanja vrijednosti stručnog usavršavanja neovisno o kontekstu praćenja. Uočen paradoks između visokog zadovoljstva i objektivnih ograničenja ukazuje na profesionalnu kulturu u kojoj knjižničari vrednuju učenje i u uvjetima povećanih zahtjeva, ali istodobno upućuje na potrebu za jasnijim organizacijskim rješenjima koja bi olakšala sudjelovanje u edukacijama. Važno je istaknuti da u postojećim propisima, kao ni u praksi školskih ustanova, ne postoji standardizirano rješenje za osiguravanje vremena tijekom kojega bi stručni suradnici, uključujući školske knjižničare, mogli pratiti edukacije bez prekida, što otežava usporedbu i smještanje ovog pitanja u širi institucionalni kontekst. Praktične implikacije proizlaze iz opaženih obrazaca ponašanja i odnose se na tri razine.

(1) Na razini upravljanja i organizacije rada moguće je razmotriti različite modele organizacije vremena za stručno usavršavanje. U ovom istraživanju režim ne ometaj označuje privremeno organizacijsko rješenje koje knjižničaru omogućuje praćenje edukacije bez prekida tijekom kraćeg razdoblja, primjerice preusmjeravanjem korisničkih upita ili dogovorenim ograničavanjem dolazaka u knjižnicu. Takav pristup ne podrazumijeva trajno zatvaranje knjižnice, već mogućnost da se u određenom broju sati stručnog usavršavanja godišnje osigura unaprijed dogovoreno vrijeme za praćenje edukacija.

(2) Na razini planiranja i provedbe edukacija korisno je razvijati fleksibilnije formate, poput snimljenih sadržaja, asinkronih aktivnosti i jasno strukturiranih zadataka.

(3) Na razini profesionalnog razvoja mogu se oblikovati programi mentorirane podrške u upravljanju vremenom i pažnjom, uz dodatnu tehničku i metodičku potporu prilagođenu različitim dobnim skupinama. Profesionalne udruge mogu pridonijeti ovom području zagovaranjem rješenja utemeljenih na empirijskim pokazateljima, a također bi trebale aktivno sudjelovati u zagovaranju boljih radnih uvjeta i u razvoju standarda koji omogućuju kvalitetno učenje.

Ograničenja istraživanja uključuju prigodan uzorak, oslanjanje na samoprocjene ispitanika te neravnomjernu zastupljenost dobnih skupina, što ograničava mogućnost generalizacije nalaza. Buduća bi istraživanja trebala uključiti objektivnije pokazatelje učenja, longitudinalno praćenje razvoja strategija upravljanja višezadačnošću te komparativne analize s drugim profesionalnim skupinama, čime bi se omogućilo donošenje pouzdanijih zaključaka.

Višezadačnost školskih knjižničara tijekom mrežnih edukacija treba promatrati kao organizacijski i sustavni izazov, a ne individualni nedostatak. Pravo na neometano stručno usavršavanje može se smatrati temeljnim profesionalnim pravom knjižničara, koje zahtijeva odgovarajuću organizacijsku potporu. Dobiveni podaci upućuju na to da bi jasnije definirani uvjeti praćenja edukacija, fleksibilniji oblici učenja i unaprijed dogovorena organizacijska rješenja mogli smanjiti potrebu za višezadačnošću i povećati učinkovitost stručnog usavršavanja. Rad predstavlja prvu sustavnu empirijsku analizu ovog fenomena u hrvatskom kontekstu te pruža polazište za daljnje istraživanje i razvoj modela stručnog usavršavanja prilagođenih potrebama školskih knjižničara.

6. Literatura i izvori

1. Batič, B., Ograjšek, S., Košir, K., i Usenik, J. (2025). Online professional development for librarians in the workplace and the problem of multitasking. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 68(2), 29–56. Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.30754/vbh.68.2.1508>
2. Baumgartner, S., i Wiradhany, W. (2022). Not all media multitasking is the same: The frequency of media multitasking depends on cognitive and affective characteristics of media combinations. *Psychology of Popular Media*, 11(1), 1–12. Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.1037/ppm0000338>
3. Bily, M., Cvitković, A., i Kliska, T. (2023). Uvođenje platforme Zoom u Knjižnice grada Zagreba. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 66(3), 261–279. Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.30754/vbh.66.3.1129>
4. Brieger, E., Arghode, V., i McLean, G. (2020). Connecting theory and practice: Reviewing six learning theories to inform online instruction. *European Journal of Training and Development*, 44(4–5), 321–339. Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.1108/ejtd-07-2019-0116>
5. Državni zavod za statistiku. (2025). *Knjižnice u 2024. [Statističko priopćenje]*. Preuzeto 14.10.2025. s <https://podaci.dzs.hr/media/eeafktxk/kul-2025-1-2-knji%C5%BEnice-u-2024.pdf>
6. Hasan, M. K. (2024). Digital multitasking and hyperactivity: Unveiling the hidden costs to brain health. *Annals of Medicine and Surgery*, 86(11), e2576. Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.1097/MS9.0000000000002576>
7. Hyden, B., i Cherrstrom, C. (2025). Instructional design and facilitation for multigenerational online learning in higher education – Baby boomers, Generation X, Millennials, and Generation Z. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 2025(187), 15–22. Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.1002/ace.70001>
8. Knowles, M. S. (1973). *The adult learner: A neglected species*. Houston: Gulf Publishing Company. Preuzeto 10.10.2025. s <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED084368.pdf>
9. Laursen, S., Wammes, J., i Fiacconi, C. (2023). Examining the effect of expected test format and test difficulty on the frequency and mnemonic costs of mind wandering. *Quarterly Journal of Experimental Psychology*, 77(5), 1068–1092. Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.1177/17470218231187892>
10. Lu, Y., Hong, X., i Xiao, L. (2022). Toward high-quality adult online learning: A systematic review of empirical studies. *Sustainability*, 14(4), 2257. Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.3390/su14042257>
11. Nguyen, N. (2022). Improving online learning design for employed adult learners. *European Conference on E-Learning*, 21(1), 302–309. Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.34190/ecel.21.1.554>
12. Peranić, A., i Adamović, N. (2025). Koncept agilnog upravljanja knjižničnim projektima na primjeru aplikacije Trello u Narodnoj knjižnici „Petar Preradović“. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 68(2), 135–156. Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.30754/vbh.68.2.1434>

13. Popławska, A., Przybylski, Ł., Urban, M., Rusanowska, M., i Rudzka, A. (2021). Why do we need media multitasking? A self-regulatory perspective. *Frontiers in Psychology*, 12, 624649. Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.624649>
14. Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi NN 102/2019 (2019). Preuzeto 10.10.2025. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_10_102_2060.html
15. Pravilnik o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi, NN 34/2014 (2014). Preuzeto 20.12.2025., s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_03_34_613.html
16. Silva, D., i Brickman, J. (2021). Control dimensions of media task-switching and emotional well-being. *Journal of Communication Technology*, 4(3). Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.5154/joectec-2021-017>
17. Standard za školske knjižnice NN 61/2023 (2023). Preuzeto 10.10.2025. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_06_61_1024.html
18. Sweller, J. (1988). Cognitive load during problem solving: Effects on learning. *Cognitive Science*, 12(2), 257–285. Preuzeto 10.10.2025. s https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1207/s15516709cog1202_4
19. Uncapher, M. R., Lin, L., Rosen, L. D., Kirkorian, H. L., Baron, N. S., Bailey, K. ... Wagner, A. D. (2017). Media multitasking and cognitive, psychological, neural, and learning differences. *Pediatrics*, 140(Suppl. 2), S62–S66. Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.1542/peds.2016-1758D>
20. Vrana, R., i Kovačević, J. (2021). Narodna knjižnica kao društveni svjetionik u vremenu bolesti COVID-19. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 64(1), 27–52. Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.30754/vbh.64.1.841>
21. Vrana, R., i Kovačević, J. (2023). Digitalna transformacija u Knjižnici i čitaonici Bogdana Ogrizovića u Zagrebu. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 66(1). Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.30754/vbh.66.1.1038>
22. Wilmer, H. H., Sherman, L. E., i Chein, J. M. (2017). Smartphones and cognition: A review of research exploring the links between mobile technology habits and cognitive functioning. *Frontiers in Psychology*, 8, 605. Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00605>
23. Wiradhany, W., i Baumgartner, S. E. (2019). Exploring the variability of media multitasking choices in different populations. *Behaviour & Information Technology*, 38(12), 1355–1368. Preuzeto 10.10.2025. s <https://doi.org/10.1080/0144929X.2019.1589575>
24. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti NN 36/2024 (2024). Preuzeto 10.10.2025. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_03_36_575.html
25. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi NN 156/2023 (2023). Preuzeto 10.10.2025. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_12_156_2387.html
26. Zimmerman, B. (1989). A Social Cognitive View of Self-Regulated Academic Learning. *Journal of Educational Psychology*. 81. 329–339. Preuzeto 10.10.2025. s https://www.researchgate.net/publication/232534584_A_Social_Cognitive_View_of_Self-Regulated_Academic_Learning

IZRADA SMJERNICA ZA IZGRADNJU I UPRAVLJANJE FONDOM ŠKOLSKE KNJIŽNICE UZ UPORABU UMJETNE INTELIGENCIJE: PRIMJER IZ PRAKSE

DEVELOPMENT OF GUIDELINES FOR BUILDING AND MANAGING A SCHOOL LIBRARY COLLECTION USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE: A CASE STUDY

 Bojan Lazić, Osnovna škola Negoslavci; Osnovna škola Bršadin

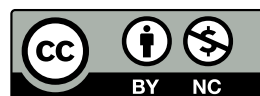
lazic.bojan@skole.hr

UDK / UDC: [027.8:025.2(083.744)]:004.8

Stručni rad / Professional paper

Primljeno / Received: 23. 1. 2026.

Prihvaćeno / Accepted: 11. 2. 2026.

Sažetak

Cilj. Trenutačno važeći Standard za školske knjižnice propisuje donošenje smjernica za izgradnju i upravljanje fondom. Kako ne postoji jasno naznačen dokument na kojem se treba temeljiti sadržaj smjernica, cilj je ovog rada prikazati primjer njihove izrade na temelju dostupnih podataka i uz uporabu generativnih jezičnih modela.

Pristup/metodologija/dizajn. Uz pregled dostupne literature o uporabi umjetne inteligencije općenito, s posebnim osvrtom na literaturu o izradi službenih dokumenata, kao i literature o izradi smjernica za izgradnju i upravljanje fondom, daje se prikaz izrađenih smjernica kao primjer iz prakse autora ovog rada.

Rezultati. Umjetna inteligencija, preciznije veliki jezični modeli, među kojima se kao najpristupačniji u trenutku izrade smjernica pokazao ChatGPT, bila je vrlo korisna kao alat za izradu okvira smjernica i informaciju o njihovom okvirnom sadržaju. Dobiveni podatci prilagođeni su potrebama konkretnih školskih knjižnica bez daljnje uporabe umjetne inteligencije, što je, u konačnici, rezultiralo kvalitetnim i dugoročno održivim smjernicama.

Ograničenja. Postoje izvjesne autorove osobne etičke nedoumice vezano za opravdanost korištenja umjetne inteligencije u svrhu izrade službenih dokumenata, a u kontekstu originalnosti i relevantnosti. Uz navedeno, u stručnoj literaturi nisu navedeni primjeri koji mogu poslužiti kao praktični temelji za opisani postupak stvaranja smjernica.

Praktična primjena. Prikazane smjernice, kao i način njihove izrade, mogu na odgovarajući način poslužiti sustručnjacima kao motiv ili polazište pri izradi smjernica u svojim školskim, ali i drugim vrstama knjižnica.

Originalnost/vrijednost. Budući da tema nije u dovoljnoj mjeri obrađena i prikazana u stručnoj javnosti, procjenjuje se kako je sadržaj ovog rada koristan kako za praktičnu primjenu u

školskim knjižnicama, tako i za buduću stručnu i/ili znanstvenu diskusiju i daljnja istraživanja.

Ključne riječi

izgradnja i upravljanje fondom; izrada smjernica; školska knjižnica; umjetna inteligencija

Summary

Objective. The current Standard for School Libraries mandates the adoption of guidelines for collection development and management. In the absence of a clearly defined reference document specifying their content, this paper aims to present an example of guidelines development based on available data and supported by large language models (LLMs).

Approach/methodology/design. The paper draws on a review of relevant literature addressing the use of artificial intelligence in general, with the special reference to the preparation of official and policy documents, as well as literature on collection development and management guidelines. It further presents the developed guidelines as a practice-based example from the author's professional context.

Results. Large language models – most notably ChatGPT, which was the most accessible tool at the time – proved effective in supporting the initial structuring of the guidelines and identifying their core components. The resulting output was subsequently critically evaluated and adapted to the specific needs of individual school libraries without further use of artificial intelligence, leading to the development of high-quality and sustainable guidelines.

Limitations. The author acknowledges certain personal ethical reservations regarding the appropriateness of using artificial intelligence in the development of official documents, particularly in relation to issues of originality and relevance. In addition, the professional literature does not provide examples that could serve as practical foundations for the described guidelines creation process.

Practical application. The presented guidelines and the described development process may serve as a useful reference, motivation, or starting point for library professionals developing similar documents in school libraries and other library types.

Originality/value. Given the limited treatment of this topic in professional literature, this paper offers practical value, especially for school libraries, and contributes to ongoing professional and/or scientific discussion as well as further research.

Keywords

e-learning training; adult e-learning; professional development; school librarians; multitasking

1. Uvod

Dugo očekivani, novi Standard za školske knjižnice (Standard za školske knjižnice NN 61/2023) stupio je na snagu u prvoj polovici 2023. godine, zamijenivši prethodni koji je na snazi bio pune 23 godine i čiji je sadržaj odavno bilo potrebno osuvremeniti. Podsjetnika radi, pokušaja donošenja novog standarda bilo je i tijekom 2012. i 2013. godine u okviru Strategije knjižničarstva Hrvatske do 2020. godine (Jurilj, 2013; Tuškan Mihočić, 2014), ali su završeni bez konačnog usvajanja dokumenta (Jurilj, 2023).

Novi je Standard osuvremenio prethodno važeći i unio izvjesne promjene. Među najznačajnijim su novinama nove formalne klasifikacije tipova školskih knjižnica, eksplicitna odredba o udžbenicima kao građi koja ne čini dio fonda, nove postotne zastupljenosti u strukturi fonda, povećan broj jedinica građe po korisniku, minimalna veličina fonda prema tipu knjižnice, utvrđena maksimalna prosječna starost fonda, nedvosmislena obaveza osnivača i nadležnog ministarstva o financiranju nabave knjiž-

nične građe te koeficijenti izvodljivosti Standarda. No, među novinama se nalazi i odredba koja propisuje donošenje smjernica za izgradnju i upravljanje fondom, gdje se stavkom 2. članka 10. navodi kako ih „školska knjižnica donosi na osnovi analize stanja i procjene potreba korisnika i ovog standarda.” (Standard za školske knjižnice NN 61/2023). U kontekstu donošenja navedenih smjernica važno je istaknuti kako su odredbe istog ili sličnog sadržaja na odgovarajući način navedene i u ostalim standardima.¹

Budući da izgled i sadržaj smjernica za izgradnju i upravljanje fondom nije standardima precizno definiran, bar ne za školske knjižnice, uz potrebu za donošenjem ovoga dokumenta u autorovoj školskoj knjižnici, pristupilo se traženju za informacijama potrebnim za izradu okvira, a potom i samog sadržaja smjernica za svoju školsku knjižnicu. Pomoć je najprije zatražena od nadležne županijske matične razvojne službe za narodne i školske knjižnice, a povratna informacija ga je usmjeravala na postojeće smjernice konkretnih narodnih i školskih knjižnica dostupnih na mreži.

Uvidom u mrežno dostupne dokumente u danom trenutku zaključeno je kako su svi sadržajno uopćeni i ne prikazuju specifičnosti konkretne knjižnice čiju izgradnju i upravljanje fondom propisuju. Subjektivno, zaključeno je kako pronađeni tekstovi ne odgovaraju u cijelosti potrebama školske knjižnice čiji je autor ovog rada djelatnik i kako ne prikazuju njezine specifičnosti onako kako je bilo očekivano. Uz navedeno, ne postoje dovoljno relevantni znanstveni i stručni radovi o izradi odgovarajućih smjernica u školskim knjižnicama, a koji bi se mogli iskoristiti kao okvir za pristup navedenom problemu. Stoga je, u nedostatku odgovarajućih relevantnih izvora informacija, a u jeku razvoja umjetne inteligencije, posebice generativnih jezičnih modela, odlučeno iskoristiti mogućnosti već široko rasprostranjenog alata – ChatGPT-ja (OpenAI, 2025). Spomenuti alat nije korišten u svrhu izrade cjelovitih smjernica, već isključivo kao pomoć pri izradi okvira na kojem će se temeljiti kasnije razrađen dokument koji je zasnovan na stvarnim potrebama vlastite knjižnice i njezinim specifičnostima.

U nastavku slijedi pregled odabranih relevantnih izvora znanja i dostupnih činjenica o izgradnji i upravljanju fondom školske knjižnice, s posebnim osvrtom na izvore koji govore o izradi samih smjernica, kao i onih o uporabi umjetne inteligencije pri izradi službenih dokumenata, što će, u konačnici, rezultirati prikazom nastanka i sadržaja *Smjernica za izgradnju i upravljanje fondom autorove školske knjižnice*.

2. Izgradnja i upravljanje knjižničnim fondom u školskim knjižnicama – teorijski okvir i pristup izradi smjernica

U svrhu dovođenja u vezu s prikazanim praktičnim primjerom, slijedi kratki povijesni pregled pitanja izgradnje i upravljanja knjižničnim fondom te pregled relevantnih činjenica vezano za sam ovaj proces, a potom i pregled mogućih pristupa u izradi konkretnih smjernica.

¹ Pogledati: Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj NN 103/2021; Standard za specijalne knjižnice NN 103/2021; Standard za visokoškolske, sveučilišne i znanstvene knjižnice NN 81/2022 – svi proizšli iz važećeg zakona kojim se propisuje knjižnična djelatnost (Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti NN 17/2019 (98/2019, 114/2022, 36/2024)) i koji su doneseni unutar nekoliko godina od stupanja na snagu toga zakona, a okvirno se spominju i u Standardu za digitalne knjižnice (Standard za digitalne knjižnice NN 103/2021).

2.1. Izgradnja knjižničnog fonda u školskim knjižnicama

Pitanje izgradnje i upravljanja knjižničnim fondom jedan je od temelja knjižničarske struke i sastavni je dio izobrazbe knjižničara još od kraja 19. stoljeća, kad je Dewey, uz pokretanje prve škole za obrazovanje knjižničara, među prioritete u radu u knjižnici postavio administrativne poslove i upravljanje knjižnicom i fondom (Erl Šafar i Lubina, 2018, str. 222-223). Knjižnični je fond temeljni resurs knjižnice na kojem počiva njezino cijelo poslovanje (Kosić i Heberling Dragičević, 2017, str. 163). Knjižnični fond u klasičnom smislu ograničen je na fizički prostor i u školskim knjižnicama ga u najvećoj mjeri čini knjižna građa (Perunović, 1997, str. 21), uz koju, sukladno Standardu (Standard za školske knjižnice NN 61/2023), svakako i druge vrste građe, ali u znatno manjem opsegu. Premda ponuda elektroničke građe dostupne na daljinu kao mogućnost nije isključena i u školskim knjižnicama, ipak je značajno manje zastupljena u odnosu na zastupljenost u ostalim vrstama knjižnica. U tom se smislu hibridnost knjižnice u odnosu na sadržaj fonda ne može označiti kao značajka školskih knjižnica. Izuzetak su primjeri dobre prakse pojedinih školskih knjižnica čiji su djelatnici, posebice u doba pandemije COVID-19, aktivno izgrađivali virtualne knjižnice svojih škola i nudili korisnicima različite usluge u virtualnom svijetu (Mesić Muharemi, Renić i Strija, 2021; Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu [NSK], 2020), dok su se slični primjeri mogli pronaći i prije navedenog razdoblja, ali su se ponajviše odnosili na usluge, ne toliko na građu (Dukić, 2012).

Prema Kosić i Heberling Dragičević, izgradnja fonda započinje analizom postojećeg stanja te unutarnjih i vanjskih čimbenika koji mogu utjecati ili utječu na ovaj proces (Kosić i Heberling Dragičević, 2017, str. 164). Izgradnju fonda, prije svega nabavu građe, treba obavljati promišljeno. To podrazumijeva izradu smjernica za nabavu građe kao poželjnog dokumenta na kojem će se temeljiti nabavna politika i politika izgradnje, a posljedično i upravljanja fondom školske knjižnice (Lazić, 2011, str. 28-29). Opće je poznata činjenica kako je pri izgradnji fonda bilo koje knjižnice potrebno poći od potreba korisnika, što potvrđuje i Perunović opisujući nabavnu politiku kao proces koji podrazumijeva princip planiranja nabave sukladno strukturi korisnika i postavljanim zadaćama knjižnice (Perunović, 1997, str. 13). Tomu je potrebno pridodati i specifičnosti pojedinih vrsta knjižnica, u ovom slučaju školskih, gdje fond prije svega mora zadovoljiti obrazovne i informacijske potrebe učenika i djelatnika škole, odnosno biti u službi nastavnog plana i kurikuluma nastavnih predmeta i međupredmetnih tema, a potom i kao oslonac za kvalitetno provođenje slobodnog vremena (Lazić, 2011, str. 29). Jednostavnije rečeno, proces izgradnje fonda školske knjižnice u cijelosti je podređen odgojno-obrazovnim potrebama škole. No, u obzir treba uzeti i činjenicu da se ovaj proces razlikuje u osnovnoj, gdje je nabava općenita, i srednjoj školi, gdje je nabava usmjerena (Skupina gorenjskih knjižničark, 1985, str. 174).

2.2. Upravljanje knjižničnim fondom

Upravljanje fondom podrazumijeva niz radnji, počev od kreiranja nabave do trenutka usluživanja korisnika, a u biti predstavlja sustavno planiranje i kreiranje nabave, pri čemu se uzimaju u obzir potrebe korisnika (Racković, 2004, str. 69). Ono obuhvaća: obogaćivanje fonda, biranje, nabavu, osiguravanje pristupa, održavanje, vrednovanje, očuvanje i plijevljenje (Clayton i Gorman, 2003, str. 7). Uz navedeno, Johnson napominje i sljedeće postupke u okvirima upravljanja, a koji su uobičajeni u svakodnevnom radu i u školskoj knjižnici: pročišćivanje, otpis, preseljenje u drugo spremište, otkazivanje pretplata, prijelaz na elektroničke inačice i zaštitu fonda od prirodnih katastrofa i nepogoda koje je uzrokovao čovjek (Johnson, 2004, str. 115).

Do stupanja na snagu trenutačno važećega Standarda, fond osnovnoškolske knjižnice dijelio se na učenički i učiteljski, dok je u srednjoškolskima bio jedinstven. Takva je odredba u praksi vrlo često dovodila do nedoumica oko svrstavanja pojedinih naslova i vrsta građe, što je otežavalo vrednovanje fonda, posebice pri popunjavanju statističkih obrazaca. Navedene su odredbe zamijenjene odredbama o podjeli fonda na knjiž-

nične zbirke (Standard za školske knjižnice NN 61/2023), što stručnim suradnicima knjižničarima olakšava upravljanje fondom. Olakšanje je usmjereno i na same korisnike koji se na ovaj način lakše snalaze pri samostalnom pretraživanju fonda i ujedno lakše zadovoljavaju svoje osobne i obrazovne potrebe u vezi s knjižničnom građom.

Selekcija je vrlo bitan postupak pri odlučivanju o nabavi građe. Kako se građa u školskim knjižnicama najčešće nabavlja kupnjom (Lazić, 2011, str. 33), zatim darovanjem (Hasel i Benaković, 2025, str. 205) i u manjem opsegu razmjenom (Lazić, 2011, str. 33), s obzirom na često ograničena novčana sredstva pri kupnji je potrebno voditi računa o nizu detalja kako bi ishod nabave bio što povoljniji po knjižnicu (procjena dostupnih ponuda, utvrđivanje prioriteta sukladno proračunu za kupnju, utvrđivanje broja potrebnih primjeraka, odabir dobavljača i dr.), prije svega u materijalnom smislu, dok je pri prihvatu darovane građe posebno bitno obratiti pozornost na materijalnu (starost građe, higijensko-tehnički izgled i upotrebljivost) i sadržajnu kvalitetu građe (primjerenost i usklađenost s programom rada škole). Upravo stoga, u svrhu kvalitetnog odabira građe, donirane ili kupljene, potrebno je utvrditi jasne kriterije za nabavu, a Clayton i Gorman predlažu sljedeće: ažurnost izvora, dostupnost po razumnoj cijeni, odgovarajuća akademska ili intelektualna razina, mjerodavnost i pouzdanost, usklađenost s namjenom knjižnice (Clayton i Gorman, 2003, str. 104). Prema istim autorima, selekcija u školskoj knjižnici predstavlja složen posao koji zahtijeva dosta vremena, a o kojem često konačnu odluku donose ravnatelji škola (Clayton i Gorman, 2003, str. 107).

2.3. Smjernice za izgradnju i upravljanje fondom – normativna i praktična stajališta

Već spomenute potrebe korisnika su prioritet pri izgradnji knjižničkoga fonda, a potom i pri upravljanju njime. Nakon definiranja potreba korisnika, potrebno je donijeti smjernice za izgradnju i upravljanjem fondom. Do pojave odredbe o obvezi izrade ovih smjernica, navedene u važećem Standardu za školske knjižnice, izrada smjernica ostajala je na slobodnoj volji i procjeni školskim knjižnicama, odnosno knjižničarima i ravnateljima škola. Pojedine su ih školske knjižnice imale i prije nego što je to postalo obavezno, pri njihovoj su se izradi uglavnom vodili odredbama IFLA-inih (Međunarodna federacija knjižničarskih udruga) *Smjernica za školske knjižnice* (Schultz-Jones, Oberg, Gašparović i Mašina, 2016). Zanimljivo je kako je Američko društvo školskih knjižničara još 1961. godine donijelo dokument naziva *Smjernice i procedura selekcije građe u školskim knjižnicama* (Johnson, 2004, str. 73). Steinbuch navodi kako je potrebno izraditi plan razvoja zbirke koji sadrži analizu školskog okružja, izbor građe, nabavu i vrednovanje (Steinbuch, 1995), a Kodrič-Dačić tvrdi kako je potrebno imati dokument koji definira nabavnu politiku knjižnice (Kodrič-Dačić, 2007, str. 98), dok su prema Johnson, knjižnice bez odgovarajućih razvojnih smjernica kao tvrtke bez jasnoga poslovnog plana (Johnson, 2004, str. 72).

Američka knjižničarska udruga (ALA) definira smjernice za razvoj fonda kao dokument koji utvrđuje opseg postojećih zbirki, planira kontinuirani razvoj resursa, identificira snage postojećeg fonda i ocrtava odnos između filozofije izbora i ciljeva ustanove, općih kriterija odabira i intelektualne slobode (Baddigam, 2009). Prema istom izvoru navodi se da smjernice trebaju imati sljedeće sastavnice: uvod, opća namjena, kratka bilješka o knjižnici, opća definicija kurikuluma, jezici, geografska područja, vrste građe, format građe, posebnosti zbirki, ostali dostupni izvori, detaljna tematska područja, izlučivanje građe. Jedan od relevantnih izvora za izradu smjernica jest i IFLA-in dokument naziva *Upute za izradu smjernica za razvoj zbirki uporabom modela Conspectus* (Biblarz i sur., 2001) koje govore i o elementima koje smjernice trebaju sadržavati: uvod, opće odredbe, narativne odredbe, obilježja fonda, metode vrednovanja fonda, pokazatelji kvalitete fonda, obilježja jezika, primjena smjernica i njihova revizija. Naposljetku, same IFLA-ine Smjernice za školske knjižnice utvrđuju potrebu izrade strategije upravljanja zbirkom koja „definira svrhu, opseg i sadržaj zbirke, kao i pristup vanjskim izvorima, te nastoji osigurati širok raspon visokokvalitetnih izvora“ (Schultz-Jones, 2016, str. 39), a prema ovome dokumentu izrađene smjernice trebaju „pružiti i informacije o odabiru i nabavi građe te osigurati standarde za njezinu

obradu i organizaciju kao i za njeno održavanje, obnavljanje i izlučivanje" (Schultz-Jones, 2016, str. 40). Ovdje je propisano i kako takav priručnik treba sadržavati i smjernice o nabavi građe koja održava nacionalni, etnički, kulturni, jezični i autohtoni identitet članova školske zajednice, o čemu na odgovarajući način govore i IFLA-ine *Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice* (Jurinović, 2010, str. 27-33).

Razvidno je kako navedene sastavnice u različitim dokumentima nisu identične i stoga nisu jednako primjenjive i na našem geografskom prostoru, odnosno da ih je nužno promatrati isključivo kao okvir koji, nadopunjen i prilagođen potrebama našeg školskog okružja, može poslužiti kako bismo se usmjerili na okvir koji smjernice u hrvatskim školskim knjižnicama trebaju imati. Iz navedenog se, pak, može zaključiti kako je vrlo teško jasno definirati obvezne elemente koje smjernice moraju sadržavati. Pri izradi smjernica mora se uzeti u obzir cjelokupni život školske ustanove kao zajednice, posebice godišnji plan rada škole, plan rada školske knjižnice, kao i godišnji izvedbeni kurikulumi nastavnoga osoblja i planovi ostalih stručnih suradnika. Smjernice ne bi trebale biti statične, već podložne reviziji, izmjenama i dopunama, prilagodljive promjenama u potrebama i navikama korisnika, dostupnosti izvora financiranja i promjenama u svijetu informacija (Johnson, 2004, str. 73). Također, autori smjernica, bez obzira radi li se o pojedincima ili skupini autora, u vidu uvijek moraju imati specifičnosti knjižnice za koju ih izrađuju. Terminologija koja se u tekstu smjernica rabi treba biti prilagođena terminologiji ustanove u kojoj knjižnica djeluje. Tako je za izradu smjernica za školske knjižnice potrebno preuzeti terminologiju koja se uobičajeno rabi u odgojno-obrazovnom sustavu i općim dokumentima škole, a dobro pripremljen tekst mogu izraditi samo osobe koje najbolje razumiju potrebe knjižnice (računajući i potrebe korisnika) i spremne su se držati isplaniranog (Johnson, 2004, str. 72).

Pisane smjernice trebaju djelatnicima knjižnica poslužiti kao vodič u radu s fondom i osiguravaju okvir unutar kojeg knjižničari obavljaju svoje zadatke (Kosić i Heberling Dragičević, 2017, str. 164-165). Kako je u najvećem broju hrvatskih školskih knjižnica zaposlen samo jedan stručni suradnik knjižničar, da se zaključiti kako je najčešće upravo ta osoba i autor izrađenih smjernica, iz čega proizlazi i pitanje jesu li takve smjernice u službi vodiča doista potrebne osobi koja ih je i izradila. Naime, odgovor je jednostavan: jesu, i to iz dva razloga. Prvi se ogleda u činjenici da dobro osmišljene i pripremljene smjernice mogu poslužiti i kao podsjetnik za kontinuiranu istovjetnost u radu, a drugi u činjenici da u slučaju potrebe za kraćom ili duljom zamjenom, ili po dolasku novog djelatnika knjižnice, smjernice osiguravaju kontinuitet u radu glede izgradnje i upravljanja knjižničnim fondom te olakšavaju pristup fondu novom djelatniku, što ujedno olakšava cjelokupan proces upravljanja fondom kako knjižničaru, tako i korisnicima školske knjižnice.

3. Primjena umjetne inteligencije pri izradi službenih dokumenata

O umjetnoj se inteligenciji, sve prisutnijoj u svakodnevnom životu, u znanstvenim i stručnim krugovima u posljednjih nekoliko godina sve više progovara. Veliki broj ljudi svakodnevno rabi različite alate i uređaje čiji se rad zasniva na umjetnoj inteligenciji (npr. najjednostavnije fotografiranje uporabom pametnoga telefona, uz obradu tako dobivene fotografije itd.), a da toga nisu ni svjesni, niti o tome razmišljaju. Današnja uporaba umjetne inteligencije ide velikim koracima naprijed, čak i u primjeni u svakodnevnom životu, a nužno se u vezu dovodi i s određenim poslovnim procesima, o čemu u našem slučaju najbolje svjedoči njezina primjena u obrazovnom sustavu i knjižničarstvu.

U nastavku teksta bit će riječi o praktičnoj uporabi umjetne inteligencije, s posebnim naglaskom na generativnu umjetnu inteligenciju, odnosno generativne jezične modele, na primjeru ChatGPT-ja. Stoga, slijedi pregled relevantnih i suvremenih informacija o primijenjenoj uporabi umjetne inteligencije u odgoju i obrazovanju te knjižničarstvu, s posebnim osvrtom na njezine mogućnosti u vezi s izradom formalnih dokumenata.

3.1. O uporabi umjetne inteligencije općenito u obrazovnom sustavu i knjižničarstvu

Prema Kralj i sur., koji se u svojem edukativnom priručniku obraćaju odgojno-obrazovnim djelatnicima, umjetna se inteligencija definira kao „područje računalne znanosti usmjereno na sustave koji mogu obavljati zadatke koji bi inače zahtijevali ljudsku inteligenciju“ (Kralj i sur., 2024, str. 8). Isti autori navode kako se početci njezina razvoja naziru u pedesetim godinama prošlog stoljeća (Kralj i sur., 2024, str. 8), dok je prema Mhlanga (Ljujić, 2025, str. 69) najveći razvoj umjetne inteligencije u posljednjih nekoliko godina vidljiv na primjeru istraživačkog laboratorija OpenAI i njegovog generativnog jezičnog modela GPT (*generative pre-trained transformer – GPT*), a čiji je razvoj, navodi Eke, otpočeo 2018. godine te potkraj 2022. godine postao dostupan široj javnosti u obliku *chatbota* poznatijeg kao ChatGPT (Eke, 2023). Generativni jezični modeli, poput navedenog, u mogućnosti su obavljati veliki broj zadataka odjednom, a služe se različitim bazama podataka i informacija dostupnih na mreži. Ovo je dovelo do sve češćih promišljanja i u okvirima odgojno-obrazovne djelatnosti o mogućnostima uporabe generativne umjetne inteligencije u odgojno-obrazovne svrhe, s nemjerljivom količinom mogućnosti za uvođenje inovativnih rješenja u radu učenika, odgojno-obrazovnih, ali i administrativnih djelatnika (Tan, Cheng i Lin, 2025).

Promišljanja o umjetnoj inteligenciji kao obrazovnom alatu dovode i do brojnih izazova glede tehničkog, etičnog i pravnog aspekta njezine uporabe (Vulović, 2025, str. 173), ali pitanja autentičnosti i akademskog integriteta, koja podrazumijevaju i etičnost uporabe umjetne inteligencije i koja, prema Li i suradnicima, ostaju najznačajniji izazovi (Li i sur., 2024). Mićunović i Bosančić generativnu umjetnu inteligenciju ocjenjuju kao veliki tehnološki iskorak koji je značajno utjecao na način našeg razmišljanja i stvaralačke procese, što je dovelo do dodatne potrebe za njezinom odgovornom uporabom i nužnošću poštivanja akademske čestitosti (Mićunović i Bosančić, 2025, str. 18). Navedeni autori, pozivajući se na analizu rezultata brojnih istraživanja, pojašnjavaju i koji sve rizici, unatoč njezinim brojnim prednostima, proistječu iz uporabe umjetne inteligencije pa navode plagiranje i varanje, nepouzdanost, algoritamsku pristranost, širenje dezinformacija, ugrožavanje privatnosti podataka te smanjenje ljudskih vještina (Mićunović i Bosančić, 2025, str. 15-16). Na nužnu primjenu visokih etičnih standarda te odgovornost koja je u konačnici na čovjeku upozorava i Fakultet elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu u vrlo kvalitetnom i nedvosmislenom vodiču korištenju umjetne inteligencije namijenjenom studentima (Jagušć, 2026, str. 4), kao i brojni slični dokumenti drugih visokoobrazovnih i znanstvenih ustanova.

Uz uporabu umjetne inteligencije, a s osvrtnom na prethodno navedene nedostatke, dolazi i opravdana potreba za oprezom i dodatnom provjerom informacija dobivenih na korisnički upit jer postoji značajan rizik od nedovoljne preciznosti ili čak davanja netočnih informacija. S tzv. „haluciniranjem“ ChatGPT-ja, pojavi o kojoj progovara i Jagušć (Jagušć, 2026, str. 4), se npr., prema analizi istraživačkog uzorka nad kojim je istraživanje provela Kolar Janković, susreće čak 30 % ispitanika, što podrazumijeva „generiranje netočnih ili izmišljenih informacija“ (Kolar Janković, 2025, str. 86), na temelju čega autorica, govoreći konkretno o primjeni umjetne inteligencije u radu školskoga knjižničara, zaključuje kako se alat još uvijek ne može bezrezervno primjenjivati u radu u školskim knjižnicama u kontekstu preciznosti i vjerodostojnosti informiranja.

Prema IFLA-inoj ulaznoj točki za knjižnice i umjetnu inteligenciju, u knjižnicama općenito, pa tako i školskim knjižnicama, umjetna se inteligencija na ovaj ili onaj način rabi neko vrijeme, primjerice u procesima digitalizacije, analizi podataka, prevođenju i slično (Cox i De Brasdefer, 2025). Isti dokument predviđa i neke nove mogućnosti za primjenu umjetne inteligencije koji mogu pružiti odgovarajuću podršku korisnicima. Među navedenima za školske knjižnice kao neke od najznačajnijih mogućnosti vrijedi izdvojiti podršku u procesu dobivanja preporuka za čitanje, u istraživačkom procesu, pri izradi metapodataka za knjižničnu građu te razvoju chatbota za pružanje odgovora na referentna pitanja. Već spomenuti chatbotovi u obliku virtualnih asistenata u mnogim su knjižnicama u širokoj uporabi u svrhu davanja brzog odgovora na uobičajena

jene upite i često postavljana pitanja korisnika (Katulić i Katulić, 2025, str. 234). Premda takva vrsta usluge još uvijek nije široko rasprostranjena, s obzirom na to da knjižnice sustavno prikupljaju i obrađuju podatke o korištenju građe od strane korisnika, upravo bi virtualni asistenti mogli poslužiti i za stvaranje personaliziranih preporuka za korisnike, a koje bi se temeljile na podacima o dosadašnjoj posudbi, recenzijama i pretraživanju kataloga (Katulić i Katulić, 2025, str. 235), što je svakako nužno uskladiti s odredbama Akta o umjetnoj inteligenciji (Akt o umjetnoj inteligenciji, 2024). Marinclin, Idlbek i Popović solidnim pregledom primjera iz različitih zemalja navode niz sličnih prethodnih, ali i drugih mogućnosti koje uz uporabu umjetne inteligencije knjižnice rabe ili mogu rabiti (Marinclin, Idlbek i Popović, 2024). No, među svim navedenim primjerima nijedan ne ukazuje na primjenu umjetne inteligencije u svrhu izrade ikakvih službenih dokumenata knjižnice pa tako nema niti spomena kreiranja smjernica na ovaj način.

3.2. Primjena umjetne inteligencije pri izradi službenih dokumenata

Među preporukama iz IFLA-ine ulazne točke za knjižnice i umjetnu inteligenciju nalazi se i ona o mogućnosti uporabe generativne umjetne inteligencije u stručnim poslovima, poput sažimanja tekstova i izrade nacrt dokumenata (Cox i De Brasdefer, 2025). Sukladno tomu, bitno je napomenuti kako je knjižničarska zajednica u svijetu suglasna da se u slučaju sudjelovanja umjetne inteligencije u izradi bilo kakvoga dokumenta ona ne tretira kao autor već isključivo kao alat korišten pri izradi navedene publikacije (Knežević Cerovski i Pancirov, 2025, str. 298-299). Nadalje, bitno je istaknuti kako analizom dostupnih izvora znanja u relevantnim domaćim i inozemnim bazama podataka, nisu pronađeni konkretni primjeri izrade službenih dokumenata u kontekstu rada školskih ili drugih vrsta knjižnica, pa je ovdje, a s obzirom na činjenicu da su i smjernice za izgradnju i upravljanje knjižničnih zbirki svojevrsan službeni dokument knjižnice, dan tek kratak pregled praktičnih primjera primjene umjetne inteligencije pri izradi službenih dokumenata u pravnom sustavu, a koji se djelomično odnosi ili se može odnositi na izradu nacrt dokumenata.

U području prava i administracije brojni su autori pisali o primjeni umjetne inteligencije u određenim pravnim procesima, kao što su sažetci presuda, tekstovi oporuka, okviri tužbenih zahtjeva i slično. Iako je, prema tvrdnjama Li, Das i Shirado, izrada različitih pravnih okvira uporabom umjetne inteligencije danas sve prisutnija, još uvijek ne postoji nijedno tijelo javne uprave koje je uporabu velikih jezičnih modela nekim dokumentom zvanično potvrdilo kao svoju praksu, već još uvijek sve ostaje na prikazima akademskih primjera (Li, Das i Shirado, 2025). No, u pravnim i administrativnim krugovima u svijetu, a na temelju uspjeha u općim jezičnim zadacima, mnogi su se istraživači i praktičari već osmislili isprobati velike jezične modele u administrativnoj i pravnoj praksi (Dehghani i sur., 2025). Pingili navodi kako pametna obrada dokumenata vođena umjetnom inteligencijom ne predstavlja samo nadogradnju postojeće prakse, već njezinu transformaciju (Pingili, 2025, str. 1317), što, nadalje tvrdi, omogućuje upravi preciznije i brže rukovanje ogromnom količinom dokumenata uz trošak vremena smanjen za 70 % te uz smanjenje stope ljudske pogreške. Isti autor, među dokumentima koje, prema njegovim tvrdnjama, može generirati umjetna inteligencija, navodi i dokumente koji sadrže različite politike (Pingili, 2025, str. 1319), što se može dovesti u vezu i s izradom smjernica u slučaju o kojem govori ovaj rad, s obzirom na to da smjernice o izgradnji i upravljanju knjižničnom zbirkom podrazumijevaju izvjesnu nabavnu politiku, politiku upravljanja i sl.

Tijekom daljnjeg istraživanja literature nisu nađeni relevantni izvori koji mogu ukazivati na praktičnu primjenu umjetne inteligencije pri izradi smjernica sličnih onima koje su predmet ovoga rada niti u knjižničarstvu, niti u drugom primijenjenom području. No, u ovom je kontekstu važno istaknuti kako je, prema Jaguštu, dopušteno koristiti alate umjetne inteligencije pri strukturiranju ili razradi ideja, odnosno „za razradu mogućih pristupa temi, izradu nacrt, prijedloga, argumenata ili alternativnog rješenja” (Jagušt, 2026, str. 9), što izravno korelira s pristupom opisanom u nastavku teksta.

4. Prikaz praktične uporabe umjetne inteligencije pri izradi smjernica za izgradnju i upravljanje knjižničnim fondom školske knjižnice

Kao što je u uvodu navedeno, temelj za izradu odgovarajućih smjernica za izgradnju i upravljanje knjižničnim fondom nalazi se u važećem Standardu za školske knjižnice. Premda je od ranije i u drugim međunarodnim i domaćim relevantnim dokumentima iz područja knjižničarstva bilo govora o potrebi posjedovanja ovakvoga dokumenta u knjižnicama, pa i školskim, obaveza njegove izrade formalizirana je tek 2023. godine.

Analizom novih odredbi spomenutoga Standarda, autor je ovoga rada pristupio promišljanju o izvjesnim odredbama koje su ovim pravnim aktom, u odnosu na prethodno važeći, nove te je pristupio analizi istih i pripremama za izradu okvira dokumenata. Tijekom navedenih priprema konzultacije su vršene sa županijskom matičnom službom, a uvid u okvire odgovarajućih dokumenta izvršen je analizom dostupnih dokumenata na mrežnim stranicama odabranih narodnih i školskih knjižnica. Promišljanje o sadržaju budućih smjernica za izgradnju i upravljanje fondom školske knjižnice i uvid u dokumente odabranih knjižnica doveli su do zaključka kako se odredbe koje su predmet takvih smjernica knjižnice uglavnom navode općenito, što nije djelovalo kao pravi odraz stanja i potreba pojedine knjižnice.

U nedostatku odgovarajuće polazišne literature i zadovoljavajućih primjera iz prakse, autor je pristupio izradi okvira potrebnih smjernica služeći se generativnim razgovorom s umjetnom inteligencijom, odnosno alatom ChatGPT. Tijekom izrade smjernica slijedile su i konzultacije s generativnom umjetnom inteligencijom, prema potrebi, što je u cijelosti prikazano u sljedećem odjeljku.

4.1. Generativni razgovor s alatom ChatGPT u svrhu izrade okvira smjernica¹

Upit (*Smjernice za knjižnični fond* [generativni razgovor s UI-jem], 2025) je postavljen tako da su jezičnom modelu dani svi potrebni podaci za uspješno kreiranje traženoga okvira. Upit je izgledao ovako:

„Koje sastavne dijelove (poglavlja ili koji god već naziv treba koristiti) bi trebao sadržavati dokument naziva Smjernice za izgradnju i upravljanje knjižničnim fondom školske knjižnice? Radi se o školskoj knjižnici na teritoriju Republike Hrvatske.“

Upit se, dakle, sastojao od dvije rečenice. U prvoj je postavljeno pitanje o sastavnim dijelovima, odnosno poglavljima koja bi trebao sadržati dokument navedenog naziva. Druga je rečenica upućivala na to da se radi o hrvatskoj školskoj knjižnici, što se smatralo bitnim s obzirom na to da vrlo često ChatGPT može davati odgovore na drugim jezicima okružja, posebice srpskom te ga je, osim toga, bilo bitno usmjeriti na važeće hrvatsko zakonodavstvo. Najprije je uslijedio jedan opći odgovor na postavljeni upit:

„Dokument pod nazivom „Smjernice za izgradnju i upravljanje knjižničnim fondom školske knjižnice“ za školsku knjižnicu u Republici Hrvatskoj trebao bi sadržavati jasno strukturirane dijelove koji obuhvaćaju sve aspekte planiranja, razvoja, evaluacije i upravljanja fondom. Ovakav dokument treba biti usklađen s važećim zakonodavstvom (npr. Zakonom o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti, Državnim pedagoškim standardima, kurikulumima) i profesionalnim standardima knjižničarstva u RH.“

Iza ovog odgovora uslijedila je i preporučena struktura dokumenta:

¹ Generativni razgovor s alatom ChatGPT vođen je tijekom svibnja 2025. Citirani dijelovi razgovora navedeni su u izvornom obliku odgovora jezičnoga modela te kao takvi, bez obzira na jezične pogreške, nisu lektorirani. Pravila za citiranje su, s obzirom na svrhu ovoga poglavlja, također djelomično zanemarena.

„1. Uvod

- Svrha dokumenta
- Značaj knjižničnog fonda u obrazovnom kontekstu
- Normativni i strateški okvir (zakoni, pravilnici, standardi, kurikulumi)

2. Uloga i funkcija školskog knjižničnog fonda

- Obrazovna, informacijska, kulturna i odgojna funkcija fonda
- Podrška nastavnom planu i programu
- Poticanje čitanja i informacijske pismenosti

3. Načela izgradnje fonda

- Stručno utemeljeno odabiranje građe
- Raznovrsnost i dostupnost
- Dobna primjerenost
- Kulturološka i jezična raznolikost
- Usklađenost s potrebama korisnika (učenici, nastavnici, stručni suradnici)

4. Vrste građe u školskom knjižničnom fondu

- Knjižna građa (beletristika, stručna literatura, referentna građa)
- Ne-knjižna građa (audiovizualna, digitalna, didaktička)
- Dječja i omladinska književnost
- Literatura za učitelje i stručno usavršavanje
- Građa za učenike s teškoćama
- Multimedijaska i elektronička građa (e-knjige, baze podataka itd.)

5. Postupak nabave i selekcije građe

- Izvori nabave (proračun, donacije, razmjena, projekti)
- Uloga knjižničara u odabiru građe
- Suradnja s nastavnicima i drugim stručnjacima
- Etički kriteriji i profesionalna neovisnost
- Kriteriji za odbacivanje građe (zastarjelost, oštećenje, irelevantnost)

6. Organizacija i obrada fonda

- Katalogizacija i klasifikacija prema pravilima struke
- Sustavi označavanja i smještaja građe
- Digitalna obrada i integracija u knjižnični sustav
- Ažuriranje i revizija kataloga

7. Upravljanje i evaluacija fonda

- Revizija i otpisi građe (učestalost, metode)
- Statističko praćenje korištenja fonda
- Evaluacija kvalitete i relevantnosti fonda
- Planovi razvoja fonda i izvještaji

8. Pristup i korištenje fonda

- Pravila korištenja građe
- Prava i odgovornosti korisnika
- Osiguravanje pristupa djeci s posebnim potrebama
- Digitalni i fizički pristup

9. Etika i odgovornost

- Pravo na pristup informacijama i zaštita privatnosti korisnika
- Neutralnost u odabiru sadržaja
- Odgovornost knjižničara kao stručnjaka i odgojno-obrazovnog radnika

10. Suradnja i stručni razvoj

- Suradnja s drugim knjižnicama i institucijama
- Uloga školskog knjižničara u stručnom usavršavanju nastavnika i učenika
- Praćenje i primjena stručnih smjernica i novih trendova

11. Zaključak

- Sažetak ključnih smjernica
- Preporuke za praksu i daljnji razvoj knjižničkog fonda

12. Prilozi

- Relevantni zakoni, pravilnici, kurikulumi
- Obrasci za evaluaciju fonda
- Popisi preporučene literature
- Primjeri dobre prakse“.

Ovako dan okvir bio je već izvrsna podloga za izradu konačnog dokumenta. U konačnoj je inačici smjernica tako zadržan zadani okvir, uz promjenu naziva i sadržaja posljednjeg poglavlja: umjesto poglavlja Prilozi priređeno je poglavlje Završne odredbe.

U nastavku generativnog razgovora slijedio je upit od strane ChatGPT-ja o potrebi izrade cjelovitog teksta ili pojedinih poglavlja smjernica. Uz napomenu kako je dani okvir pružio relevantne informacije, autor je ovog rada ipak zatražio prijedlog teksta cijelog dokumenta, uz napomenu kako će ga prilagoditi potrebama svoje knjižnice.

Slijedi predloženi tekst smjernica:

„Smjernice za izgradnju i upravljanje knjižničnim fondom školske knjižnice

1. Uvod

Školska knjižnica sastavni je dio odgojno-obrazovnog sustava te kao takva ima ključnu ulogu u ostvarivanju obrazovnih ciljeva škole. Knjižnični fond predstavlja temelj rada školske knjižnice jer omogućava korisnicima pristup znanju, informacijama i kulturnim sadržajima. Ove smjernice izrađene su s ciljem da se utvrde načela, kriteriji i postupci za sustavno i stručno oblikovanje, upravljanje i evaluaciju knjižničkog fonda, u skladu sa zakonskim propisima Republike Hrvatske, stručnim standardima i potrebama korisnika.

2. Uloga i funkcija školskog knjižničkog fonda

Knjižnični fond školske knjižnice ima višestruku funkciju:

- Obrazovnu – podržava nastavni plan i program, projektno i istraživačko učenje;
- Informacijsku – omogućava pristup pouzdanim i raznovrsnim izvorima informacija;
- Odgojnu – potiče razvoj kritičkog mišljenja, tolerancije i vrijednosti;
- Kulturnu – promiče čitanje, kulturnu baštinu i stvaralaštvo.

Fond mora biti prilagođen različitim dobnim skupinama i interesima učenika, ali i potrebama učitelja i stručnih suradnika.

3. Načela izgradnje fonda

Pri izgradnji i upravljanju fondom primjenjuju se sljedeća načela:

- Relevantnost – građa mora biti povezana s kurikulumom i obrazovnim ishodima;
- Raznolikost – zastupljenost različitih žanrova, jezika, kultura i perspektiva;
- Dobna i razvojna primjerenost – sadržaji prilagođeni uzrastu i interesima korisnika;
- Kvaliteta i stručnost – odabir temeljen na stručnoj recenziji i preporukama;
- Ažurnost – redovito obnavljanje fonda aktualnim i suvremenim izdanjima;
- Etička i profesionalna odgovornost – neovisnost knjižničara u odabiru građe.

4. Vrste građe u školskom knjižničnom fondu

Knjižnični fond može uključivati:

- Knjižnu građu: lektirna i ne-lektirna beletristika, stručna i znanstvena literatura, enciklopedije, rječnici, priručnici.
- Ne-knjižnu građu: karte, plakati, didaktička pomagala, igre.
- Audiovizualnu i elektroničku građu: filmovi, glazbeni zapisi, obrazovni softver, e-knjige.
- Digitalne izvore: online baze podataka, portali za učenje, repozitoriji.
- Posebne zbirke: građu za učenike s teškoćama, zavičajnu građu i rijetke primjerke.

5. Postupak nabave i selekcije građe

5.1 Nabava

Nabava se provodi putem:

- sredstava iz školskog proračuna,
- sredstava Ministarstva znanosti i obrazovanja,
- donacija, razmjena i sponzorstava,
- projekata i natječaja.

5.2 Selekcija

Selekciju provodi školski knjižničar u suradnji s nastavnicima i drugim stručnjacima, uz primjenu stručnih kriterija (sadržajna i jezična kvaliteta, aktualnost, autoritet izvora).

5.3 Otpisi

Redovito se provodi revizija i otpis građe koja je:

- oštećena ili neupotrebljiva,
- zastarjela ili neusklađena s kurikulumom,
- rijetko korištena, a bez posebne vrijednosti.

6. Organizacija i obrada fonda

Građa se stručno obrađuje u skladu s pravilima knjižničarstva (npr. KLAS sustav, UDK, MARC zapis) te unosi u knjižnično-poslovni sustav (npr. MetelWin). Organizacija fonda mora omogućiti preglednost, dostupnost i jednostavno pretraživanje.

7. Upravljanje i evaluacija fonda

Evaluacija fonda obuhvaća:

- kvantitativne pokazatelje (broj jedinica, godišnja nabava, korištenost),
- kvalitativne pokazatelje (usklađenost sa školskim kurikulumom, raznovrsnost, zadovoljstvo korisnika),
- izradu godišnjih izvješća i planova razvoja fonda.

8. Pristup i korištenje fonda

Korisnici imaju pravo na slobodan pristup fondu, u skladu s pravilima knjižnice. Posebna pažnja posvećuje se inkluzivnosti i pristupačnosti za sve učenike, uključujući

učenike s teškoćama. Fond se koristi u knjižnici, učionicama ili kod kuće, ovisno o vrsti građe i pravilima posudbe.

9. Etika i profesionalna odgovornost

Knjižničar mora:

- osigurati raznolikost izvora i sprječavati cenzuru,
- poštivati privatnost korisnika,
- djelovati stručno, nepristrano i u skladu s profesionalnim etičkim kodeksom.

10. Suradnja i stručno usavršavanje

- Potrebna je stalna suradnja s nastavnicima, ravnateljem i stručnim timom škole.
- Preporučuje se sudjelovanje u stručnim skupovima, edukacijama i stručnim vijećima.
- Umrežavanje s drugim knjižnicama i ustanovama doprinosi kvaliteti fonda.

11. Zaključak

Sustavno planiranje, stručno upravljanje i redovita evaluacija knjižničkog fonda ključni su za ostvarenje obrazovnih i odgojnih ciljeva škole. Ove smjernice predstavljaju osnovu za profesionalno djelovanje školskog knjižničara u izgradnji fonda koji je u službi učenika, učitelja i škole u cjelini.

12. Prilozi

(prilagodi prema potrebi)

- Izvadci iz Zakona o knjižnicama i knjižničkoj djelatnosti
- Dijelovi kurikulumu za školsku knjižnicu
- Obrasci za evaluaciju i reviziju fonda
- Primjeri popisa preporučene građe
- Interni pravilnici škole (ako su relevantni).

Ovo je već bio dosta konkretniji odgovor, što je dodatno pojednostavnilo postupak izrade potrebnih smjernica. Naime, i dalje se radilo o sadržaju koji je tek nešto širi u odnosu na prethodno dani okvir, ali je jasnije i preciznije usmjeravao u konačan sadržaj budućeg dokumenta. Naime, prethodno citirani tekst nije unijet u cijelosti u konačan dokument koji je sadržavao smjernice, ali je poslužio kao dodatna ideja za rad.

Uslijedila je daljnja ponuda:

„Ako želiš, mogu dodatno izraditi predloške za priložene obrasce, predložiti konkretne primjere selekcijskih kriterija, pomoći s planom revizije ili napisati sažetak za pravu škole.“

Budući da predložene odredbe sedmog poglavlja u vezi s upravljanjem fondom nisu sadržavale ništa drugo do proceduru vrednovanja fonda, od ChatGPT-ja je dodatno zatražena razrada predloženog poglavlja. Iz sličnih je razloga zatražena i razrada devetog poglavlja. Generirani su odgovori u određenoj mjeri prenijeti u konačnu inačicu smjernica, uz napomenu o prilagodbi sadržaja potrebama same knjižnice.

Posljednji korak prije kreiranja konačnog dokumenta bio je upit ChatGPT-ju da se osvrne na cjelokupan dokument i predloži odgovarajući zaključak, nakon čega je i zaključak unesen u konačan dokument.

Uz sve navedeno, tijekom pripreme ovog rada u istoj je konverzaciji od ChatGPT-ja traženo da pojašni na čemu su temeljeni odgovori koje je pružio i koje je izvore pritom koristio. Uz korekciju i preciziranje posljednjeg upita, ChatGPT je svoj prvobitno opsežni odgovor sažeo na sljedeći način:

„Napomena o izvorima i utemeljenju smjernica

Smjernice za izgradnju i upravljanje fondom školske knjižnice Osnovne škole Negoslavci izrađene su u skladu s važećim zakonodavnim i podzakonskim pro-

pisima Republike Hrvatske, stručnim standardima školskog knjižničarstva te preporukama domaće i međunarodne knjižničarske struke.

Smjernice se osobito temelje na: Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti; Standardu za školske knjižnice (NN 61/2023); propisima i pravilnicima koji uređuju pitanja zaštite, revizije i otpisa knjižnične građe; predmetnim i međupredmetnim kurikulumima važećima u sustavu odgoja i obrazovanja; školskom kurikulumu i godišnjem planu i programu rada škole; Etičkom kodeksu Hrvatskog knjižničarskog društva; preporukama i smjernicama Međunarodne federacije knjižničarskih društava i ustanova (IFLA).

Pri izradi smjernica uvažena je i suvremena stručna praksa školskog knjižničarstva u Republici Hrvatskoj, kao i specifičnosti rada Osnovne škole Negoslavci, uključujući organizaciju odgojno-obrazovnog rada, potrebe korisnika te dvojezični kontekst škole.

Smjernice su izrađene s ciljem osiguravanja sustavnog, transparentnog i stručnog upravljanja knjižničnim fondom te mogu biti predmet izmjena i dopuna sukladno promjenama propisa, standarda i potreba škole.“.

4.2. Konačan tekst smjernica

Dokument naziva *Smjernice za izgradnju i upravljanje fondom školske knjižnice Osnovne škole Negoslavci* (Lazić, B., 2025) donesene su krajem svibnja 2025. godine te su, nakon administrativne obrade i supotpisa stručnog suradnika knjižničara i ravnatelja škole, a prema uputama voditeljice županijske matične službe, objavljene na mrežnim stranicama škole. U isto su vrijeme donesene i Smjernice u Osnovnoj školi Bršadin. Budući da je autor oba dokumenta ista osoba koja je djelatnik obje škole, oba su teksta sadržajno identična, uz iznimne razlike u specifičnostima jedne i druge školske knjižnice, kao i samom nazivlju. Budući da među navedenim dokumentima nema bitnih razlika, u nastavku će biti riječ o jednom dokumentu.

Smjernice su izrađene sukladno okviru koji je predložen tijekom generativnog razgovora s alatom ChatGPT, kako je prethodno i opisano. Predloženi je okvir gotovo u cijelosti iskorišten, izuzev posljednjeg poglavlja, dok je sadržaj plod osobnog intelektualnog rada autora, uz napomenu o preuzimanju prijedloga iz generativnog razgovora glede sedmog, devetog i jedanaestog poglavlja smjernica, ponovno uz doradu i prilagodbu specifičnim potrebama knjižnice. *Smjernicama* se nastojalo osigurati istovjetnost standarda za izgradnju i upravljanje fondom koji će poslužiti kako stručnom suradniku knjižničaru, tako i drugim djelatnicima koji se u nekom trenutku iz izvjesnih razloga mogu naći u navedenoj ulozi.

U uvodnom su poglavlju navedeni pravni i stručni temelji za izradu *Smjernica*, opisane specifičnosti okružja i same škole čiji je dio predmetna školska knjižnica, svrha *Smjernica* i napomena o gramatičkim oblicima koji su u *Smjernicama* rabljeni te mogućnost izmjena i dopuna *Smjernica* prema potrebi. Drugim je poglavljem detaljno opisana uloga i funkcija školskog knjižničkog fonda, od obrazovne, preko informacijske i odgojne do kulturne uloge. Sljedeće poglavlje govori o načelima izgradnje fonda, u kojima je naglašena neovisnost stručnog suradnika knjižničara u procesu izgradnje i upravljanja fondom, ali je propisano i s kim te na koji način knjižničar surađuje pri nabavi građe, kao i načela kojima se pri upravljanju fondom treba voditi. Četvrto je poglavlje donijelo odredbe o vrstama građe unutar školskog knjižničkog fonda kojima se, osim vrsta građe kojima se gradi fond, propisuju i vrste građe koje ne čine fond. U petom je poglavlju opisan postupak nabave i selekcije građe te njezine zaštite.

Šesto je poglavlje u ovim *Smjernicama* najopsežnije i njime je propisana organizacija i obrada fonda. Tu se propisuje organizacija fonda podjelom na zbirke, opisuje njihov fizički smještaj u prostoru knjižnice te njihovi nazivi i način označavanja, a potom je

opisan način stručne obrade građe. S obzirom na određene specifičnosti podataka, formalna obrada je detaljno opisana prema poljima za unos podataka pri kataložnom opisu i stvaranju zapisa građe u rabljenom računalnom programu, što je ponovno učinjeno isključivo u svrhu standardizacije stvaranja istovrsnih opisa za svako katalogizirano izdanje. Potom je, iz istih razloga, opisan i način sadržajne obrade građe i njezina označavanja.

Poglavlje o upravljanju fondom i njegovoj evaluaciji, kao što je već navedeno, u najvećoj je mjeri preneseno iz generiranog odgovora umjetne inteligencije, uz prilagodbu određenim specifičnostima same knjižnice. Osmo je poglavlje propisalo način pristupa i korištenja fondom, a njegove se odredbe dobrim dijelom preklapaju s odgovarajućim pravilnikom o radu školske knjižnice čije se odredbe, posebice one o posudbi građe, detaljnije pojašnjavaju. Kao i u sedmom, i u devetom je poglavlju sadržaj uglavnom temeljen na generiranom odgovoru, a sadržajno se u najvećoj mjeri može odnositi na sve ili većinu hrvatskih školskih knjižnica. Deseto poglavlje propisuje odredbe o suradnji i stručnom razvoju, dok jedanaesto sadrži zaključke temeljene na generiranom osvrtu na sadržaj prethodnih deset poglavlja.

U posljednjem su poglavlju navedeni podatci o autoru *Smjernica*, oglednim dokumentima korištenim pri izradi *Smjernica* te činjenici uporabe umjetne inteligencije pri njihovoj izradi. Također, navedeni su i podatci o stupanju na snagu *Smjernica* te njihovoj zaštiti Creative Commons licencijom CC-BY-SA.

5. Zaključak

Dugo očekivani Zakon o knjižnicama i podzakonski akti koji su iz njega proizašli, neupitno su osuvremenili i unaprijedili knjižnični sustav, poslovanje svih vrsta knjižnica i rad samih knjižničara. Za školske je knjižničare od posebnog značaja bilo donošenje novoga Standarda za školske knjižnice koji je jasno osuvremenio odredbe prethodnog i približio ih današnjim tekovinama kako knjižničarskog, tako i hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava. Njime je propisano i donošenje nekoliko dokumenata koji do sad nisu postojali kao obveza školskih knjižnica, a među njima su se našle i smjernice za izgradnju i upravljanje knjižničnim fondom.

No, nepostojanje odgovarajućeg dokumenta koji bi stručne suradnike knjižničare na odgovarajući način usmjeravao pri izradi smjernica za izgradnju i upravljanje fondom školske knjižnice, nagnalo je autora ovog rada na promišljanje o mogućnostima za izradu kvalitetnog dokumenta koji bi sadržavao suvremene, jasne i kvalitetne smjernice koje bi dugoročno zadovoljile potrebe knjižnice za koju su pripremljene. Pored konzultacija s relevantnim instancijama i nakon pregleda mrežno dostupnih dokumenata odabranih knjižnica i škola koje su svoje smjernice već imale, zaključeno je kako nije dan dokument ne može u cijelosti poslužiti u svrhu temelja za izgradnju odgovarajućih smjernica za predmetnu knjižnicu. Stoga se pribjeglo konzultaciji s generativnom umjetnom inteligencijom kako bi se iznašao okvir koji bi u cijelosti odgovarao potrebama školske knjižnice za koju se pripremala izrada smjernica. Premda se izvjesni tragovi praktične primjene umjetne inteligencije u svrhu izrade smjernica sličnih onima koje su predmet ovog rada naziru u stručnoj i znanstvenoj literaturi, konkretna praktična rješenja koja mogu potkrijepiti ideju o mogućnosti ovakvog pristupa u knjižničarstvu ipak nije bilo. Činjenica jest kako se iz godine u godinu, što je pregled literature i pokazao, generativna umjetna inteligencija sve više rabi u različite svrhe kako u školskim, tako i u drugim vrstama knjižnica, ali i, što je zanimljivo, u administrativno-

pravnim krugovima čija djelatnost svakako korelira i s izradom službenih dokumenata kakve su na određeni način i predmetne smjernice.

Predloženi model izrade smjernica, uz prikazane konkretne rezultate, djelomično se temelji na dosadašnjoj praksi navedenoj u pregledu literature, a djelomično na inovativnom pristupu u primjeni alata generativne umjetne inteligencije koji u ovakvom obliku do sad nije zabilježen u relevantnim stručnim i znanstvenim izvorima. Predloženi se model u praksi pokazao korisnim i rezultirao je kvalitetnim smjernicama koje višestruko olakšavaju stručni rad u školskoknjižničarskoj svakodnevnoj praksi te će poslužiti kao polazište kako onim školskim knjižnicama koje još uvijek nisu donijele svoje smjernice za izgradnju i upravljanje fondom i školama koje ih već imaju u svrhu usporedbe i promišljanja o mogućim poboljšanjima postojećih, tako i stručnim i znanstvenim krugovima u budućoj diskusiji i eventualnom postupanju sa svrhom unapređenja ponuđenog modela.

6. Literatura i izvori

1. Akt o umjetnoj inteligenciji (2024). Preuzeto 21.01.2026. s https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401689
2. Baddigam, G. (2009). *Collection Development Policy*. Preuzeto 19.01.2026. s <https://lis6010blog.blogspot.com/2009/08/collection-development-policy.html>
3. Biblarz, D., Tarin, M. J., Vickery, J., i Bakker, T. (2001). *Guidelines for a Collection Development Policy using the Conceptus Model*. Preuzeto 19.01.2026. s <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/acquisition-collection-development/publications/gcdp-en.pdf>
4. Clayton, P., i Gorman, G. E. (2003). *Upravljanje izvorima informacija: upravljanje fondovima u teoriji i praksi*. Beograd: Clio.
5. Cox, A. M., i De Brasdefer, M. (2025). *IFLA AI Entry Point for Libraries and AI*. Preuzeto 21.01.2026. s <https://repository.ifla.org/rest/api/core/bitstreams/fa2be7af-81a7-4268-ad28-029d13a90346/content>
6. Dehghani, F., Dehghani, R., Naderzadeh Ardebili, Y., i Rahnamayan, S. (2025). Large Language Models in Legal Systems: A Survey. *Humanit Soc Sci Commun* 12. Preuzeto 22.01.2026. s <https://doi.org/10.1057/s41599-025-05924-3>
7. Dukić, Z. (2012). Školske knjižnice u virtualnom prostoru: od mrežne stranice do virtualne zajednice učenja. U T. Zadavec (ur.), *XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: zbornik radova (PŠŠK 2012)* (str. 23-32). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Preuzeto 16.01.2026. s <https://www.azoo.hr/app/uploads/uvezeno/datoteke/24-proljetna-skola-knjiznicara2012-web-1536868611.pdf>
8. Eke, D. O. (2023). ChatGPT and the rise of generative AI: Threat to academic integrity? *Journal of Responsible Technology* 13. Preuzeto 20.01.2026. s <https://doi.org/10.1016/j.jrt.2023.100060>
9. Erl Šafar, M., i Lubina, T. (2018). Formalno obrazovanje knjižničara. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 61(1), 219-239. Preuzeto 16.01.2026. s <https://doi.org/10.30754/vbh.61.1.647>
10. Hasel, G., i Benaković, D. (2025). Nabava knjižnične građe u školskim knjižnicama – analiza istraživanja provedenog tijekom siječnja/veljače 2024. *Knjižničarstvo*, 29(1-2), 196-211. Preuzeto 19.01.2026. s <https://hrcak.srce.hr/file/483598>
11. Jaguš, T. (2026). *Vodič za studente: Kako (ne) koristiti umjetnu inteligenciju na FER-u*. Zagreb: Fakultet Elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu. Preuzeto 12.01.2026. s https://www.fer.unizg.hr/_news/132335/FER_Vodic_ai_HR.pdf
12. Johnson, P. (2004). *Fundamentals of Collection Development and Management*. Chicago: American Library Association. Preuzeto 19.01.2026. s <https://library.uc.edu.kh/userfiles/pdf/43.Fundamentals%20of%20collection%20development%20&%20management.pdf>
13. Jurilj, V. (2013). *Strategija hrvatskoga knjižničarstva do 2020. godine*. Preuzeto 15.01.2026. s <https://husk.hr/strategija-knjiznicarstva-hrvatske-do-2020-godine/>

14. Jurilj, V. (2023). *Što je novo u novom Standardu za školske knjižnice*. Preuzeto 15.01.2026. s <https://husk.hr/sto-je-novo-u-novom-standardu-za-skolske-knjiznice/>
15. Jurinović, A. (2010). *Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice: s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
16. Katulić, A., i Katulić, T. (2025). Prema primjeni Akta o umjetnoj inteligenciji – regulacija umjetne inteligencije u Europskoj Uniji i potencijalni utjecaj na knjižnice. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 68(3), 221-242. Preuzeto 21.01.2026. s <https://hrcak.srce.hr/342293>
17. Knežević Cerovski, A., i Pancirov, P. (2025). Umjetna inteligencija (UI) kao agent? identifikacija i opis umjetne inteligencije kao stvaratelja sadržaja publikacija. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 68(3), 285-300. Preuzeto 21.01.2026. s <https://hrcak.srce.hr/342296>
18. Kodrič-Dačić, E. (2007). Uvod v izgradnju knjižničnih zbirki. *Knjižnica* 51(1), 89-112. Preuzeto 19.01.2026. s <https://journals.uni-lj.si/knjiznica/article/view/14180/12490>
19. Kolar Janković, T. (2025). Mogućnosti i rizici utjecaja ChatGPT-a na školski sustav – na primjeru školskih knjižničara Virovitičko-podravske županije. *Novi uvez*, XXIII(43), 69-95. Preuzeto 21.01.2026. s <https://hrcak.srce.hr/334144>
20. Kralj, L., Blažić, A., Valenčić, H., Janeš, S., Blašković, V., Marinić, N., ... i Rakić, D. (2024). *Umjetna inteligencija u obrazovanju: edukativni priručnik o primjeni umjetne inteligencije u obrazovanju*. Zagreb: Agencija za elektroničke medije; UNICEF. Preuzeto 20.01.2026. s <https://www.medijiskapismenost.hr/wp-content/uploads/2024/04/Umjetna-inteligencija-u-obrazovanju.pdf>
21. Kosić, S., i Heberling Dragičević, S. (2017). Izrada smjernica za izgradnju fonda u hibridnim knjižnicama – iskustva Sveučilišne knjižnice Rijeka. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 60(4), str. 161-189. Preuzeto 21.01.2026. s <https://hrcak.srce.hr/195925>
22. Lazić, B. (2025). *Smjernice za izgradnju i upravljanje fondom školske knjižnice Osnovne škole Negoslavci*. Preuzeto 23.01.2026. s https://os-negoslavci.skole.hr/wp-content/uploads/sites/716/2025/06/Smjernice_fond_knjiznica_OS_Negoslavci.pdf
23. Lazić, B. (2011). *Upravljanje zbirkama za nacionalne manjine u školskoj knjižnici: mogući pristupi* (Diplomski rad). Odjel za informacijske znanosti, Zadar, Sveučilište u Zadru.
24. Li, L., Ma, Z., Fan, L., Lee, S., Yu, H. i Hemphill, L. (2024). ChatGPT in education: A discourse analysis of worries and concerns on social media. *Education and Information Technologies*, 29(9), 10729-10762. Preuzeto 21.01.2026. s <https://arxiv.org/pdf/2305.02201>
25. Li, Y., Das, S., i Shirado, H. (2025). What Makes LLM Agent Simulations Useful for Policy? Insights From an Iterative Design Engagement in Emergency Preparedness. *arXiv preprint*. Preuzeto 21.01.2026. s <https://doi.org/10.48550/arXiv.2509.21868>
26. Ljujić, B. (2025). ChatGPT: kontroverzna neminovnost koja podržava ravnopravnost u odgovornom obrazovanju. U R. Antonijević, D. Purešević, i E. Kecap (ur.), *Očekivanja od pedagoga: zbornik radova sa nacionalnog naučno-stručnog skupa Susreti pedagoga 2025*. (str. 69-74). Beograd: Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Institut za pedagogiju i andragogiju; Pedagoško društvo Srbije. Preuzeto 20.01.2026. s https://reff.f.bg.ac.rs/bitstream/handle/123456789/7934/bitstream_23231.pdf
27. Marinclin, A., Idlbek, R., i Popović, M. (2024). Primjena umjetne inteligencije u akademskim knjižnicama u Hrvatskoj. *Bosniaca*, 29(29), 221-238. Preuzeto 21.01.2026. s <https://doi.org/10.37083/bosn.2024.29.221>
28. Mesić Muharemi, N., Renić, Z., i Strija, J. (2021). Školske knjižnice u virtualnom svijetu. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 64(1), 303-317. Preuzeto 16.01.2026. s <https://doi.org/10.30754/vbh.64.1.847>
29. Mićunović, M., i Bosančić, B. (2025). Umjetna inteligencija i akademski integritet i čestitost: etičke implikacije integracije generativne umjetne inteligencije u sustav visokog obrazovanja i znanosti. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 68(3), 1-35. Preuzeto 21.01.2026. s <https://hrcak.srce.hr/341510>
30. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu [NSK]. (2020). *Smjernice za rad školskih knjižnica u uvjetima bolesti COVID-19*. Preuzeto 16.01.2026. s <https://maticna.nsk.hr/wp-content/uploads/2020/05/Smjernice-za-rad-s%CC%8Ckolskih-knjiz%CC%8Cnica-u-uvjetima-bolesti-COVID-19-2020-05-03.pdf>

31. OpenAI. (2025). ChatGPT [Veliki jezični model]. Preuzeto 15.01.2026. s <https://chatgpt.com/>
32. OpenAI. *Smjernice za knjižnični fond* [Generativni razgovor s UI]. ChatGPT. Preuzeto 15.01.2026. s <https://chatgpt.com/share/6968cb2c-3c78-8003-84de-aa96226b1978>
33. Perunović, N. (1997). *Principi nabavne politike u bibliotekama*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
34. Pingili, R. (2025). AI-driven intelligent document processing in government and public administration. *World Journal of Advanced Engineering Technology and Sciences* 15(03), str. 1316-1326. Preuzeto 20.01.2026. s <https://doi.org/10.30574/wjaets.2025.15.3.1059>
35. Racković, J. (2004). Upravljanje fondovima u teoriji i praksi. *Pančevačko čitalište* 3(5), 69-70. Preuzeto 19.01.2026. s https://www.citaliste.com/casopis/pdf/Citaliste_br5.pdf
36. Skupina gorenjskih knjižničarki (1985). Oblikovanje knjižničnega fonda in nabavna politika v šolskih knjižnicah. *Knjižnica* 29(2/3), 171-174. Preuzeto 19.01.2026. s https://www.dlib.si/listalnik/URN_NBN_SI_DOC-8CSN8JUR/index.html
37. Schultz-Jones, B., Oberg, D., Gašparović, I., i Mašina, D. (2016). *IFLA-ine smjernice za školske knjižnice*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
38. Standard za digitalne knjižnice NN 103/2021. Preuzeto 15.01.2026. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_09_103_1836.html
39. Standard za narodne knjižnice NN 103/2021. Preuzeto 15.01.2026. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_09_103_1834.html
40. Standard za specijalne knjižnice NN 103/2021. Preuzeto 15.01.2026. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_09_103_1835.html
41. Standard za školske knjižnice NN 61/2023. Preuzeto 14.01.2026. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_06_61_1024.html
42. Standard za visokoškolske, sveučilišne i znanstvene knjižnice. Preuzeto 15.01.2026. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_07_81_1182.html
43. Steinbuch, M. (1995). Razvoj in vrednotenje knjižnične zbirke v srednjoškolski knjižnici. *Knjižnica* 39(3), 171-185. Preuzeto 19.01.2026. s https://www.dlib.si/listalnik/URN_NBN_SI_DOC-ZSROSRAS/index.html
44. Tan, X., Cheng, G., i Ling, M. H. (2025). Artificial intelligence in teaching and teacher professional development: A systematic review. *Computers and Education: Artificial Intelligence* 8. Preuzeto 21.01.2026. s <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666920X24001589?via%3Dihub>
45. Tuškan Mihočić, G. (2014). Strategija hrvatskog knjižničarstva 2015.-2020. — pogled iznutra. *Knjižničar/Knjižničarka*, 5.(5.), 65-71. Preuzeto 15.01.2026. s <https://hrcak.srce.hr/233129>
46. Vulović, M. (2025). ChatGPT: kritički prijatelj ili neprijatelj nastavnika u refleksiji o svom radu? U Antonijević, R., Purešević, D. i Kecap, E. (ur.), *Očekivanja od pedagoga: zbornik radova sa nacionalnog naučno-stručnog skupa Susreti pedagoga 2025*. (str. 69-74). Beograd: Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Institut za pedagogiju i andragogiju; Pedagoško društvo Srbije. Preuzeto 21.01.2026. s <https://doi.org/10.46793/Susr.ped2025.173V>
47. Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti NN 17/2019 (98/2019, 114/2022, 36/2024). Preuzeto 19.01.2026. s <https://www.zakon.hr/z/2275/zakon-o-knjiznicama-i-knjiznicnoj-djelatnosti>

KNJIŽNICE KAO PROSTORI OTPORA I DIJALOGA

LIBRARIES AS SPACES OF RESISTANCE AND DIALOGUE

Gordana Rešicki Degoricija, Tehnička škola Kutina

gordana.tsk@gmail.com

UDK / UDC: 027.8:316.42

Stručni rad / Professional paper

Primljeno / Received: 29. 1. 2026.

Prihvaćeno / Accepted: 24. 2. 2026.

Sažetak

Cilj. Cilj rada je pokazati da knjižnice nisu neutralne institucije, nego aktivni društveni akteri u očuvanju ljudskosti, kulturnog identiteta, kritičkog mišljenja i demokratske kulture, s posebnim naglaskom na školsku knjižnicu kao prostor empatije, kreativnosti i solidarnosti.

Pristup/metodologija/dizajn. Rad se temelji na interdisciplinarnom kvalitativnom pristupu koji povezuje knjižničarstvo, povijest, književnost, umjetnost i sociologiju analizom studije slučaja (Auschwitz, Timbuktu, Palestina, studentski pokret u Srbiji) i refleksijom profesionalne prakse.

Rezultati. Rezultati ukazuju na knjižnice kao ključne prostore očuvanja kolektivnog pamćenja, poticanja dijaloga i razumijevanja nasilja bez njegove reprodukcije.

Originalnost/vrijednost. Rad polazi iz osobnog, profesionalnog i etičkog promišljanja knjižnica kao prostora otpora, sjećanja i dijaloga u suvremenom svijetu obilježenom ratovima, dezinformacijama, autoritarnim tendencijama, klimatskim krizama i društvenim podjelama. Vrijednost rada očituje se u originalnom povezivanju globalnih primjera kulturnog otpora s praksom jedne školske knjižnice.

Ključne riječi

dijalog; knjižnice; otpor; sjećanje; zajednica

Summary

Objective. The purpose of this paper is to demonstrate that libraries are not neutral institutions, but active social agents in preserving humanity, cultural identity, critical thinking and

democratic culture, with a particular focus on the school library as a space of empathy, creativity and solidarity.

Approach/methodology/design. The paper is based on an interdisciplinary qualitative approach that connects librarianship, history, literature, art and sociology through case studies (Auschwitz, Timbuktu, Palestine, the student movement in Serbia) and reflection on professional practice.

Results. The findings indicate that libraries function as key spaces for preserving collective memory, fostering dialogue and understanding violence without reproducing it.

Originality/value. This paper is based on personal, professional, and ethical considerations regarding libraries as spaces of resistance, memory, and dialogue in a contemporary world characterized by war, disinformation, authoritarianism, climate crises, and social divisions. The value of the paper lies in the original connection between global examples of cultural resistance and the practice of a single school library.

Keywords

dialogue; libraries; resistance; memory; community

1. Uvod

Knjižnice su oduvijek bile mnogo više od spremišta knjiga. One su tiha, ali snažna mjesta na kojima se susreću prošlost i budućnost, pojedinac i zajednica, bol i nada, znanje i empatija. U njima se oblikuju identiteti, prenose sjećanja i rađaju novi načini mišljenja. Kao kulturne institucije, knjižnice su tijekom povijesti mijenjale svoj društveni položaj – od elitnih riznica znanja do inkluzivnih javnih prostora. Povijesno gledano, knjižnice su započele kao ekskluzivni prostori dostupni malobrojnima: vladarima, svećenstvu i obrazovanoj eliti. S razvojem modernih društava postupno su se demokratizirale i postale javne institucije otvorene svima, neovisno o podrijetlu, vjeri ili društvenom statusu. Ta transformacija nije bila samo institucionalna, nego i duboko politička i etička jer je podrazumijevala priznanje prava na znanje kao temeljnog ljudskog prava. U današnjem bučnom, digitalnom i polariziranom svijetu knjižnice preuzimaju ulogu trećih prostora: između doma i škole, između privatnog i javnog, između intime i politike. One su mjesta gdje je moguće pružati otpor nasilju, manipulaciji i dehumanizaciji, ali i graditi dijalog, razumijevanje i zajedništvo. Klinenberg (2018) naglašava da su knjižnice ključna društvena infrastruktura demokracije jer omogućuju susret različitih ljudi u sigurnom i zajedničkom prostoru. Kao polazišna metafora rada služi slika ruskog simbolističkog slikara Mihaila Vrubela *Demon sjedi* (Vrubel, 1890) u kojoj spaja elemente književnosti, likovnosti, transcendentnog i čovjeka. Vrubel je bio fasciniran Ljermontovljevom poemom *Demon* u kojoj je demon pali anđeo, biće između svjetla i tame, osuđeno na beskrajnu samoću i čežnju za dobrotom. Vrubelova slika simbolizira unutarnju borbu između dobra i zla, duhovnu napetost i tjeskobu modernog čovjeka, otuđenost od stvarnog svijeta, potrebu za svetim, transcendentnim, ali i bolnu spoznaju kako ju je teško i gotovo nemoguće doseći. Vrubelov demon nije zlo, već svako biće koje u sebi vodi dijalog između svjetla i tame. Na sličan način knjižnice stoje između nemira stvarnosti i mira znanja, kao prostori u kojima se traži smisao, preispituju istine i njeguje nada.

Polazeći od navedenih teorijskih i simboličkih okvira, u radu se pretpostavlja da školska knjižnica, kao dio šire knjižnične infrastrukture, može djelovati kao prostor zajedništva, dijaloga i razvoja demokratskih kompetencija učenika. U nastavku rada ta se pretpostavka razmatra analizom odabranih povijesnih, književnih i suvremenih primjera te refleksijom školske knjižnične prakse.

Slika 1. Demon sjedi (Vrubel, 1890)

2. Teorijske pretpostavke teme

2.1. Pregled dostupne literature

U suvremenoj stručnoj i znanstvenoj literaturi knjižnice se sve češće promatraju kao složeni društveni, kulturni i obrazovni prostori, a ne isključivo kao informacijske ustanove. Osim osiguravanja pristupa znanju i informacijama, knjižnice se definiraju kao javne institucije koje doprinose jačanju demokracije, društvene kohezije, kulturnog pamćenja i kritičkog mišljenja. U tom kontekstu Eric Klinenberg (2018) knjižnice opisuje kao ključnu društvenu infrastrukturu koja omogućuje susret različitih društvenih skupina u sigurnom javnom prostoru te pridonosi izgradnji povjerenja i otpornosti zajednice. Knjižnice se tako shvaćaju kao prostori dijaloga, uključivosti i nenasilnog suživota, osobito u društvima obilježenim polarizacijom i fragmentacijom. Teorijski okvir za razumijevanje uloge pamćenja i znanja u društvu pruža Jan Assmann (2011) konceptom kulturnog pamćenja. On razlikuje komunikativno pamćenje, vezano uz neposredno iskustvo i usmenu predaju, od kulturnog pamćenja koje se institucionalizira tekstovima, zapisima i ustanovama. U tom smislu knjižnice se mogu promatrati kao ključne institucije kulturnog pamćenja koje omogućuju dugoročnu pohranu, dostupnost i interpretaciju znanja. U poglavlju poznatom pod nazivom *Israel and the Invention of Religion* Assmann (2011) analizira povijesni trenutak u kojem religija postaje normativni i tekstualno utemeljen sustav, zasnovan na jasnoj distinkciji između istine i laži te na etičkoj obvezi pamćenja. Iako takav model pamćenja nosi snažan emancipacijski i etički potencijal, autor upozorava i na njegovu sklonost isključivosti i demonizaciji drugoga. U tom kontekstu knjižnice se mogu razumjeti kao institucije koje, za razliku od normativnog pamćenja, čuvaju pluralnost izvora i omogućuju dijaloški odnos prema prošlosti i znanju. Humanističku dimenziju znanja i unutarnje slobode razrađuje Viktor Frankl (1981) koji ističe da smisao, odgovornost i dostojanstvo mogu opstati i u uvjetima radikalne dehumanizacije. Njegova razmišljanja pružaju teorijski temelj za razumijevanje knjige i čitanja kao oblika unutarnjeg otpora i očuvanja identiteta. Ideju kulture i znanja kao javnog dobra dodatno razvija William Morris (Fiell i Fiell, 2017) zagovarajući dostupnost ljepote i obrazovanja svim članovima društva. Polazeći od navedenih teorijskih pristupa, knjižnice se u ovom radu promatraju kao prostori u kojima se znanje povezuje s etikom, dijalogom i društvenom odgovornošću. Takav teorijski okvir čini polazište za pregled dosadašnjih istraživanja koja u

sljedećem poglavlju razmatraju konkretne primjere djelovanja knjižnica u kontekstima društvenih kriza, ratova i otpora.

2.2. Pregled dosadašnjih istraživanja

Dosadašnja istraživanja i publicističko-znanstveni radovi koji tematiziraju knjižnice i knjigu u kontekstima ratova i represije potvrđuju njihovu ulogu kao ključnih institucija očuvanja kulturnog pamćenja i identiteta. Razaranje knjiga i knjižnica u suvremenim sukobima u stručnoj se literaturi sve češće tumači kao namjerna strategija usmjerena na brisanje kulturnog identiteta. Knuth (2003) taj fenomen konceptualizira pojmom libricida naglašavajući da uništavanje knjižne i arhivske građe predstavlja sustavni oblik napada na kulturno pamćenje zajednica. Na primjeru ratova na prostoru bivše Jugoslavije Riedlmayer (2007) identificira obrasce i metode razaranja knjižnica te pokazuje da su takvi napadi često usmjereni na simboličke nositelje kolektivnog pamćenja i kulturnog kontinuiteta. Istodobno, brojni radovi ukazuju i na suprotne procese očuvanja i otpora. Primjerice, Hammer (2016) u analizi spašavanja rukopisa u Timbuktuu pokazuje kako knjižničari u kriznim situacijama djeluju kao čuvari kulturnog kontinuiteta i aktivni sudionici otpora brisanju povijesti. Iturbe (2019) književno-dokumentarnom obradom iskustva Dite Kraus u Auschwitzu ukazuje na ulogu knjige i čitanja kao oblika unutarnjeg otpora i očuvanja identiteta u ekstremnim uvjetima dehumanizacije. Slično tome, Abu Toha (2022) svjedoči o simboličkoj i egzistencijalnoj važnosti knjižnice u kontekstu razaranja Gaze naglašavajući da poezija i pisana riječ postaju sredstva opstanka i nade. Teorijski okvir za razumijevanje knjižnica kao prostora društvene infrastrukture pruža Klinenberg (2018), koji knjižnice opisuje kao ključne javne prostore susreta i demokratske kohezije. Asmann (2011) konceptom kulturnog pamćenja dodatno objašnjava ulogu institucija poput knjižnica u dugoročnom očuvanju i interpretaciji znanja. Humanističku dimenziju unutarnje slobode i smisla u ekstremnim okolnostima razrađuje Frankl (1981), čime se pruža teorijsko uporište za razumijevanje knjige i čitanja kao oblika nenasilnog otpora. Polazeći od navedenih radova, može se zaključiti da knjižnice u kriznim i konfliktnim okolnostima nadilaze svoju informacijsku funkciju te postaju prostori pamćenja, dijaloga i otpornosti.

3. Istraživanje

3.1. Metodologija

Istraživanje se temelji na kvalitativnom pristupu, primjenom interpretativne analize sadržaja. Takav metodološki okvir odabran je zbog prirode istraživačkog problema, koji je usmjeren na razumijevanje značenja, simbolike i društvene uloge knjižnica u kontekstima krize, nasilja i otpora, a ne na kvantitativno mjerenje pojava. Interpretativna analiza sadržaja omogućuje analizu tekstualnih i vizualnih izvora s ciljem otkrivanja dubljih značenjskih i vrijednosnih slojeva. Analiza se provodi na odabranim umjetničkim djelima, književnim tekstovima i suvremenim primjerima djelovanja knjižnica, u okviru teorijskih koncepata kulturnog pamćenja, humanističkog shvaćanja znanja i knjižnica kao društvene infrastrukture. Metodološki pristup oslanja se na temeljna načela kvalitativne analize sadržaja, kako ih opisuju Klaus Krippendorff (2013) i Philipp Mayring (2014). Prema njima cilj je analize razumijevanje značenja unutar društvenog i kulturnog konteksta.

3.1.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja čine odabrani tekstualni i vizualni materijali koji se u radu analiziraju kao nositelji značenja vezanih uz ulogu knjižnica, knjige i znanja u kontekstima pamćenja, otpora i nade. Istraživački korpus obuhvaća relevantnu znanstvenu i publicističko-stručnu literaturu, književne tekstove, memoarsku i esejističku građu, povijesne zapise te suvremene publicističke i poetske izvore. Vizualni materijali uključuju reprodukcije umjetničkih djela koje se u radu koriste kao simbolički i interpretativni izvori, a ne kao estetski objekti sami po sebi. Odabrane slike analiziraju se u

kontekstu njihove povezanosti s temama unutarnjeg nemira, nasilja, pamćenja i otpora te služe kao metaforički okvir za promišljanje uloge knjižnica u društvu. Svi korišteni materijali promatraju se u njihovu kulturnom, povijesnom i društvenom kontekstu, s ciljem razumijevanja načina na koji tekst i slika zajedno oblikuju značenja relevantna za istraživačku temu.

3.2. Rezultati istraživanja

3.2.1. Knjiga, misao i dijalog kao otpor

Tematska nit koja povezuje cijeli rad vodi od unutarnjeg nemira pojedinca (Vrubel, *Demon sjedi*), preko moralne ambivalentnosti znanja (Arcimboldo, *Knjižničar*), do povijesnog nasilja (Vereshchagin, *Apoteoza rata*; Picasso, *Guernica*). Knjižnice se u tom smislu pojavljuju kao mjesta gdje se psihološko, etičko i povijesno susreću te postaju prostori odgovornog pamćenja i dijaloga. Knjiga, misao i dijalog čine temelj ovog promišljanja. Knjiga otvara svjetove, razbija granice vremena i prostora te omogućuje susret s glasovima drukčijima od naših; ona uči da stvarnost nije zadana jednom zauvijek, nego je promjenjiva i pregovarana. Misao omogućuje slobodu od nametnutih narativa, propagande i pojednostavljenih istina, a dijalog gradi zajedništvo putem razlika, pretvarajući suprotnosti u mogućnost učenja. Portret talijanskog manirističkog slikara Giuseppa Arcimbolda *Knjižničar* zorno prikazuje ambivalentnost znanja. S jedne strane, slika slavi fascinaciju knjigama i moć učenja, ali istodobno je i ironična kritika učenjaka koji gomila znanje bez razumijevanja i, još važnije, bez ljudskosti. Arcimboldov lik, sazdan od knjiga i knjiških predmeta, podsjeća da znanje samo po sebi nije nužno moralno dobro: ono može osvjetljavati, ali i zaslijeptiti. Kao što je Vrubelov *Demon* rastrgan između duha i materije, tako je i Arcimboldov *Knjižničar* rastrgan između znanja i suosjećanja. Kada znanje prestane služiti empatiji, ono prestaje biti humanističko i postaje instrument moći, kontrole i isključivanja. U tom trenutku knjige više ne oslobađaju, nego počinju opravdavati nepravdu. Upravo zato knjižnice moraju biti mjesta gdje se znanje uvijek povezuje s etikom, brigom za druge i odgovornošću prema svijetu.

Slika 2. Knjižničar (Arcimboldo, oko 1566)

3.2.2. Rat, civilizacija i knjižnice

Povijest čovječanstva u velikoj je mjeri i povijest ratovanja. Gotovo da nije bilo godina bez oružanih sukoba. Ratovi se gotovo uvijek legitimiraju uzvišenim jezikom. Govori se o civilizaciji, sigurnosti, napretku, obrani vrijednosti ili „donošenju mira u kaotični svijet“, no iza tih velikih riječi stoje vrlo konkretne stvarnosti: sakaćenje, mučenje, silovanje, uništavanje domova, raseljavanje i smrt običnih ljudi. U dvadesetom stoljeću više od sto šezdeset milijuna ljudi izgubilo je život u ratovima. Taj razmjer trebao bi zauvijek razdrmati svaku iluziju o „plemenitom“ nasilju. Kao što se pita Bruce Springsteen u pjesmi *War – what is it good for?* (1986), odgovor ostaje nemilosrdno jasan: apsolutno ništa (engl. *absolutely nothing*). Ipak, unatoč povijesnom iskustvu, rat se stalno vraća, uvijek u novom ruhu, ali sa starom logikom moći. Umjetnička djela poput Vereshchaginove *Apoteoze rata* i Picassove *Guernice* razotkrivaju besmisao nasilja snažnije od bilo koje statistike. Ruski slikar Vereshchagin, i sam sudionik ratnih pohoda, nije slikao herojstvo, nego u pustinjskom krajoliku, pod neumoljivim nebom naslagane lubanje, uz posvetu „svim velikim osvajačima – prošlim, sadašnjim i budućim“ (Vereshchagin, 1871). Time je ogolio krajnji ishod svake imperijalne pohlepe: prazninu i smrt. U slici *Guernica* Picasso (1937) pretvara bombardiranje civila u univerzalni krik protiv rata prikazujući razlomljena tijela, prestravljena lica i rastrganu stvarnost - svijet koji se raspada pod težinom nasilja. Knjižnice u tom kontekstu imaju dvostruku, paradoksalnu ulogu. One čuvaju remek-djela civilizacije: književnost, znanost, umjetnost, filozofiju, ali istodobno čuvaju i tragove njezina barbarstva: svjedočanstva o ratovima, progonima, logorima, kolonijalizmu i uništavanju. U tom spoju ljepote i užasa knjižnice postaju prostori kritičkog pamćenja. One uče da nasilje nije iznimka, nego ponavljajući obrazac ljudske povijesti. No, upravo to prepoznavanje može postati čin otpora: uči se o ratu ne da bi ga se opravdalo, nego da bi ga se prepoznalo, osporilo i spriječilo. Knjižnice su mjesta gdje se trauma pretvara u znanje, a znanje u odgovornost.

Slika 3. Apoteoza rata (Vereshchagin, 1871)

Slika 4. Guernica (Picasso, 1937)

3.2.3. Knjiga kao preživljavanje - Auschwitz

Priča o Diti Kraus i osam knjiga u Auschwitzu iz romana španjolskog novinara i književnika Antonija Iturbea Knjižničar u Auschwitzu svjedoči da knjiga može biti čin otpora i preživljavanja, i to u uvjetima stravičnog nasilja i bezizlaznosti (Iturbe, 2019). U uvjetima sustavnog nasilja u Auschwitzu knjiga je postala prostor unutarnje slobode i ljudskosti, a sam čin čitanja identitetski, emocionalni i mentalni otpor dehumanizaciji. Slično tomu, preživjeli logoraš, neurolog i psihijatar Viktor Frankl, u svojim djelima pokazuje da smisao, svrha i unutarnja sloboda mogu nadživjeti fizičko zatočeništvo i postati temelj opstanka (Frankl, 1981).

3.2.4. Mašta kao unutarnji prostor slobode – Frida Kahlo

Američki šekspirolog Harold Goddard tvrdi da mašta nije ni jezik prirode ni jezik čovjeka, nego oboje ujedno – medij između svijeta oko nas i svijeta u nama (Goddard, 1951). Mašta i mogućnost zamišljanja boljeg mogu biti bijeg iz logora, ali i iz vlastite patnje, nerazumijevanja sredine i gubitka. U dnevničkim zapisima Frida Kahlo mašta postaje unutarnji prostor slobode, ali i oblik otpora i iscjeljenja (Kahlo, 2002). Njezini crteži i zapisi ne bježe od boli, već je transformiraju u umjetnost i smisao. Kada su svi vanjski prostori zatvoreni, unutarnji prostor slobode ostaje, a knjižnica postaje simboličko utočište takvih prostora slobode.

3.2.5. Timbuktu – knjižničari kao čuvari pamćenja

Spašavanje više od 350.000 rukopisa iz Timbuktua u afričkoj državi Mali tijekom okupacije ekstremističkih skupina, opisano u knjizi Joshue Hammera *The bad-ass librarians of Timbuktu*, pokazuje da je obrana knjiga ujedno obrana identiteta, kulture i povijesti jednog naroda (Hammer, 2016). Mladi pustolov i djelatnik vladine knjižnice Abdel Kader Hajdara te knjižničari Timbuktua riskirali su živote kako bi sačuvali pisano nasljeđe svojeg naroda pretvarajući tako knjižničarski poziv u čin građanske hrabrosti. Pod prijetnjom brisanja, ideološkog, religioznog ekstremističkog uništavanja povijesnih zapisa, knjižničari su u ovom slučaju postali čuvari kulturnog identiteta cijelog jednog naroda.

Palestina – knjižnice između ruševina i nade. Uništavanje knjižnica u Gazi nije slučajno razaranje, već sustavni napad na pravo naroda da pamti, uči i postoji. Razara se ne samo prostor nego i vrijeme – kontinuitet pamćenja, pripadanja i kulturnog života. Razrušena knjižnica Edward Said, koja je osnovana 2017. godine zahvaljujući knjižničaru i pjesniku Mosabu Abu Tohi i koja je bila simbol nade i znanja u opkoljenom gradu, postaje simbol napada na dušu jednog naroda. Ipak, palestinska volja za životom opstaje u improviziranim učionicama pod šatorima, u majkama koje čitaju djeci, u učiteljima koji prenose znanje usprkos opasnosti i u pjesnicima koji stvaraju usred ruševina (Abu Toha, 2022). Palestina pokazuje da je ponekad poezija čin otpora, da

izgradnja knjižnica može biti čin prkosa, a zajednička tuga može postati prostor nade. U tom kontekstu, kada memorijalne, kulturne i obrazovne ustanove stradaju u jednom dijelu svijeta, ustanove u drugim dijelovima, pa tako i knjižnice, imaju moralnu obvezu čuvati građu, širiti empatiju i otvarati prostor za svjedočenje i odgovorno promišljanje bez dehumanizacije.

Srbija – građanski otpor odozdo. Tijekom posljednjih godinu dana u našem susjedstvu događa se istinska pobuna odozdo. Mladi ljudi koji odbijaju šutnju i korupciju pale svjetlo u autoritarnom društvu koje je dotaknulo dno. Srpski studenti koji bicikliraju, hodaju i trče kroz Srbiju i Europu ne bave se sportom, nego vlastitom savješću: svaki njihov korak poruka je protiv šutnje, straha i nepravde. Prizor s najmasovnijeg skupa u Srbiji, s Trga Slavije, preplavljenog tisućama upaljenih mobitela uz stih: „Ne želim da se plašim mraka, upali vatru, budi baklja.“ (Louis i Marčelo, 2024), snažna je simbolična poruka da se mrak može osvijetliti zajedničkim, tihim, ali odlučnim otporom ljudi odozdo. To je estetika nenasilne pobune: lijepa, tiha, dostojanstvena i moćna. Slavija je te večeri prestala biti prometni kružni tok i postala prostor zajedničke nade. Slike djevojaka s hidžabom i mladića u tradicionalnim srpskim kapama koji zajedno koračaju predstavljaju budućnost Balkana bez mržnje. Taj nenasilni otpor pokazuje snagu dostojanstva, zajedništva i međusobnog poštovanja. Knjižničari će u budućnosti vjerojatno katalogizirati pjesme, fotografije, grafite, videozapise i osobna svjedočanstva ovih prosvjeda kao relevantne dokumente suvremene povijesti i građanskog angažmana.

Knjižnice kao „palače za narod“. William Morris, engleski umjetnik i jedan od glavnih predstavnika pokreta Arts and Crafts, vjerovao je da ljepota ne smije biti privilegij elite, nego pravo svakog čovjeka (Fiell i Fiell, 2017). Smatrao je da su praktičnost, ljepota i etičnost nerazdvojni te da estetsko iskustvo oplemenjuje ljudski duh i daje smisao svakodnevicu. Tu ideju u suvremenom kontekstu snažno razvija sociolog Eric Klinenberg koji u knjizi *Palaces for the People* (2018) tvrdi da budućnost demokratskih društava ne počiva samo na zajedničkim vrijednostima, nego i na zajedničkim prostorima: knjižnicama, parkovima, školama i drugim javnim institucijama koje čine društvenu infrastrukturu. Takvo razumijevanje knjižnice upućuje na to da ljudsko znanje, duh i ljepota utjelovljeni u knjigama trebaju imati dostojanstven i primjeren prostor. U tom se smislu knjižnice koje istodobno poštuju prirodu, čovjeka i estetiku prostora mogu promatrati kao suvremeni izraz te ideje, mjesta u kojima se susreću funkcionalnost, simbolika i humanistička dimenzija. Knjižnica Li Yuan u ruralnom području Kine gotovo se neprimjetno uklapa u krajolik, obložena lokalnim drvenim materijalima i ispunjena difuznim dnevnim svjetlom koje stvara idealan ambijent za čitanje. Knjižnica Tehničkog sveučilišta u Delftu, s travnatim krovom koji se uzdiže poput brežuljka i tornjem koji simbolizira svjetlo znanja, utjelovljuje ideju „palače za narod“ – prostora susreta, učenja i stvaranja dostupnog zajednici. Valvasorjeva knjižnica u Krškem, inspirirana meandrima rijeke Save, simbolički povezuje knjižnicu s tijekom života zajednice, njezinim sjećanjem i budućim pričama. Ovi primjeri potvrđuju da knjižnice nisu samo spremišta knjiga, nego prostori u kojima se susreću znanje, ljepota i zajednica. Kao takve, one utjelovljuju Morrisov san o ljepoti dostupnoj svima i Klinenbergovu ideju zajedničkih prostora kao temeljne infrastrukture demokratskog života.

3.3. Rasprava: Školska knjižnica – prostor zajedništva

Rezultati istraživanja pokazali su da knjižnice, neovisno o kontekstu u kojem djeluju, predstavljaju prostore pamćenja, dijaloga i nenasilnog otpora. Iako se analizirani primjeri odnose na povijesne i suvremene krizne situacije, njihove temeljne funkcije mogu se prepoznati i u svakodnevnom radu školske knjižnice, u umanjenoj, ali stvarnoj i djelotvornoj mjeri. Dimenzija knjižnice kao prostora u kojem knjiga, misao i dijalog djeluju kao sredstva otpora očituje se poticanjem čitateljskih navika, razvojem kritičkog mišljenja i medijske pismenosti te otvorenošću različitim perspektivama. Time knjižnica pruža otpor pojednostavljenim narativima, manipulaciji i isključivanju, istodobno potičući razumijevanje i empatiju. Rezultati istraživanja koji naglašavaju

knjigu i maštu kao prostor unutarnje slobode odražavaju se u oblikovanju knjižnice kao sigurnog i poticajnog mjesta. Učenicima se omogućuje prostor za mir, promišljanje i kreativno izražavanje kulturnim i umjetničkim aktivnostima, poput školske predstave Mor (vidi Sliku 5), čime knjižnica postaje mjesto utočišta, ali i stvaranja. Uloga knjižničara kao čuvara pamćenja u školskom se kontekstu ostvaruje njegovanjem lokalne kulturne i književne baštine, organizacijom izložbi i obilježavanjem važnih datuma. Knjižnica tako djeluje kao aktivni posrednik između prošlosti i sadašnjosti, a ne samo kao mjesto pohrane građe. Naposljetku, rezultati koji ističu važnost zajedništva i građanskog angažmana očituju se u uključivanju učenika u projekte solidarnosti, volontiranja i suradnje s lokalnom zajednicom. Školska knjižnica pritom se potvrđuje kao prostor učenja demokratskih praksi i odgovornog sudjelovanja u zajednici. U tom smislu školska knjižnica funkcionira kao „mali dnevni boravak” škole, prostor susreta, dijaloga i zajedničkog rasta koji u mirnijem kontekstu svakodnevice utjelovljuje vrijednosti identificirane u istraživanju: pluralnost pamćenja, etičko znanje i nenasilni otpor fragmentiranosti suvremenog društva. Školska knjižnica pritom se može razumjeti kao važan dio zajedničkog društvenog prostora: mjesto u kojem se uči, razgovara, sanja i razvija ljudskost.

U simboličkom smislu uloga knjižnica može se dodatno sagledati slikom Celestina Medovića Vrijesa, tihog prizora hrvatskog juga u nijansama ljubičaste: boje duhovnosti, unutarnje snage i otpora prolaznosti. Vrijes koji raste na surovu tlu može se interpretirati kao metafora knjižnica: skromnih, ali postojanih prostora u kojima se čuvaju ljepota, znanje i slobodna misao. U tom se kontekstu knjižnice potvrđuju kao trajni prostori otpora i dijaloga, svojevrsni „vrijes” društva koji, unatoč promjenjivim i često nepovoljnim okolnostima, ponovno izrasta i obnavlja se.

Slika 5. Predstava Mor (Tehnička škola Kutina, 2025)

4. Zaključak

Provedena analiza literature i odabranih studija slučaja potvrdila je polaznu pretpostavku rada da knjižnice nadilaze ulogu neutralnih informacijskih ustanova te djeluju kao važni društveni akteri u očuvanju kulturnog pamćenja, identiteta i demokratske kulture. Relevantna istraživanja (Assmann, 2011; Klinenberg, 2018) ukazuju na knjižnice kao ključnu društvenu infrastrukturu i institucije kulturnog pamćenja, dok primjeri iz kriznih konteksta (Abu Toha, 2022; Hammer, 2016; Iturbe, 2019; Knuth, 2003; Riedlmayer, 2007) dodatno potvrđuju njihovu ulogu u zaštiti znanja i identiteta u uvjetima ugroze. Rezultati interpretativne analize pokazuju da knjiga, čitanje i knjižnična djelatnost u različitim povijesnim i suvremenim okolnostima mogu djelovati kao oblici nenasilnog otpora, unutarnje slobode i društvenog povezivanja. Usporedba globalnih primjera s praksom školske knjižnice potvrđuje da se te funkcije ostvaruju i u svakodnevnom obrazovnom okruženju poticanjem čitanja, razvojem kritičkog mišljenja i jačanjem zajedništva.

Može se zaključiti da knjižnice, neovisno o kontekstu djelovanja, predstavljaju stabilne prostore pamćenja, dijaloga i društvene otpornosti. U vremenu obilježenom krizama i podjelama njihova uloga ne slabi, nego postaje sve vidljivija, osobito ondje gdje se u knjižničnom prostoru sustavno susreću znanje, etika i zajednica gradeći pretpostavke za otpornije i humanije društvo.

Slika 6. Vrijes (Medović, početak 20. stoljeća)

5. Literatura i izvori

1. Abu Toha, M. (2022). *Things you may find hidden in my ear*. San Francisco: City Lights Publishers.
2. Apoteoza rata. (bez dat.). U *Wikipedia*. Preuzeto 29.01.2026. s https://en.wikipedia.org/wiki/The_Apotheosis_of_War
3. Assmann, J. (2011). *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination*. Cambridge: Cambridge University Press.
4. *Demon sjedi*. (bez dat.). U *Wikipedia*. Preuzeto 29.01.2026. s https://en.wikipedia.org/wiki/The_Demon_Seated
5. Fiell, C., i Fiell, P. (2017). *Morris*. Köln: Taschen.
6. Frankl, V. (1981). *Nečujan vapaj za smislom*. Zagreb: Naprijed.
7. Goddard, H. C. (1951). *The meaning of Shakespeare*. Chicago: University of Chicago Press.
8. *Guernica*. (bez dat.). U *Wikipedia*. Preuzeto 29.01.2026. s [https://en.wikipedia.org/wiki/Guernica_\(Picasso\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Guernica_(Picasso))
9. Hammer, J. (2016). *The bad-ass librarians of Timbuktu*. New York: Simon & Schuster.
10. Iturbe, A. (2019). *The librarian of Auschwitz*. London: Ebury Press.
11. Kahlo, F. (2002). *Dnevnik: intimni autoportret*. Beograd: Clio.
12. Klinenberg, E. (2018). *Palaces for the people*. New York: Crown.
13. Knuth, R. (2003). *Libricide: The Regime-Sponsored Destruction of Books and Libraries in the Twentieth Century*. Westport, CT: Praeger.
14. Knjižničar. (bez dat.). U *Wikipedia*. Preuzeto 29.01.2026. s [https://en.wikipedia.org/wiki/The_Librarian_\(Arcimboldo\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Librarian_(Arcimboldo))

15. Krippendorff, K. (2013). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.
16. Louis, M., i Marčelo. (2024). *Vatra u mraku* [Video file]. Preuzeto 29.01.2026. s <https://www.youtube.com/watch?v=4lMfov3YhhI>
17. Mayring, P. (2014). *Qualitative Content Analysis: Theoretical Foundation, Basic Procedures and Software Solution*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
18. Medović, Mato Celestin. (bez dat.). U *Hrvatska enciklopedija*. Preuzeto 29.01.2026. s <https://enciklopedija.hr/clanak/medovic-mato-celestin>
19. Rešicki Degoricija, G. (2025). *Mor* [Fotografija].
20. Riedlmayer, A. J. (2007). Crimes of war, crimes of peace: Destruction of libraries during and after the Balkan wars of the 1990s. *Library Trends*, 56(1), 107–132.
21. Springsteen, B. (1986). *War* [Pjesma]. Na albumu *Live/1975–85*. New York: Columbia Records.

PREGLED I PROMICANJE SUVREMENE HRVATSKE POEZIJE ZA DJECU I MLADE

REVIEW AND PROMOTION OF CONTEMPORARY CROATIAN POETRY FOR CHILDREN AND YOUTH

Iva Dužić, Osnovna škola Viktorovac, Sisak

duzic.iva@gmail.com

UDK / UDC: 821.163.42-1-93:008
Stručni rad / Professional paper
Primljeno / Received: 10. 12. 2025.
Prihvaćeno / Accepted: 27. 2. 2026.

Sažetak

Cilj. Cilj je ovoga rada osvijestiti važnost suvremene poezije za djecu i mlade, ukazati na njezinu nedostatnu zastupljenost i javno vrednovanje, te informirati stručnu zajednicu o postojanju festivala koji, u suradnji umjetničke udruge i odgojno-obrazovne ustanove, nosi velik razvojni potencijal.

Pristup/metodologija. Metodologija rada temelji se na analizi dostupnih relevantnih izvora te praktičnog primjera održavanja Festivala poezije za djecu i mlade u organizaciji umjetničke udruge i suorganizaciji osnovne škole.¹

Rezultati. Rezultati pokazuju da platforma za pomnije i učestalije promicanje i stvaranje uvjeta za recepciju dječje poezije u osnovnoj školi postoji i ima stručno utemeljenje te da Festival koji promiče dječju poeziju ima svoj prostor i potencijal.

Društveni značaj. Približavanje dječje poezije učenicima programom Festivala poezije za djecu i mlade ne samo da obogaćuje Kulturnu i javnu djelatnost škole ili stvara promjenu u lokalnoj pa i široj zajednici novom i kvalitetnom kulturnom ponudom, već je i zalog za stvaranje obrazovanih i kritičkih čitatelja poezije kako dječje tako i, u budućnosti, poezije namijenjene odraslima.

Vrijednost. Rad na jednom mjestu donosi relevantne informacije o suvremenoj hrvatskoj dječjoj poeziji, zastupljenosti dječje poezije na popisima djela za cjelovito čitanje, te predstavlja

¹ Izjava o transparentnosti: Autorica je u organizaciji Festivala poezije za djecu i mlade sudjelovala u višestrukoj ulozi, uključujući ulogu inicijatorice i koordinatorice Festivala i koordinatorice pojedinih događaja tijekom održavanja Festivala. Ta pozicija omogućila je dublji uvid u prikaz primjera dobre prakse, ali je istodobno zahtijevala kontinuiranu refleksiju i kritičko propitivanje vlastite perspektive tijekom prikupljanja i interpretacije podataka.

pjesnički festival koji ima razvojni potencijal promicati dječju poeziju na razini cijele Hrvatske. Sadrži i razinu originalnosti jer prvi put detaljno prikazuje originalnu kulturnu manifestaciju.

Ključne riječi

djeca; dječja poezija; dječji pjesnici; festival dječje poezije; kulturna djelatnost

Summary

Objective. The aim of this paper is to raise awareness of the importance of contemporary poetry for children and young people, to point out its insufficient representation and public appreciation, and to inform the professional community about the existence of a festival which, in cooperation with an artistic association and an educational institution, carries great developmental potential.

Approach/methodology. The methodology of the work is based on the analysis of available relevant sources and a practical example of holding a Poetry Festival for children and youth organized by an arts association and co-organized by an elementary school.²

Results. The results show that a platform for more careful and frequent promotion and creation of conditions for the reception of children's poetry in elementary school exists and has its own professional foundation, and that a Festival that promotes children's poetry has its own space and potential.

Social significance. Bringing children's poetry closer to students through the program of the Poetry Festival for Children and Youth not only enriches the cultural and public activities of the school or creates change in the local and wider community with a new and high-quality cultural offering, but it is also a pledge for creating educated and critical readers of both children's poetry and, in the future, poetry intended for adults.

Value. The work brings together relevant information about contemporary Croatian children's poetry, the representation of children's poetry on lists of works for complete reading, and presents a poetry festival that has the developmental potential to promote children's poetry throughout Croatia. It also contains a level of originality because it depicts an original cultural manifestation in detail for the first time.

Keywords

children; children's poetry; children's poetry festival; children's poets; cultural activity

1. Uvod

Spomenom poezije za djecu i mlade otvara se svijet asocijacija koje u jednakoj mjeri među odraslima kao i među djecom zadiru u prošlo stoljeće. Tako s dječjom poezijom povezujemo djelo Grigora Viteza, Zvonimira Baloga, Stanislava Femenića. Govoreći o poeziji za mlade stvara se asocijativna praznina, a poeziju povezujemo s klasicima i lektirnim pjesnicima kao što su Dobriša Cesarić i Dragutin Tadijanović.

Navedeni autori nezaobilazan su dio kulturnog nasljeđa koji treba njegovati i prenositi budućim naraštajima, ali vrijedi obratiti pozornost i na suvremenu hrvatsku dječju po-

---

²Transparency Statement: The author participated in multiple roles in the organization of the Poetry Festival for Children and Youth, including as the Festival initiator and coordinator and as the coordinator of individual events during the Festival. This position provided a deeper insight into the presentation of examples of good practice, but at the same time required continuous reflection and critical questioning of her own perspective during the collection and interpretation of data.

eziju koja, unatoč zanemarivanju i deklarativnoj nepopularnosti, supostoji s najmlađim i mladim čitateljima, njima se približava i pokušava ih zaokupiti.

Poezija za djecu i mlade ne pronalazi svoje mjesto na popisima najprodavanijih naslova niti se u narodnim knjižnicama nabavlja u velikom broju primjeraka. Nakladnici se rijetko odlučuju za objavljivanje zbirke dječje poezije jer je riječ o komercijalno neisplativom proizvodu. Ipak, Kurikul nastavnog predmeta Hrvatski jezik (Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije NN 10/2019). Već u prvom razredu osnovne škole u predmetnom području Književnost i stvaralaštvo u razradi odgojno-obrazovnih ishoda navodi da učenik, između ostalog, prepoznae pjesmu prema obliku, prepoznae i izdvaja riječi koje se rimuju u pjesmama, prepoznae čudesne i izmišljene elemente u pjesmama te elemente igre riječima u pjesmama za djecu. Cilj ovoga rada je osvijestiti važnost suvremene poezije za djecu i mlade te pružiti uvid u trenutnu književnu produkciju s osobitim naglaskom na deset godina nagrađene za najbolji rukopis poezije za djecu i mlade Kitica, pokretanje natječaja za najbolju pjesmu učenika osnovnoškolske dobi Pupoljak, te Festivala poezije za djecu i mlade Pune uši poezije u organizaciji Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade i suorganizaciji OŠ Viktorovac u Sisku.

2. Dječja poezija dvadeset i prvog stoljeća

Književnost i dijete: časopis za istraživanje i promicanje suvremene književnosti za djecu i mlade, koji je nakon višegodišnje stanke obnovljen i promoviran krajem 2024. godine brojem posvećenom dječjoj poeziji 21. stoljeća, u rubrici Stručno i književno pero donosi važan prilog autorice prof. dr. sc. Diane Zalar (2024) gdje ona iznosi misli o hrvatskoj dječjoj poeziji 21. stoljeća te objavljuje izbor iz suvremene poezije za djecu i mlade objavljene u prvoj četvrti stoljeća. Autorica navodi kako je svojim pregledom i pojedinačnim kritičkim analizama odabranih zbirki hrvatske dječje poezije, objavljenih unutar prve četvrtine dvadeset i prvog stoljeća, primarno željela argumentirati „kako je hrvatska poetska scena navedenog korpusa izuzetno živa, plodonosna i poticajna, i kako ima svoj razvoj utemeljen na bogatoj tradiciji.“ (Zalar, 2024). Autorica Zalar (2024) „Izbor iz suvremene poezije za djecu i mlade objavljene u prvoj četvrti dvadeset i prvog stoljeća“ započinje pjesmama Aljoše Vukovića kojega ističe kao najplodnijeg autora. U izboru slijede autori i autorice: Josip Sanko Rabar, Nikolina Manojlović Vračar, Sven Adam Ewin, Gordana Radić, Zvezdana Čagalj, Milijana Kovačević, Irena Stanić Rašin, Ljiljana Vidović, Sanja Andabaka, Boris Nazansky, Željko Mavretić, Danijela Pavlek, Iva Dužić, Andrijana Grgičević, Nikša Krpetić i Tomislav Zagoda. Predstavljani su pjesmama po izboru prof. dr. sc. Zalar.

Ovim priložima autorica otvara temu hrvatske dječje poezije dvadeset i prvog stoljeća koja supostoji s ostalim književnim vrstama namijenjenima djeci, no čini se da je percepcija i recepcija dječje poezije još uvijek nedovoljno naglašena. Snježana Babić Višnjić, predsjednica Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade, navodi: „S obzirom na to da nam molbe za objavom rukopisa dolaze na dnevnoj bazi, a među njima velik dio čini i poezija, koja se, bila namijenjena djeci i mladima ili odraslima, često u našim izdavačkim kućama odbacuje kao „nepotrebna“ književna vrsta. A svjedoci smo toga koliko djeca na susretima obožavaju kad im se čita poezija koja korespondira s njima.“ (Babić Višnjić, 2025).

Upravo je Hrvatsko društvo za djecu i mlade u posljednjih deset godina napravilo velike pomake prema osvjetljavanju dječje poezije reflektorima javnosti utemeljenjem nagrade za najbolji rukopis poezije za djecu i mlade Kitica 2016. godine, te pokretanjem natječaja Pupoljak i nultog izdanja Festivala PUP 2025. godine.

3. Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade

Osnovano 2004. godine s misijom promicanja književnosti za djecu i mlade, Hrvatsko

društvo književnika za djecu i mlade tu misiju kontinuirano ostvaruje. Uz službeni naziv, Društvo je poznato i pod nazivom Klub prvih pisaca koji aludira na činjenicu da su pisci za djecu prvi pisci s kojima se djeca susreću. Društvo okuplja velik broj književnika i ilustratora koji se bave dječjom knjigom, dajući im platformu za umjetničko djelovanje, ali i za izravan kontakt s čitateljstvom. Babić Višnjić (2025) tako ističe program Slova u gostima. „Namjera mu je kontinuirano promovirati čitanje i druženje djece i književnika, što uključuje nastup književnika, čitanje djela, druženje s djecom i radionice čitanja, ilustriranja i pisanja.“

Klub prvih pisaca osim afirmiranih književnika kontinuirano otvara vrata književnog djelovanja novim imenima provođenjem književnih natječaja. Riječ je o natječajima: Zvonko (za najbolji neobjavljeni prozni rukopis za djecu i mlade), PišiRiši (za najbolju neobjavljenу slikovnicu), Kitica (za najbolji neobjavljeni rukopis zbirke poezije za djecu i mlade), Tena (za dramski tekst pisan za lutkarsko kazalište i kazalište za djecu) i Tenica (namijenjen učenicima osnovne škole za najbolji tekst pisan za lutkarsko kazalište i kazalište za djecu), a odnedavno i Pupoljak (natječaj namijenjen osnovnoškolcima, a raspisuje se za najbolju pjesmu). Iz natječaja proizlaze nagrade koje se kontinuirano dodjeljuju: Zvonko (koja se dodjeljuje se od 2014. godine), PišiRiši (od 2015. godine), Kitica (od 2016. godine), Tena i Tenica (od 2018. godine). Godine 2025. prvi je put dodijeljeno priznanje Pupoljak. Hrvatski centar za dječju knjigu kronološki navodi i njihove dobitnike.

Navedene nagrade su tijekom godina postale izvrsna polazna točka za brojne neafirmirane autore koji su nakon prepoznavanja u Hrvatskom društvu književnika za djecu i mlade nastavili književni rad i stekli punu književnu afirmaciju.

U ovom su radu posebno istaknuti natječaj i nagrada Kitica, koji su bili poticaj za pokretanje Festivala poezije za djecu i mlade Pune uši poezije (PUP) i natječaja, te dodjeljivanje priznanja Pupoljak za najbolju pjesmu učenika osnovnoškolske dobi.

4. Nagrada Kitica Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade

Natječajem za najbolji neobjavljeni rukopis poezije za djecu i mlade Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade od 2016. godine dodjeljuje nagradu Kitica. Prema podacima Hrvatskog centra za dječju knjigu, tijekom posljednjeg desetljeća nagradu su primili autori: Iva Dužić za zbirku *Sve što vrijedi: pjesme za obiteljsko čitanje* (2026), Sanja Andabaka za zbirku *Zaljubljeni tramvaj* (2017), Boris Nazansky za zbirku *Listalica od papira* (2018), Željko Mavretić za zbirku *Nije za zmajevе nebo cijelo* (2019), Danijela Pavlek za zbirku *Knjiga recepata za pilotiranje kroz djetinjstvo* (2020), Andrijana Grgičević za zbirku *Kako pravilno govoriti krivo: stručni skup za jezična skitanja* (2021), Danijela Pavlek za zbirku *Knjiga recepata za putovanje kroz odrastanje* (2022), Ljiljana Vidović za zbirku *Izornuto naglavačke zbrda-zdola naopačke* (2023), Sanja Domenuš za zbirku *Veliki zubi malih ljudi* (2024) i Andrea Debak za zbirku *Morska proljetnica* (2025).

Većina navedenih autora uvrštena je u spomenuti „Izbor iz suvremene poezije za djecu i mlade objavljene u prvoj četvrti dvadeset i prvog stoljeća“ prof. dr. sc. Diane Zalar, neke od navedenih zbirki su, prema podacima Saveza društava Naša djeca Hrvatske (2021, 2024), nakon objavljivanja uvrštene u uži izbor prestižne nagrade „Grigor Vitez“ (D. Pavlek: *Knjiga recepata za pilotiranje kroz djetinjstvo*) uz napomenu da Ljiljana Vidović prima pohvalu Nagrade „Grigor Vitez“ za cjelokupno ostvarenje u navedenoj zbirci poezije. Zanimljivost je da tri dobitnice nagrade Kitica dolaze iz grada Siska u kojem je, 22. travnja 2025., organizirano 0. izdanje Festivala poezije za djecu i mlade Uši pune poezije.

Slika 1: Naslovnice zbirke pjesama nagrađenih nagradom Kitica Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade

5. Poezija u školi

Prije samog opisa spomenutog Festivala treba naglasiti u kojoj je mjeri poezija za djecu i mlade zastupljena u popisima djela za cjelovito čitanje u osnovnoj školi. Autorice Gabelica i Težak (2017) navode popise lektire koji su bili propisani Nastavnim planom i programom važećim od školske godine 2006./2007. do 2019. godine. Učenici razredne nastave tada su mogli čitati stihovana djela Zvonimira Baloga, Grigora Viteza, Ratka Zvrke, Dubravka Horvatića, Nevenke Videk, Luka Paljetka. Riječ je o dvije zbirke poezije u prvom razredu (*Male priče o velikim slovima* Z. Baloga i *A zašto ne bi* G. Viteza), jednoj zbirci poezije, jednoj priči u stihovima i jednoj zbirci priča u drugom razredu (*Grga Čvarak* R. Zvrke, *Pismo iz Zelengrada* N. Videk i *Stanari u slonu* D. Horvatića), jednoj zbirci poezije u trećem razredu (*Miševi i mačke naglavačke* L. Paljetka) te zbirkama poezije (Z. Baloga) u 4. razredu. Gabelica i Težak (2017) navode kako je prema tada važećem Nastavnom planu i programu bilo moguće da učenici tijekom školovanja ne pročitaju niti jednu zbirku pjesama jer je, uz određene obvezne naslove, ostatak popisa izborni. Autorice sugeriraju kako bi se na popisu lektire trebao nalaziti veći broj zbirki poezije, između ostalog i suvremenih hrvatskih i stranih autora. Godine 2019. na snagu stupa Odluka o donošenju nastavnog plana za osnovnu školu (Odluka o donošenju nastavnog plana za osnovnu školu NN66/2019) koji se, pod nazivom „Škola za život“, cjelovito primjenjuje od školske godine 2019./2020. Kurikul nastavnog predmeta Hrvatski jezik (Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije NN 10/2019) na Popisu obveznih književnih tekstova za cjelovito čitanje u prvom ciklusu (1. i 2. razred osnovne škole) ne propisuje niti jednu slikovnicu ili zbirku koja sadrži dječje pjesme, a na proširenom je popisu, od pedeset i tri preporučena naslova i autora za to razdoblje, ponuđeno čitanje dvanaest pjesničkih autora, od kojih su neki zastupljeni s više djela. Osobit pomak učinjen je pri odabiru suvremenih autora. Na popisu (2019) su zastupljeni autori i djela:

Balog, Zvonimir: *Male priče o velikim slovima* (slikovnica, pjesme); Čopić, Branko: *Ježeva kućica* (ilustrirana priča u stihovima); Femenić, Stanislav: *Idi pa vidi* (zbirka pjesama); Guljašević, Ivana: *Čarapojedac* (slikovnica, priča u stihovima); Manojlović Vračar, Nikolina: *Kako misli jure jednog malog Jure* (zbirka pjesama); Novosel, Igor: izbor iz poezije; Parun, Vesna: *Da sam brod* (izbor iz dječje poezije); Videk, Nevenka: *Pismo iz Zelengrada* (ilustrirana priča u stihovima) i *Zagonetna abeceda* (zagonetke u stihovima); Vitez, Grigor: *A zašto ne bi* (zbirka pjesama) i *Kako živi Antuntun* (slikovnica, priča u

stihovima); Vuković, Aljoša: *Tople riječi* (zbirka pjesama), *Ulica zagonetki* (zagonetke u stihovima), *Povratak u ulicu zagonetki* (zagonetke u stihovima), *Tajne i zgode nestašne vode* (slikovnica, priča u stihovima); Zubović, Sonja: *Kako se gleda abeceda* (pjesme o slovima); Zvrko, Ratko: *Grga Čvarak* (zbirka pjesama).

Drugi ciklus (za učenike 3., 4. i 5. razreda) na popisu za obvezno cjelovito čitanje predviđa izbor iz poezije Zvonimira Baloga i Grigora Viteza, a prošireni popis donosi pjesnička djela: Parun, Vesna: *Miki, slavni kapetan* (priče u stihovima), *Mačak Džingiskan i Miki Trasi* (roman u stihovima); Rorić, Ivica Vanja: *Najljepše pjesme za djecu* (zbirka pjesama); Zubović, Sonja: *Pjesme iz prirode i društva* (zbirka pjesama).

Dakle, od pedeset i četiri preporučena književna autora, samo ih je troje zastupljeno pjesničkim djelima.

Treći ciklus, za učenike 6., 7. i 8. razreda, u šest obveznih naslova uvrštava izbor iz poezije Dobriše Cesarića, a prošireni popis donosi pjesnička djela Dragutina Domjanića, Frana Galovića, Drage Gervaisa, Jure Kaštelana, Ivana Gorana Kovačića, Gustava Krkleca, Vladimira Nazora, Luka Paljetka, Vesne Parun i Dragutina Tadijanovića.

Treći ciklus, koji se u knjižničarstvu klasificira dobnom oznakom O, a u dječjoj književnosti bi se mogao, prema M. Crnkoviću (1973), označiti kao omladinska književnost, niti izvan kurikulum propisanog popisa ne donosi prevelik izbor poezije koja je namijenjena toj dobnoj skupini. D. Zalar (2024) razlaže kako postoji bogata tradicija hrvatskog pjesništva za djecu koja govori o prvim ljubavima, tinejdžerskim iskustvima i osjećajima te dobne skupine. Tu izdvaja autore: Paju Kanižaja, Zvonimira Baloga, Stjepana Jakševca, Tita Bilopavlovića, Božidara Prosenjaka uz napomenu da su njihove pjesme okrenute tek pokojem višem razredu osnovne škole, a tematski se obraćaju prvenstveno djeci nižih razreda. Za dobnu skupinu starijih tinejdžera (od osmog razreda) izdvaja jednu od rijetkih zbirki pjesama namijenjenih mladenačkoj čitateljskoj publici, a terminološki određenoj kao *young adult poetry*. Riječ je zbirci Tomislava Zagode naslova *Dora Novak: liker poezija za mlade*.

Na suvremenoj hrvatskoj pjesničkoj sceni postoje još dvije zbirke koje su tematski i motivski bliske dobi učenika 6., 7. ili 8. razreda osnovne škole. Riječ je o zbirci *U mom filmu* Vlaste Vuk i zbirci *Knjiga recepta za putovanje kroz odrastanje* Danijele Pavlek.

Uz čitanje lektirnih naslova, a danas djela za cjelovito čitanje, učenici se s dječjom poezijom susreću u čitankama na nastavi Hrvatskoga jezika te u malom broju preostalih dostupnih časopisa za djecu, poglavito u časopisu Smib koji redovito objavljuje pjesme suvremenih hrvatskih pjesnika. Zastupljenost suvremenih autora u čitankama zahtijeva zasebnu analizu.

Prostor za pomnije i sadržajnije bavljenje dječjom poezijom i njezinim približavanjem učenicima u školi se otvara radom u izvannastavnim aktivnostima i projektima, a suradnja s umjetničkom udrugom takvom radu može dodati vrijednost. U nastavku slijedi prikaz Festivala poezije za djecu i mlade Pune uši poezije akronima PUP.

6. Festival poezije za djecu i mlade Uši pune poezije (PUP)

Festival poezije za djecu i mlade Pune uši poezije održan je 22. travnja 2025. godine u Sisku, u organizaciji Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade i suorganizaciji Osnovne škole Viktorovac iz Siska. Ideja o pokretanju ovog Festivala motivirana je gotovo nevidljivim položajem poezije za djecu i mlade na hrvatskoj književnoj sceni. Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade je utemeljenjem nagrade za najbolju neobjavlenu knjigu poezije za djecu i mlade Kitica 2016. godine, ovu vrijednu književnu vrstu u godinama koje su uslijedile nastavilo promicati na najbolji mogući način, objavljivanjem zbirki poezije i nagrađivanjem pjesnika. Nije slučajno što je pilot izdanje Festivala PUP održano 2025. godine, uoči desete godišnjice dodjeljivanja nagrade Kitica. Ni odabir mjesta održavanja Festivala nije slučajna. Naime, prva dobitnica nagrade Kitica bila je Siščanka, danas knjižničarka u OŠ Viktorovac, inicijatorica Festivala i autorica ovog članka.³

³ Vidi izjavu o transparentnosti.

U godinama koje su uslijedile, nagradu Kitica primile su još dvije Sišćanke, Ljiljana Vidović (2023. godine) i Sanja Domenuš (2024. godine).

Festival poezije za djecu i mlade Pune uši poezije - PUP u svom je nultom izdanju na jednom mjestu okupio djecu i pjesnike u cjelodnevnom programu koji je slavio poeziju za djecu i mlade. U programu je sudjelovalo dvjestotinjak učenika razredne nastave.

Slika 2.: Vizualni identitet PUP-a potpisuje Nina Ivanović.

6.1. Program Festivala

6.1.1. Priznanje Pupaljak

Već na Svjetski dan poezije, 21. ožujka 2025., raspisan je natječaj za Priznanje Pupaljak za najbolju dječju pjesmu, preciznije pjesmu učenika osnovnoškolske dobi. Na natječaj su pristigla trideset i četiri učenička rada, a stručni žiri u sastavu Iva Dužić, Sanja Domenuš i Ljiljana Vidović odlučio je priznanje za najbolju pjesmu dodijeliti Samuelu Plantiću iz Područne škole Šćepanje Osnovne škole Breznički Hum za pjesmu *Blistava šuma*. Svečana dodjela Priznanja održana je tijekom održavanja Festivala. Samuel je nakon obrazloženja žirija pročitao svoju pjesmu, a predsjednica Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade, Snježana Babić Višnjić dodijelila mu je tiskano Priznanje, originalnu keramičku statuu Pupaljak autorice Željke Kleković Brajenović te paket knjiga u nakladi Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade. Svi radovi pristigli na natječaj bili su izloženi.

Slika 3.: Dobitnik Priznanja Pupoljak i predsjednica Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade Snježana Babić Višnjić. Autor fotografija: Davorin Višnjić

6.1.2. Predstavljanje zbirke poezije

Tijekom odvijanja programa djeci su svoj rad predstavile dvije pjesnikinje Sanja Domenuš i Ljiljana Vidović uz moderiranje urednica Silvije Šesto i Snježane Babić Višnjić. Predstavljena je zbirka Sanje Domenuš *Veliki zubi malih ljudi* nagrađena Nagradom Kitica 2024. i zbirka Ljiljane Vidović *Izvrnuto naglavačke, zbrda zdola naopačke* kojoj je nagrada Kitica pripala 2023. godine. Predstavljanje zbirki obiju autorica oplemenili su učenici OŠ Viktorovac kazivanjem stihova. Sa Sanjom Domenuš su se susreli učenici prvih, a s Ljiljanom Vidović učenici drugih razreda.

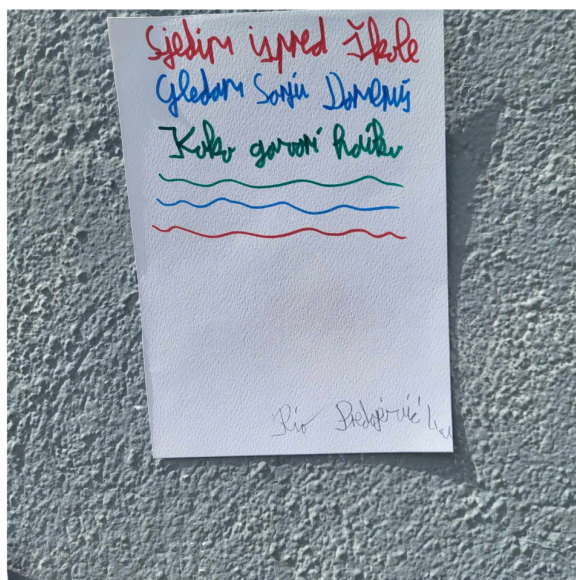

Slika 4.: Predstavljanja zbirke poezije Sanje Domenuš i Ljiljane Vidović uz moderiranje urednica. Autor fotografija: Davorin Višnjić

6.1.3. Pjesnički kružić i dječji haiku

Članice Literarne skupine OŠ Viktorovac predstavile su svoj rad te za svoje vršnjake, učenike četvrtih razreda, pripremile razgovor s vrsnom haiku pjesnikinjom Sanjom Domenuš koja je zatim održala radionicu pisanja haiku poezije.

Slika 5.: Radionica haiku poezije

6.1.4. Čujete li poeziju?

Učenice sedmog razreda sudjelovale su na radionici kazivanja poezije koju je vodila Irena Balen-Gorišek, prof., nekadašnja učiteljica Hrvatskog jezika, a danas poduzetnica, vlasnica obrta Paket riječi, koja je u vrijeme svoje školske karijere organizirala školska natjecanja u kazivanju poezije i retorici. Radionica se odvijala u prostoru školske knjižnice.

Slika 6.: Radionica kazivanja poezije

6.1.5. Aleja dječje poezije i Slike dobrih stihova

Festivalska su zbivanja završila okupljanjem djece i pjesnika na šetnici uz OŠ Viktorovac i čitanjem poezije hrvatskih pjesnika za djecu i mlade. Ovaj je događaj, kao i koordinaciju cjelokupnog Festivala, pripremala i vodila školska knjižničarka. Nakon čitanja, uslijedilo je više likovnih radionica tijekom kojih su učenici s učiteljicama oslikavali stihove, a članovi Učeničke zadruge VikSi su s voditeljicom Željkom Kleković Brajenović oslikavali platnene torbice motivima pupoljka.

Festival poezije za djecu i mlade Pune uši poezije (PUP) nije jednokratni događaj, cilj je organizatora organizirati ga svake godine sa sve većim brojem uključenih učenika, pjesnika i odgojno-obrazovnih djelatnika. Obujam Festivala i njegova održivost ovisi i o podršci pokrovitelja i sponzora pa je Festival prijavljen na raspisane natječaje za potrebe u kulturi nadležnih institucija.

Moto Festivala *Iz PUPoljka cvjeta poezija svijeta*, simbolično označava važnost poezije za djecu i mlade. Čitati je, njome se baviti, kazivati je u dječjoj dobi, znači čitati i stvarati kvalitetnu poeziju u budućnosti. PUP je, u osnovnoj ideji, spona između Pupiljka i

Slika 7.: Aleja dječje poezije

Kitice, poveznica dječjeg lirskog stvaralaštva i pjesništva za djecu, nit za tkanje budućnosti pjesništva, za djecu, mlade i odrasle. On je također primjer dobre prakse suradnje osnovnoškolske knjižnice s umjetničkom udrugom, projekt s potencijalom širenja i održivosti.

7. Zaključak

Djeca u školu dolaze s prirođenim potencijalom za recepciju dječje poezije. Prema D. Zalar (2002), ona ispunjava djetetov prirodni osjećaj za ritam. Oni uživaju u pjesničkoj rimi, zvučnosti jezika, smiješnim kombinacijama riječi. Platforma za uživanje u čaroliji dječje poeziji, dakle, postoji, a učitelji i djeca na njoj mogu graditi poetske svjetove bez velikih ograničenja. Zadaća je književnih teoretičara izlučiti najbolje iz produkcije, zadaća nakladnika otvoriti vrata suvremenim dječjim pjesnicima i pjesnikinjama, a zadaća kulturnih i obrazovnih djelatnika na najbolji mogući način približiti djeci stihove kojima su prirodno skloni. Kada im se pritom, kao što je u slučaju PUP-a riječ, pridruže pjesnici, tada se budi nada da će u budućnosti današnja djeca, a sutra odrasli ljudi, postizati visoku razinu poetske osjetilnosti i pismenosti. Možda će nas upravo ona jednom činiti (više) ljudima.

8. Literatura i izvori

1. Babić Višnjić, S. (2025). Klub prvih pisaca – dva desetljeća u službi djetinjstva. *Književnost i dijete: časopis za istraživanje i promicanje suvremene književnosti za djecu i mlade*, 2(1-2). Preuzeto 06.12.2025. s <https://dhk.hr/snjezana-babic-visnjic-klub-prvih-pisaca-dva-desetljeća-u-sluzbi-djetinjstva/>
2. Crnković, M. (1973). *Dječja književnost: priručnik za studente pedagoških akademija i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Gabelica, M., i Težak, D. (2017). *Kreativni pristup lektiri*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
4. Hrvatski centar za dječju knjigu (bez dat.). *Nagrade Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade*. Preuzeto 13.11.2025. s <https://www.kgz.hr/en/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/hrvatske-nagrade-za-djecju-knjigu-7431/nagrade-hrvatskog-drustva-knjizevnika-za-djecu-i-mlade/kitica/54840>
5. Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade (bez dat.). Preuzeto 12.11.2025. s <https://hdkdm-klubprvihpisaca.hr/>
6. Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije NN 10/2019. Preuzeto 28.11.2025. s <https://mzom.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/predmetni-kurikulumi/539>
7. Nastavni plan i program NN 102/2006. Preuzeto 06.12.2025. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_09_102_2319.html
8. Odluka o donošenju nastavnog plana za osnovnu školu (NN66/2019). Preuzeto 06.12.2025. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2019_07_66_1305.html
9. Savez društava Naša djeca Hrvatske (2024). *Dodijeljene nagrade „Grigor Vitez“ najboljim autorima za dječju književnost*. Preuzeto 09.11.2025. s <https://savez-dnd.hr/dodijeljene-nagrade-grigor-vitez-najboljim-autorima-za-djecju-knjizevnost/>
10. Savez društava Naša djeca Hrvatske (2021). *15 naslova u užem izboru nagrade „Grigor Vitez“*. Preuzeto 09.11.2025. s <https://savez-dnd.hr/15-naslova-u-uzem-izboru-nagrade-grigor-vitez-za-2020>
11. Zalar, D. (2024). Izbor iz suvremene poezije za djecu i mlade objavljene u prvoj četvrti dvadeset i prvoga stoljeća. *Književnost i dijete: časopis za istraživanje i promicanje suvremene književnosti za djecu i mlade*, 1(1-2), 9-38.
12. Zalar, D. (2024). Misli o hrvatskoj dječjoj poeziji dvadeset i prvog stoljeća. *Književnost i dijete: časopis za istraživanje i promicanje suvremene književnosti za djecu i mlade*, 1(1-2), 9-38.
13. Zalar, D. (2002). *Poezija u zrcalu nastave*. Zagreb: Mozaik knjiga.

ŠKOLSKI LISTOVI S ASPEKTA ŠKOLSKOG KNJIŽNIČARA

SCHOOL MAGAZINES FROM THE PERSPECTIVE OF A SCHOOL LIBRARIAN

 Ivana Rakonić Leskovar, OŠ Dragutina Lermana, Brestovac
ivana.rakonic@skole.hr

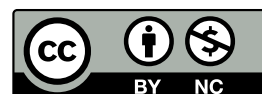
 Anita Drenjančević, OŠ Josipovac, Josipovac
anita.drenjancevic@skole.hr

UDK / UDC: 027.8:070.488

Stručni rad / Professional paper

Primljeno / Received: 28. 1. 2026.

Prihvaćeno / Accepted: 3. 3. 2026.

Sažetak

Cilj. Cilj ovoga rada jest prikazati važnost školskih listova, njihovo stvaranje i realizaciju te utjecaj na odgojno-obrazovni proces s aspekta školskog knjižničara.

Pristup/metodologija/dizajn. U radu je prikazan teorijski dio koji je potkrijepljen primjerom školskih listova „Brestovački izvori“ i „Karašica“, čije su urednice školske knjižničarke.

Rezultati. Kao rezultati projekta reflektiraju se spremnost i motivacija za pokretanje i stvaranje školskog lista, usvajanje etapa izrade te konkretni primjeri koji mogu doprinijeti razvoju i kvaliteti nastanka ili usavršavanja školskih listova.

Praktična primjena. Rad može poslužiti kao konkretan primjer u praksi ukoliko se pokreće školski list ili se želi usavršiti postojeći.

Društveni značaj. Školski listovi imaju jak društveni značaj, jer na njihovu stvaranju rade učenici pod vodstvom mentora, a teme koje obuhvaćaju od šireg su društvenog značaja.

Originalnost/vrijednost. Školske listove vrijedno je i originalno prikazati jer sve ih je manje te se sve češće prelazi na digitalne inačice, dok se tiskana izdanja zanemaruju.

Ključne riječi

školski knjižničar, školski listovi; učenici; urednici

Summary

Objective. The aim of this paper is to present the importance of school magazines, their creation and implementation and their impact on the educational process from the perspective of

a school librarian.

Approach/methodology/design. The paper presents a theoretical part supported by the example of the school magazines "Brestovački izvori" and "Karašica" whose editors are school librarians.

Results. The project results reflect the readiness and motivation to start and create school magazines, the adoption of the stages of creation, and specific examples that can contribute to the development and quality of the creation or improvement of school magazines.

Practical application. The paper can serve as a specific example in practice if school magazine is being launched or an existing one is being improved.

Social significance. School magazines have a strong social significance, because students work on their creation under the guidance of a mentor and the topics they cover are of broader social importance.

Originality/value. It is valuable to present school magazines in an original way, as they are becoming fewer and fewer and more often switched to digital versions, while printed editions are being neglected.

Keywords

school librarian; school magazines; students; editors

1. Uvod

Školski listovi već desetljećima zauzimaju važno mjesto u odgojno-obrazovnom radu škole, predstavljajući prostor učeničkog izražavanja, informiranja i kreativna stvaralaštva. Iako su tradicionalno bili prisutni u tiskanom obliku, suvremeni obrazovni i medijski kontekst donosi nove izazove, ali i mogućnosti, osobito u području digitalizacije i razvoja medijske pismenosti učenika.

U tom se procesu sve snažnije ističe uloga školskog knjižničara, koji svojim stručnim kompetencijama povezuje obrazovne ciljeve, informacijske resurse i medijsku kulturu škole. Kao urednik ili mentor učenicima školskog lista školski knjižničar sudjeluje u oblikovanju sadržaja, razvoju kritičkog odnosa prema informacijama te poticanju odgovorna i kreativna medijskog izražavanja učenika.

Cilj je ovoga rada prikazati ulogu školskog lista u obrazovnom procesu iz perspektive školskog knjižničara, s posebnim naglaskom na uredničke i mentorsko-odgojne aspekte rada te na izazove i mogućnosti suvremenog školskog novinarstva. Rad se temelji na analizi stručne literature i primjerima dobre prakse iz školskog okruženja.

2. Uloga školskog lista u obrazovnom procesu

Školski list predstavlja specifičan oblik učeničkog stvaralaštva koji povezuje obrazovne, odgojne i komunikacijske funkcije škole. Prema Popić (2019), školski list je publikacija koju učenici, uz mentorstvo učitelja, nastavnika ili stručnih suradnika, osmišljavaju, pišu, uređuju i distribuiraju unutar škole i šire zajednice. Njegova vrijednost ne očituje se isključivo u informiranju, već ponajprije u aktivnu uključivanju učenika u proces stvaranja sadržaja, čime se potiče razvoj različitih znanja i vještina.

U obrazovnom kontekstu školski list ima važnu ulogu u razvijanju jezičnih i komunikacijskih kompetencija, osobito vještina pisanog izražavanja, argumentiranja i strukturiranja teksta. Učenici radom na školskom listu uče oblikovati vijesti, izvještaje, intervju i kreativne tekstove, pri čemu se upoznaju s osnovama novinarstva i medij-

skog izražavanja. Istodobno se potiče timski rad, odgovornost i poštivanje dogovorenih rokova, što doprinosi razvoju socijalnih i organizacijskih vještina.

Povijesno gledano, školski listovi prisutni su još od 19. stoljeća, kada su često nastajali u rukopisnom obliku i kružili među učenicima škole. Tijekom vremena prerastali su u važan prostor učeničkog izražavanja, a mnogi kasnije afirmirani novinari i pisci upravo su u školskim listovima stekli prva iskustva javnog pisanja. Time školski list dobiva i ulogu prepoznavanja i poticanja učeničkih talenata.

Osim obrazovne funkcije, školski list ima i odgojnu dimenziju. Učenici se sudjelovanjem u radu redakcije susreću s pravilima i ograničenjima uredničke politike, odgovornošću prema javnosti te etičkim načelima objavljivanja sadržaja. Uče razlikovati činjenice od mišljenja, poštovati različite stavove te razvijati kritički odnos prema informacijama, što je osobito važno u suvremenom medijskom okruženju.

Suvremeni školski listovi mogu se pojavljivati u različitim oblicima. Primorac, Šimeg i Šojat (2010), razlikuju tiskane školske listove, digitalizirane školske listove u obliku PDF-a te digitalne školske listove koji funkcioniraju kao mrežni portali. Razvoj digitalnih tehnologija omogućio je školama lakšu distribuciju sadržaja, smanjenje troškova tiskanja te veću dostupnost školskih listova široj zajednici. Digitalni oblici također omogućuju uključivanje multimedijских sadržaja, čime se dodatno obogaćuje učeničko iskustvo.

Proces izrade školskog lista obuhvaća nekoliko faza: planiranje i organizaciju, prikupljanje i obradu sadržaja, uređivanje i dizajn te objavu i distribuciju. U svim fazama učenici aktivno sudjeluju, uz mentorsku podršku odraslih, čime se školski list afirmira kao oblik iskustvenog učenja. U tom procesu učenici ne stvaraju samo konkretan proizvod već razvijaju kompetencije primjenjive i izvan školskog okruženja.

Zbog svega navedenog školski list može se promatrati kao vrijedan alat koji povezuje nastavne i izvannastavne aktivnosti, potiče aktivno sudjelovanje učenika u životu škole te doprinosi razvoju ključnih kompetencija potrebnih za cjeloživotno učenje.

2.1. Izbor tema i sadržaja

Izbor tema i sadržaja u školskom listu proizlazi iz interesa učenika, aktualnih zbivanja u školi i lokalnoj zajednici te odgojno-obrazovnih ciljeva škole. Iako je tematski okvir otvoren i prilagodljiv, u praksi se u školskim listovima pojavljuju određene tematske cjeline koje su najčešće zastupljene (Primorac i sur., 2010).

Među najzastupljenijim su sadržajima događanja u školi, poput priredbi, projekata, kulturnih i sportskih aktivnosti, kojima se dokumentira školski život i potiče osjećaj pripadnosti zajednici. Značajno mjesto zauzimaju i teme vezane uz učenike i njihove uspjehe, uključujući intervjue, prikaze postignuća i izvannastavne interese, čime se afirmira učenički rad i potiče pozitivna školska klima.

Česte su i teme usmjerene na zdravlje i životne navike, kao što su briga o tjelesnom i mentalnom zdravlju, prevencija ovisnosti i nošenje sa stresom, koje imaju izraženu odgojnu komponentu. Ekološke teme usmjerene su na zaštitu okoliša i održivi razvoj te doprinose razvoju ekološke svijesti učenika.

U školskim listovima redovito su zastupljeni i sadržaji iz područja kulture, umjetnosti te kreativna izražavanja, uključujući učeničke književne i likovne radove te osvrt na kulturna događanja. Prema Vargi (2020) sve veću važnost imaju i teme vezane uz tehnologiju i digitalnu pismenost, osobito sigurnost na internetu i korištenje digitalnih alata u učenju. Dodatnu dinamiku školskom listu daju zanimljivosti, kvizovi i zagonetke, dok društvene teme i izražavanje mišljenja učenika omogućuju razvoj građanskih i komunikacijskih kompetencija.

Raznolikost tema omogućuje učenicima aktivno sudjelovanje u stvaranju sadržaja, razvoj različitih vještina te povezivanje nastavnih i izvannastavnih aktivnosti, čime školski list postaje vrijedan element odgojno-obrazovne prakse.

2.2. Uključenost učenika u stvaranje sadržaja

U stvaranju školskog lista najčešće sudjeluju učenici, nastavnici i ponekad ostali članovi školske zajednice. Prema Lesički (2020) učenici koji sudjeluju u stvaranju školskog lista najčešće su novinari, ali tu su i urednici i grafički dizajneri, ilustratori i fotografi. Novinari su učenici odgovorni za pisanje članaka, izvještaja i drugih tekstova. Mogu pisati o događanjima u školi, intervjuirati druge učenike i nastavnike te raditi na kreativnim projektima poput priča, pjesama i crteža. Urednici su učenici koji imaju zadatak organizirati sadržaj, odabrati teme, uređivati tekstove i nadgledati cjelokupni proces nastanka školskog lista. Ponekad urednici imaju odgovornost za raspodjelu zadataka među ostalim učenicima. Grafički dizajneri i ilustratori učenici su koji rade na vizualnoj strani lista, uključujući dizajn stranica, izradu ilustracija i odabir slika koje će biti korištene u listu. To može uključivati i digitalni rad u računalnim programima za dizajn, a fotografi su učenici koji snimaju fotografije s događanja u školi koje će biti uključene u školski list.

Nastavnici koji sudjeluju u stvaranju lista koordinatori su ili mentori jer obično jedan ili više nastavnika preuzima ulogu mentora ili koordinatora školskog lista. Oni pomažu učenicima u organizaciji rada, davanju smjernica za pisanje, uređivanju i imaju ulogu savjetnika u pogledu sadržaja i etičkih smjernica. Korektori su nastavnici koji pomažu u ispravljanju gramatičkih i pravopisnih pogrešaka prije nego što list bude objavljen. U nekim slučajevima nastavnici također mogu pružiti povratne informacije o kvaliteti sadržaja. Također postoji podrška za tehniku. U nekim školama to su nastavnici informatike ili tehničke kulture uključeni u pomoć učenicima u vezi s računalnim alatima koji se koriste za dizajn i tiskanje školskog lista.

Ostali članovi školske zajednice koji pomažu pri stvaranju školskog lista jesu roditelji i ostali gostujući suradnici. Ponekad roditelji mogu pomoći u financiranju tiskanja školskog lista, pružiti savjete ili čak sudjelovati u sadržaju. U nekim školama školski list može uključivati članke vanjskih suradnika, poput bivših učenika, lokalnih novinara ili stručnjaka koji održe predavanja ili sudjeluju u školskim događanjima.

2.3. Izazovi u stvaranju školskog lista

Izrada školskog lista, unatoč brojnim odgojno-obrazovnim prednostima, uključuje niz izazova koji mogu utjecati na njegovu kvalitetu, kontinuitet i održivost. Jedan od najčešćih izazova odnosi se na motivaciju učenika. Sudjelovanje u radu na školskom listu zahtijeva dodatno vrijeme i angažman izvan redovite nastave, što kod dijela učenika može dovesti do smanjenja interesa, osobito u razdobljima povećanih školskih obveza. Organizacijski izazovi također imaju značajnu ulogu u procesu izrade školskog lista. Koordinacija rada većeg broja učenika, usklađivanje njihovih obveza te poštivanje unaprijed dogovorenih rokova zahtijevaju dobru organizaciju i kontinuirano mentorsko praćenje. U tom kontekstu posebno je važno jasno definirati uloge i odgovornosti članova redakcije kako bi se osigurala učinkovitost rada i pravovremena realizacija izdanja.

Jedan od izazova predstavlja i osiguravanje kvalitete i vjerodostojnosti sadržaja. Učenici se često prvi put susreću s istraživačkim radom i javnim objavljivanjem informacija, zbog čega je nužno usmjeravati ih na korištenje provjerenih izvora, razlikovanje činjenica od mišljenja te poštivanje osnovnih etičkih načela novinarskog rada. U tom procesu mentorska uloga odraslih, osobito školskog knjižničara, ima ključnu važnost. Tehnički i financijski aspekti također mogu predstavljati ograničenje, osobito u slučaju tiskanih školskih listova. Troškovi tiska, dizajna i distribucije često ovise o financijskim mogućnostima škole, što može utjecati na učestalost izlaženja ili opseg publikacije. Digitalni oblici školskih listova u tom smislu nude određena rješenja, no istodobno zahtijevaju dodatne digitalne kompetencije učenika i mentora.

Prema Brautović (2011) u suvremenom medijskom okruženju poseban izazov predstavlja usklađivanje tradicionalnih oblika školskog lista s digitalnim medijima. Digitalni sadržaji zahtijevaju drugačiji pristup oblikovanju, ažuriranju i objavljivanju, kao i veću pozornost na zaštitu osobnih podataka i autorskih prava. Učenike je pritom potrebno kontinuirano educirati o odgovornu i sigurnu korištenju digitalnih platformi.

Unatoč navedenim izazovima, školski list ostaje vrijedan alat odgojno-obrazovnog rada. Sustavnom mentorskom podrškom, jasnom organizacijom rada te prilagodbom suvremenim medijskim uvjetima moguće je uspješno prevladavati prepreke i osigurati kontinuirano i kvalitetno djelovanje školskog lista.

3. Školski knjižničar kao urednik školskog lista

Školski knjižničar ima iznimno važnu i višeslojnu ulogu u stvaranju školskog lista. U praksi često preuzima ulogu glavnog urednika, no i u situacijama kada to formalno nije, njegova stručna znanja i kompetencije značajno doprinose kvaliteti, organizaciji i održivosti školskog lista. Položaj školskog knjižničara, koji povezuje odgojno-obrazovni proces, informacijske resurse i učenike, čini ga prirodnim nositeljem uredničkih i mentorskih aktivnosti.

Jedna od ključnih uloga školskog knjižničara jest potpora istraživačkom radu učenika. Knjižničar učenicima pomaže u odabiru i pronalaženju relevantnih izvora informacija, uključujući knjige, časopise, enciklopedije i provjerene mrežne izvore. S obzirom na razvijene kompetencije informacijske pismenosti, knjižničar može učenike poučiti pravilnu pretraživanju informacija, vrednovanju izvora, razlikovanju pouzdanih informacija od dezinformacija te pravilnom citiranju izvora. Time se neposredno doprinosi točnosti, vjerodostojnosti i kvaliteti sadržaja školskog lista.

Školski knjižničar često ima i savjetodavnu i jezičnu ulogu u procesu nastanka tekstova. Kao stručnjak za pisanu riječ može pomoći učenicima u oblikovanju i strukturiranju članaka, odabiru naslova i podnaslova te usklađivanju stilskih i jezičnih obilježja tekstova. Sudjelovanjem u lekturi i korekturi tekstova doprinosi razvoju jezične kulture učenika te osigurava jasnoću i razumljivost objavljenih sadržaja.

Važan segment rada školskog knjižničara odnosi se na poticanje kreativna izražavanja. Školskim listom knjižničar može motivirati učenike na pisanje pjesama, kratkih priča, eseja, stripova i drugih kreativnih radova, kao i na likovno i vizualno izražavanje. Organizacijom književnih radionica, natječaja ili tematskih brojeva školskog lista učenike se potiče na dublje promišljanje i stvaralaštvo, čime se razvija interes za čitanje, pisanje i umjetnost.

Školski knjižničar ima i organizacijsku ulogu u procesu izrade školskog lista. Može koordinirati rad učenika i mentora, sudjelovati u planiranju sadržaja, raspodjeli zadataka te praćenju rokova. U tom kontekstu knjižničar često organizira radionice ili edukacije o osnovama novinarstva, pisanju vijesti, vođenju intervjua te uredničkim postupcima, čime učenicima omogućuje stjecanje praktičnih znanja i vještina.

Posebno značajna uloga knjižničara očituje se u razvoju medijske i informacijske pismenosti. Knjižničar učenike educira o etičkim načelima novinarstva, poštovanju autorskih prava, zaštiti privatnosti te odgovornu i uravnoteženu izvještavanju. Učenike se usmjerava na razlikovanje činjenica i mišljenja, prepoznavanje pristranosti u medijima te kritičko promišljanje medijskih sadržaja, što je od iznimne važnosti u suvremenom digitalnom okruženju.

U suvremenom školskom okruženju sve je važnija i uloga knjižničara u digitalizaciji i digitalnom oblikovanju školskog lista. Knjižničar može sudjelovati u pretvorbi tiskanih izdanja u digitalni oblik, upravljanju digitalnim arhivom školskog lista te u njegovoj objavi na mrežnim stranicama škole ili drugim digitalnim platformama. Prema Hrvatskoj enciklopediji („Digitalizacija”, bez dat.) digitalizacijom se osigurava trajna dostupnost školskog lista, očuvanje školske baštine te veća vidljivost učeničkog stvaralaštva.

Primjer dobre prakse digitalizacije školskog lista vidljiv je u projektu digitalizacije školskog lista Karašica (Osnovna škola Josipovac, bez dat.). Uoči obilježavanja tride-

sete obljetnice izlaženja lista učenici Medijske skupine, pod vodstvom školske knjižničarke, digitalizirali su sva prethodna izdanja. Time su sačuvani vrijedni zapisi o školskom životu, događajima i ljudima, a istodobno je omogućena dostupnost sadržaja široj zajednici i budućim generacijama učenika.

Sve navedene aktivnosti potvrđuju da školski knjižničar, kao urednik ili mentor učenicima školskog lista, ima ključnu ulogu u povezivanju obrazovnih ciljeva, kreativna izražavanja i medijske pismenosti. Njegov doprinos nadilazi tehničku organizaciju lista te obuhvaća odgojnu, obrazovnu i kulturnu dimenziju rada s učenicima.

4. Primjeri školskih listova

U nastavku su prikazane informacije o školskom listu *Brestovački izvori*, koji je izlazio do 2022. godine u fizičkom obliku, te školskom listu *Karašica*, koji i dalje izlazi u fizičkom obliku, ali stari su brojevi digitalizirani.

4.1. Brestovački izvori

Školski list *Brestovački izvori* dugogodišnja je tiskana publikacija Osnovne škole Brestovac, koja kontinuirano bilježi školski život, aktivnosti učenika i djelatnika te važna događanja u lokalnoj zajednici. List ima značajnu dokumentacijsku i odgojno-obrazovnu vrijednost jer predstavlja trajni zapis povijesti škole, ali i promjena koje su se tijekom godina odvijale u njezinu okruženju.

Prema Rakonić Leskovar (2022) učenici Novinarske skupine Osnovne škole Dragutina Lermana u Brestovcu 25 godina objavljivali su učenički list *Brestovački izvori*. Školski list prvi je put objavljen 30. travnja 1997. godine, a posljednji 2022. godine.

Sadržaj školskog lista obuhvaćao je raznolike teme povezane s nastavnim i izvan nastavnim aktivnostima, školskim projektima, kulturnim i sportskim događanjima te obilježavanjem važnih datuma. U izradi lista sudjelovali su učenici različitih razrednih odjela, uz mentorsku podršku učitelja i školskog knjižničara, čime se potiče suradnja, timski rad i međurazredno povezivanje. Proces nastanka školskog lista temeljio se na planskom radu. Učenici su sudjelovali u prikupljanju materijala, pisanju tekstova, odabiru fotografija te oblikovanju sadržaja, dok je mentorska podrška osigurava usklađenost s uredničkim i etičkim načelima. Posebna se pozornost posvećivala točnosti informacija, jezičnoj pravilnosti i prilagodbi sadržaja ciljanoj publici, što je doprinosilo razvoju komunikacijskih i medijskih kompetencija učenika.

Iako više ne izlazi, tiskani oblik školskog lista *Brestovački izvori* ima važnu ulogu u očuvanju školske tradicije i identiteta. Fizička dostupnost lista omogućuje njegovu uporabu u školskoj knjižnici, na školskim manifestacijama i u radu s učenicima, ali i njegovo dugoročno arhiviranje. Na taj se način školski list afirmira kao vrijedan dio školske baštine i izvor informacija o povijesti škole.

Primjer školskog lista *Brestovački izvori* pokazuje kako tiskani školski list, unatoč suvremenim digitalnim trendovima, i dalje može imati važnu ulogu u obrazovnom procesu. Kontinuitet izlaženja, uključenost učenika u sve faze rada te mentorska podrška stručnih suradnika potvrđuju njegovu vrijednost kao alata za poticanje kreativnosti, odgovornosti i aktivna sudjelovanja učenika u životu škole.

4.2. Karašica

Ne postoje pravila u kreiranju imena školskih listova, nerijetko se naziv lista veže za školu. Školski list Osnovne škole Josipovac dobio je ime *Karašica* prema istoimenoj rijeci koja prolazi uz mjesto i za koju su učenici, ali i svi stanovnici jako vezani. Prvi je put objavljen u svibnju 1995. godine, a posljednji, jubilarni, broj objavljen je u svibnju 2025. godine. Školski list je godišnjak koji prati školsku godinu te se objavljuje krajem svibnja ili početkom lipnja.

U stvaranju sadržaja sudjeluju učenici izvannastavne skupine Novinari, koja je prije dvije godine promijenila naziv u Medijska skupina. Učenici sudjeluju u prikupljanju materijala, pisanju tekstova, praćenju događaja u školi, odabiru fotografija te oblikovanju sadržaja, uz mentorstvo učitelja i stručnih suradnika iz škole. Budući da se broj učenika, članova Medijske skupine, svake godine razlikuje, početkom nastavne godine određujemo zaduženja i timove koji će raditi na određenim rubrikama unutar školskog lista. Učenici se raspoređuju prema svojim sklonostima i željama uz vođenje učitelja i stručnih suradnika.

Slika 4. Impresum školskog lista Karašica, br. 30

Sadržaj školskog lista obuhvaća raznolike teme povezane s nastavnim i izvannastavnim aktivnostima, obilježavanjem važnijih datuma, školskim i međunarodnim projektima, raznim natjecanjima na kojima sudjeluju naši učenici te kulturnim i sportskim događanjima.

Školski list *Karašica* od trenutka osnivanja pa sve do današnjih dana ima važnu ulogu u dokumentiranju školskog života i povijesti škole. Njime se povezuju različite generacije učenika, potiče timski rad i suradničko učenje.

Njegova dostupnost u školskoj knjižnici u tiskanom obliku od prošle godine proširena je i na digitalizirane primjerke koji se nalaze na službenoj školskoj mrežnoj stranici. a digitalni primjerci pridonose povijesti života škole.

5. Zaključak

Školski list predstavlja vrijedan pedagoški i komunikacijski alat koji ima značajnu ulogu u odgojno-obrazovnom procesu, ali i u izgradnji identiteta školske zajednice. Njegovim stvaranjem učenicima se pruža prilika za aktivno sudjelovanje u školskom životu, razvijanje vještina pisanog i vizualnog izražavanja, timskog rada, kritičkog mišljenja te odgovorna pristupa informacijama. Školski list ne služi isključivo kao sredstvo informiranja već postaje prostor učenja, kreativnosti i suradnje.

Radom je istaknuta posebna uloga školskog knjižničara kao urednika ili mentora učenicima školskog lista. Zahvaljujući svojoj stručnosti u području informacijske i medijske pismenosti, knjižničar ima ključnu ulogu u osiguravanju kvalitete sadržaja,

poticanju istraživačkog pristupa te razvijanju etičkih i profesionalnih standarda u učeničkom novinarstvu. Kao poveznica između učenika, nastavnika i dostupnih informacijskih resursa školski knjižničar doprinosi cjelovitu razvoju učenika te jačanju kulture čitanja, pisanja i kritičkog promišljanja.

Primjeri školskih listova *Brestovački izvori* i *Karašica* jasno pokazuju kako školski listovi mogu uspješno funkcionirati u različitim oblicima – kao tiskana publikacija ili digitalizirani arhiv. Dugogodišnje kontinuirano izlaženje i prilagodba suvremenim tehnološkim mogućnostima potvrđuju njihovu vrijednost kao trajnih zapisa školskog života, ali i kao alata koji se može prilagoditi promjenama u obrazovnom i društvenom okruženju. Digitalizacija školskih listova pritom se pokazuje kao važan korak u očuvanju školske baštine i osiguravanju dostupnosti sadržaja budućim generacijama.

U suvremenom obrazovnom kontekstu, obilježenom brzim razmjenom informacija i razvojem digitalnih medija, školski list dobiva dodatnu važnost kao prostor sustavna učenja o medijima i informacijama. Pod vodstvom školskog knjižničara učenici se osposobljavaju za odgovorno stvaranje i konzumiranje medijskih sadržaja, razumijevanje uloge medija u društvu te razvoj vlastitog glasa unutar sigurne i poticajne školske sredine.

Zaključno, školski list predstavlja snažan alat za povezivanje nastavnih i izvan nastavnih aktivnosti, poticanje aktivna sudjelovanja učenika te razvoj ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje uz usmjeravanje školskih knjižničara i učitelja. Sustavno poticanje i podržavanje školskih listova, kako u tiskanom tako i u digitalnom obliku, može značajno doprinijeti kvaliteti školskog života i jačanju uloge škole kao zajednice učenja.

6. Literatura i izvori

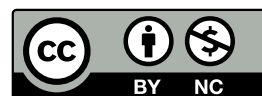
1. Brautović, M. (2011). *Online novinarstvo*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Digitalizacija. (bez dat.). U *Hrvatska enciklopedija*. Preuzeto 12.01.2026. s <https://www.enciklopedija.hr/clanak/digitalizacija>
3. Lesički, S. (2020). *Kako (i zašto) pokrenuti digitalni školski list*. Preuzeto 12.01.2026. s <https://www.medijskapismenost.hr/kako-i-zasto-pokrenuti-digitalni-skolski-list/>
4. Osnovna škola Josipovac (bez dat.). *Školski list Karašica*. Preuzeto 12.01.2026. s <https://os-josipovac.skole.hr/naslovna/knjiznica/skolski-list-karasica/>
5. Popić, K. (2019). *Praktični vodič za izradu školskog lista*. Preuzeto 12.01.2026. s <https://www.profil-klett.hr/prakticni-vodic-za-izradu-skolskog-lista>
6. Primorac, B., Šimeg, M., i Šojat, A. (2010). *Novinarstvo u školi*. Zagreb: Školska knjiga.
7. Rakonić Leskovar, I. (2022). *Brestovački izvori – 25 godina*. Preuzeto 12.01.2026. s https://os-dlermana-brestovac.skole.hr/?page_id=62
8. Varga, K. (2020). *Izrada digitalnog školskog lista u WordPressu*. Preuzeto 12.01.2026. s https://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/NacionalniKurikulum/PrezentacijeWebinara/Prezentacije-2-2020/5_2_13h.pdf

MARTIN PUCHNER: PISANI SVIJET – KAKO PRIPOVIJESTI OBLIKUJU LJUDE, POVIJEST I CIVILIZACIJU – PRIKAZ KNJIGE

MARTIN PUCHNER: THE WRITTEN WORLD: THE POWER OF STORIES TO SHAPE PEOPLE, HISTORY, CIVILIZATION - A BOOK REVIEW

Snježana Kovačević, Osnovna škola Zlatar Bistrica, Zlatar Bistrica

knjiznica.zlatarbistrica@gmail.com

Martin Puchner predaje englesku i komparativnu književnost na Sveučilištu Harvard. Autor je knjiga o filozofiji i umjetnosti, a u knjizi *Pisani svijet: kako pripovijesti oblikuju ljude, povijest i civilizaciju* vodi čitatelje kroz neka civilizacijska djela, književnost i povijesni razvoj tehnologije koji je na globalnoj razini bio važan za razvoj knjige i pisane riječi. Knjiga je podijeljena na šesnaest poglavlja pri čemu je svako poglavlje posvećeno nekom djelu iz svjetske književnosti, počevši od samih početaka pisanja klinopisom do alfabeta i izuma papira, od kineskih, egipatskih i japanskih pripovijesti i *Epa o Gilgamešu* do mrežnih preglednika i *Harryja Pottera*. Posebno su dojmljive karta i kronologija pisanog svijeta u uvodnom dijelu knjige. Autor govori da se književnost rodila kada se pripovijedanje ispreplelo s pismom gdje su ključnu ulogu imali alfabet, papir, knjiga i tisak. Knjiga se temelji na radu pisaca i znanstvenika. Autor smatra da se književnost razvijala u fazama; u prvoj su bili pisari, u drugoj je bio veliki utjecaj svećenika, u trećoj se pojavljuju autori koji stvaraju romane što dovodi do četvrte faze, povećane produkcije te masovnijeg opismenjavanja ljudi. S tim u vezi, autor navodi Grčku koja se kroz povijest nametnula kao najpismenije društvo što pokazuje procvat književnosti, drame i filozofije na tom području. Spominje i važnost knjižnica u doba Aleksandra Velikog koji je cijenio knjižnice u kojima se književnost čuvala, ali i pisare koji su je prepisivali egipatskim hijeroglifima, a prije toga, sumerskim klinopisom. Nadalje, Puchner govori o važnosti pripovijedanja i pripovijesti kao forme koja je čuvala, prenosila i dijelila ljudska iskustva ili ljudima objašnjavala kako je nastao svijet i slično. Također, smatra da su pripovijesti očuvane i fiksirane pismom te da tako čitatelji imaju pristup tuđim mislima. Za autora su temeljni tekstovi *Ep o Gilgamešu* i homerski epovi koji su nadahnjivali moćne vladare i očuvali se kao *sveti spisi*, čitali su se i tumačili na-

glas te je tako religija postala dijelom književnosti i pronosila kulturu interpretacije. Knjiga se dotiče i povijesti pisma, govori o tehnologijama pisanja, tiskarskim metodama, podlogama za pisanje te o prvim učiteljima i filozofima (Buda, Isus, Konfucije) o kojima autor priča priču i uvodi nas u kontekst njihova života i djelovanja. Ovo djelo počiva na autorovu istraživanju i putovanjima po Egiptu, Turskoj, Kini i drugim podnebljima pod kojima su se rađale prve civilizacije, što mu daje dodanu vrijednost. Obilasci i posjeti svjetski poznatim knjižnicama, kao što je Britanska knjižnica, također su pridonijeli tomu. Zanimljivost koja se otkriva u knjizi jest djelovanje dvorske dame Murasaki koja je oko 1000. godine naše ere napisala prvi veliki roman u svjetskoj povijesti. Kao što znamo, masovna proizvodnja knjiga započinje Gutenbergovim izumom tiskarskog stroja, a autor opisuje proizvodni proces tiskanja Biblije i Lutherovih teza te objašnjava način na koji su se ti tekstovi prenosili, tko ih je čitao i u koju svrhu te njihov velik utjecaj na društvo. Nadalje, autor nas uvodi u svijet majanske kulture i knjiga koje su pisane domorodačkim sustavom pisanja te su bile vjerske tematike. Kada govori o 16. stoljeću, spominje značaj Miguela de Cervantesa i njegov moderni roman, dotiče se i potrebe velike potražnje za knjigom, spominje trgovce papirom, pa čak i književne pirate, produkciju knjiga koja je bila velikih razmjera pri čemu su knjige postale dostupne svim slojevima društva. S tim u vezi, Puchner se osvrće i na suvremeno doba govoreći kako književnost gubi bitku s videoigrama i vremenom provedenim ispred zaslona računala ili mobitela te naglašava dolazak doba koje nudi čitanje i pisanje na internetu. U knjizi se susrećemo s ilustracijama koje prikazuju osobe koje čitaju, pisare, glinene pločice, zgrade knjižnica, pribor za pisanje, otiske knjiga, strojeve za pisanje i drugo, što čitatelju daje motiv za daljnje istraživanje o temi i bolje razumijevanje samog djela. Književna djela, njihove autore, izume i pronalaskе vezane uz knjigu, čitanje i pismenost autor stavlja u povijesni i prostorni kontekst objašnjavajući tako razvoj i evoluciju književnosti te njezin utjecaj na oblikovanje povijesti i društva u cjelini, od prapovijesnih vremena do suvremenog doba. Usmena i pisana književnost često je bila pod opaskom cenzure, pojedinih društvenih poredaka i politike pa su se tekstovi trebali pamтити kako ne bi ostao pisani trag. U današnje vrijeme, napominje autor, ostvaruje se dinamični proces između usmenog pripovijedanja i tehnologija pisanja. Teza koja se postavlja u knjizi jest da pripovijesti postoje kako bi nam kazale tko smo. Autor je tijekom pisanja ove knjige putovao, istraživao i izučavao književnost kako bi čitateljima dokazao da stopa pismenosti u svijetu raste, objavljivanje knjiga velikih je razmjera i on smatra da stojimo na prekretnici u kojoj je pisani svijet spreman na promjenu te daje čitateljima razlog za razmišljanje i promišljanje o daljnjem razvoju pisane kulture.

Knjiga je pisana na način razumljiv i čitljiv široj populaciji koju zanima tematika razvoja pisma i književnosti kroz stoljeća, stoga njezina publika nisu samo znanstvenici i stručnjaci koji istražuju to područje, već ju mogu čitati i u radu koristiti i drugi. Posebno korisna knjiga može biti u svakodnevnom radu knjižničara, predavača, učitelja i svih onih koji rade s djecom i mladima jer se u njoj mogu pronaći važne informacije o pojedinim književnim razdobljima, povijesnim prilikama, okolnostima, o razvoju tehnologije pisanja od prapovijesti do suvremenog razdoblja. Preporučila bih je kolegama knjižničarima jer je važna i za struku, s obzirom da može biti izvor ideja i inspiracija za pokretanje i osmišljavanje aktivnosti i projekata s učenicima.

PRIKAZ KNJIGE: *IRITANTNI KOLEGE*

BOOK REVIEW: *ANNOYING COLLEAGUES*

Jelena Vlašić Ledenko, Škola za trgovinu i modni dizajn Rijeka

jelena.vlastic1@skole.hr

Knjižničar svojim radom ostvaruje djelatnosti školske knjižnice definirane Standardom za školske knjižnice (Standard za školske knjižnice NN 61/2023). Njezina odgojno-obrazovna, stručno-knjižnična, kulturna i javna složenost otkriva se u svakodnevnom radu. Segmenti odgojno-obrazovne djelatnosti kao što su komunikacija, dogovor i suradnja predstavljaju izazove u školskom radnom okruženju. Kako bi odnosi na poslu bili što uravnoteženiji i poticajniji, nastaju brojni priručnici o toj temi. Ovom prilikom bit će riječi o knjizi *Iritantni kolege* i kako s njima, koja svoju tematiku izražava naslovom. Autor je priručnika norveški novinar Per Henrik Stenstrøm. Menadžerskim iskustvom s više od 25 godina u medijskoj industriji stekao je objektivnost i novu perspektivu koja ga je nadahnula da postane javni predavač. Kao motivacijski govornik s više od 1000 predavanja mnogim je organizacijama pomogao da ostvare svoj puni potencijal („A-Speakers“, bez dat.). Ova Stenstrøмова knjiga objavljena je 2021. godine. U Hrvatskoj je prevedena 2022., objavljena 2023. i ponovno 2025. godine u izdavačkoj kući Znanje. Nastala je kao cjelokupna misao onoga što je njezin autor zapažao u narušenim radnim odnosima tijekom svog rada.

U školskoj zajednici knjižničar nužno mora biti timski igrač jer surađuje s učenicima, nastavnicima, stručnim suradnicima i ravnateljem. Ta se suradnja, izvan odgojno-obrazovne, proširuje na suradnju s računovođom, tajnikom, roditeljima, drugim srodnim institucijama itd. Ne postoji idealan scenarij u kojem školski knjižničar u raznovrsnoj komunikaciji i suradnji može ignorirati ono što mu smeta. Sigurno ne cijeli radni tjedan. Brojne edukacije ističu kako prepoznati destruktivno radno okruženje i njegov utjecaj na mentalno i tjelesno zdravlje. U konačnici cilj je spriječiti da negativnosti

prevladaju. Vrijednost knjige *Iritantni kolege* jest u tome što nudi smjernice i savjete kako takve odnose popraviti i poboljšati. Ključ je bolje komunikacije razumijevanje svojih kolega i sebe. Ono što ovu knjigu razlikuje od niza sličnih priručnika jest praktičnost i preglednost. Prikupljajući podatke svojih ispitanika, autor je zaključio da se na radnom mjestu uglavnom pojavljuje sedam tipova kolega: primadona, sveznalica, hvalisavac, superoptimist, pesimist, potkopavač i muktaš (Stenstrøm, 2023). Poglavlja su naslovljena po tipovima dajući pregled osobina, konkretan primjer ponašanja te dvije perspektive: našu i koleginu. Na kraju svakog poglavlja nalaze se savjeti kako postupiti u komunikaciji s takvim kolegom te nekoliko poticajnih zadataka. Poglavlje naslovljeno *Novi načini razmišljanja* (Stenstrøm, 2023, str. 157) potiče čitatelja da proširi vlastite vidike i oslobodi se osuđivanja. Autor je dodao i Bonus poglavlje: (Iritantni) tipovi kolega u home officeu tijekom pandemije koronavirusa (Stenstrøm, 2023, str. 171), koje može vrijediti općenito za rad od kuće. Na samom kraju priručnika nalazi se Zaključak kao motiv za daljnji napredak te pozitivne misli koje Stenstrøm dijeli na označivačima stranica na svojim predavanjima. Poglavlje *Za one koji žele znati više* prikazuje na koji su način uvjeti rada regulirani Zakonom o radu u Norveškoj te istraživanja u psihosocijalnim okolnostima na radnim mjestima u toj zemlji (Stenstrøm, 2023, str. 200).

Knjižničar ne može izbjeći (ne)komunikaciju i (ne)suradnju sa svojim korisnicima, kolegama i drugim sudionicima. Školski knjižničar od učenika može saznati koji je način komunikacije „in“, a koji „out“. Tu dragocjenost iskoristit će u radu s učenicima. Od starijih kolega može saznati koliko je današnji način komunikacije drugačiji od onoga prije nagla razvoja tehnologije, platformi s društvenim mrežama i aplikacija te tako poticati učenike na razvijanje kritičkog mišljenja. Kontinuiranim formalnim i neformalnim obrazovanjem knjižničar razvija svoje profesionalne vještine i vlastitu osobnost u smjeru asertivne komunikacije koju, na duhovit način, zagovara knjiga *Iritantni kolege*. Ovaj priručnik podsjeća na to da je ključ svakog uspjeha u afirmativnoj suradnji. Školski knjižničar odgojno-obrazovnu djelatnost ne može ostvariti bez razvijanja komunikacijskih vještina, razumijevanja svojih suradnika i samoga sebe. Izravan pristup autora aktualnoj temi doprinosi razvijanju međuljudskih odnosa. Školski knjižničar, bez obzira na to koji mu je način komunikacije draži, ovu knjigu treba uvrstiti u knjižnični fond. Knjiga zaigrana naslova ispunila je očekivanja živopisnim primjerima i savjetima. Ironičan, šaljiv i lepršav stil poziva čitatelja da se ovom priručniku iznova vraća. Osmijeh na licu zagarantiran je, a s njim i znatiželja da se otkriju tipovi kolega u svim radnim okruženjima.

Literatura i izvori

1. A-Speakers (bez dat.) *Per Henrik Stenstrøm*. Preuzeto 12.12.2025. s <https://www.a-speakers.com/speakers/per-henrik-stenstroem/>
2. Standard za školske knjižnice NN 61/2023 (2023). Preuzeto 12.12.2025. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_06_61_1024.html
3. Stenstrøm, P. H. (2023). *Iritantni kolege: i kako s njima*. Zagreb: Znanje.

O 22. MEĐUNARODNOJ KONFERENCIJI BIBLIOTEKARSKOG DRUŠTVA SRBIJE, S POSEBNIM OSVRTOM NA SUDJELOVANJE HRVATSKIH KNJIŽNIČARA

ABOUT THE 22ND SERBIAN LIBRARIAN ASSOCIATION INTERNATIONAL CONFERENCE, WITH SPECIAL REFERENCE TO THE PARTICIPATION OF CROATIAN LIBRARIANS

 Bojan Lazić, Osnovna škola Negoslavci; Osnovna škola Bršadin

lazic.bojan@skole.hr

Sredina prosinca bila je rezervirana za 22. po redu Međunarodnu konferenciju Bibliotekarskog društva Srbije. Namjera organizatora jest da se iz godine u godinu mjesto održavanja konferencije mijenja, a ova posljednja prvi je put organizirana u Subotici, gradu na krajnjem sjeveru Srbije, poznatom po specifičnoj secesijskoj arhitekturi, ali i multikulturalnosti. Trodnevna konferencija, čija je središnja tema ove godine bila „Knjižnice u društvu brzih promjena“, održana je od 15. do 17. prosinca 2025. godine na dvjema lokacijama – otvaranje, svečana sjednica Bibliotekarskog društva Srbije i prvi dio programa prvoga radnoga dana održan je u velebnom prostoru subotičke Gradske kuće, dok je ostatak programskoga dijela konferencije u najvećoj mjeri ostvaren u prostoru Gradske knjižnice u Subotici, odnosno Staroj i Novoj čitaonici.

Prema riječima predstavnika organizatora, jedne od najstarijih cehovskih udruga u Srbiji i ujedno krovne organizacije knjižničara Republike Srbije, osnovane 1947. godine, opsežne pripreme za samu konferenciju su trajale desetak mjeseci, dok su se konkretne aktivnosti intenzivirale početkom mjeseca u kojem je konferencija održana. Već su sredinom ljeta zainteresiranim knjižničarima iz Srbije, ali i onima iz regije, pa i šire, uslijedili pozivi za prijavu izlaganja, za što je rok bio 25. rujna 2025. godine. U svojem su pozivu organizatori naglasili kako su ciljevi konferencije osvijetliti načine na koje se rad knjižnica i knjižničara prilagođava novim potrebama korisnika i pridonosi razvitku zajednice putem inovativnih programa, suvremenih sadržaja i podrške cjelovitom učenju te osnažiti knjižnično-informacijske, ali i druge stručnjake u kulturi, obrazovanju i znanosti, u prepoznavanju potreba, prilagodbi i preuzimanju proaktivne uloge u novim društvenim okolnostima, kao i razvitku novih kompetencija i vje-

ština za unaprijeđenje rada i uloge knjižničara i knjižnica. Knjižničari su tako mogli prijaviti svoja izlaganja u radnim sesijama, panel-sesijama, poster-prezentacijama i radionicama, dok je dio konferencije obuhvaćao i pozvana izlaganja te prezentacije informatičkih i sponzorskih tvrtki. Dok su panel-sesije i radionice predviđene u trajanju od 45 do 90 minuta i podrazumijevale su dijalog sudionika, odnosno voditelja s nazočnim sudionicima, radne sesije predviđale su sedmominutna izlaganja, uz obvezu dostavljanja gotovoga konferencijskog rada prema zadanim uputama. Uz krovnu temu konferencije, organizatori su pripremili i niz podtema kojima su uvidi u problematiku struke uvelike prošireni na knjižnice kao mjesta ostvarivanja novih društvenih potreba zajednice, psihološke podrške, središta kulturnoga razvitka zajednice, pružanja podrške mladima, platforme za kulturne pokuse i inovacije, digitalne transformacije te neformalnoga obrazovanja. O prihvatanju predloženih radova sudionici konferencije su obaviješteni u drugoj polovici listopada, dok je preliminarni program objavljen polovicom studenog, a konačni nekoliko dana prije samoga početka konferencije, dok je objava zbornika radova, što je Bibliotekarskom društvu Srbije uobičajena praksa, predviđena za konferenciju 2026. godine.

Slika 1.: Otvaranje konferencije

Konferencija je brojala 171 registriranoga sudionika, među kojima su se, pored knjižničara i informacijskih stručnjaka iz Srbije, našli i oni iz Srbiji susjednih (Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Mađarska, Crna Gora i Sjeverna Makedonija) ali i drugih zemalja (Njemačka, Turska, Finska, Bjelorusija, Cipar) iz kojih su uglavnom došli visokopozicionirani knjižničarski stručnjaci, po pozivu. Organizatori su za sve zainteresirane sudionike pripremili simultani prijevod na engleski, odnosno srpski jezik, dok su se, pored srpskoga i engleskoga jezika, među izlagačima mogli čuti i mađarski kao jezik sredine u kojoj se konferencija odvija te hrvatski, također kao jedan od jezika u službenoj uporabi u Subotici. Uz to, impozantan je bio i broj sudionika iz Republike Hrvatske te ih je ove godine sudjelovalo čak 16, među kojima veliki broj i u ulozi izlagača u raznim programskim aktivnostima.

Slika 2: Zajednička fotografija sudionika

Prijepodnevni dio programa prvoga dana održan je, dakle, u prostoru Velike vijećnice u Gradskoj kući u Subotici. Nakon registracije sudionika program je započeo svečanom skupštinom Bibliotekarskog društva Srbije povodom Dana knjižničara Srbije koji se u ovoj zemlji svake godine obilježava dan ranije u odnosu na početak ovogodišnje konferencije – 14. prosinca. Nakon pozdravne riječi domaćina, među kojima su se nazočnima obratile dogradonačelnica Subotice Csilla Góli te ravnateljica Gradske knjižnice u Subotici, gospođa Eszter Berényi. Skup su službeno otvorile predsjednica Bibliotekarskog društva Srbije Jelena Glišović i podpredsjednica Mirjana Nešić, koja je imala i glavnu ulogu pri dodjeli godišnjih nagrada Društva. Dodijeljeno ih je tri. Nagradu „Zapis“ koja se dodjeljuje za dugogodišnji rad i iznimne rezultate na unaprijeđenju knjižnično-informacijske djelatnosti dobio je Goran Trailović, bibliotekar savjetnik iz Gradske knjižnice u Pančevu. Nagrada „Stojan Novaković“, koja se dodjeljuje pojedincu za originalno autorsko djelo na srpskom jeziku iz područja knjižnično-informacijske djelatnosti, dodijeljena je dr. sc. Elizabeti Georgiev za knjigu „Bugarski izvori o čitalištima i bibliotekama u Srbiji do kraja Drugoga svjetskog rata“, koja predstavlja njezinu dorađenu doktorsku disertaciju. Dobitnik nagrade „Najbolji bibliotekar“, koja se dodjeljuje za značajne rezultate na unaprijeđenju knjižnično-informacijske djelatnosti, bila je Jasna Brkić, knjižničarka s dječjeg odjela Biblioteke grada Beograda. Podsjećanja radi, ova iznimno vrijedna nagrada prošle je godine dodijeljena Bernadici Ivanković, knjižničarki iz Subotice, koja u ovogodišnjoj knjižnici domaćinu skrbi o fondu na hrvatskom jeziku. Uslijedila su inspirativna predavanja po pozivu, najprije predsjednice Knjižničarskog društva Mađarske Judith Gerencsér, a potom i ravnatelja Nacionalne knjižnice Bjelorusije Vadima Gigina, s kojim je v. d. ravnateljice Narodne biblioteke Srbije ovom prilikom potpisala i sporazum o suradnji. Posebno je bilo zanimljivo što se gospodin Gigin nazočnima obratio srpskim jezikom gotovo bez pogreške, što je među sudionicima dovelo do spontanog, ali snažnog pljeska.

Poslijepodne prvoga dana konferencije događanje je premješteno u prostor Gradske knjižnice u Subotici, gdje je nastavljeno do njezina svršetka, a prethodilo mu je zajedničko fotografiranje svih sudionika na trgu ispred knjižnice. Drugi dio programa počeo je uvodnim predavanjem prof. dr. sc. Istvána Monoka, generalnog direktora Knjižničnog i informacijskog centra Mađarske akademije znanosti. Nakon toga uslijedila je prva sesija u Staroj čitaonici pod nazivom Knjižnica u doba preobražaja s fokusom na prostorno, sociokulturno i digitalno preoblikovanje knjižnica, a tijekom koje su predstavljeni prvi primjeri dobre prakse. Usporedo s ovom sesijom, u Novoj je čitaonici održana panel-diskusija Knjižničari kao pisci za djecu – doprinos inovativnosti i izraz kreativne slobode. U istom je prostoru odmah potom otvorena poster-sesija u

kojoj je predstavljen rad nekoliko knjižnica iz Srbije i Hrvatske. Prije zajedničke večere koja je bila opcionalna, realizirana je i jedna od četiri predviđene radionice, kojom je službeni, prilično bogati program prvoga dana konferencije, priveden kraju.

Već u devet sati započeo je drugi konferencijski dan. Predavanje naslova Zajedništvo u doba solucionizma: uloga knjižnica održao je po pozivu dr. Dimitris Soudias s Odjela političkih znanosti Sveučilišta u njemačkom Kasselu. Uslijedila je potom druga sesija primjera dobre prakse Kultura u pokretu – od tradicije do alternative u čijem su fokusu bili umjetnički i kulturni projekti koji potiču suradnju, inovaciju i društveni angažman. U isto se vrijeme u Novoj čitaonici odvijao još jedan usporedi program, odnosno radionica. Uvaženi predavač po pozivu u nastavku bio je turski stručnjak sa Sveučilišta za moderno obrazovanje i znanost MEF u Istambul u Ertuğrul Çimen, inače jedan od članova upravnoga odbora IFLA-e, koji je tijekom svojega izlaganja govorio na temu Knjižnice kao agenti transformacije u svijetu koji se brzo mijenja. U nastavku je uslijedilo predstavljanje novih izdanja Bibliotekarskog društva Srbije i prezentacija sponzora konferencije, da bi službeni dio drugoga konferencijskog dana bio okončan dvjema preostalim radionicama koje su se odvijale usporedno. Po svršetku radionica sudionicima je priređen obilazak Subotice tijekom kojega je posjećen Gradski muzej i subotička sinagoga. No, aktivnosti drugoga dana još uvijek nisu bile privedene kraju. U večernjim je satima u Hrvatskom domu – Matici priređena još jedna panel-sesija Biblioslastičarnica, za kojom je slijedio specijalni program Istok-zapad-sjever-jug: trpeza i običaji, tijekom kojeg su sudionici konferencije, uz dogovor s organizatorima od ranije, priredili prikaz kulture, običaja i kulinarstva kraja iz kojeg dolaze. Zainteresirani sudionici konferencije imali su priliku degustirati ponuđene kulinarske specijalitete i proizvode, nakon čega su se do kasnih sati zadržali u prostorijama Matice uz neformalno druženje uz pjesmu i razgovor.

Posljednjim predavanjem po pozivu počeo je i posljednji konferencijski dan. Juha Marinén, glavni tajnik Finske knjižničarske udruge, poznat kao predavač po pozivu i hrvatskim knjižničarskim krugovima, koji je održao predavanje naziva Knjižnice – graditeljice zajednice kritičke pismenosti i aktivnog građanstva. Uslijedila je, treća i ujedno posljednja sesija primjera dobre prakse okupljenih oko teme Uloga knjižnica u očuvanju mentalnog zdravlja, osnaživanju mladih i izgradnji zajednice. Poslije ovih izlaganja uslijedila je interaktivna sesija s elementima demonstracije tijekom koje je nekoliko knjižničara iz različitih malih gradova u Srbiji i Hrvatskoj prikazalo kako knjižnica doprinosi razvoju kulture malih sredina. Pred sam kraj konferencije priređeno je predstavljanje nagrađene knjižničarke dr. sc. Elizabete Georgiev koja je upravo govorila o knjizi koja ju je i dovela do nagrade. Tijekom završnog programa proglašen je najbolji poster ovogodišnje konferencije, dodijeljena posebna priznanja organizatora domaćinima programa i ostalim osobama važnim za organizaciju konferencije te je prikazan sažetak trodnevnog konferencijskog programa. Po zatvaranju službenog dijela konferencije sudionici su imali priliku sudjelovati u društvenoj aktivnosti na otvorenom Orijentiring kroz kulturno-povijesno nasljeđe Subotice.

Tijekom trodnevne konferencije zapaženu ulogu imali su i knjižničari iz Republike Hrvatske, među kojima je bio i zavidan broj školskih knjižničara. Svoju su djelatnost u obliku poster-prezentacija prikazali predstavnici Hrvatske knjižnice i čitaonice Pleternica (Martina Pulpan – poster: Projekti kao platforma za razvoj knjižnica i Žene u fokusu), Knjižnica grada Zagreba (Danijela Petaros Globan, Ivana Kežić Pucketić i Nikolina Štrbac – poster: Daj 5 za bolji svijet – rubrika na društvenim mrežama za promicanje čitanja kroz preporuke hrvatskih autora), Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci (Sonja Šimić – poster: Pilot projekt) te Gradske knjižnice Vukovar (Jelena Markov – poster: Snaga zajedničkog čitanja: čitateljski klubovi kao podrška mentalnom zdravlju; Anita Baier Jakovac i Eleonora Đekić – poster: KreARTivni inkubator – osnaživanje kroz umjetnost u knjižnici). Posljednji spomenuti ujedno je i poster koji je dobio posebnu pohvalu organizatora. Tijekom druge sesije izlaganja primjera dobre prakse izlagali su na temu Špahijski podrum: prvi hibrid muzeja i knjižnice u Hrvatskoj, predstavnici Muzeja Grada Pakraca Jelena Hihlik, Željka Razumović-Odvorac, skupa s Monikom Lucić Fider. Posljednjeg konferencijskoga dana izlaganje su imali i

173

školski knjižničar

predstavnici Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci, Iva Grković, dr. sc. Klaudija Mandić i Kristina Videković, koje su prikazale Koliko su nam e-knjige blizu temeljem stavova korisnika i knjižničara u Vinkovcima prikupljenih istraživanjem. Tijekom interaktivne sesije s elementima demonstracije posljednjega dana, govoreći na temu Gradska knjižnica Umag od multikulturalnosti do multipismenosti, kao i u specijalnom programu Istok-zapad-sjever-jug, svoj udio imali su i predstavnici Gradske knjižnice Umag Tihana Dežjot Alessio i Ivana Martinčić.

Svakako je posebno važno istaknuti i ulogu hrvatskih stručnih suradnika knjižničara na ovoj konferenciji koji su, među svim sudionicima konferencije, bili ujedno i jedini djelatnici školskih knjižnica. Od četiri realizirane radionice, dvije su vodili upravo naši školski knjižničari. U jutarnjim satima drugoga dana radionicu je naziva Umjetna inteligencija i komunikacija u kontekstu knjižničarske prakse održala Jelena Cvrković iz Osnovne škole Josipa Kozarca u Vinkovcima, dok je pred kraj programskog dijela istoga dana radionicu naziva Podcast u službi razvoja medijske pismenosti djece i mladih održao Bojan Lazić iz Osnovne škole Negoslavci i Osnovne škole Bršadin koji je radionicu pripremio skupa s kolegicom iz OŠ Bršadin, učiteljicom hrvatskog jezika Marinom Antolović Ferdebar. Budući da je autor navedene radionice i autor ovoga osvrta, osobno je osjetio nemjerljivo zadovoljstvo što je njegovoj radionici nazočio i jedan od istaknutih stručnjaka među pozvanim predavačima, gospodin Ertuğrul Çimen. U sesiji primjera dobre prakse istaknule su se i Biljana Krnjajić iz Osnovne škole Siniše Glavaševića u Vukovaru te Anita Tufekčić iz Osnovne škole „Antun i Stjepan Radić“ u Gunji predstavljajući se s temom Osnaživanje mladih kroz kulturu i suvremene medije: SVOJA; LEADOnline i sCOOLFOOD.

Premda je riječ o osobnom dojmu, autor ovih redaka kao jedan od najvažnijih trenutaka prvoga dana službenoga dijela programa konferencije izdvojio bi panel-diskusiju tijekom koje su nazočni knjižničari imali priliku upoznati se i razmijeniti iskustva i mišljenja s dvije knjižničarke koje se bave i književnim radom. Tom su prilikom Maja Kačarić iz Gradske narodne knjižnice „Žarko Zrenjanin“ iz Zrenjanina i Elizabeta Georgiev predstavile svoj književni opus, govorile o doprinosu inovativnosti i izrazu kreativne slobode, prednostima i nedostacima svojih dvostrukih uloga, kao i načinima na koje ih je upravo ta dvostrukost spojila. Dok se književni opus Maje Kačarić, kojim kroz različite slikovnice nastoji njegovati pozitivan odnos prema prirodi zrenjaninskoga kraja (tiski svijet, povratak dabrova na rijeku, nastambe roda...) u najvećoj mjeri usmjerava na djecu predškolske dobi, raspon književnih i stručno-znanstvenih interesa Elizabete Georgiev puno je širi. Pored književnog stvaralaštva za djecu i mlade, stvara i za odrasle, a bavi se i znanstvenim istraživanjem. Ona je bilingvalna spisateljica koja živi u dvojezičnoj sredini naseljenoj bugarskim stanovništvom na istoku Srbije i ne samo da se bavi prevoditeljskim radom sa srpskog na bugarski jezik i obratno, već usporedno piše na oba jezika. Iako je u Srbiji već dobro poznata i njezini pjesnički ostvaraji redovito pobjeđuju na raznim literarnim natjecanjima, knjižničarima iz Hrvatske bila je pravo otkriće, posebice zbog činjenice da nekoliko njezinih djela čini izvrsnu podlogu za poticanje čitanja kod najmlađih (zbirka pjesama Eureka, biblioteka!) i upoznavanje s knjižničnim prostorom prvašića (slikovnica Šuš i Miš u biblioteci).

školski knjižničar

174

Slika 3.: Sudionici panel-diskusije Knjižničari kao pisci za djecu

Neslužbenim, zabavnim večernjim programom završen je prvi dan konferencije, a moglo bi se slobodno reći kako je ovo jedan od najdojmljivijih trenutaka među svim događajima tijekom ova tri dana. No, drugi je dan već donio nove zanimljive stručne teme, među kojima se ističe sesija Kultura u pokretu tijekom koje su sudionici pokazali koliko je važno postojanje knjižnice posebice u malim sredinama (primjer suradnje kvartovskog odjela gradske knjižnice s lokalnim vrtićem uz primjenu teatroloških metoda pri radu s djecom na razvitku predčitačkih navika). Ipak, posebnu je draž predstavljao večernji dio programa koji se iz formalnog predstavljanja običaja i degustacije gastronomskih specijaliteta različitih krajeva iz kojih dolaze sudionici konferencije pretvorio u neformalno druženje uz glazbu i pjesmu u prostoru Hrvatskog doma – Matice, koji je kao i zabava prethodne večeri, sve knjižničare ujedinio u istim, pozitivnim mislima.

Slika 4.: Neformalno druženje u Hrvatskom domu – Matici

Trećega dana se ni po čemu nije dalo naslutiti kako se konferenciji bliži kraj. Primjeri dobre prakse u panel sesiji o ulozi knjižnica u očuvanju mentalnoga zdravlja izazvali su veliku pozornost nazočnih, a posebice su se istaknuli prikazi projektnih i drugih aktivnosti Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci. Uz to, posljednja interaktivna sesija okupila je izvrsne primjere iz prakse koji su još jednom potvrdili kako knjižnice u malim sredinama, kad priređuju kvalitetne programe, doista postaju pravi kulturni svjetionici. O tome nam je posebno posvjedočio primjer Narodne biblioteke iz Osečine, malenoga mjesta u zapadnoj Srbiji, koje je doživjelo svojevrsni kulturni procvat nakon što je knjižnica preseljena u bolji, kvalitetniji prostor, koji je sam po sebi knjižničarkama pružio nove mogućnosti i radne izazove. Knjižničarke Ana, Jelica i Jelena doista su plijenile svojim nastupom i uz brojne pljeske kod nazočnih izazivale salve smijeha.

Trodnevna međunarodna, 22. po redu, konferencija Bibliotekarskog društva Srbije bila je iznimna prilika za razmjenu znanja, umijeća, inspirativnih i kvalitetnih iskustava i primjera prakse koja je 171 knjižničarku i knjižničara iz različitih zemalja, različitih podneblja, pripadnika različitih nacionalnosti, objedinila, kako je to autor ovoga osvrta već prvoga dana zaključio, pod istu nacionalnu kapu – onu s predznakom KNJIŽNIČAR. Iskustva formalnog okupljanja, a posebice neformalnih druženja knjižničara tijekom ova tri dana dala su nemjerljiv doprinos kako razvoju knjižničarske struke u globalu, tako i individualnom bogaćenju svakog pojedinog sudionika. „Bibliotekari su drugari“ – tako bi često u svojim izlaganjima knjižničare opisala dr. sc. Elizabeta Georgiev, a ovaj skup je obilovao upravo druženjem, povezivanjem i spajanjem. Spoj različitosti u ovome je slučaju rezultirao nemjerljivim uspjehom koji ovogodišnjim sudionicima služi kao poticaj za sudjelovanje na sličnim okupljanjima ubuduće, a onima koji konferenciju Bibliotekarskog društva Srbije još nisu imali prilike iskusiti, svakako je poticaj za pridruživanje već sljedeće godine.

**KNJIŽNIČARI – NEUPITNI NOSITELJI OBRAZOVNE
IZVRSNOSTI: POVODOM DODJELE NAGRADA MINISTARSTVA
Znanosti, obrazovanja i mladih za najbolje odgojno-
obrazovne djelatnike u školskoj 2024./2025. godini**

**LIBRARIANS - UNQUESTIONABLE BEARERS OF EDUCATIONAL
EXCELLENCE: ON THE OCCASION OF THE AWARD OF THE
MINISTRY OF SCIENCE, EDUCATION AND YOUTH FOR THE
BEST EDUCATIONAL WORKERS IN THE 2024/2025 SCHOOL YEAR**

Adela Granić, Agencija za odgoj i obrazovanje

adela.granic@azoo.hr

Knjižničari su neupitni nositelji obrazovne izvrsnosti i njihov je trud ključan. Već sedmu godinu zaredom Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih Javnim pozivom daje priznanje onima čiji rad izlazi izvan uobičajenih dužnosti. Ove su godine 42 stručna suradnika knjižničara primila ovo priznanje, što je dosad najveći broj. Ta brojka nije samo statistika, to je snažna poruka sustava o nezamjenjivoj ulozi školskih knjižničara u suvremenoj obrazovnoj zajednici.

Rad je stručnih suradnika knjižničara višedimenzionalan. Ministarstvo prepoznaje i nagrađuje mentorstvo, inovacije, stručno usavršavanje, projektni rad i doprinos cijeloj školskoj, lokalnoj i široj zajednici, a upravo su to područja u kojima knjižničari izvrsno djeluju. Koliko je samo učenika uz stručnu pomoć knjižničara došlo do uspjeha na županijskim, državnim ili međunarodnim natjecanjima. Brojne radionice koje provode knjižničari o informacijskoj i medijskoj pismenosti, kritičkom mišljenju ili korištenju digitalnih resursa od neprocjenjive su vrijednosti. Stručni i znanstveni članci, uređivanje mrežnih stranica, sudjelovanje u projektima poput Erasmus+ ili eTwinninga, održavanje predavanja i radionica na županijskim, međužupanijskim i višim razinama važni su doprinosi stručnih suradnika knjižničara koji se cijene.

Zašto se prijavljivati? Postoje tri ključna razloga. Prvo, svaka prijava i nagrada povećava vidljivost i prestiž naše profesije, potvrđujući da je stručni suradnik knjižničar ravnopravan i ključan član školskog tima. Drugo, riječ je o sustavnom priznanju individualnog truda konkretnom i moralnom potvrdom rada koji često ide daleko izvan uobičajenih obveza. I treće, sam proces prijave vrijedna je refleksija koja potiče konti-

nuiran rast i razmjenu iskustava, a mreža nagrađenih knjižničara postaje snaga i pokretač zajedništva.

Ako ste i ove godini aktivni u bilo kojem od navedenih područja, imate sve što je potrebno za prijavu. Ne podcjenjujte svoj doprinos. Pripremite dokumentaciju, potražite potporu ravnatelja i kolega. Četrdeset dvoje stručnih suradnika knjižničara 2025. godine pokazalo je da je nagrada za uspjeh moguća. Budite ponosni na svoju ulogu. Knjižničari nisu samo čuvari knjiga već su arhitekti informacijske pismenosti, kreatori sadržaja i pokretači projekata koji izravno utječu na kvalitetu obrazovanja.

Neka uspjeh naših kolega knjižničara dobitnika nagrade za školsku 2024./2025. godinu bude poticaj svima vama da i vi budete dio ove priče. Prijavite se, budite prepoznati i nastavite graditi školsku knjižnicu budućnosti. Naša zajednica to zaslužuje, a vaš trud to više nego opravdava.

Čestitamo svim nagrađenim kolegicama i kolegama i radujemo se još većem broju prijava u godinama koje dolaze.

Popis nagrađenih stručnih suradnika knjižničara:

1. Biljana Barišić Mudri	Gimnazija Bjelovar	Bjelovarsko-bilogorska
2. Marija Deanković	Ekonomsko-birotehnička škola Slavonski Brod	Brodsko-posavska
3. Antonija Lujanac	OŠ Dobriše Cesarića Zagreb	Grad Zagreb
4. Amneris Ružić Fornažar	SŠ Mate Blažine Labin	Istarska
5. Igor Dobrača	Strukovna škola Eugena Kumičića	Istarska
6. Alenka Bujan	OŠ Draganić	Karlovačka
7. Đurđa Ivković-Macut	OŠ Dragojle Jarnević Karlovac	Karlovačka
8. Ana Sudarević	OŠ Dubovac Karlovac	Karlovačka
9. Stojanka Lesički	OŠ Sveti Petar Orehovec	Koprivničko-križevačka
10. Vlatka Antolić	OŠ Đurmanec	Krapinsko-zagorska
11. Gordana Gregurović Petrović	OŠ Augusta Cesarca Krapina	Krapinsko-zagorska
12. Snježana Kovačević	OŠ Zlatar Bistrica	Krapinsko-zagorska
13. Jasenka Marmilić	OŠ Antuna Mihanovića Petrovsko	Krapinsko-zagorska
14. Jasna Milički	OŠ Marija Bistrica	Krapinsko-zagorska
15. Dražen Ružić	III. OŠ Čakovec	Međimurska
16. Nataša Mesić Muharemi	OŠ Darda	Osječko-baranjska OŠ
17. Irena Bando	OŠ Jagode Truhelke Osijek	Osječko-baranjska OŠ
18. Anita Drenjančević	OŠ Josipovac	Osječko-baranjska OŠ
19. Ksenija Kesegi-Krstin	Ugostiteljsko-turistička škola Osijek	Osječko-baranjska SŠ

20. Irena Ostrički	Poljoprivredna i veterinarska škola Osijek	Osječko-baranjska SŠ
21. Martina Plaščak	Strojarska tehnička škola Osijek	Osječko-baranjska SŠ
22. Biljana Krajačić	OŠ Lipik	Požeško-slavonska
23. Ivana Rakonić Leskovar	OŠ Dragutina Lermana Brestovac	Požeško-slavonska
24. Alida Devčić Crnić	OŠ Podmurvice	Primorsko-goranska
25. Žaklina Majetić Mufić	OŠ dr. Branimira Markovića Ravna Gora	Primorsko-goranska
26. Ksenija Sobotinčić Štropin	OŠ Pećine Rijeka	Primorsko-goranska
27. Marija Miletić	Pomorska škola Bakar	Primorsko-goranska SŠ
28. Mirjana Čubaković	OŠ Budaševo-Toplovac-Gušće	Sisačko-moslavačka
29. Davorka Lovrić-Vlašić	OŠ Gora	Sisačko-moslavačka
30. Gordana Rešicki Degoricija	Tehnička škola Kutina	Sisačko-moslavačka
31. Marija Čelan-Mijić	OŠ Pujanki, Split	Splitsko-dalmatinska
32. Adriana Turić Erceg	OŠ Vrgorac	Splitsko-dalmatinska
33. Draženka Stančić	OŠ I. K. Sakcinskog Ivanec	Varaždinska
34. Tanja Kolar Janković	Tehnička škola Virovitica	Virovitičko-podravska
35. Josip Strija	Gimnazija Petra Preradovića Virovitica	Virovitičko-podravska
36. Gorana Hasel	OŠ Ivana Mažuranića Vinkovci	Vukovarsko-srijemska
37. Biljana Krnjajić	OŠ Siniše Glavaševića Vukovar	Vukovarsko-srijemska
38. Bojan Lazić	OŠ Negoslavci, OŠ Bršadin	Vukovarsko-srijemska
39. Siniša Roknić	OŠ Borovo	Vukovarsko-srijemska
40. Anita Tufekčić	OŠ „Antun i Stjepan Radić“ Gunja	Vukovarsko-srijemska
41. Gabrijela Golubić	OŠ Ivana Benkovića Dugo Selo	Zagrebačka
42. Blanka Špeglić	OŠ „Vladimir Nazor“ Pisarovina	Zagrebačka

IZVJEŠĆE O POLOŽENIM STRUČNIM ISPITIMA, NAPREDOVANJU U VIŠA STRUČNA ZVANJA TE STJECANJU ZNANSTVENIH NAZIVA STRUČNIH SURADNIKA KNJIŽNIČARA U 2025. GODINI

REPORT ON PASSED PROFESSIONAL EXAMS, ADVANCEMENT TO HIGHER PROFESSIONAL TITLES, AND THE ACQUISITION OF SCIENTIFIC DEGREES OF SCHOOL PROFESSIONAL ASSOCIATE LIBRARIANS IN 2025

 Bojan Lazić, Osnovna škola Negoslavci; Osnovna škola Bršadin
lazic.bojan@skole.hr

Stručni suradnici knjižničari osnovnih i srednjih škola u Republici Hrvatskoj već su odavno dokazani kao vrlo kvalitetni djelatnici, kako na području odgoja i obrazovanja, tako i na području knjižničarstva općenito. Dajući svoj doprinos na raznim poljima i ostavljajući trag u brojnim područjima svojeg rada, nesumnjivo predstavljaju izrazito značajan čimbenik razvoja hrvatskog školstva i knjižničnog sustava.

Mnogi od njih svoj su trag na različite načine ostavili i tijekom 2025. godine. U nastavku slijede popisi stručnih suradnika knjižničara koji su u protekloj godini položili stručni ispit pri Agenciji za odgoj i obrazovanje te stručni ispit pri Ministarstvu kulture i medija, onih koji su u navedenom razdoblju stekli viša stručna zvanja te onih koji su stekli znanstvena znanja. Vrijedno je napomenuti da navedeni popisi nisu cjeloviti, već su zasnovani isključivo na vlastitim iskazima zainteresiranih pojedinaca koji su prihvatili poziv Uredništva na popunjavanje upitnika za prikupljanje informacija o gore navedenim kategorijama.

Tijekom 2025. godine **stručni ispit pri Agenciji za odgoj i obrazovanje** položili su:

Ivana Domac, Osnovna škola Mate Lovraka, Vladislavci
Marina Rakić, Osnovna škola Ljudevit Gaj, Lužani
Matea Marchini, Drvodjeljska i strojarska škola, Rijeka
Mihaela Grgić Josić, Osnovna škola Vladimira Becića, Osijek
Petar Lukačić, Gimnazija Fran Galović, Koprivnica
Romana Lautar, Osnovna škola Čazma

Sanja Dugalić, Osnovna škola Ivan Meštrović, Vrpolje
Tijekom 2025. godine **stručni ispit pri Ministarstvu kulture** položili su:

Ana Bunčić, Elektrotehnička škola, Zagreb
Ana Šebo Glibušić, Osnovna škola Frana Krste Frankopana, Osijek
Ana Marija Moučka, Osnovna škola u Đulovcu
Blaženka Čović, XIII. gimnazija, Zagreb
Iva Eskeričić, Osnovna škola Grigora Viteza, Zagreb
Ivana Perović Anušić, Srednja škola Plitvička jezera, Korenica
Kristina Tidlačka, Osnovna škola Satnica Đakovačka; Osnovna škola Gorjani
Marija Marčinko, Mješovita industrijsko-obrtnička škola, Karlovac
Matea Marchini, Drvodjelska i strojarska škola, Rijeka

Tijekom 2025. godine više stručno zvanje **stručni suradnik mentor** stekli su:

Anita Pešut, Srojarska škola za industrijska i obrtnička zanimanja, Rijeka
Antonija Lujanac, Osnovna škola Dobriše Cesarića, Zagreb
Davorka Facko-Vnućec, Osnovna škola Eugena Kvaternika, Velika Gorica
Ivana Bandić Štrbac, Osnovna škola Trilj
Jozo Lovrić, Osnovna škola Ostrog, Kaštel Lukšić
Maja Medenjak, Tehnička škola Ruđera Boškovića, Zagreb
Manuela Tomljenović, Obrtničko-tehnička škola, Slavonski Brod
Slavica Kovačević, Srednja medicinska škola, Slavonski Brod
Zoran Sršen, Srednja škola fra Andrije Kačića Miošića, Ploče

Tijekom 2025. godine više stručno zvanje **stručni suradnik savjetnik** stekli su:

Ana Šebo Glibušić, Osnovna škola Frana Krste Frankopana, Osijek
Ivona Tabak, Osnovna škola Ivana Lovrića, Sinj
Tanja Kolar Janković, Tehnička škola Virovitica

Tijekom 2025. godine više stručno zvanje **stručni suradnik izvrstan savjetnik** stekli su:

Anita Drenjančević, Osnovna škola Josipovac
Đurđa Ivković-Macut, Osnovna škola Dragojle Jarnević, Karlovac
Irena Ostrički, Poljoprivredna i veterinarska škola, Osijek
Ivana Ostrički, Osnovna škola kralja Tomislava, Našice
Margareta Glavurtić, Komercijalno-trgovačka škola, Split
Marija Čelan-Mijić, Osnovna škola Pujanki, Split
Marija Klasić Petrović, Isusovačka klasična gimnazija, Osijek

Tijekom 2025. godine više stručno zvanje **viši knjižničar** pri Ministarstvu kulture i medija stekla je Davorka Lovrić Vlašić, tadašnja djelatnica Osnovne škole „Ivan Goran Kovačić“, Gora, koja je početkom 2026. godine postala djelatnica Učiteljskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Tijekom 2025. godine znanstveni stupanj **doktorice znanosti** stekla je dr. sc. Ivana Brkić Klimpak, stručna suradnica knjižničarka Osnovne škole Antuna Mihanovića iz Slavanskog Broda, obranivši tezu naziva *Uloga školske knjižnice u e-obrazovanju*.

Uredništvo svim navedenim kolegicama i kolegama upućuje najiskrenije čestitke te ih poziva da i dalje aktivno doprinose struci svojim angažmanom.

IN MEMORIAM – BARBARA IVČEC

IN MEMORIAM – BARBARA IVČEC

Milojka Rataić, Srednja škola Konjščina

mirojka.rataic@skole.hr

Snježana Kovačević, Osnovna škola Zlatar Bistrica

knjiznica.zlatarbistrica@gmail.com

Jedanaesti studenoga 2020. godine bio je tvoj prvi radni dan u Srednjoj školi Konjščina. Isprva plaho, ali odlučno počela si ulaziti u život škole i ostavljati svoj trag: Mjesec hrvatske knjige, Mreža čitanja, Sajam knjiga, Noć knjige, obljetnica smrti Antuna Branka Šimića... Različitim aktivnostima i kreativnim sadržajima na panou u hodniku škole podsjećala si nas na važnost čitanja i štovanja literarnih velikana. Voljela si čitati i svojim si primjerom pokazivala kako se razvija kultura čitanja i čitateljske navike. Zbog tebe su učenici više čitali.

Vodila si učenike na natjecanja u likovnom i literarnom izričaju. Jedna učenica napisala je: „Zbog vas sam osvojila nagradu, ali važnije od svega, osvojila sam hrabrost da vjerujem u sebe...”

Natpis „Uzmi knjigu – besplatno je“ još uvijek stoji u hodniku škole pokraj knjiga koje si otpisala iz knjižnice, ali i dalje smatrala vrijednima jer knjige su nositelji ljudske mudrosti.

Draga Barbara!

Vijest o tvom naglom odlasku zatekla nas je nespremne. U srcima je osjećaj praznine i neizmjerne tuge, a u mislima se neprestano vrti rečenica: „Još smo mnogo toga mogli zajedno učiniti.”

Predbožićno je vrijeme, a tebe nema u knjižnici. U vrijeme Božića sa stropa u tvojoj

knjižnici visjele su božićne balerine od papira. Radostan ugođaj koji si ti stvorila. Za-
uvijek ćemo pamtit i takve trenutke s tobom i ti ćeš ostati „božićna balerina“ naše knjiž-
nice.

Sjećanje nas tješi i hrabri nadu o postojanju boljeg svijeta u vječnosti u koju putuješ.
Neka te na tvojem putu prati pjesma Antuna Gustava Matoša koju si posebno voljela:

Notturmo

Mlačna noć; u selu lavež; kasan
Čuk il netopir;
Ljubav cvijeća miris jak i strasan
Slavi tajni pir.

Sitni cvrčak sjetno cvrči, jasan
Kao srebren vir;
Teške oči sklapaju se na san,
S neba rosi mir.

S mrkog tornja bat
Broji pospan sat,
Blaga svjetlost sipi sa visina;

Kroz samoću, muk,
Sve je tiši huk:
Željeznicu guta već daljina.

Draga Barbara, hvala ti za sve lijepe trenutke koje smo proveli s tobom i počivaj u
miru.

Milojka Rataić,
ravnateljica Srednje škole Konjščina

BARBARA IVČEC
1986. – 2025.

Barbara Ivčec – knjižničarka među zvijezdama

Barbara Ivčec, diplomirana učiteljica razredne nastave i diplomirana knjižničarka, prenosila je svojim učenicima ljubav prema čitanju i knjigama. Neumorno je nastojala približiti svijet knjige i čitanja djeci i mladima, ali i kolegama s kojima je radila. Motivirala ih je da u školskoj knjižnici pronađu inspiraciju za nove čitateljske pustolovine. Jer, kako kažu, knjiga je prozor u svijet i svatko treba otkriti svoj prozor već danas! Učenike je uključivala u aktivnosti poticanja čitanja i u projekte kao što je Mreža čitanja te je bila prisutna i u kulturnom i javnom životu Srednje škole Konjščina gdje je zajedno s učenicima prigodno obilježavala važne datume i obljetnice, približavala im književna djela i njihove autore te ih poticala na čitanje i promišljanje o različitim temama. Barbara je smatrala da su knjige jedinstvena prenosiva čarolija. U školi je redovito obilježavala kulturne i čitateljske manifestacije kao što su Noć knjige, Sajam knjiga, bila je mentorica učenicima na različitim likovnim i literarnim natjecanjima i natjecanjima na kojima su postizali zapažene rezultate na županijskoj i nacionalnoj razini. Knjižnica u kojoj je radila bila je primjer dobre suradnje s kolegama i poticajno okruženje za učenike koji su na taj način zavoljeli knjige.

Barbara je bila članica Županijskog stručnog vijeća školskih knjižničara osnovnih i srednjih škola Krapinsko-zagorske županije, a prije toga i Županijskog stručnog vijeća školskih knjižničara Grada Zagreba. Svim kolegama bila je čast surađivati s njom jer je bila zainteresirana za rad u školskoj knjižnici, imala je mnoga pitanja o aktivnostima, bila je puna ideja, spremna na suradnju... a sve su to odlike odlične knjižničarke.

Draga Barbara, počivaj u miru! Kolege školski knjižničari čuvat će te od zaborava!

Snježana Kovačević,
voditeljica Županijskog stručnog vijeća školskih knjižničara osnovnih i srednjih škola
Krapinsko-zagorske županije